

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

NECMETTİN ERBAKAN'IN EĞİTİM ANLAYIŞI

Ekrem Zahid BOYRAZ

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Güngör KARAUĞUZ

Konya 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ekrem Zahid BOYRAZ
	Numarası	148302043020
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Doktora
	Tezin Adı	Necmettin Erbakan'ın Eğitim Anlayışı

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

13/02/2019

Ekrem Zahid Boyraz

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

DOKTORA TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ekrem Zahid Boyraz
	Numarası	148302043020
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Güngör KARAÜĞÜZ
	Tezin Adı	Necmettin Erbakan'ın Eğitim Anlayışı

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Necmettin Erbakan'ın Eğitim Anlayışı başlıklı bu çalışma 01./03/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. Güngör KARAÜĞÜZ	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Caner ARABACI	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Cemal GÜVEN	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Sefer SOLMAZ	

ÖN SÖZ

Millî Görüş Hareketi’nin bireyde ve toplumda eğitim yoluyla neleri değiştirmek istediği akademik düzlemde henüz cevaplanmamış bir konudur. Böyle önemli bir siyasal ve toplumsal organizasyonun eğitim adına söylemleri, bireyde ve toplumda eğitim adına yapmak istediklerini akademik düzlemde çalışmak öneme haizdir. Bu yüzden toplum ve birey için büyük önem arz eden “*eğitim*” kavramının Millî Görüş Hareketi ve Hareketin lideri Necmettin Erbakan’da olan karşılığının akademik düzeyde çalışılması gerektiği kanaatine varılmış ve önemli bir boşluğu dolduracağını düşünerek böyle bir çalışma gerekli görülmüştür.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde Osmanlı’dan Cumhuriyete kültür-medeniyet ve eğitim eksenli değişim ve dönüşüm aşamaları ele alınmıştır. Ayrıca Millî Görüş Hareketini ortaya çıkaran dinamiklerin siyasal, sosyal ve eğitim alanında beklentilerine değinilmiştir.

İkinci bölümde Hareketin sosyal kimliği başlığı altında Hareketin kimliği, Hareketi ortaya çıkaran sebepler, Hareketin genel amaçları, Millî Görüş ideolojisinde Hak-Batıl dikotomisi, Hareketin Siyonizm refleksi, Ümmet eksenli eğitim perspektifi ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde Hareket açısından önem arz eden manevi kalkınma kavramı ve eğitim ile ilişkisi üzerinde durulmuştur. Erbakan’ın fikir dünyasının inşa sürecinde çok önemli olduğuna inandığımız tasavvuf etkisi üzerinde durulacaktır. Bireyin inşası sürecinde eğitimin önemi bağlamında Erbakan’da insan ve devlet tasavvuru ile insan devleti anlaşılmasına çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde Millî Görüş hareketi ve eğitim programları başlığı altında Hareketin eğitim hedefleri Erbakan’ın görüş ve önerileri eşliğinde parti-hükümet programları perspektifinde değerlendirilmiştir. Erbakan ve Millî Görüş Hareketi’nin eğitim anlayışı hakkında çalışmaya katkı sağlayacağına inanılarak bazı mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatlarda mülaki olunan kişilerden, çalışmanın sınırları dâhilinde bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Tez çalışması süresince değerli katkılarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Güngör Karauğuz'a, tez sürecinde görüşleriyle katkıda bulunan Prof. Dr. Caner Arabacı'ya, Prof. Dr. Cemal Güven'e, Doç. Dr. Selahattin Kaymakcı'ya, Dr. Öğr. Üyesi Sefer Solmaz'a ve Doç. Dr. Şahban Yıldırım'ın en içten teşekkürlerimi sunarım.

KONYA-2019

Ekrem Zahid BOYRAZ

 KONYA	TC NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ekrem Zahid BOYRAZ
	Numarası	148302043020
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Güngör KARAUĞUZ
	Tezin Adı	Necmettin Erbakan'ın Eğitim Anlayışı

ÖZET

Millî Görüş Hareketi siyasi ve sosyal bir kimlik olarak son 50 yılda Türkiye’de etkin olmuş önemli bir örgütsel harekettir. Hareketin lideri olan Necmettin Erbakan kişiliğiyle, siyasete ve hayata dair görüşleriyle kitleleri etkilemiş, Türkiye Cumhuriyeti’nin yakın tarihinde belirleyici bir aktör olmuştur. Çalışmada Necmettin Erbakan’ın eğitim anlayışının nasıl şekillendiği, eğitimden beklentilerinin neler olduğu, eğitim ile neyi amaçladığı gibi sorulara cevaplar aranmıştır. Bu çerçevede Osmanlı’dan Cumhuriyet’e kültür, medeniyet ve eğitim algısı incelenmiştir. Erbakan’ın fikir dünyasının temel dinamikleri üzerinden eğitim kavramı, eğitime dair görüş ve önerileri detaylandırılmış, eğitimde bireyin inşası yönünde atılacak adımlar Erbakan’ın insan ve devlet modeli üzerinden ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Necmettin Erbakan, Millî Görüş Hareketi, Eğitim, İnsan Devleti Modeli

 KONYA	TC NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ekrem Zahid BOYRAZ
	Numarası	148302043020
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Güngör KARAUĞUZ
	Tezin Adı	Educational Perceptions of Necmettin Erbakan

SUMMARY

As a social and political identity and an important organizational motion, National Vision Movement has been active in Turkey since the last 50 years. Necmettin Erbakan, the leader of the movement, impressed people with his personality, his views on life and politics, and become a decisive actor in the recent history of the Republic of Turkey. In the study, questions are answered such as how Necmettin Erbakan's concept of education was formed, what were his expectations from education, and what he aimed with education. Within this framework, the perception of culture, civilization and education from Ottoman to Republic of Turkey was examined. Erbakan's concept of education through the basic dynamics of the world of ideas, the views and suggestions about education have been elaborated, and the steps to be taken towards the construction of the individual in the education were put forward through Erbakan's human and state model.

Keywords: Necmettin Erbakan, National View Movement, Education, Model of Human State.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
TEZ KABUL FORMU	iii
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
EKLER LİSTESİ	ix
ÖN SÖZ	xi
GİRİŞ	1
Konunun Önemi	2
Konunun Sınırlandırılması	3
Literatür ve Kısıtlılıklar.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM	6
OSMANLI'DAN CUMHURİYETE DEĞİŞİM	6
1.1. Kültür, Medeniyet ve Eğitim.....	6
1.1.1. Kültür	6
1.1.1.1. Kültür Kavramı.....	6
1.1.1.1.1. Sözlük Anlamı	6
1.1.1.1.2. Terim Anlamı	6
1.1.2. Medeniyet.....	8

1.1.2.1. Medeniyet Kavramı	8
1.1.2.1.1. Sözlük Anlamı	8
1.1.2.1.2. Terim Anlamı	8
1.1.3. Eğitim.....	9
1.1.3.1. Eğitim Kavramı	9
1.1.3.1.1. Sözlük Anlamı	9
1.1.3.1.2. Terim Anlamı	9
1.2. Kültür ve Medeniyet Bağlamında Dönüşüm.....	10
1.3. Eğitim Bağlamında Dönüşüm	15
1.4. Kültür ve Medeniyet Perspektifinde Milli Görüş Hareketini Ortaya Çıkaran Dinamiklerin Beklentileri	20
1.4.1. Siyasal ve Sosyal Alanda Beklentiler	20
1.4.2. Eğitim Alanında Beklentiler	25
İKİNCİ BÖLÜM	32
MİLLİ GÖRÜŞ HAREKETİ VE SOSYAL KİMLİĞİ (AKSİYONERLİK İDDİASI VE REAKSİYONER TUTUMU)	32
2.1. Necmettin Erbakan'ın Ana Hatları ile Yaşam Hikâyesi	32
2.2. Hareketin Kimliği.....	38
2.3. Hareketi Ortaya Çıkaran Sebepler	43
2.4. Hareketin Genel Amaçları.....	49
2.5. Milli Görüş İdeolojisinde Hak-Batıl Dikotomisi	52
2.6. Milli Görüş Hareketi ve Siyonizm Refleksi.....	59
2.7. Ümmet Eksenli Eğitim Perspektifi.....	61
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	72

MANEVİ KALKINMA PROJESİ VE EĞİTİM BOYUTU	72
3.1. Kalkınma Planları: Manevi Kalkınma	72
3.2. Erbakan'ın Fikir Dünyasının Temel Dinamikleri (Tasavvuf Etkisi)	87
3.3. Bireyin İnşası: Erbakan'da İnsan ve Devlet Tasavvuru.....	98
3.3.1 Erbakan'da İnsan Tasavvuru.....	98
3.3.2. Erbakan'da Devlet Tasavvuru.....	112
3.3.3. Erbakan'ın İnsan ve Devlet Döngüsünde Eğitime Bakışı.....	121
3.3.3.1 İnsan Devleti.....	121
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	126
MİLLÎ GÖRÜŞ HAREKETİ VE EĞİTİM PROGRAMLARI	126
4.1. Hareketin Eğitimdeki Hedefleri (Bireyin İnşası: Ahlak ve Maneviyat, Pozitif Bilimin Özgür Düşünce ve Demokrasi Çerçevesinde Bireylere Aktarılması)	126
4.1.1. Ahlak ve Maneviyat	127
4.1.2. Pozitif Bilimin Özgür Düşünce ve Demokrasi Çerçevesinde Bireylere Aktarılması.....	129
4.2. Parti ve Hükümet Programlarında Eğitim.....	133
4.2.1. Kavramsal Analiz.....	133
4.2.1.1. Ahlak ve Maneviyat	133
4.2.1.2 Millî Eğitim	136
4.2.1.3. Millî Kültür.....	138
4.2.1.4. Millî Tarih	139
4.2.1.5. İdealist Olma	141
4.2.1.6. Müfredat ve Kitap.....	142
4.2.1.7. Veli	143

4.2.1.8. Öğretmen	144
4.2.1.9. Spor.....	145
4.2.1.10. Gençlik	146
4.2.1.11. Özel Gereksinimli Birey Eğitimi.....	148
4.2.2. Örgün Eğitim.....	148
4.2.2.1. Temel Eğitim, Ortaöğretim	148
4.2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim.....	149
4.2.3.1. İlk, Orta ve Mesleki Teknik Eğitim Bağlamında Din Eğitimi.....	153
4.2.4. Yaygın Eğitim	157
4.2.5. Yükseköğretim	158
SONUÇ.....	166
KAYNAKÇA	171
EKLER	183
ÖZGEÇMİŞ.....	296

KISALTMALAR

AP	Adalet Partisi
Bkz.	Bakınız
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DYP	Doğruyol Partisi
ESAM	Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
FP	Fazilet Partisi
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
MC	Milliyetçi Cephe
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MGV	Millî Gençlik Vakfı
MNP	Millî Nizam Partisi
MSP	Millî Selamet Partisi
MTB	Müslüman Topluluklar Birliği
RP	Refah Partisi
SP	Saadet Partisi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UMTK	Uluslararası Müslüman Topluluklar Kongresi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Doğru Hak Anlayışı ile Batıl Hak Anlayışı	54
Şekil 2. Hak ve Batılı Birbirinden Ayıran Temel Esaslar	55
Şekil 3. Erbakan'ın İnsan Modeli	98
Şekil 4. Erbakan'ın İnsan Modeli (Ruh-İnsan-Beden)	99
Şekil 5. Erbakan'ın İnsan Modeli (Beden ve Dört Özellik)	104
Şekil 6. Erbakan'ın İnsan Modeli (Ruh ve Dört Özellik)	105
Şekil 7. Erbakan'ın İnsan Modeli (İnsan ve Dört Özellik)	107
Şekil 8. Erbakan'ın İnsan Modeli (Dört Özellik Korelasyonu)	110
Şekil 9. Erbakan'ın Devlet Modeli	112
Şekil 10. Erbakan'ın Devlet Modeli (Ulus-Devlet-Ülke)	113
Şekil 11. Erbakan'ın Devlet Modeli (Ülke ve Dört Özelliği)	114
Şekil 12. Erbakan'ın Devlet Modeli (Ulus ve Dört Özelliği)	116
Şekil 13. Erbakan'ın Devlet Modeli (Devlet ve Dört Özelliği)	117
Şekil 14. Erbakan'ın Devlet Modeli (Dört Özellik Korelasyonu)	119
Şekil 15. Erbakan'ın İnsan Modeli.....	121
Şekil 16. Erbakan'ın Devlet Modeli	121

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1913 ve 1914 Yıllarına ait Ders Programları 154

Tablo 2. 1926 Yılına ait Ders Programı 155

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Necmettin Erbakan fotoğraf albümü

Ek-2: Erbakan'ın yakın çalışma arkadaşlarıyla yapılan mülakatlar;

- ✓ 06.10.2017 tarihinde İbrahim Titiz ile Saadet Partisi Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Farklı zamanlarda bir araya gelinmiştir. Erbakan'a ait fotoğrafların birçoğu kendisinden temin edilmiştir.
- ✓ 06.10.2017 ve 28.12.2018 tarihlerinde İsmail Hakkı Akkiraz ile Saadet Partisi Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Çalışmanın konusu çerçevesinde bilgiler edinilmiştir.
- ✓ 06.10.2017 ve 28.12.2018 tarihlerinde Mehmet Karaman ile Saadet Partisi Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Erbakan'a ait fotoğrafların bir kısmı kendisinden temin edilmiştir.
- ✓ 18.11.2017, 23.12.2018, 25.12.2018, 28.12.2018 tarihlerinde Muhittin Hamdi Yıldırım ile özel konutunda görüşülmüştür. Bilgi ve yayın desteği alınmıştır.
- ✓ 02.01.2018 tarihinde Ahmet Tekdal ile Saadet Partisi Genel Merkezi'nde görüşülmüştür.
- ✓ 19.01.2018 tarihinde Fatih Erbakan ile Erbakan Vakfı Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Görüşmenin ses çözümü Ek-1'de sunulmuştur.
- ✓ 10.08.2018 tarihinde Ömer Günaydın ile Aziziye Koleji'nde görüşülmüştür. Milli Görüş Hareketi ve Erbakan'ın özel eğitim alanındaki düşünce ve uygulama pratikleri hakkında bilgisine başvurulmuştur .
- ✓ 25.12.2018 tarihinde Hasan Hilmi Özdemir ile özel konutunda görüşülmüştür. Kendisiyle babası Yörükzade Efendi'nin Erbakan ile olan ilişkileri üzerinden bilgi belge alışverişi yapılmıştır.
- ✓ 09.01.2019 tarihinde Recai Kutun ile ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi)'nde görüşülmüştür. Görüşmenin ses çözümü Ek-1'de sunulmuştur.

- Ek-3:** Erbakan'ın Almanya'dan manevi büyüğü Abdülaziz Efendi'ye kendi el yazısı ile yazdığı 24.04.1952 tarihli mektubu
- Ek-4:** Adalet Partisi Milletvekilleri tarafından TBMM Başkanlığı'na 27.11.1978 tarihinde sunulan 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı taslağına dâhil edilmesini istediğı manevi kalkınma bölümünün orijinal metni
- Ek-5:** Erbakan'ın kendi el yazısıyla kaleme aldığı 17.09.1951 tarihli Yörükzade Efendi, Abdülaziz Bekkine Efendi'nin talebi ile İstanbul'a davet edildiğı mektup
- Ek-6:** Erbakan'ın Prag'dan Yörükzade Efendi'ye yolladığı 08.01.1957 tarihli kartpostal
- Ek-7:** Erbakan ve Hüseyin Abbas'ın 24.10.1972 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yaptıkları tam konuşma metni
- Ek-8:** Erbakan'ın 23.11.1978 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı tam konuşma metni
- Ek-9:** Oğuzhan Asiltürk'ün 24.11.1978 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı tam konuşma metni

GİRİŞ

Eğitim insanlık ile yaşı; bireyin kendini tanıması adına, yaşamında varlığını daha kaliteli olarak sürdürmek için zihinsel ve davranışsal boyutta oluşan sürekli yenilenme faaliyetidir. Bu süreklilik, öğrenimle desteklenerek eğitim faaliyetinin davranışsal bir olgunluğa doğru evrilmesini sağlar. Tarihsel düzlemde sosyal ve siyasal organizasyonlar bireysel ve kamusal alanda mutlu ve huzurlu bir yaşamsal doyuma ulaşmak için eğitim faaliyetini önemsemişler, belirli disiplinler yöntemlerle sistematize etme gayretinde olmuşlardır. Eğitim, uygulanma sürecinde amaçlar yönünden dini, hukuki, sosyal ve iktisadi gibi çeşitlilik gösterse de hedefler yönüyle mutlu birey ve toplum düzenini sağlamaya yöneliktir. Eğitim uygulamalarında ortaya çıkan sorun ve aksaklıklar bazen yönetim aklı bazen de toplumsal akıl yolu ile düşünceden söze dönüşerek davranışsal çözümler üretme faaliyetine dönüşmüştür. Bu yönüyle eğitim, yaşamın sürekli gündeminde olmuş ve hassasiyet arz eden bir gündem olmuştur.

Bu çalışmada Necmettin Erbakan'ın Eğitim Anlayışı tez başlığı kapsamında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e eğitim uygulamalarının kültür-medeniyet bağlamında değişkenlik göstermesi anlaşılmaya çalışılmıştır. Erbakan ve Millî Görüş Hareketi'nin eğitim anlayışını ortaya koymaya çalışırken objektif bir zeminden uzaklaşmamak için özellikle Erbakan'ın eserlerinde ortaya koyduğu, parti programlarında ve seçim beyannamelerinde tanımlanan metinler üzerinden hareket edilmiştir. Ayrıca eğitim faaliyetleri ile ilgili olarak süreç içerisinde ortaya çıkan sorunlara Millî Görüş Hareketi ve Necmettin Erbakan'ın yaklaşımları ve çözüm önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Millî Görüş Hareketi'nin ve Necmettin Erbakan'ın konuyla ilgili ortaya koyduğu yayınları tespit etmek amacıyla, literatür çalışması yapılmıştır. Konunun sınırları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda yapılan araştırmalarda Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin (ESAM) online arşivi, araştırmanın yayınsal desteğinin sağlanması açısından önemli bir kaynağı oluşturmuştur. Millî Görüş Hareketi'nin hayatta bulunan temsilcileriyle mülakat yapma fırsatı bulunmuştur. Bu doğrultuda

02.01.2018 tarihinde Ahmet Tekdal ile Parti Genel Merkezi'nde, 18.11.2017, 23.12.2018, 25.12.2018, 28.12.2018 tarihlerinde Muhittin Hamdi Yıldırım ile özel konutunda, 06.10.2017 tarihinde İsmail Hakkı Akkiraz ile Parti Genel Merkezi'nde, 06.10.2017 tarihinde Mehmet Karaman ile Parti Genel Merkezi'nde, 06.10.2017 tarihinde İbrahim Titiz ile Parti Genel Merkezi'nde, 19.01.2018 tarihinde Fatih Erbakan ile Erbakan Vakfı Genel Merkezi'nde, 10.08.2018 tarihinde Ömer Günaydın ile Aziziye Koleji'nde, 25.12.2018 tarihinde Hasan Hilmi Özdemir ile özel konutunda, 09.01.2019 tarihinde Recai Kutan ile ESAM'da (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi) mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Muhittin Hamdi Yıldırım ile yapılan mülakatlarda; kendisi uzun bir süre teşkilat eğitim sorumlusu olarak görev aldığı için şahsından Hareket'in eğitim politikası ve Necmettin Erbakan'ın eğitim ile ilgili görüşleri hususunda detaylı bilgiler edinilmiştir. Yıldırım, tasavvuf ilminin Erbakan'ın düşüncelerine büyük etkide bulunduğu noktasında detaylar sunmuştur. Erbakan'ın İbn-i Arabî, İsmail Hakkı Bursevî ve İmam-ı Gazalî gibi din âlimlerinin eserlerini okuduğunu aktarmıştır. Bu bilgiler sayesinde Erbakan'ın ortaya koyduğu insan ve devlet modellerini anlamlandırmak ve tasavvufi açıdan ele almak çalışmanın kolaylaştırıcı unsuru olmuştur. Mülakat yapılan kişiler çoğunlukla sesli ve görüntülü mülakat yapılmasını istememiştir. Sadece Recai Kutan ve Fatih Erbakan ile yapılan mülakatlarda ses kaydı alınmıştır. Bu mülakatların metin çözümlemelerine çalışmanın “*ekler*” kısmında yer verilmiştir.

Konunun Önemi

Millî Görüş Hareketi, Anadolu coğrafyasında XX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış siyasi, sosyal ve ahlaki bir harekettir. Anadolu'nun bin yıllık Türk-İslam hafızasında kültür ve medeniyet perspektifinde yaşanmışlıkların, değişimlerin ve dönüşümlerin bir sonucu olarak doğmuştur. Erbakan'ın kişiliğinde ve kimliğinde hayat bulmuş, şekillenmiş gibi gözükse de toplumsal yığınların bir beklentisi sonucu ortaya çıkmıştır.

Bilimsel perspektifte, Millî Görüş Hareketi yarım asırlık siyasi olgunluk ve tarihsel tecrübeye sahip bir hareket olarak her yönüyle araştırılmaya değer bir anlam taşımaktadır. Çalışmanın kapsamını teşkil eden Necmettin Erbakan'ın eğitim anlayışı, henüz üzerinde çalışılmamış bir saha olarak gözükmemektedir. Bu yönüyle çalışmanın bilim dünyasına katkı verirlilik açısından son derece faydalı olacağına inanılmaktadır.

Bireylerin eğitimi meselesi tüm toplumlar açısından önem arz etmektedir. Millî Görüş Hareketi ve Necmettin Erbakan'ın; yazınsal çalışmalar neticesinde, siyasi ve toplumsal misyonun gereği olarak toplumsal sorunlara çözüm bulmayı amaç edinen bir perspektifle bireyin eğitimi konusuna önem verdiği anlaşılmaktadır. Bireyin eğitim yolu ile inşası sürecinde, Erbakan'ın kendi çizimiyle ortaya koyduğu insan ve devlet modelinin büyük önem taşıyacağına inanılmaktadır. Nitekim bu modelin geliştirilerek eğitim uygulamaları çerçevesinde bireylere yönelik davranış geliştirme faaliyetlerinde büyük fayda sağlayacağına inanılmaktadır. Bireyin kendini tanıması, bilinmeyen yönlerini keşfetmesi, adalet ölçütleriyle kendi beden devletini yönetmesine yönelik eğitim kurumlarında her kademeye uygulanmak üzere farklı programlar geliştirilebilir. Böylelikle eğitim politikaları üretilirken yaşanan veya yaşanması öngörülen bazı problemler aşılabılır. Bu doğrultuda çalışmanın, eğitim perspektifinde düşünen ve faaliyet gösteren tüm çevrelere katkı sunması hedeflenmektedir.

Konunun Sınırlandırılması

Erbakan'la özdeşleşen Millî Görüş Hareketi tarih sahnesine çıktığı dönem ve sonrasında çok boyutlu özelliklere sahip bir aksiyoner yapı olma özelliği taşımaktadır. Millî Görüş Hareketi ve Necmettin Erbakan'ın siyasi görüş ve üslubu, savunduğu ve uygulamaya çalıştığı ekonomik model vb. alanlarda birçok araştırma ve akademik çalışma yapılmıştır. Ancak bu Hareketin eğitime dair görüşleri üzerine çok sınırlı da olsa bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada Millî Görüş Hareketinin spesifik olarak eğitime bakışı, eğitim perspektifi, oluşturmaya çalıştığı yeni dünya ideali/düzeni üzerinden eğitime bakışı anlamlandırılmaya çalışılacaktır. Teknik anlamda birey ve eğitim düşüncesinin Erbakan ve “*Hareketi*”nde ne tür karşılıklar oluşturduğu amaç ve hedefler özelinde boyutlandırılacaktır. Ancak zaman zaman Erbakan ve Millî Görüş

Hareketi'nin diğ er boyutlarına da işaret edilecektir. Zira bir bütünlük arz edecek konularda bu çok yönlü yaklaşımı, çalışmanın dışında tutmanın mümkün olmayacağı yönünde bir kanaat oluşmuştur.

Literatür ve Kısıtlılıklar

Erbakan ve Millî Görüş Hareketi  zerine birçok araştırma yapılmıştır. Ancak bu araştırmaların yoğunlaştığı alanlar daha çok siyasi ve ekonomik temelli olmuştur. Erbakan ve Millî Görüş Hareketi'nin eğitim anlayışını konu edinen Yusuf Yalanız'a (2011) ait Millî Görüş Partileri'nin Eğitim ve Kültür Porgramları başlıklı yüksek lisans tezi dışında – tespit edilebildiği kadarıyla – akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada genel itibariyle konunun, parti programlarında ve seçim beyannamelerinde yer alan boyutlarıyla incelendiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada bir bütünlük içinde Erbakan ve Millî Görüş Hareketi'nin eğitime olan yaklaşımları, eğitimden ne kastedildiği, eğitim çerçevesinde neyin amaçlandığı, eğitim ideali olarak nasıl bir perspektif çizildiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışma sürecinde karşılaşılan kısıtlılıkları şu şekilde ortaya koymamız mümkündür. Öncelikle Millî Görüş Hareketi'nin eğitime dair ortaya koyduğu fikirler Erbakan'ın konuşmalarında ve eserlerinde belirttiği ilkesel tavırlardan meydana gelmektedir. Bunun yanında "Hareketin" kurduğu partilerin programlarında ve seçim beyannamelerinde belirttiği hususlar bulunmaktadır. Ayrıca hükümet ortağı olunan dönemlerde koalisyon protokollerinde eğitime dair ortaya konulan ilkeler ve yazılı metinler bulunmaktadır. Millî Görüş Hareketi hükümet ortağı olarak siyasi yaşamı boyunca Millî Eğitim Bakanlığını hiç uhdesinde bulunduramamıştır. Dolayısıyla hareketin eğitim çerçevesinde ortaya konulan ilkeler sadece kuramsal safhada kalmış, pratiğe dönüştürülme imkânı bulamamıştır. Çalışmada bu yönüyle kuramsal ve uygulamalı açıdan istatistiksel bazı değerlendirmeler yapma imkânı bulunamamıştır. Hareketin eğitime dair ilkesel bazı görüşlerini koalisyon ortağı olarak kısmen pratiğe dönüştürme imkânı da elde ettiği noktalar olmuştur. Bu noktalar çalışma çerçevesinde değerlendirilerek ortaya konulmuştur. Hareketin büyük önem verdiği, aynı zamanda çalışma açısından da değerli görülen ve Kalkınma Planına dâhil edilmek istenen

manevi kalkınma çalışmalarının orjinal metinlerine ne TBMM arşivlerinde ne de Kalkınma Bakanlığı'nın ilgili birimlerinde ulaşılammıştır.

Çalışmada sair bilgi ve belge edinme noktasında Saadet Partisi Genel Merkezi arşivinden yeterince istifade edilememiştir. Bu duruma sebep olarak; Refah Partisi'nin kapatılma sürecinde arşiv belgelerinin topluca alıkonarak bir daha geri gelmeyecek şekilde, SEKA Kâğıt Fabrikası'nda imha edildiği bilgisi verilmiştir (Mehmet Karaman ile kişisel iletişim, 06.10.2017). Aynı minval üzere Fatih Erbakan ile yapılan mülakatta da Necmettin Erbakan'ın kendisine ait özel bir kütüphane veya arşivinin olmadığı belirtilmiş, bu noktada bazı bilgi ve belgeler elde edilememiştir (Fatih Erbakan ile kişisel iletişim, 19.01.2018). Ayrıca Hareketin düşüncelerini ve eğitim ideallerini hayata geçirmek adına özel eğitim kurumları bünyesinde bazı faaliyetler yapmış olabileceği düşünülmüştür. Bu çerçevede Ankara'da Aziziye Koleji Kurucu Müdürü Ömer Günaydın ile bir görüşme gerçekleştirilmiş, yapılan görüşme neticesinde Harekete yakın özel okullarda da özel bir eğitim programının uygulanmadığı kanaatine ulaşılmıştır (Ömer Günaydın ile kişisel iletişim, 10.08.2018).

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI'DAN CUMHURİYETE DEĞİŞİM

1.1. Kültür, Medeniyet ve Eğitim

1.1.1. Kültür

1.1.1.1. Kültür Kavramı

1.1.1.1.1. Sözlük Anlamı

Fransızca “*culture*”, latince “*cultura*” kelimesinden türetilen kültür, bir milletin inanç, fikir, sanat, adet ve geleneklerinin maddi ve manevi değerlerinin bütünü (Ayverdi, 2011: (2)1848) olarak izah edilmekle birlikte Arapça köken itibariyle “*hars*”, “*irfan*” kelimelerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır (Doğan, 2011: 1101). Arapça anlamı “*tarla sürme*” anlamına gelen hars kelimesi kültüre karşılık gelmektedir. Özemre’ye göre (2012: (1)955) kültür, “*bir milletin geleneklerinin manevi varlığı ile düşünce ve ideal birliğini oluşturan fikir ve sanat eserlerinin ve bunların üretimindeki yol yordamların bütünüdür.*” Kültür bir toplumun tarihsel süreçte somut bir biçime dönüşmüş; manevi, sanatsal, tarihsel, edebi ve dini yansımalarının anlamlı bütünüdür. Bu yansımalar, o toplumun sosyal genetiğinin açığa çıkmış halidir. Kültür, tarihsel süreçte içeriği biçimlenen, bu biçimsel görünümünü de toplumun “*vicdan*”ı ve “*ruh*”undan elde eden, böylelikle manevi yapıyı oluşturan dizgelerdir (Şeriati, 2006: 166).

1.1.1.1.2. Terim Anlamı

İstılahi olarak; bir insanın hayatında toplumsal yoldan geçen maddi manevi her unsuru barındıran değerlerin tamamı (Turhan, 1997: 36) olarak kabul edilen kültürün çok farklı tarifleri yapılmıştır. Bunlardan konumuza ışık tutacak bazı tarifleri şu şekilde aktarabiliriz:

Kültür; “*bir milletin dinî, ahlakî, hukukî, muakalevî (entelektüel), bedî (güzel, ölçülü), lisanî, iktisadî, fennî hayatlarının ahenkli mecmuasıdır*” (Gökalp, 1968: 27). Kültür, bu yönüyle bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerden oluşan öyle bir bütündür ki, toplum içinde mevcut her çeşit bilgiyi, bilgi bağlantılarını, değer ölçülerini, genele matuf azami görüş ve zihniyet ile her çeşit davranış şekillerini kapsamaktadır. Bütün bunlar; birlikte, toplumu oluşturan bireylerin çoğunluğunda ortak olan ve toplumu diğer toplumlardan ayırt eden genele yönelik bir hayat tarzı temin etmektedir (Turhan, 1997: 48).

Zaim’e göre (2005: (2)111) kültür denilen vakıa toplumların yapısına göre şekillenen manevi ihtiyaçların; dil, din, örf ve musiki gibi tatmin ediliş biçimleri ve şekilleridir. Maddi ihtiyaçlar ise evrenseldir ve bu ihtiyaçlar altı grupta toplanmış olup, Hazreti Âdem’den günümüze kadar değişmemiştir. Bunlar; gıda, barınma, giyinme, sağlık, eğitim ve güvenlik ihtiyacıdır. Bu da siyasi ve idari güvenlik ile iktisadi ve sosyal güvenliği kapsar.

Milletler arasındaki ilişkileri ilerlemenin en büyük unsuru olarak ifade eden Barthold (1977: 6), çeşitli milletlerin ileri yahut geriliklerini, ırki özellikleriyle dini inanışlarıyla veya yaşadıkları coğrafi koşullarla değil, tarihlerinin çeşitli dönemlerinde farklı milletlerle olan ilişkilerde belirledikleri siyasetle ve etkileşimle izah edilebilir görmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kültür zaman içinde öğrenilen, verasetle geçmeyen, aktarılmayan bir olgudur. Birey tarafından kazanılmış bilgiler, inançlar, sanat, ahlak, kanunlar, adetler ile bütün istidat ve alışkanlıkların toplamıdır (Ülken, 2013: 163).

Kültürün bir parçası olarak birey, toplumsal vicdanın taleplerini kendisi için değerli idealler sayarak, uyulması zorunlu kanunlar haline getirmeye mecburdur (Gökalp, 1996: 30). Bu bağlamda kültür, insanı yaşarken mutlu eden ve iletişim kurduğu insanlarla da uyumlu yaşamasını sağlayan davranışsal değerlerin bütünüdür denilebilir.

1.1.2. Medeniyet

1.1.2.1. Medeniyet Kavramı

1.1.2.1.1. Sözlük Anlamı

Arapça şehir, medenilik, şehirlilik; ilim, teknik, sanayi, ticaret vb.nin verilerinden yararlanarak rahatlık ve güvenlik içinde yaşama; çeşitli milletlerin ortak yaşayışları sonucu ortaya çıkan değerlerle faziletli yaşayış anlamına gelen “*medine*” kelimesinden türemiştir (Akay, 2005:289).

Medeniyet bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddi ve manevi varlığı ile ilgili vasıflarının bütünüdür (Doğan, 2011: 1172). Toplumun sahip olduğu maddi, manevi üstün niteliklerden, değerlerden, fikir ve sanat hayatındaki çalışmalardan, ilim, teknik, sanayi, ticaret vb. sahalardaki gelişmişliklerden yararlanılarak ulaşılan bolluk, rahatlık ve güvenlik içindeki yaşam biçimi, medeniyeti tanımlamaktadır (Ayverdi, 2011: (2)2001).

1.1.2.1.2. Terim Anlamı

Istılahi olarak medeniyet; kültürlerin bir araya gelmesi sonucu, milletlerarası ortak değerler seviyesine yükselen anlayış, davranış ve yaşama vasıtalarının bütünüdür (Kafesoğlu, 2013: 16). Bolay (2012:131) medeniyeti “*Kültür gibi, insanın ve insan zihninin şuurlu ve akli gayretleriyle ve ruhunun derinliğinden doğan bir inançla geliştirdiği küresel çapta eserler ve etkinliklerin bütünüdür,*” şeklinde tanımlar. Medeniyet medine (şehir), belde kelimesinden gelmekte olup; medeni ifadesi, çöl ve steplerde tek başına yaşayanların aksine, şehir yaşamının düzenine kendisini uyarlayabilmiş bireyleri tanımlamaktadır. Latin ve anglosakson kültürde medeniyetin karşılığı “*civilis*” dir. Medeni olan bireylerin birlikte meydana getirdiği medeniyet kavramı, bir toplumun ahlaki, hukuki ve organize bir düzene uygun olarak yaşayabilme yeteneğidir (Özemre, 2012: (2)105). Akay’a göre (2005:289) İslam nuruyla aydınlanmış medine ve medeniyetler fazilete yakın terakkiye sahip olanlardır. Bu bağlamda medeniyet; ben kimim? sorusunun cevabını bulan bireylerin ortaya koyduğu değerler bütünüdür.

1.1.3. Eğitim

1.1.3.1. Eğitim Kavramı

1.1.3.1.1. Sözlük Anlamı

Eğitim terbiye, maarif, talim gibi anlamları karşılayan (Doğan, 2011: 455), bireyi eğitmek işi, yetiştirme ve terbiye etme işidir (Ayverdi, 2011: (1)825). Eğitim eğitme işi olmakla birlikte eğitmek sürecini de kapsamaktadır. Bireyin belli bir konuda bir bilgi ve bilim dalında yetiştirilmesi ve geliştirilmesi faaliyetidir. Bireyin toplumsal yaşamda bireysel açıdan konumlanabilmesi adına gerekli bilgi, beceri, teknik ve kültürel yetenekler yanında erdemi kazanabilmesi için bireye yardımcı olma etkinliğidir (Çağbayır, 2007: (2)1380).

1.1.3.1.2. Terim Anlamı

Eğitim kişinin zihni, bedeni, duygusal ve toplumsal davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda geliştirilmesi, ona bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür. Eğitim, hayat boyu sürer; planlı ya da tesadüfi olabilir. Okul, okuma-yazma, ders araç gereçleri ile ve bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel yetiştirme vb. yollarıyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma ve beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsayan bu çabalara yaygın eğitim de denmektedir (Akyüz, 2015: 2).

Eğitim, öğretimi de içine alan çok geniş bir terimdir, Öğretim ise, teşkilatlı ve düzenli olarak genellikle bir öğretim kurumunda (okul vb.) öğretmenler tarafından öğrencilere, araç gereç kullanılarak bilgi aktarılması ve öğretilmesi çalışmalarının tümüdür. Bir diğer ifadeyle öğretim, öğrenmenin gerçekleşmesi için girilen düzenli teşkilatlı planlı çabaların tümüdür ve bazen *örgün eğitim* olarak da adlandırılır. Öğretim, eğitimin bir parçasıdır ve ancak öğretilen şeyler kişinin davranışlarında olumlu yönde değişiklikler meydana getirmişse eğitim haline dönüşür (Akyüz, 2015: 2).

Eğitim ve öğretim sistemi millet için bir varoluş ya da yok oluş meselesidir. Bu sistemi başarıyla hayata geçiren milletler yaşama şansını elde ederler, ya da yerini iradece, ahlâkça ve kafaca daha kuvvetli olan milletlere terk etmek zorunda kalırlar. İnsan yetiştirmek, sosyal hayata henüz elverişli olmayan genç bireylerin yetişkin bireyler tarafından hayata hazırlanmasıdır. Eğitimin amacı insan yetiştirmektir, ancak bu ifadenin sığ bırakılmaması gerekli bir unsurdur. Bireyi yetiştirmenin başlangıcı, değerleri tanıma ve tanıtmaya esasına dayanır. Yetiştirilecek olan birey aidiyet duygusu ile hangi topluma ait olduğunu bilmesi gerekir (Özkan, 2014: 2). Bu açıdan bakıldığında eğitim; eğitilen bireye, mensubu bulunduğu kültür ve medeniyet değerlerini benimsetme sürecidir denilebilir.

1.2. Kültür ve Medeniyet Bağlamında Dönüşüm

Hareketin tarih sahnesinde yer bulmasını daha iyi açıklamak adına söylemlerinde sık sık gündeme gelen ve kültür-medeniyet çizgisinde Millî Görüş Hareketi’ni tarihsel zemine oturtmak için, öncelik bakımından kısa bir tarihsel analiz yapma ihtiyacı gözükmemektedir.

Cumhuriyet döneminde yaşanan kültür-medeniyet değişimlerinin, Anadolu insanında yeterince karşılık bulmadığı görülmektedir. Millî Görüş Hareketi’ni analiz etmek ve Hareketin ortaya çıktığı dönemi iyi anlamak için önce kültür-medeniyet ekseninde Osmanlı’dan Cumhuriyet’e değişimleri ortaya koymak gerekmektedir.

Osmanlı Devleti İslam’ı medeniyet kurucu bir sistem olarak almış ve yorumlamıştır. Osmanlı Devleti’ni medeniyet anlamında uzun ömürlü kılan unsur, İslam’ın sistem olarak kurulmuş ve yorumlanmış olmasının yanında toplum yapısında seküler bir anlayışı, yani herkese kendi arzu ettiği şekilde yaşama, davranma ve tasarruf etme özgürlüğünü veren bir anlayışı benimsemiş olmasından kaynaklanmaktadır. (Ökten, 2014:171). Böylelikle Osmanlı Devleti ilk 300 yıl müddetle bu minval üzere Kafkaslardan Fas’a, Ukrayna’dan Habeşistan’a kadar her yerde bir Osmanlı barış çağı yaşatmıştır. Geniş coğrafyalara hükmeden, farklı kültürel unsurları uyumlandıran Osmanlı Devleti tarih boyunca damıtılarak oluşan medeniyet

birikimini yaşatmak ve uygulamak hususunda zamanla zorluklar yaşamıştır. Bu süreçte siyasi ve sosyal yıpranmalara paralel olarak aile terbiyesi, cami terbiyesi ve kışla terbiyesinde (insan sevgisi ve büyüğe saygı; Allah korkusu, ahlaki sağlamlık; disiplin, vazifenin kutsiyeti) zaafılar ortaya çıkmıştır. Netice olarak *“artık ne yüksek vasıflı devlet adamları, ne gerçek din temsilcileri, ne siyaset ve ahlak düşünürleri, ne şair ve edipler, ne sanatkârlar yetişir olmuş, her şeyde taklit yoluna sapılmış, mabetlerimiz bile Avrupa stilinde inşa edilir olmuştur. Siyaset alanında Türk aydınları Batı’nın kuyruğunda birer ‘hürriyet’ havarisi kesilmiş, Paris, Londra modaları başta İstanbul olmak üzere büyükçe şehirlerimizi istila etmiş, millet böylece ikiye ayrılmıştır ki, Türk-İslam tarihinde ilk defa vukua gelmektedir. Tıpkı Kutlu-dağ efsanesindeki gibi, töreye ihanet, millî değerleri hiçe sayma bönlüğü, ülkeyi harabiyete götürerek nihayet karakterce de zaafa uğrayan memleket idarecilerinin elleriyle çökertilmiştir”* (Kafesoğlu, 2014:199-200).

Osmanlı’daki bu bozulmaların ardından başlayan Batı’ya yöneliş, siyasi, iktisadi ve idari şartların ortaya çıkardığı bir zaruret olarak görülmüştür. Sultan III. Selim döneminde, Rusların Kırım’ı işgali üzerine yapılan muharebede, devletin köhnemiş bozuk düzeni iyice tanınmış, esaslı ıslahatlar yapılmadıkça devletin ayakta duramayacağına kanaat getirilmiştir. Bu düşünce ile hareket edilen II. Mahmut döneminde de benzer ıslahatlar daha belirgin olarak ortaya çıkarılmıştır (Turhan, 2015: 91).

Tanzimat sürecinde devletin kurtuluşu; teşkilatı ve toplumsal yapıyı değiştirmek, Avrupalı devletlerin yapısına benzeyerek ve bilhassa hür ve meşruti bir rejim kurmakta görülmüştür. Bu amaç doğrultusunda II. Meşrutiyet dönemine (1908) kadar gelinmişse de devlet siyasi yönden çökmeye başlamıştır. Böylelikle Osmanlı Devleti, gayesini iyi tayin edemediği bir modernleşme uğruna yaptığı iki yüzyıllık bir mücadeleden parçalanmış, yorgun, bitkin ve hayal kırıklıkları ile çıkmıştır. Ne umduğunu elde edebilmiş, ne de beklenen akıbete düşmekten kurtulmuştur (Turhan, 2015: 92). Bununla birlikte sosyal açıdan bakıldığında ise Osmanlı Devleti mensubu olduğu Türk-İslam medeniyetinden kopma noktasına gelmiştir (Özarpınar, 2016: 104-105).

Esasen XVII. yüzyıldan itibaren kademeli olarak artarak devam eden siyasi, iktisadi ve idari alanlardaki, klasik dönemi özleten mevcut durum, XIX. yüzyıla gelindiğinde modern bir devletin kuruluşu ve yapılanmasıyla birlikte toplumsal değişim çabalarını da beraberinde getirmiştir. Osmanlı modernleşmesinin Batı etkisindeki seyri III. Selim döneminden itibaren net bir biçimde her alanda gözlemlenmiştir (Toksöz, 2012:211).

İki yüzyılı aşkın bir tarihe sahip Osmanlı modernleşmesinin ilk evresinde bütün gayretler daha çok ordu ıslahı boyutunda gerçekleşirken, diğer modernleşme çabaları bu boyutun etrafında şekillenerek devleti kuvvetlendirmek üzerine inşa edilmiştir (Turhan, 2015: 91-92).

Toksöz’e göre (2012: 214-215) Osmanlı modernleşmesi; kaynağını kendi devlet teamülleriyle egemen olunan coğrafyanın her köşesinde yaşanan tecrübelerden alan; asli kaygısı siyasi ve toplumsal yapısını kendi için ve kendi kendine dönüştürmek olan bir süreçtir. Bu sürecin ideologları, gidişin klasik Osmanlı tarihinden farklı bir yöne olduğunun farkında olmuş, yani artık Kanuni’nin altın çağına dönüşün mümkün olmadığı aşikâr hale gelmiştir. Bu duruma rağmen dönüşüm meselesi hâlâ Osmanlı Devletinin tarihsel gücü etrafında ele alınmış, Osmanlı Devletinin geçmiş, süregelen ve gelecekteki büyüklüğü ve bunlara ait mefhumları, Tanzimat sürecinde en az Batılı modeller kadar referans ve ideolojik zemin oluşturmuştur.

Mardin (2013b: 209) modernleşme faaliyetlerinde fikri ve mülki kadronun devleti yaşatmak adına üstlendikleri koruma işlevinin formül olarak açıklanma biçimini, “*Din-ü Devlet*” olarak nitelemiştir. Burada “*din*” başta gelmektedir, oysa asıl korunmaya çalışılan ise devletin kendisidir. Bu reflekste odaklanılan düşünce “*güçlü bir devletin koruyucu gücünden yararlanamayan dinin sürekliliği de sağlanamaz*” düşüncesidir.

XVII. ve XVIII. yüzyılda pratik olarak gözlenebilen ve rasyonel olarak alınabilir bir üstünlük olarak telakki edilen Batı modernleşmesi XIX. yüzyıla gelindiğinde pratik fayda sağlamaktan ziyade “*eski*” karşısında sembolik değeri olan sosyal değişimlere kaymıştır (Özakpınar, 2016: 104).

Birinci Dünya Savaşı'na gelindiğinde; savaşta yenik düşen Osmanlı Devleti, yabancı devletlerin işgali altına girmiştir. Hızlanan milliyetçilik akımları Osmanlı Devleti'nin siyasal birliğini yok etmiş, Batılı devletlerin emperyalist emelleri devlet bünyesinin ekonomik ve toplumsal yapısını büsbütün çökertmiştir. Geline nokta Türk devrimi böyle bir ortamda tarih sahnesine çıkmış, Osmanlı Devleti'ni kurtarmayı değil, bağımsız yeni bir devlet kurmayı amaçlamıştır. Bu açıdan Türk devrimi uluslaşma sürecinin başlangıcını oluşturmuş, savaş sonrası kurulan yeni rejimle de modern ve ulusal bir devletin oluşması için gerekli kurumlar, kavramlar ve değerler sistemi getirilmiş, geleneksel toplumunkiler tasfiyeye yönelinmiştir. Söz konusu yöneliş, aynı zamanda, Türk devriminin yöneldiği ikinci bir amacı gerçekleştirmenin de ön koşulu olmuştur (Sarıbay, 1985: 66). Mustafa Kemal yapılan ve yapılmakta olan inkılapların gayesini 25 Ağustos 1925 tarihinde Kastamonu'da yaptığı konuşmada: *“..Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve eşkaliyle medeni bir cemiyet haline getirmek. Devrimlerin asli umdesi budur...”* şeklinde belirtmiştir (Yılmaz, 2008: 20).

Gayenin bu şekliyle ortaya konulması yeni yönetimin, hedeflenen uygarlık alanını değiştirmeyi zorunlu kılmıştır. Çünkü Mustafa Kemal'e göre, *“medeniyet yolunda başarı yeniliğe bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadi hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne tekâmül ve terakki yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan kanunların zaman ile değişmesi, gelişmesi ve yenilenmesi zaruridir. Medeniyetin buluşları, tekniğin harikaları, cihanı değişmeden değişmeye uğrattığı bir devirde, asırlık köhne zihniyetlere, geçmişe bağlılıkla varlığını korumak mümkün değildir. ...”* O halde, *“medeniyete girmek arzu edip te batıya yönelmemiş millet”* söz konusu olmamaktadır (Sarıbay, 1985: 66-67).

Mustafa Kemal'in bakış açısıyla birlikte 1908-1922 arası dönem, II. Abdülhamit'in Osmanlılaştırma-İslamlaştırma politikasının izlerinin devamı niteliği taşımaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Anadolu nüfusu hâlâ taşra ağırlıklıdır ve Millî Mücadele döneminde halk *“cesur liderin imparatorluğu kurtarıp İslam'ın itibarını tazeleyeceğini”* düşünerek Mustafa Kemal'i desteklemiştir. Çünkü bu süreçte Mustafa Kemal, Kur'an-ı Kerim'in tercümesi ve konuşma diliyle uyumlu hale

getirilmesi gibi İslami meselelerle gerçekten de ilgilenmiş, bu faaliyetlerini “*İslam’ın yerlileştirilmesi*” için bir amaç olarak addetmiştir. Ancak Şeyh Sait İsyanı’nın yarattığı etki, Mustafa Kemal’in bu düşüncesinde kırılma noktası olarak ta görülebilir (Mardin, 2013a:75).

Bu bağlamda iktidarda bulunan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), bu olayın ardından Takrir-i Sükûn Kanunu’nu (4 Mart 1925) yürürlüğe koymuş ve dini hareketleri daha rahat denetler hale gelmiştir. CHP, bu kanunla muhalif İslami hareketleri bastırmayı hedeflemiş, sürecin devamını ise sekülerleşmenin artık gayet iyi bilinen aşamaları izlemiştir: “*Şapka İktizası Hakkında Kanun (30 Kasım 1925), Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Kapatılmasına Dair Kanun (30 Kasım 1925), Takvimde Tarih Mebde’inin Tebdili Hakkında Kanun (miladi takvimin kabulü 26 Aralık 1925), İsviçre Medeni Kanunu’nun iktibas edilmesiyle oluşturulan Türk Kanunu Medenisinin kabulü (17 Şubat 1926), devletin dininin İslam olduğunu ifade eden bendin kaldırılması (9 Nisan 1928), Latin rakamlarının kabulü (24 Mayıs 1928), Latin alfabesinin kabulü (1 Kasım 1928) ve son olarak Anayasa’ya ‘Türkiye Devleti Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılapçıdır’ cümlesinin eklenmesi (5 Ocak 1937)*” (Mardin, 2013a:68-69).

Mardin’e göre Cumhuriyet’in ilk yıllarında tüm bu gelişmeler yaşanırken bir diğer yandan da Anadolu’da ümmet bilinci varlığını sürdürmüştür. Vatanperverlik, beraber olma ve başkalarına karşı koyma düşüncesi, ümmet hissini devam ettirici bir unsur olmuş, okullarda bütünlük, birlik ve beraberliğe verilen önem pek o kadar da ümmet fikrinden uzaklaştırıcı bir anlam taşımamıştır. Bayrak ve kahramanlık değerlerinin halktaki karşılığı Battal Gazi menkıbelerinden uzakta yer almamıştır. Taşrada “*Mehmetçik kolayca yeniden Battal Gazi ve Ali*” olabilmıştır (Mardin, 2014:148). Mardin’in bu tespitinden hareketle yapılan köklü değişim hamlelerinin öze inme noktasında toplumda tam bir karşılığının oluşmadığı, bilakis bu hamlelerin kabukta kaldığı sonucuna varmak mümkün olabilir.

1944 yılında İsmet İnönü’nün, ülkenin yaşamında demokrasi ilkelerinin egemen olacağını ve tek partili yaşamın son bulacağını açıklamasıyla birlikte (Yalçın, 1994: 20) özünde seküler uygulamaları hiçbir zaman benimsememiş insanların öncülüğünde

1945'te İslam'a sıcak bir parti olarak gözüken Millî Kalkınma Partisi kurulmuştur. Demokrat Parti ile birlikte 1946-1949 döneminde benzer görüşleri benimseyen en az altı parti daha kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde modernleşme çabaları altında uygulanmaya çalışılan sekülerleşme çabaları, nihayetinde CHP'yi 1947 kongresinde *“bazı İslam kurumlarının diriltilmemesi halinde Türkiye'nin ahlaki yozlaşmanın pençesine düşeceği endişesi”* ile yüz yüze bırakmıştır. Bu durum Türkiye'de İslam'ın diriltilmesine çalışan güçlerin, genelde iddia edildiği gibi, dinin *“komünizme”* karşı kalkan işlevi göreceğini düşünen insanlar arasında doğmadığı şüphesini uyandırmakla birlikte aslında burada *“Cumhuriyet'in seküler ideolojisinin sağladığından daha derin bir ahlaki çerçeve talebi ile açıklanabilir. Bu örtük 'din talebi' ile genel kültürel atmosfer arasında da bir paralellik mevcuttur”* (Mardin, 2013a:78-79). Yalçın (1994: 20) ise 1950'lerin başında oluşan bu durumu, 14 Mayıs 1950 seçimlerini kazanarak iktidar olan Demokrat Parti ile; 16 Haziran 1950'de Arapça ezan yasağını kaldırılmasının, 1951'de İmam-Hatip okullarının açılmasının, komünizme karşı ABD odaklı bir sisteme eklenmenin sonucu olarak değerlendirmiştir.

Hangi durum çerçevesinde değerlendirilirse değerlendirilsin, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzayan modernleşme sürecinde ortaya çıkan tarihi olaylar ve sosyolojik sürüklenmeler, çalışmanın ana aktörü olan Millî Görüş Hareketi'nin var olma dinamiklerini oluşturmuştur.

1.3. Eğitim Bağlamında Dönüşüm

Tarihsel perspektifte Cumhuriyet'e kadar geline süreçte Türk eğitiminin esas amacı seçkin bireyler yetiştirmek olmuştur. Seçkin birey; toplumun değerlerinden kopuk, halka tepeden bakan birey değildir. Tam aksine halkın değer hükümlerini en iyi bilen ve uygulayan bireydir. Seçkin birey tipi; bilgi, cesaret, cömertlik, adalet, samimiyet gibi niteliklerle donanımlı olmak durumundadır. Bu nitelikleri taşıdığında lider bir kimliğe bürünür. Liderlerin en önemli niteliği güvenilir olmasıdır. Güvenilmeyen ve güvenini kaybetmiş bireyden lider kimliğinin davranışsal özellikleri beklenemez. Nitekim Türk töresine göre kağan olacak bireye Tanrı, yeterli birikime sahip ve güvenilir olduğu için kut verir. Güvenirliğini yitiren kağandan Tanrı, Kut'u

geri alır ve Kut'u geri alınmış kağıdı tahttan indirme hakkı doğar. Bu kural her lider için geçerlidir. İslamiyet'ten önce üstün birey tipine alp, İslamiyet'le beraber alperen, eren, veli, gazi gibi unvanlar verilmiştir. Türk toplumunda güvenilir bireye önem verilmesinde dinin de etkisi büyük olmuştur. Bu bağlamda İslam geleneğinde güvenilirliğin zirvesi olan Hazreti Peygamber'e "*Muhammed'ül Emin*" (Güvenilir Muhammed) denilmesi büyük önem arz etmektedir. Büyük halifelerin sadakat ve adil nitelikleri ile bilinmeleri, Hz. Ali'nin yiğitliği ve pirlarin başı olarak anılmasını da bu minval üzere düşünmek faydalı olacaktır. Tarihsel perspektiften bakıldığında Enderun mektebi, medreseler, dergâhlar, tekkeler, esnaf kuruluşları gibi sosyal yapıların hepsi üstün nitelikleri ile donanmış bireyler yetiştirmek üzere çalışmışlardır (Özgedik, 2014: 229).

Nitekim bu sosyal dinamiklerin meyveleri olarak nitelenebilecek bireylerin ortaya koydukları fikirler, Türk eğitim tarihini fikirsel yönü ile zengin ve değerli kılmaktadır. Bu alanda mütefekkirler; toplum yaşamında bireylerin günlük davranışlarını, temel ahlaki ilkeler doğrultusunda düzenleyen, onlara hemcinslerine ve milletine daha yararlı olmaları için yol gösteren, devletin iyi yönetimi konusunda yöneticilere ışık tutan evrensel ve insancıl fikirler ileri sürmüşlerdir. Farabi, İbni Sina, Balasagunlu Yusuf, Kaşgarlı Mahmut, Kâtip Çelebi, Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi eğitimciler ve düşünürler yüzyıllar boyunca eğitimin fikirsel yönünü geliştirmişlerdir. Karahanlılarda, Selçuklularda ve Osmanlıların daha ilk döneminde medreseler dini ve pozitif bilim içerikli başarılı, faydalı öğretim faaliyetlerini belirli disiplinler yapı içerisinde sürdürmüşlerdir. Oluşum nedenleri itibariyle kendi dönemleri çerçevesinde kişisel yetenekleri açığa çıkaran, besleyen başarılı ve yararlı eğitim müesseseleri olmuşlardır. Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılın son çeyreğinden itibaren eğitim sistemindeki yenileşmelerde genel olarak mantıki bir sıra izlenmesi ve örgütsel gelişmelerin zayıflaması eğitimde bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir (Akyüz, 2015: 437; Kafesoğlu, 2014:184).

Eğitim ile birlikte başlayan ve yaşamsal düzeyde toplumun diğer alanlarına da yansıyan olumsuzlukların giderilmesi düşüncesi, Tanzimat döneminde Osmanlı modernleşmesi çerçevesinde toplumun her kesitine ve her kurumuna sıçramıştır.

Osmanlı toplumunda eğitimde görülen bazı yapısal değişimler ve bütün dünyanın yaşadığı haberleşme ve teknolojiadaki devrimin Osmanlı topraklarına da yansması, Osmanlı toplumunu yavaş yavaş değişim geçirmeye zorlamıştır (Ortaylı, 2012:440). Tanzimat döneminden itibaren açılan Batı örneğindeki Osmanlı okulları da kendilerinden bekleneni tam olarak verememişlerdir. Çünkü bunlar açılıp kapatılırken, programları yapıp değiştirilirken, ülkenin gerçek ihtiyaç ve çıkarları göz önünde tutulmamış, geçmişten ders alınmamış, geleceğe bakılmamıştır. Nitekim Ziya Gökalp bu süreçte medreselerin ve yeni okulların genel olarak iyi vatandaşlar yetiştiremediğini ifade etmiştir (Akyüz, 2015: 438; Kafesoğlu, 2014: 184).

Tanzimat döneminde ortaya çıkan değişimler açısından Kırım Savaşı ve Islahat Fermanı da, Osmanlı siyasi ve toplumsal tarihinde bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Bu siyasi gelişmelerin yansımalarından Osmanlı eğitim tarihi de nasibini almıştır. Nitekim Osmanlı Devleti'nin III. Selim döneminden itibaren sürdürdüğü askeri ve idari yeniden yapılandırma ideali, 1838'de Osmanlı iç pazarının İngiliz ve dünya ticaretine açılması ve nihayetinde 1856 yılında Islahat Fermanı'nın getirdiği yapısal dönüşüm, yüzyıllardan beri devam edegelen geleneksel Osmanlı eğitim yaklaşımının sürdürülebilirliğini olanaksız kılmıştır. Islahat Fermanı'nın tetiklediği eğitim reformu süreci 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile sonuçlanmış ve XVII. yüzyılın sonlarından itibaren başlayan eğitimde yenileşme süreci yeni bir boyut kazanmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Devleti, eğitim sahasındaki etkinliğini kademeli olarak artırmıştır (Akşin Somel, 2012: 685).

Osmanlı Devleti, klasik dönemde toplum yapısını, kültürel yapıyı ve eğitim anlayışını dinsel esaslara uygun olarak yapılandırmıştır. Müslümanların ve diğer gayrimüslim unsurların eğitim kurumları her bir cemaatin ruhban sınıfı tarafından idare edilmiştir. Bu bağlamda Müslüman Osmanlı eğitimi de esas olarak ulema sınıfının denetiminde yaşamıştır. Diğer bir ifadeyle, imparatorluğun tüm nüfusunu kapsayıcı genel bir eğitim düzeni olmamıştır.

Her Müslüman çocuğun eğitim için mahalle mektebi veya sıbyan mektebine devam etmesi beklenmiş, eğitimin başlıca amacı İslam'ın temel ilke ve kurallarının öğretilmesi olmuştur. Kur'an-ı Kerim'in tümünü okuyarak hatim indiren çocuk,

eğitimi başarıyla tamamlamış sayılmıştır. Mahalle mekteplerinde Kur'an-ı Kerim okunması haricinde çocuklara Türkçe okumak ve yazmak, tarih, coğrafya veya aritmetik eğitimi normalde verilmemiştir. Ayrıca, mahalle mekteplerinde günümüz ilkokullarında olduğu üzere yaşa ve bilgi seviyesine koşut sınıflar olmayıp, farklı eğitim mekânları da söz konusu olmamıştır. Küçük veya büyük yaştaki öğrenciler bir arada eğitim görmüş, mahalle mektebine girmek veya mezun olmak açısından da belirli bir zaman kısıtlaması yapılmamıştır. Mahalle mektebinin hocası genellikle mahalle camiinin imamı olmuş, mahalle mektepleri de çoğunlukla caminin bağlı olduğu vakfın bir parçası olmuşlardır. Dolayısıyla mahalle mektepleri devlet okulları olmayıp ulemanın elinde özerk denilebilecek statüde varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Mahalle mektebinden mezun olup da entelektüel eğilimler gösteren bireyler medreselere devam etmiş, taşra merkezlerinde bulunan hariç medreselerinde ve İstanbul'daki dâhil medreselerinde okuyup mezun olan bireylerle birlikte kadı, müftü veya müderris olarak ulema hiyerarşisine dâhil olmuşlardır. Medreseler de mahalle mekteplerine benzer biçimde vakıf müesseseleri olup devlet kontrolünde özerk statüde olmuşlardır (Akşin Somel, 2012: 686-687).

Bu sebeplerle modernleşme süreci öncesi Müslüman Osmanlı kurumsal eğitimi dinsel esaslı olup imparatorluğun toplumsal, siyasal ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte olmuştur. Ancak bu eğitim kurumlarında modern anlamda dünyevi ve deneysel bilimlere dayalı bilgilere, bazı sınırlı istisnalar hariç, pek yer verilmemiştir. Dünyevi eğitimin gerçek anlamda alındığı ortamlar genellikle mahalle mektebi mezunu çocuğun girdiği meslek çevreleri olmuştur. Zanaatkâr olacak çocuk dükkânda ustasının veya kalfasının yanında çıraklık yaparak pratik deneyimler edinmiştir. Aynı şekilde, bürokrat olacak çocuk ise Bab-ı Âli kalemine çırak olarak girerek, aritmetik hesaplamayı öğrenmiş ve süreç zarfında Osmanlı divan dilinin karmaşık kullanımını öğrenme fırsatı bulmuştur. Söz konusu uygulamalar sayesinde resmi kurumların sağlayamadığı dünyevi pratik bilgiler çıraklık sürecinde kazandırılmıştır (Akşin Somel, 2012: 687).

Osmanlı Devletinin zayıflamaya başladığı dönemler itibariyle uğranılan sürekli yenilgi ve gerilemeler karşısında, devletin sorumlu ricali, bu durumun nedenlerini araştırmışlar ve birtakım çözüm yöntemleri geliştirmişlerdir.

Modernleşme sürecinde yapılan bu yenilikler, daha çok askeri ve idari alandaki kuruluşların personel ihtiyacını karşılamaya dönük olmuş ve çoğu zaman eşyanın tabiatına aykırı olarak, önce çatıdan yani yükseköğrenim basamağından başlanmış sonra temele doğru orta ve ilköğretim basamaklarına inilerek yapılmaya çalışılmıştır. Kısacası eğitimde modernleşme süreci öncelikle ordu ve devlet teşkilatının personel ihtiyaçlarını karşılamak üzere ele alınmış, yukarıdan aşağı gidilerek orta ve ilköğretim basamakları, bu meslek kuruluşlarının öncelikli hazırlık okulu olarak planlanmıştır. Mevcut bu uygulamalara ilk gençlik aşısını yapmaya teşebbüs eden Mithat Paşa olmuştur. Mithat Paşa Batı medeniyetinin gelişmesinde teknik ve ticaretin oynadığı önemli rolü takdir ederek Osmanlıdaki bu alanın daha çok azınlık ve yabancılara bırakılmasının sakıncalarını görmüştür. Bu sebeple sanat okulları ve idadiler kurmaya gayret göstermiştir. Osmanlı'da önemli bir açığı kapatan idadiler Cumhuriyet döneminde klasik liselere dönüştürülmüşlerdir (Binbaşıoğlu, 2014: 610-611).

Eğitimdeki bu kurumsal çeşitliliklerin görünme süreci XIX. yüzyılın ikinci yarısında başlamış olsa da, geniş alanlara yayılmasında ve kurumsal hafızanın oluşmasında II. Abdülhamid'in çabalarının izlerini görmek mümkündür (Akşin Somel, 2014: 239-244).

Nitekim toplumların sahip olduğu seviye ve eğitim sistemi, eğitimin niteliğinin seyri ile doğrudan ilgilidir. Eğitim sistemleri çağın gereklerine ayak uydurabildiği ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebildiği ölçüde yaşamış ve toplumu yükseltici görevlerini yerine getirmişlerdir. Bu dinamizmi sağlayamayan eğitim sistemleri de toplumun geri kalmasını hatta çöküşünü hazırlamıştır. Bu yüzden milletlerin dinamizmini muhafaza etmeleri genç bireylerin terbiyesine verdikleri önemle ölçülebilir. Bireylerin eğitimini ihmal eden toplumlarda çözümler başlamaktadır (Özkan, 2014: 1). Osmanlı Devleti de tespitte yer alan hususların önemini kavramış olsa bile yeterince yenilenemediğinden ve sürdüremediğinden dolayı siyasi nöbetini Türkiye Cumhuriyeti'ne devretmiştir.

1.4. Kültür ve Medeniyet Perspektifinde Milli Görüş Hareketini Ortaya  ıkaran Dinamiklerin Beklentileri

1.4.1. Siyasal ve Sosyal Alanda Beklentiler

Osmanlı'dan Cumhuriyete geçiş sürecinde modernleşme ile Batılaşma düşüncesi birbirine karıştırılmıştır. Uygulama sürecinde Batıdan her yönüyle etkilenme anlayışı ile davranıldığında bu duruş, toplum tabanında değişime karşı dirençlerin oluşmasını doğurmuştur. Millî Görüş Hareketi'nin ortaya çıkışını böyle bir direncin sonucu olarak görebiliriz. Nitekim Erbakan (2014a:172-173) bu durumu şöyle ifade etmektedir: *“Batı  lkelerinin adet ve göreneklerini taklit eden ve o ülkeleri kendi ülkemizden üstün gören Batıcılığa karşıyız. Türkiye, millî benliğini bırakıp Batı  lkeleri içinde eriyemez. Buna, bizim milletimizin bünyesi ve tarihi müsaade etmez.”*

Mesele tarihsel süreciyle incelendiğinde; Osmanlı Devleti modernleşmeye duyduğu ihtiya ı çok önce fark ettiği halde (XVIII. yy) bu medeniyeti iyice kavrayıp gaye ve hedeflerini ona göre tayin edemediğinden dolayı başarılı olamamıştır. Mensubu olduğu Türk-İslam medeniyetiyle Batı medeniyetini ayıran sayısız farklar içinden önemsiz unsurlara odaklanılmış olup, Batı medeniyetinin Osmanlı Devleti için faydalı olan asıl unsurları ihmal edilmiştir. Doğru bir teşhis koyulamamış ve bu yüzden yüzyıllar kaybedilmiştir. Batı Medeniyeti ile Osmanlı Devleti arasındaki esas farkın bir zihniyet, bir tutum, bir görüş ve düşünüş farkı olduğu maalesef görülememiştir (Turhan, 2015:93).

İki yüz elli yıl boyunca devam eden kalkınma  abaları, Türk-İslam medeniyetinden gittikçe daha fazla yüz çevrilerek yapılmış, bu yanlış tutum nihayetinde manevi bir yarılma doğurmuştur. İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş bir medeniyet değiştirme yönelişi içinde yapılmıştır. Oysaki tarihi olayları bilimin, hakikate saygının, insaf ve kadir bilirliğin gereği olarak kendi sosyolojik şartları içinde değerlendirmek daha doğru olabilir. Bu olabilirliklere sadık kalındığı takdirde hakikatlerin etrafında anlayışla birleşilebilir ve toplum huzuru gereğince sağlanabilir. Osmanlı Devleti'nin son evreleri boyunca süren başarısızlıklar, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e medeniyet değiştirme düşüncesini de beraberinde getirmiş ancak

medeniyetin anlamı, medeniyetin işlevi ve kültürle ilişkisi hususundaki belirsizlikler dolayısıyla birtakım yanlışlıklar yapılmıştır (Özakpınar, 2016:100).

Turhan'a göre (2015:35), Meşrutiyet'e gelinene kadarki iki asırlık Batılılaşma başarısızlığının ardından Osmanlı Devletinin yıkılma sürecinde Meşrutiyetin Batıcı hayranları tekrar yanılmak korkusuyla Batıyı toptan alma fikrini ileri sürmüşler, bunda da başarılı olmuşlardır. Böylece yeni süreçte (genç Türkiye Cumhuriyeti'nde), diğer fikir akımlarının tesirleri de sınırlı kalmıştır.

Turhan'ın belirttiği Batı'yı toptan alma düşüncesi ve bu düşünceye yönelik uygulamalar Cumhuriyet döneminde toplumun muhafazakâr kesiminin sosyokültürel dokusuyla uyum problemini doğurmuştur. Toplumun tüm kesimlerinde karşılık bulmayan dönüşüm hareketleri muhafazakâr tabanda kimliği koruma refleksiyle içe dönüş, sosyal ve siyasal hayattan el etek çekme davranışı olarak karşılık bulmuştur. Bu durum tek parti döneminde ve demokrasiye müdahale dönemlerinin ardından yaşanmıştır. Millî Görüş hareketinin siyasal varlığının ortaya çıkışı ve mücadelesi, bahsedilen kitlenin üzerindeki baskının azaltılması, kendisini ifade etmesine olanak tanınması yönünde olmuştur.

Türkiye'de uygulanan modernleşme projesinin hedefi modernleşmeyi değil, tam tersine Batılılaşmayı hedeflemiştir. Batılılaşma ile modernleşme arasında önemli bir fark vardır. Batılılaşma genel olarak bir toplumun kültüründe, kimliğinde değişimi öngören bir tanıma, özelliğe, bir hedefe sahiptir ve gerekirse bu değişimi baskı yoluyla yapabilir. Modernleşme ise çağdaşlaşma boyutunda, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda, Batının toplum için -üretim ve tüketim ekseninde- faydalı olan taraflarını alma sürecidir. Örneğin Japonya'daki modernleşme süreci kısmen Batının tüketim kültürüyle birlikte üretim tarzını ve fabrikalarını modellemiş ve böylece toplumun refahı, bireyin refahı ve kaliteli bir yaşam elde edilmiştir. Türkiye'de ise Batılılaşma adı altında toplumun kimliği değiştirilmeye çalışılarak, kültürü hedef alınmış, kimlik ve değerleriyle ilgili ciddi ölçüde propagandalar yapılmış ve aşagılanmaya çalışılmıştır (Orçan, 2014: 86-87).

Yapılan tüm bu uygulamalara rağmen toplumun muhafazakâr kesimi aldığı terbiye, kültür, dini inançları, örf ve adetlerine bağlılığıyla özünden uzaklaşmamış; böylece sahip olduğu bu değerleri değiştirecek olan akımlara karşı da sempati duymamıştır (Zaim, 2005: (1)15). Bu bağlamda modernleşme, şekil ve yaşayış yönünden Avrupalılara benzemek olmamalıdır. Gökalp'e göre (1996: 17) bilgi ve sanayi malları Avrupa'dan alma zorunluluğundan kurtarıldığı zaman, modernleşme amacına ulaşmıştır denilebilir. Esasen Türkleşmek ve İslamlaşmak idealleri arasında bir çatışma olmadığı gibi, bunlarla modernleşme ihtiyacı arasında da bir çatışma bulunmamaktadır

Osmanlı coğrafyasından Anadolu coğrafyasına İslam dini, bir üst kimlik, yaşam modeli olarak alt kültür öğelerini yok etmeden bilakis bu öğeleri özgürleştirerek, kendi rengine boyamıştır. Dolayısıyla Batılılaşma veya modernleşmenin sürdüğü dönemlerde sosyal halk tabanından ortaya çıkan karşıt söylem ve davranışlar, hep sahip olunan bu rengi koruyabilmek adına olmuştur. Batının sahip olduğu değerlere rengini veren Hristiyanlık dininin unsurları tahrif edilmiş bir dinin unsurları olarak telakki edildiğinden Anadolu coğrafyasında halk tabanında karşılık bulmamıştır. Siyasi otoritelerin zoraki uygulamalarına da dirençle karşılık verilmiştir.

Tunaya (1999:101-102) İslam medeniyetini Batı karşısında tanımlarken; “*bedevi bir kavmi*” yeryüzünün en ileri bir devleti haline getirmiş olan İslam medeniyetinin, XX. yüzyılda Batının varmış olduğu sosyal ve politik şartlara halen sahip olduğunu, bu alanda Batı medeniyetine muhtaç olmadığını belirtir. Ona göre Batı bu bakımdan aynı zamanda geridir. İslam demokrasiyi Batıdan yüzyıllarca evvel kurmuş, Batı İslam'a göre demokrasiyi yaşamada geç bile kalmıştır. Batının esas itibarıyla zayıf olan tarafı ahlakı ve maneviyatıdır. İslam medeniyeti bu yönüyle batıdan hiçbir şey almaya muhtaç değildir, olmamalıdır. Geline nokta Batı medeniyeti teknik açıdan Doğu medeniyetlerine karşı üstünlük kurmuştur denilebilir. Ekonomik gelişmişlik, maddi alandaki kalkınma için gereklidir ancak sadece kalkınma için gerekli olan ekonomik metot ve uygulamaların Batı'dan alınması aradaki dengenin sağlanması açısından yeterli olabilir.

Nitekim tarihte oluşum kaynağını ilahi vahiyden almayan medeniyetlerin çökmeye mahkûm olduğu gibi, Yunan ve Roma Medeniyetleri gibi medeniyetler bu minval üzere çöküşler yaşamıştır. Ahlak ve maneviyat anlayışından yoksun Batı medeniyeti de tıpkı selefleri gibi XX. yüzyılda “*fikri ve ahlaki anarşi*” temelli bir çöküş sürecindedir denilebilir (Bolay, 2012:131-134).

Medeniyet boyutuyla Osmanlı’dan Cumhuriyet’e gelinen noktayı tarihsel düzlemde Erbakan (2014a:171- 172) şöyle özetlemektedir:

“Milletimiz tarih boyunca kaba kuvveti değil, Hakk’ı üstün tutmuştur. İnsanlık tarihinin en büyük devletleri olan Selçuklu ve Osmanlı devletlerini kurmuş, asırlar boyu insanlığa barış ve adaletin en güzel örneklerini göstermiştir. Şerefli, parlak bir maziye sahiptir. Yakın çağlara kadar, dünya milletleriyle teke tek değil, hep onların yekûnuyla karşılaşmış ve yekûnuna galebe çalmıştır. Haçlı ordularının saldırılarına karşı çıkmış, onların barbar hücumlarını göğsünde söndürmüştür. Milletimiz beş asır önce İstanbul’u fethederken, dört asır önce Viyana kapılarını zorlarken ve 1922’de Sakarya’da şahlanırken şüphesiz ki iman, en temel kuvvet kaynağını teşkil etmiştir. Milletimizi dıştan yenemeyen düşmanlarımız uzun asırlar sonra onu içten yenme yoluna yöneldiler. Eğitim sistem ve araçlarıyla, misyonerleriyle, kültür ajanlarıyla, kapitalist vasıtalarıyla, fikir kirlenmesi ve kültürel bombardımanlarıyla, insanımızın dinine, mukaddesatına, inançlarına ve kültürüne odaklandılar. Gayrı millilik hareketleri maddi ve manevi sahada gerilememize sebep olmuş ve büyük İmparatorluğumuzu kısa zamanda çökertmeye ve yıkmaya kâfi gelmiştir. Çanakkale ve İstiklal Harplerimiz, bütün umutsuzluklara rağmen inandığı zaman bu milletin ne büyük harikalar gösterebileceğine dair yakın tarihimizin açık şaheserleri ve milletimizin hayatiyetini kaybetmediğini ortaya koyan açık delillerdir. Milletlerin varlıklarının devamı, dini, tarihi, iktisadi ve kültürel unsurların müşterek millet şuurunu meydana getirmesiyle mümkündür. Bu ortak bilince, Millî şuur diyoruz. Millî şuur, milleti yaşatan güçlerin kaynağıdır. Noksanlığı halinde maddi ve manevi varlığı yıpratacağından millet zayıf düşer. Aziz milletimiz, iki yüz yıldır dış güçler tarafından Millî şuuru yok edilerek kendisine yabancı kılınmaya çalışılmıştır.”

Gelinen noktada modern çağda İslam medeniyeti, henüz tutarlı bir düzen ortaya koyamamıştır. 1945 sonrası Batı dünyası, rasyonaliteyle bir düzlüğe çıkamadığını görmüş, İslam dünyası da kendisini henüz bir düzlüğe çıkartabilmiş değildir. Birbirlerine bakıp durmaktadırlar. Biri ötekinde maddi imkân, refah görmekte, diğeri ise karşısındakinde huzur ve mutluluk görmektedir. Aslında ikisi de birbirlerinde olana taliptirler (Ökten, 2014: 173).

Medeniyet, rasyonel ve ruhsal bir yükselişin bilinçli seyri olmakla beraber, en azından insanları, M. Akif'in tabiriyle, "*nefs-i emmare hizasında*"ki duyguların baskısından kurtarıp onları, "*nefs-i levvame*", hatta "*nefs-i raziye*" seviyesine, yani hareketlerinin hepsini ve duygularını sorguya, muhasebeye çekebilecek seviyeye getirme gayretinin tamamıdır (Bolay, 2012: 131).

Müslüman, çağın meselelerine kitabın ve sünnetin gösterdiği istikamette çözümler getirmeli ancak çağın zorlamalarına boyun eğmemelidir. Bu şekilde davranarak çağın beklentilerine "*yabancı*" kalabilir. Ancak çağa yabancı olmak çağdan bihaber olma anlamına gelmez. Tam tersine çağ hakikate yabancı kaldığı için hakikat adına yola çıkanlar çağın bir unsuru olmayı reddederler ve çağa onun tanımadığı doğruları getirirler. Bu getirme çabası (tebliğ) ancak çağın üstünde vasıflara sahip insanlar tarafından gerçekleştirilebilir. Bu insanlar çağlarına çağlarının akıl düzenine iktisadi ve toplumsal işleyişine yabancı kalmayı seçmişlerdir. Daha doğru bir deyimle "*yabancılaştırılmışlardır*" (Özel, 2013: 70-71).

Bir medeniyet, insanların sadece ferdi ve ahlak inançlarını göstermez; aynı zamanda bunların ötesinde insanlık için birtakım hedefler gösterir, göstermelidir. Hayatı da bu hedefler etrafında düzenlemelidir (Bolay, 2012: 134).

Millî Görüş Hareketi ile Erbakan'ın kurmaya çalıştığı adil düzen, hak-batıl ekseninde, insanın yaratılışıyla birlikte (fıtraten) muhtaç olduğu evrensel değerleri siyasi nizam olarak tesis etmek amacını taşımaktadır.

1.4.2. Eğitim Alanında Beklentiler

Batı Medeniyetinin modernleşme süreci yakından takip edildiği takdirde onun ister istemez bir maarif¹ faaliyetinin neticesi olduğu görülebilir. Bu durum Batı medeniyetinin esas unsurunun ilim olduğunu ortaya koyar. Fakat Osmanlı, modernleşme sürecinde ilmi, şuurlu bir şekilde hedef olarak almadığı için maarifin gayesi de sadece okuryazar yetiştirmekten ibaret olmuştur. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk eğitimi, diğer yenileşme hamlelerinin dışında kalarak, ülkenin gerçek ihtiyaçları dışında şekilsel bir gelişme kaydetmiştir. Bu yüzden Türk eğitim sistemi dünyanın en verimli topraklarından birisi ortasında akan, büyük bir nehrin sularına dokunmadan dönen, muazzam bir çarka benzetilebilir. Turhan (2015: 94-98) bu aşamada maarifi, 900 sene öncesinde olduğu gibi günümüzde de sosyal ve iktisadi alanlarda modernleşmenin en önemli taşıyıcı aracı haline getirmeyi önemsemektedir. Sorun olarak görülen hususların çözümünde kilit unsur olarak görmektedir.

Topçu'ya göre (2016a: 13-47) toplumun üç yüzyıldır yaşamakta olduğu sıkıntıların sebebi ve kaynağı, kültür ve maarif sahasında aranmalıdır. Osmanlı Devleti'nde bir dönem sürmüş olan “*âlimin atının ayağından sıçrayan çamurdan bile kendisine şeref payı çıkaran hükümdarın mesut asrı*” son bulmuş, akabinde devlet yapısında bozulmalar başlamıştır. İlme ve âlime eskisi gibi değer verilmeyen XIX. ve XX. yüzyılda birçok yeni kurumlar ve okullar açılmış, ancak bu okullarda eskinin taklidi yerine moda ifadeyle yeninin taklidi yer almıştır. Avrupa, körü körüne taklit edilmek istenmiş, açılan okullarda yeni ilimler okutulmuştur. Ancak en önemli nokta atlanarak bireylere ilim sevgisi aşılanmamış, âlimin üstünlüğü ve toplum içindeki önderliğinin önemi söylem olarak benimsetilmemiştir. İlme gerektiği gibi inanılmamış, ilim, menfaatler uğruna şekil olarak algılanarak, bu yönüyle de istismar edilmiştir. İlmin yerine teknik “*put*” telakki edilmiştir.

¹ Maarif sözlük anlamı olarak bilgiler, kültürler, ilimler, irfanlar anlamlarına gelmektedir. Ziya Gökalp'e göre maarif, tabii halde iki büyük unsurdan, yani millî kültür ile milletlerarası medeniyetin toplamından ibarettir (MEB, 1996:1869). Marifetin yani bilme fiilinin çoğulu anlamına gelir. Bilgi, dâniş, ilim ve fen, hüner ve sanat gibi anlamlara da gelir. “*Marifet bir şeyi tefekkür ve eserini tedebbürle bilmekten ibarettir ki ilmin mefhumundan ehasstır. Bunun mukabili inkar, ilmin mukabili cehildir. İlim vech-i küllî ile, marifet vech-i cüz'î ile bilmektir*” (Nâcî, 2009: 379).

Topçu (2016a: 21-22) bu süreçte tüm yapılanlara rağmen Anadolu'nun tarihsel aynasında istikbale matuf umudu “*Anadolu’da devlet kuran Müslüman Türk’ün simasını, Alparslan’ın yaşama aşkını Allah sevdasıyla birleştirerek kendinden rahmet ve sevgi taşıyan*” gençliğinde görmektedir. Aynı zamanda gençlikte yüz gösteren “*bu sima, asırların arasında olgunlaşarak Osman’ın adalet ahlakıyla Murad’ın şehadet sevdasında kemalini*” bulmuştur. XVII. yüzyıla gelinene kadar bu muhteşem şahsiyetin olgunlaşmasına bütün insanlığın hayranlığı çevrilmiştir. Fikir ve irfan hayatı olarak, üç yüz yıl çorak bir çölde bocalandıktan sonra kurtuluş yolu aranılmış, geçen asrın sonlarından başlayarak kısa aralıklarla hamleler yapıp Batı kültür ve maarifinin kucağına sığınılmıştır. Yeniler, bunaltıcı karanlıktan sıyrılmanın çaresini, her şeyden önce kendi varlığımızdan sıyrılıp uzaklaşmada aramışlardır. Yüz yıldan fazla zamandır sıra ile Fransız, Alman, İngiliz kültür ve maarifine sığınma cinayetini işlemekten çekinilmemiştir. Bu süreçten XX. yüzyılın eşiğine gelindiğinde, bu harikulade şahsiyet çözülmüş, üç yüzyıllık yıkımın bakiyesi olarak “*imanı riya ile bulanmış, iktidarı menfaatine esir, hezimet halinde Millî bir varlık miras*” bırakılmıştır. Özünden kaçan gençlik; Batı taklitçiliğinin sevdaya dönüşmesi ile birlikte cılız, cesaretsiz, imansız ve bitik bir gençliği ortaya çıkarmıştır. Bu dönemin gençliğinde “*artık ne Bedir’in aslanlarından, ne de Alparslan’ın âleme rahmet taşıran ruhundan bir eser kalmıştır.*” Bu nesil, kendini inkâr ederek Batı’ya çevrilmek isterken, materyalizmin ve pozitivizmin çorak zemininde kendi kurbanlarını vermiştir.

İstiklal Savaşı’ndan sonra cesur ve taşkın, yeni ümitlerle canlanmış bir gençliğin doğuşu karşılanmıştır. Ancak gençlikteki bu yeni doğuş, olması gerektiği gibi imanın değil, sadece kaba kuvvetin canlanması olarak tezahür etmiştir. Kudret iradesi ilahi, hatta sadece ruhi bir kuvvete bağlanmadığından az zamanda kendi kendisini kutsallaştıran bir hoyratlığa bürünmüştür. Kendi kuvvetine bağlı gördüğü gururu ile iddialı bu yeni nesil, bütün değer hükümlerini çiğnedikten sonra, sanki bir putperestin sarhoşluğu ile ruhları ve değerler dünyasını altüst etmiştir (2016a: 21-23).

Oysaki millet ruhunu inşa eden maariftir. Maarifin düşmesi millet ruhunu da yerlere serecektir. Maarife değer vermeyiş millet ruhunun yıkılışını hazırlayacaktır. Maarif hangi yönde yürürse millet ruhu da onun arkasından gidecektir. Bu bağlamda

Millî okul ne medresedir, ne de çeşitli kozmopolit unsurların karışığı olan bugünkü okuldur. İdeal anlamda Müslüman Türk'ün Okulu; “*maarif, metafizik ve ahlak prensiplerini Kur'an'dan alarak Anadolu insanının ruh yapısına serpen ve orada besleyen, insanlığın üç bin yıllık kültür ağacının XX. yüzyıldaki yemişlerini toplayacak evrensel bir ruh ve ahlak cihazı olmalıdır.*” Bu gerçekten yola çıkarak Topçu; hakikatin kaynağını Kur'an olarak görmektedir. İlahi bilgiyi nesillere aşılacak olan kişileri fazilet mücahidi münevver bir zümre olarak ifade etmektedir. Millî okulların ancak böyle bir zümre ile inşa edilebileceğini düşünmektedir. Hedefe ulaşmada ilk olarak İslam ve Kur'an'ın felsefi temellerinin oluşturulmaya başlanması gerektiğini belirtmektedir (2016a: 29-41).

Topçu (2016a: 47) ideal olan eğitimi (okul kavramını) ise şu şekilde özetlemektedir:

“Bize bir insan mektebi lazım. Bir mektep ki bizi kendi ruhumuza kavuştursun; her hareketimizin ahlaki değerinin olduğunu tanıtsın; hayâya hayran gönüller, insanlığı seven temiz yürekler yetiştirsın; her ferdimizi milletimizin tarihi içinde aratsın; vicdanlarımıza her an Allah'ın huzurunda yaşamayı öğretsin.

Bu mektepte edebiyat, tarih ve felsefe kültürü başta gelecek ve onun yetiştiricileri sadece bir memur değil, örnek insan olacaklardır. Din görevinin bile para ile yapıldığı bir düzenin tersine çevrilmesi lazım geliyor. Ancak böyle yepyeni bir anlayışın benimsenmesiyle Türk millet maarifini kurmak ve ruhlarımızda Rönesans açmak kabil olacaktır.”

Necip Fazıl da eğitimi daha kapsamlı manasıyla “*maarif*” olarak nitelemiş; “*Maarif gibi, güneşi, toprağı, bağı ve bahçesi, arkları ve kanallarıyla bütün bir mana iklimi arz eden bir mefhum yerinde ‘eğitim’, bilmem ne dereceye kadar kulağımıza meselenin sesini verebilir? Bu tabir bana ‘er eğitimi’ gibi bir şey geliyor. Bir süvari birliğindeki tumar eğitimine ait bir basitlik görüyorum bu tabirde... Onda, ıstılah*

olarak, davanın klişe ifadesine ait vakar ve sadakat edasını bulamıyorum” diyerek “maarif” kavramının kapsayıcılığını ortaya koymuştur.

Maarif davasının “ilk mektep, son mektep, talebe, inzibat, ahlak, terbiye, bilgi, kitap, tercüme, lügat, dil, usul, program, yabancı profesör, yerli muallim, öğrenci sayısı, öğretmen kadrosu, öğretim yolları, öğretim yerleri, öğretimde zaman, öğretimde mekân, vs. vs.” gibi kavramlarla çoğaltıldığını, meselenin özünden uzaklaşıldığını, detayların bir ağacın kolları gibi çoğaldıkça özden uzaklaşıldığını ve böylelikle sorunların arttığını ifade etmektedir. Meselenin özünü kök olarak niteleyerek teklife indirgemıştır:

“İrfan cihazımızda kol kol şubelendirdiğimiz meselelerin bağlı olduğu ve mihrak noktasını kurduğu kök telakki ve bu telakkiden doğma ana plan...”

Bu kök telakki ve ana planı, Türk milletini bir zamanlar dünyanın yarısına sahip kılan ruh soluğunun üfleyicisi, o beğenmedikleri Medreselerde tam bulabilirsiniz. Bu gerçeği, Hristiyan’ı, Yahudi’si, dinsizi, bütün Batı âlemi kabul eder, fakat bizde, çeyrek münevverlerden bir iç zümre kabul etmez. Demek isteriz ki, bu ihtişamlı gerçeği kabul etmek için, Müslüman olmak da şart değildir ve sadece hakikat insafına malik bulunmak kâfidir.

Eski medrese, kök ve dal halinde, kendi zaman ve mekânına tam hâkimdir; sonra dallarını müteessir edici saikler karşısında yeni dal ihtiyacı aynı kök feyzine bağlanacağına, ortada ne dal kaldı ne kök... Sadece (Noel) ağaçları gibi, bir sııra sicimler ilâştirilmiş dallar ve bu dallarda sun’i yemişler...

Tanzimat’tan beri, böyle bir kök telakki ve ana plan hasretiyle beyni zonklayan tek bir maarif büyüğü görmedik. Bir dalın yaprağında küçük bir baygınlık alameti sezilir sezilmez, hatıra derhal kök gelmeli... Ağacın kökü ile en uzak yaprağı arasındaki sıkı münasebet kadar,

binlerce maarif meselesinin, onlara can veren ana görüş ve inanış manzuresiyle alakası var...” (Kısakürek, 2014a: 204-205).

Necip Fazıl, maarifin medrese modelinde olduğu gibi kök telakki etrafında şekillendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Kök telakkiden maksat “*tevhid anlayışı*” olsa gerektir.

Necip Fazıl maarifte (eğitimde) olması gerekenleri şöyle idealize etmektedir:

- “1- Dünya ilim ve fikir cereyanları karşısında durumumuz nedir? Tek cümleyle bugün dünyanın, içinde yüzdüğü ruh ihtilaçlarından (çırpınma); ve insanlığın, olmaya talip olduğu şeylerden haberimiz var mı? Kısaca, dünyayı tanıyor ve onu bir mihenge vurabiliyor muyuz?
- 2- Ruhumuz, iktibasçı mı, telifçi mi olacak? Tanzimat'tan bugüne, devre devre yalnız mikyasa değiştiren iktibasçılığımız, açıkçası kopyacılığımız, yerini ne gün ibda (yaratma) ve telif çilesine terk edecek? Bu çilenin doğması için ne türlü bir eğitim yolu tutmalı?
- 3- Ahlak ölçümüz nerede ve nasıl? Batıya sorarsanız derhal Hristiyanlık ahlakı diye göstereceği, hiç değilse maddecilik vs. olarak kaynaklaştıracığı ahlak (kriter)ine karşılık, biz, başıboşluk ahlakı diye bir şey icat edebilir miyiz? Batı ahlak telâkkisinde, ahlak sistemi her neyse onu kuramamış filozofa, filozof gözüyle dahi bakılmadığını bilenlerimiz kaç kişidir ve bu azametli sualden, tamam 123 yıldır maarif cihazımızın haberi olmuş mudur?
- 4- Hangi ruh vasıflarında bir gençlik istiyoruz? O, her neyse, kâğıt üzerinde tespit edebilir miyiz? Bu gençliği hangi vasıflarda muallimler yetiştirir ve makineyi yapan makine gibi, bu yetiştiriciler nasıl yetişir?
- 5- Milletlerarası bir müessese olan ilim, bu beşeri vâsfına rağmen, millî bir damga ile mühürlü değil midir? Hendesenin Yunanlı, cebir'in Arap olmasındaki hikmet ne gösterir? Müspet ilimler dediğimiz, kanunlarını saf ilimlerden alan ve kuru kalıplar halinde donan teknik sahası müstesna, saf ilimde millî tefekkür zaruretine karşı

yüklenebileceğimiz bir pay var mıdır? Bu pay yüklenilemedikçe, mahkûm ve tâbi milletten ileriye geçmek imkânı bulunabilir mi? İnsanı, ezeli ve ebedi en büyük oluşa davet eden, Allah'ın gökten indirdiği dinler müstesna, geçmiş ile bütün alakasını koparmış bir gelecek görülmüş müdür? Hilkatte, kurbağa ve tırtıl istihalelerinden, bir zamanlar, her şeyi altüst etmek ve tarihi kendisinden başlatmak gayretindeki Komünizma tecrübesine kadar böyle değil midir? Olmak ve öldürmekle, kopmak koparmak; tekâmülle, altüst olmak arasındaki fark nedir?

7- *Bilgi ve ruh dağıtımı işinde, onu en yukarıda serpen üst elden, en aşağıda toplayan en küçük araca kadar hâkim esas ve usuller nelerdir? Esasını bilmediğimiz işin usulüne ait olsun, bir müdir fikir sahibi miyiz?”* (Kısakürek, 2014a: 206-208).

Başgil,² (2007: 120) Osmanlı'dan Türkiye'ye çağrı yakalamak adına yapılanların mukayesesi adına Japonları örnek göstermektedir. Japonlar modernleşme sürecinde Türkiye'de yapılanlar gibi, *“ne öz memleketlerinde darağacı kurmuşlar, ne zümreleşip birbirlerine sövmüşler, ne millî ruh, terbiye ve seciyelerini değiştirmişler; ne de millî anane, tarih ve ecdat mirasını ret ve inkâr”* etmişlerdir. İlim, sanat ve teknikte çok üstün bir noktada olmalarına rağmen his ve inançları itibarıyla bin sene önceki Japonluklarını sürdürebilmektedirler.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte şekilsel bazı modernleşme hareketleri yapılmış olabilir. Ancak zaman, mekân ve şartlar değişse de yaşam döngüsü, insan temelli sürmektedir. Bu toprakların ortaya çıkardığı insan, binlerce yıldır belli bir geleneği ve inancı sindirerek, içselleştirerek yaşamını devam ettirmektedir. Siyasi iradenin değişim vurgusu içinde yönettiği topluluğa; *“kök telakki”* sini, özünü değiştirmeyi dayatması kabul edilebilir bir davranış gibi gözükmemektedir. Bu yüzden Millî Görüş Hareketi'nin düşünce olarak doğmasını bir zaruret haline getiren en önemli noktanın bu idrak olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Nitekim Necip Fazıl

² 16.09.1963 tarihli Yeni İstanbul Gazetesi'nde yayınlanan “Bizde ‘Din Hürriyeti’ Bahsinde Düşünülen Hatanın Sebebi” başlıklı yazısından...

(2014a: 208), “*kök telakki ve bu telakkiden doğma ana planı, bütün çizgilerin merkezden topladığı bir mimari motifi halinde örgüleştirme*”yi maarif davasının merkezinde görmektedir. Bu bağlamda kök telakkiden uzaklaşıp, modernleşme hamlelerinde taklitçilikte kalındığı için bireyler kendisine yabancılaşmış, öze yolculuklarında yolları tıkanmıştır. Eğitim kurumlarında ise bu süreçte iç gözlem reddedilmiş, itikatlar veto edilmiş, “*ilkokul çocuğunun narin muhayyilesinde sevgi kaynağında Hz. Ömer’in adaleti, fedakârlığın değeri ve Pastör’deki dindar arayıcılığın sevgisi belirtilecek, çocuğun çelimsiz sevgisine nice sevgiler aşılacak yerde, ona sade menfaat telkin eden realite sevgisi, kibir, haset ve alkış zevki ve böylece bin yıllık olgun insanlıktan sıyrılma emeli*” aşılanmıştır (Topçu, 2016b: 134-135).

Aksay’a (1971: 30) göre tarih bilinci başta olmak üzere “*okul*” tahrif edilmiş, II. Abdülhamid’e Türk vatanını bölüp Ermenilere bir vatan olarak vermediği için kin kusan Albert Vandal’ın “*Kızıl Sultan*” tabiri, okullarda “*ilimdir*” ve “*hakikattir*” denilerek bireylere ezberletilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLİ GÖRÜŞ HAREKETİ VE SOSYAL KİMLİĞİ (AKSİYONERLİK İDDİASI VE REAKSİYONER TUTUMU)

2.1. Necmettin Erbakan'ın Ana Hatları ile Yaşam Hikâyesi

Necmettin Erbakan³, 29 Ekim 1926'da Sinop'ta doğmuştur. Babası Adana'da yerleşik Kozanoğlu sülalesine mensup Mehmet Sabri Bey'dir. Annesi ise Sinop'un köklü ailelerinden birinin kızı olan Kamer Hanım'dır.

Mehmet Sabri Bey uzun yıllar ağır ceza mahkemesi başkanı olarak ülkenin çeşitli yerlerinde görev yapmıştır. Erbakan ilkokula Kayseri'de başlamış, ilkokulu babasının görevi gereği gittiği Trabzon'da tamamlamıştır. Ortaokul ve lise eğitimini 1937-1943 yıllarında İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamlamıştır. Okul birincisi olarak tamamladığı İstanbul Erkek Lisesi'nin ardından üniversite tahsiline İstanbul Teknik Üniversitesi Motor Bölümü'nde devam etmiştir. Üniversiteye giriş sınavlarında elde ettiği başarısından dolayı üniversiteye ikinci sınıftan başlatılmıştır. Üniversiteyi 1948 yılında üstün başarı⁴ ile tamamlayarak İTÜ Motor Bölümü'nde asistan olarak çalışma hayatına başlamıştır. Başarısı nedeniyle asistan iken motor kürsüsünde ders vermesine müsaade edilmiştir. 1951 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından araştırmacı olarak Aachen Teknik Üniversitesi'ne görevlendirilmiştir. Aachen Teknik Üniversitesi'nde Alman ordusu için araştırmalar yapan DVL Araştırma Merkezi'nde Profesör Schmidt ile birlikte çalışmalarda bulunmuştur. Burada bulunduğu sırada birisi doktora tezi olmak üzere üç adet tez hazırlamıştır. Yapmış olduğu tezlerin bilimsel içeriği ve ortaya koyduğu bilgiler sayesinde tanınmış, Alman Ekonomi Bakanlığı için motorların daha az yakıt tüketimi ile ilgili bir çalışmada da bulunmuştur. Bu süreçte “*Dizel Motorlarda Püskürtülen Yakıtın Nasıl Tutuştuğunun Matematiksel*

³ Erbakan'ın yaşam hikâyesine ait bazı görseller için bkz. Ek-1.

⁴ Özellikle matematik dersinde gösterdiği üstün başarı nedeniyle arkadaşları kendisine “*derya*” ve “*yarım dünya*” şeklinde hitap etmişlerdir (Uçar, 2000: 35).

İzahi” konulu doçentlik tezini sunmuştur. Doçentlik tezi bilim çevrelerinde ilgiyle karşılanmıştır. Deutz Motor Fabrikasında Leopard tanklarının motor sistematiği üzerinde çalışmalar yapmış, Ruhr bölgesinde ağır sanayi alanında faaliyet gösteren fabrikalarda gözlemci olarak bulunmuştur (Erbakan, 2014a:5-8).

Akademik anlamda büyük bir birikimle 1954’te Türkiye’ye döndükten sonra kısa bir süre kadrosunun olduğu İstanbul Teknik Üniversitesi’nde görev yapmıştır. Vatani görevini İstanbul Kâğıthane’de bulunan İstihkâm Okulu’nda yedek subay olarak yapmıştır. Bu süreçte birliğinde motor hocalığı ve teknik müdürlük görevlerini sürdürmüştür (Kızıлтаş, 2016: 34).

Bu arada II. Dünya Savaşı’nın ardından başlayan Soğuk Savaş Döneminde Batı Blokuna yakınlaşan ve ABD’den gelen Marshall yardımlarıyla Doğu Blokuna karşı güçlendirilmek istenen Türkiye’de siyasi ve sosyal yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Bu bağlamda 1950 sonrasında iktidarda bulunan Demokrat Parti’nin yerli ve millî sanayi söylemleri ile Erbakan’ın istikbale matuf idealleri Gümüş Motor projesi ile hayat bulacaktır. Erbakan askerliğinin ardından 1956 yılında Genel Müdür vasfıyla 6 milyon lira sermaye ve 200 ortaklı bir yapı ile Türkiye’nin ilk yerli motorunu üretecek olan Gümüş Motor’u kurmuştur. Fabrika 20 Mart 1960’ta dönemin Maliye Bakanı Hasan Polatkan’ın da katılımı ile açılarak üretime başlamıştır. Gümüş Motor’un yerli ve Millî olma özelliği o dönemin gündeminde kalmasını sağlamıştır. Ancak ithalatçı firmalarla fiyat rekabetini uzun süre sürdürememesi Gümüş Motor’dan kısa vadede beklenen üretim ve performansın yeterince sağlanamamasına neden olmuştur. 1964 yılına gelindiğinde hissedarların hisselerinin büyük bir kısmının el değiştirmesinin ardından şirketin yönetimi Şeker Şirketi’ne geçmiş ve Erbakan genel müdürlük görevinden alınmıştır (Özgür, 2016: 17-91).

Akademik çalışmalarına İTÜ’de devam eden Erbakan 1965 yılında profesör unvanı almıştır. Akademik hayatının yanında yaşamı boyunca fiilen hocalığının yanı sıra siyasi ve sosyal yaşamda da “*Erbakan Hoca*” ifadesi isminin yanında kullanılır olmuştur. Bu bağlamda Erbakan’ın hocalığı ile ilgili olarak söylenebilecek ilk husus manevi yönden destek aldığı Yörükzade Efendi’nin 1952 yılında kendisine ziyareti sırasında “*Necmettin Hoca*” olarak hitap etmesidir (Oğuz, 1993: 21). Nitekim Erbakan

özel bir sohbetinde bu hitabete atıfta bulunarak ve gözleri yaşararak “*Yörükzade Efendi’yi ziyaretimde kendisi bana ‘Necmettin Hoca’ şeklinde hitapta bulunmuştu. Bu hitabeti ile Yörükzade Efendi’nin himmetinin bir sonucu olarak ‘Hoca’ unvanı üzerimde bir sıfat olarak kaldı*” demiştir (Hasan Hilmi Özdemir ile kişisel iletişim, 25.12.2018).

Erbakan akademisyen olarak çok güzel ders anlatan, güzel resim çizen ve tahtayı çok düzgün kullanan bir hocadır. Uzun konuşan ancak cümlelerinde bir aksama ve ifade düşüklüğüne rastlanılmayan akıcı bir üsluba sahiptir. Erbakan’ın güzel çizim ve tasarımlarla ortaya koyduğu bir projesi Fakülte Dekanlığınca beğenilerek sergilenmek üzere Amerika’ya gönderilmiştir (Uçar, 2000: 42, 50). Erbakan üniversitede bölüm arkadaşları tarafından şöyle tanımlanmaktadır: “*Toylardandır. Sofudur, dindardır, çalışkandır. Hayatının yarısını namaz, yarısını da projeler işgal eder. Sınıfının yarısını kendisi, yarısını da arkadaşları işgal eder. Proje ve raporları, saatli maarif takvimi gibi geniş izahlıdır. Herkesin bir sayfada bitirdiği konuyu o kırk sayfada özetler. Kendisine civata nedir diye sorarsanız, izaha demir filizlerinin naklinden başlar ve o kadar anlatır ki, nihayet namaz vakti gelir ve sonunu dinleyemezsiniz*” (Akın, 2000: 17).

Üniversitede “motorlar” dersi vermiştir. Derste konusuna fevkalade hâkim, öğrencilere biraz mesafeli bir üsluba sahiptir. Derste öğrenciler Erbakan’ı; tahtada bütün motorları anlatan, anlatırken de bir taraftan yazan, bir motorun silindir ve piston çapını milimetre olarak yazan, hatta rakamların 4-5 hanelik tolerans değerlerini bile ortaya koyan bir hafızaya sahip akademisyen olarak tanımışlardır (Yülek, 2015: 121). Çelikdoğan (2015: 209-210) o dönemde öğrenciliğini yapmış bir birey olarak Erbakan’ın hocalığını şöyle tanımlamaktadır: “*Ben İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Bölümüne 1961’de başladım. O zamanlar Erbakan Hoca bölüm kürsüsünde bize hocalık yaptı. Almanya’dan doktora ve doçentliğini yapmış olarak dönmüş, üniversitede ders veriyordu. Bizim dördüncü sınıfta dersimize geldi. Kendisinden dördüncü ve beşinci sınıfta da dersler aldık. Motorun en son safhası olan derslere geliyordu. Tabi, hoca o zamanlar dünya çapında bir motorcu. Erbakan Hoca Almanya’daki gelişmeleri yakından görmüş, sanayileşmedeki o hamleyi yakından*

takip etmiş ve sonuç olarak kafasında Türkiye için de böyle bir hamle yapabiliriz planları ile geri dönmüş. Erbakan Hoca harika ders anlatırdı. Konuya çok hâkimdi ve ses tonuyla, seçtiği kelimeler ve cümlelerle fevkalade anlaşılır ve eksiksiz ders anlatırdı. Odalar Birliği'nde de görevli olduğu için bazen derslere geç gelirdi. O zaman öğrenciler biraz sıkılırlardı geç geldi diye ama dersi dinledikten sonra gerçekten herkes hayran kalırdı.”

Erbakan İTÜ'deki derslerine devam ederken, 1966 yılının Ekim ayında dönemin Sanayi Bakanı Mehmet Turgut ve Ticaret Bakanı Ahmet Tükel'in teklifleri ile Başbakan Süleyman Demirel'in onayıyla Türkiye Odalar Birliği Genel Sekreteri olmuştur. Görevi sırasında Türkiye Odalar Birliği Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel ile uygulama esasları çerçevesinde⁵ birtakım gerginlikler yaşamasına rağmen görevini 1969 yılına kadar sürdürmüştür. Türkiye Odalar Birliği'nde yaklaşık üç yıl süren mesaisinin bir buçuk yılını genel sekreter olarak, kalan kısmını ise genel idare kurulu üyesi olarak tamamlamıştır (Akin, 2000: 14-16). Görevinden zorla uzaklaştırılmaya çalışılan Erbakan mücadelesini Türkiye Odalar Birliği Genel Başkanı olarak sürdürmek istemiştir. Kongrede oyların % 75'ini alarak Genel Başkan seçilmesine rağmen Demirel Hükümeti, Bakanlar Kurulu kararı ile kongreyi iptal eder ve Erbakan'ı Başkanlık makamından da polis zoruyla çıkarır (Ergin, 2015: 45-49). Erbakan'ı haklı davasında haksız duruma düşüren bu uygulamalar neticesinde Erbakan mücadelesini siyaset sahnesinde sürdürmeye karar vermiştir.

Tüm bu mücadelelerin arasında 10 Ocak 1967'de Yeşilköy Çınar Otel'de Nermin Hanım ile evlenmiştir. İmam nikâhlarını, Erbakan'ın düşünce hayatında büyük yer tutan ve ilişkilerinin boyutu hakkında Erbakan'ın Fikir Dünyasının Temel Dinamikleri (Tasavvuf Etkisi) bölümünde ayrıca yer verilecek olan Zahit Efendi kıymıştır (Akin, 2000: 19).

⁵ Erbakan odalara tahsis edilen kredi kotalarının İstanbul ve İzmir'e verilmesinin yanında Anadolu'da bulunan illerin de verilen kotadan daha fazla faydalandırılmasının önünü açıcı birtakım uygulamalar yapmak istemiştir. Ancak İstanbul'daki güçlü sermaye grupları kendilerine aktarılan kredilerin azalmasını istemediklerinden Erbakan'a görevi bırakırmaya yönelik baskı kurmuşlardır (Ergin, 2015:45-46).

12 Ekim 1969 genel seçimlerine Konya'dan bağımsız aday olarak girerek milletvekili olmuştur. Mücadelesini kendisi gibi düşünen farklı sosyal grupların da desteğini alarak siyasi parti çatısı altında sürdürmüştür. Bu vesileyle 26 Ocak 1970 tarihinde Millî Nizam Partisi (MNP) kurulmuştur. MNP Genel Başkanı olarak siyasi faaliyetlerini sürdürürken partinin maneviyatçı ve antisyonist söylemleri belirli çevreleri rahatsız eder. MNP'ye anayasal çerçevede hareket etmediği gerekçesi ile 4 Mart 1971 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığınca kapatma davası açılır. Erbakan partisini mahkemede savunmasına rağmen MNP (Milli Nizam Partisi) *“laik devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunması prensiplerine aykırı olduğu”* gerekçesiyle 20 Mayıs 1971'de kapatılır. Bu duruma üzülen Erbakan ufak bir kalp rahatsızlığı yaşar ve tedavi maksadıyla iki buçuk ay İsviçre'de tedavi görür.

11 Ekim 1972 tarihinde Millî Selamet Partisi (MSP) kurulur. Ancak Erbakan siyasi yasaklı olmamasına karşılık 12 Mart 1971 muhtırası sonrası siyasi hassasiyet gereği MSP'nin kuruluşunda aktif olarak yer almaz. Siyasi hayatını bir süre bağımsız olarak sürdürür (Kızıldaş, 2016:120-148). Anayasa Mahkemesi'nin oluru ile MSP'ye dâhil olan Erbakan partinin genel başkanlığını Süleyman Arif Emre'den devralır. 10 Ekim 1973 genel seçimlerinde MSP, 48 milletvekili ve 3 senatörle TBMM'de temsil hakkı kazanır. Erbakan, 26 Ocak 1974'te kurulan Koalisyon Hükümetinde (CHP/MSP) Başbakan Yardımcısı olarak bulunur. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Başbakan Yardımcısı olarak önemli kararların alınmasına katkıda bulunur (Emre, 2015a: (2)22-154).

Ülke yönetiminde koalisyon ortağı olan CHP, Kıbrıs Barış Harekâtı ve sonrasında yaşanan üslup uyuşmazlığını sebep göstererek 17 Kasım 1974'te 37. hükümetten çekilmiştir. CHP yeni hükümet kurma turlarında başarılı olamayınca ülke geçici bir dönem kontenjan senatörü Sadi Irmak'ın azınlık hükümeti ile idare olmuştur. Irmak Hükümeti Meclisten güvenoyu alamayınca 31 Mart 1975'te I. MC (Milliyetçi Cephe) Hükümeti'nde (39. Hükümet Dönemi) Erbakan, Demirel'in yardımcılığını üstlenmiştir. 5 Haziran 1977 genel seçimlerine kadar bu görevini sürdürmüş, 21 Temmuz 1977'de kurulan II. MC Hükümeti'nde (41. Hükümet Dönemi) tekrar Başbakan Yardımcısı olarak görev almıştır. 5 Ocak 1978'de II. MC Hükümeti Adalet

Partisinden (AP) 11 milletvekilinin istifa etmesiyle (tarihe Güneş Motel olayı olarak geçmiştir) 41. Cumhuriyet Hükümeti düşmüştür.

Erbakan 12 Eylül 1980 yılına kadar muhalefet partisi lideri olarak siyasete devam etmiştir (Kızıldaş, 2016:176-228). 12 Eylül İhtilalinin ardından bir süre İzmir Uzunada'da gözaltında tutulmuştur. 1982 Anayasası gereğince Erbakan'a on yıl siyaset yapma yasağı getirilmiştir. Bu süreçte 19 Temmuz 1983'te Refah Partisi kurulmuş, partinin Genel Başkanlığını Ahmet Tekdal üstlenmiştir. 6 Eylül 1987'de yapılan ve siyasi yasaklıların, yasaklarının kaldırılmasına yönelik halk oylaması sonucu siyasi yasağı sona ermiştir. 11 Ekim 1987'de yapılan Refah Partisi kongresinde oy birliği ile Refah Partisi Genel Başkanı olmuştur. 20 Ekim 1991 genel seçimlerinde Konya milletvekili olarak parlamentoda yer almıştır. 24 Aralık 1995 genel seçimlerinde Refah Partisi Genel Başkanı olarak siyasi hayatının en önemli başarısını elde etmiş, partisi %21.37 oy oranıyla genel seçimlerden birinci olarak çıkmıştır. Doğruiyol Partisi ile yapılan koalisyon neticesinde 28 Haziran 1996'da Refahiyol Hükümeti'nin (54. Cumhuriyet Hükümeti) Başbakanı olmuştur (Günay, 2014: 19-20).

Erbakan 28 Şubat postmodern darbe olarak nitelenen sürecin yaşanması ve koalisyon protokolünde yer alan madde gereğince⁶ 18 Haziran 1997'de istifa etmiştir. Erbakan'ın istifa etmekteki amacı koalisyon ortağı Tansu Çiller Başbakanlığında ülkeyi erken seçime taşımak olmuştur. Ancak dönemin Cumhurbaşkanı protokolde belirtilen teamülün dışına çıkarak hükümet kurma görevini Mesut Yılmaz'a tevdi etmiş, Mesut Yılmaz Başbakanlığında ANASOL-D Hükümeti (55. Cumhuriyet Hükümeti) kurulmuştur. Böylelikle Refahiyol Hükümeti sonlandırılmıştır. Bu süreçte Refah Partisi 21 Mayıs 1997 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığınca açılan kapatma davası neticesinde Anayasa Mahkemesi tarafından 16 Ocak 1998'de resmen

⁶ 9. Md.: "Hükümetin güvenoyu almasını takiben taraflar öncelikle çıkarılması gerekli yasaları tespit ederek, bunların yasalaşması için gerekli çabayı göstereceklerdir. Bu cümleden olarak, Anayasamızın zorunlu kıldığı uyum yasaları çıkarılacak, Hükümet icraatı bir seçim hükümeti anlayışı ile değil bir çözüm hükümeti anlayışıyla bozulan ekonomik dengeleri hızla düzeltecek, halkın beklediği hizmetleri ve değişimi gerçekleştirecek şekilde çalışacaktır. Ancak koalisyon ortakları gerektiğinde ülkeyi uygun bir tarihte seçime götürecektir" (RP-DYP Koalisyon Hükümeti Protokolü, 1996).

kapatılmıştır (Kazan, 2013:401-427). Anayasa Mahkemesi Erbakan’a 5 yıl süreyle siyaset yasağı getirmiş, yasağı kalktıktan sonra Saadet Partisi Genel Kongresinde 11 Mayıs 2003’te Saadet Partisi Genel Başkanı seçilmiştir. Yargıtay tarafından onanmış hakkında kesinleşmiş hapis cezası gerekçesi ile 30 Ocak 2004’te Saadet Partisi üyeliğinden ve genel başkanlıktan istifa etmiştir. Memnu hakları kendisine iade edildikten kısa bir süre sonra 17 Ekim 2010’da tekrar Saadet Partisi Genel Başkanı olmuştur. 3 Ocak 2011’de yaşadığı damar rahatsızlığı nedeniyle hastaneye kaldırılmış, 27 Şubat 2011’de âlem-i cemâle doğmuştur (Kızıлтаş, 2016:510-569).

2.2. Hareketin Kimliği

Millî Görüş Hareketi kimlik olarak kendisini milletin aslı ve özü olarak nitelemektedir. Diğer siyasi ve fikri görüşleri benimsemiş kimliklerden farklı olarak Milli Görüş Hareketi özgün bir harekettir. Milletin problemlerini çözebilecek fikri ve fiziki güce sahiptir. Dolayısıyla insanların kendine dönüşünün yani haklı yola dönüşünün adı; Milli Görüş Hareketidir (Erbakan, 1975b:123). Hareket muhatap kitlesini tanımlarken milliyetten arındırılmış bir terim olarak millet⁷ ifadesini kullanmaktadır. Bu milleti ‘*Allah tarafından Hakkı tutma, iyiyi sağlama ve kötüyü men etme yolunda seçilmiş*’ olarak görmektedir (MNP Kuruluş Bildirgesi, 1970: 1).

Hareketin ortaya çıkışı, yüzyıllardır özlenip beklenen milletin kendi ruhunun derinliklerinden gelmiş, milletin kendi öz varlığından mana ve madde sahasında yeniden doğuşu olarak telakki edilmektedir. Bu bağlamda Hareket milletin fitratında bulunan ahlâk ve fazileti, düşünceden eyleme dönüştürerek topluma nizam, huzur,

⁷ Erbakan ve Millî Görüş Hareketi millet ve millî kavramlarını kullanırken belli bir ulusu nitelemeden kullanmıştır. Yorgancı’ya göre (2012: 375) Erbakan’ın “*millî*”likten anladığı ulus-devlet mantığına dayalı inşa edilen millet kavramından gelmemektedir. Kur’an-ı Kerim’in birçok yerinde kullanılan, inanç ve değerler sistemine vurgu yapan bir kavramdır. Millî Görüş kavramı bir yandan sağcılık, solculuk ve renksizlik görüşlerinden hareketin müntesiplerini diğerlerinden ayırmasını sağlarken diğer yandan bu ayrılmış kitlenin nasıl bir çatı altında yeni bir kitle oluşturacaklarının isimlendirmesini yapmaktadır.

toplumsal adalet ve her bir bireye saadet ve selâmet getirmek gayesiyle kurulmuştur. Hareket, varlık gayesini ortaya koyarken gerekçelerini de çeşitli izahlar ile ortaya koymaktadır. Buna göre dünyada yer alan milletler arasında büyük bir yarış sürmekte olup, toplumlar bu yarış sürecinde siyasi, ekonomik, askeri, sosyal ve birçok yönden ilerleme kaydetmektedirler. Bu süreçte toplumların maddi gelişmişlik düzeyleri açısından da farklılıklar meydana gelmektedir. Farklılıkların bir sonucu olarak yarış sürecinin oynandığı kulvarda inşa edilen kapitalizm, sosyalizm gibi sistemler insanlara maddi zenginlik vaat etmektedirler. Mevcut bu sistemler maddiyatçılardır, materyalisttirler, menfaatçidirler, emperyalisttirler. Diğer milletleri kendi kültür ve çıkarlarına esir etmeyi istemektedirler. Ne var ki bu sistemler toplumlara sunduğu maddi zenginliğe karşılık manevî tatminsizlik içindedir. Hareket dünya toplumları içerisinde mensubu bulunduğu milletin bu manzara karşısındaki durumunu, *“müsait iklim şartlarını bekleyen, bunu bulamadıkça kabuğunun içine çekilen, bulunduğu anda da yine büyük manevî ve maddî medeniyet ağacını meydana getirme hasletindeki bir mukaddes tohum mesabesinde”* görmektedir. Kendini ise, *“150 yıldır her çeşit verimsiz iklim şartları muvacehesinde bütün bu şartlara dayanma ve hatta artık müteessir olmama mertebesine gelmiş öz cevherin kabuğunu delme ve dışarıdaki iklim şartları ne olursa olsun artık mutlaka yeniden en büyük ve gür medeniyet ağaçlarından birisini meydana getirme hareketi”* olarak görmektedir. Hareket kendisini tarihin en büyük milleti olarak örnek medeniyetler kurmuş, insanlığa ışık tutmuş, dünyanın nizamını tanzim ve idare etmiş olan bir milletin parçası olarak görmektedir. Gücünü tarihinden alarak maddi ve manevi alanda millete mutluluk getirecek yeni bir sistem kurmayı vaat etmektedir (MNP Kuruluş Bildirgesi, 1970: 2-8).

Millî Görüş; Anadolu'nun kapılarını açan Sultan Alparslan'ın, İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet Han'ın görüşüdür. Millî Görüş; temeli inanç, tarih, kültür ve değerler olan kökleri mazide; gövdesi, dalları ve yaprakları ile geleceğe uzanan ulu bir çınardır. Millî Görüş; bir zümrenin, bir bölgenin, bir kişinin zihniyetini temsil etmez. Millî Görüş, milletin görüşüdür. Millî Görüş; temeli sevgi ve şefkat olan, kuvveti değil hakkı üstün tutan, bütün insanlığın saadeti için cihadı tavsiye eden, Batı

taklitçisi değil gerçek anlamda yerli ve sivil bir görüştür. Millî Görüş, doğru hak anlayışına⁸ bezenmiş olan görüştür (Erbakan, 2017a: 16-17).

Millî Görüş, milletin şanlı tarihi boyunca Malazgirt'te heyecandan coşan, Kosova'da bir kılıç gibi parlayan, Niğbolu'ya Yıldırım gibi yetişen, İstanbul'u fetheden, böylece çağ kapatıp çağ açan, İstiklâl Harbini gerçekleştiren ve en son Kıbrıs'ta yeniden büyük harikalar ortaya koyan cevher, ruh ve manadır. Şehidi şehit yapan, gaziyi gazi yapan manadır. Bu yönüyle Millî Görüş Hareketi milletin özüdür ve milleti temsil etmektedir (MSP Seçim Beyannamesi, 1977:9). Temel gayesi “yaşanabilir bir Türkiye, yeniden büyük Türkiye ve yeni bir Dünya”yı kurmak olan ve bütün insanlığın mutluluğu için çalışmayı kendisine bir kulluk görevi sayanlar topluluğunun adı Millî Görüştür (Akkiraz, 2017: 75-76).

Damar'a göre (2013a:18-19) Millî Görüş, “sağ elime güneşi, sol elime ayı verseler yine bu hakkın davasından asla vazgeçmeyip hakkı tebliğ edeceğim’ diyerek hiçbir müşrikten ve kâfirden korkmayarak hakkı tebliğ ve tavsiye eden Peygamberimizin görüşüdür. Millî Görüş, ‘ben asalete değil, liyakate değer veririm’ diyerek devlet işlerinde liyakat ve ehliyet takip eden, ‘bu dünya iki hükümdara az gelecek kadar küçükmüş’ diyen ‘hocalarımın atının ayağından sıçrayan çamur benim şeref madalyamdır, ölünce beni bu çamurlu elbise ile defnedin’ diyerek vasiyet eden, son vaktinde dostu Hasan Can’ın ‘şevketlüm, Allah’a kavuşacaksınız’ sözüne mukabele ederek ‘be hey çocuk! Sen bizi Allah’tan ayrı mı zannediyordun?’ diyerek Rahman’a kavuşan Yavuz Sultan Selim Hanların” görüşüdür.

Millî Görüş en büyük düşünce ve davanın adıdır. Milletin maddi ve manevi alanda kurtuluşunun yegâne anahtarıdır. Millî Görüşün temel prensipleri benimsendiğinde toplumun maddi ve manevi sorunları da çözülmüş olacaktır. Bu yönüyle Millî Görüş, milletin felaketlerden kurtularak maddi ve manevi mutluluğa ulaşmasının vesilesi olacaktır (Erbakan, 2014b: (2)389).

⁸ Millî Görüş Hareketinin ortaya koyduğu hak anlayışı bireylerin inşası sürecinde eğitimin rolü açısından önem arz etmektedir. Bu husus “Millî Görüş İdeolojisinde Hak-Batıl Dikotomisi” bölümünde detaylı olarak ele alınacaktır.

Kutan’a göre (Erbakan, 2017a: 16-17) uzun yıllar boyunca Müslüman ülkelerin büyük bir bölümü, emperyalist batı ülkelerinin işgali altında kalmıştır. O ülkenin hem insanları hem de doğal kaynakları sürekli sömürülmüş, bir ülkenin askeri güçle işgal edilmesi büyük masrafların yanı sıra, büyük risk ve tehditler de oluşturduğundan Batılılar, yeni bir uygulamayı yani kültür emperyalizmi yoluyla o ülkenin Millî ve manevi değerlerini tahrip ederek o ülkeyi, o ülkenin insanları eliyle sömürme yolunu benimsemiştir. Bu politika, maalesef çok sayıda Müslüman ülkede ve Türkiye’de de uygulanmış, bu nedenle bu ülkelerde Batı’yı güçlü ve üstün gören, Batı hayranı ve Batı taklitçisi, halkından ve halkın değerlerinden kopmuş, gelişmek için mutlaka Batılıların değerlerini, kültürlerini benimsenmelidir, diye düşünen aşağılık kompleksine düşmüş, yeni bir okumuş adam tipi ortaya çıkmıştır. Bu tarz düşünen bireylerin yönetiminde millî ve ahlaki değerler tahrip edilmiş, insan hakları özgürlükler özellikle de din ve vicdan özgürlüğü baskı altına alınmıştır. Halk yoksullaşmış, fakirleşmiştir. Ülke siyasi ve ekonomik alanda tam anlamıyla dışa, Batı’ya bağımlı hale düşürülmüştür. Selçuklu ve Osmanlı medeniyetinin değerleriyle bütün insanlık en az bin yıl huzur, barış ve refah içerisinde yaşatıldığı gerçeği ortadayken kuvveti ve menfaati hak sebebi sayan bir medeniyetin ardına düşmeyi millet hiçbir zaman kabullenememiştir. Bu yönüyle milleti geçmişte güçlü ve üstün kılan medeniyetin değerlerinin bütününe Millî Görüş denilebilir.

Millî Görüş; gemi batıran, üniversite kapatan, yasal yollardan banka soyan, kardeşine kurşun sıkan, fabrikaları yıkıp talan eden görüş değildir. Millî Görüş; memleketi yabancılara peşkeş çeken, devlet imkânlarını heba eden, kredileri ve devlet imkânlarını üç beş kişiye tahsis eden, fakiri ve güçsüzü ezen, sömürüye rıza gösteren renksiz, liberal zihniyetin görüşü de değildir. Millî görüş; millettten aldığı güçle hamle üstüne hamle yapan, her türlü zorluğun üstesinden gelme becerisini ve cesaretini gösteren, ahlaki ilkeler çerçevesinde şekillenen bir görüştür (Ertem, 2015:280-281).

MNP’nin ilk kongresinde Necip Fazıl kürsüye gelerek alt yapısı oluşan bir fikir hareketi olan Millî Görüş Hareketini kamuoyuna şu şekilde takdim etmiştir;

“Aziz gönüldaşlar! Sevgili gençler! Anadolu hizası, üniforması, bölümleri, teçhizatı, mühimmatı, her şeyi tamam. Sadece lideri eksik ve o

da bir kitle halinde beklenmektedir. Millî Nizam, ebedi nizam!. Bu parti size han, hamam, arsa, tarla, arazi, apartman, refah ve mutluluk vaat etmiyor. Bu Millî Nizam size çile vaat ediyor. Bu çileye katlanacaklar, gönül muhabbet fedailerini vaat ediyor. Bu çileye katılanlar buyursunlar” (Ergin, 2015: 78).

MNP'nin kuruluş aşamasında konuşulan ortamlarda Hareketin kurucularından olan Eşref Edip Fergan, Cumhuriyet sonrası yaşanan gelişmeler ışığında her yönüyle alt yapısı hazır hale gelmiş bir dava hareketinin liderini tanımlarken, beklenen liderin özelliklerinin Erbakan'da mevcut olduğunu belirtmektedir. Fergan'a göre Erbakan'ın güzel bir siması vardır, başını dimdik tutmaktadır. Kibirli olmamakla birlikte vakurdur, güler yüzlüdür. Safiyetle inandığı, samimiyetle bağlandığı ve sadakatle emirlerini yerine getirmeye çalıştığı İslamiyet'in bütün özelliği ve temizliği yüzünde billurlaşmıştır. Yavaş sesle ve çok düzgün bir Türkçeyle konuşmakta, kolay kızmayarak, icabında en saçma şeyleri bile dinleme nezaketi gösterebilmektedir. Konuştuğunda ikna edici bir üsluba sahip, dediklerinin doğruluğuna en aksi insanı, en ters fikirli olanı bile inandırabilmektedir. Nitekim söylediklerine, önce kendisi inanmaktadır. Erbakan bilgi ve tecrübe sahibi, ilim ve edep erbabı bir halk çocuğu olarak Batıyı da çok iyi bilmektedir. Batının en seçkin okullarında okumuş, Alman fabrikalarında tank mühendisi olarak çalışmıştır. Milleti mevcut şartlar itibarıyla çok muhtaç olduğu teknik mevzuun profesörüdür. Yaşı genç ve enerji doludur. Memleketine hizmet etmek istemekte, manevi tarafının çok kuvvetli olduğu bilinmektedir. Azimli, sabırlı ve sinirlenmemekte, halkını çok iyi tanımaktadır. Halkın içinden yetişmiş, tekrar içlerine dönmüş ve hep onların yanında kalmaya kararlı görünmektedir (Ergin, 2015:335-336).

MNP'nin İzmir İl Gençlik Teşkilatı'nın yayınladığı bir bültende Hareket kendisini maddi manevi, hiçbir ciddi, ilmi, ahlaki ve hukuki esasa dayanmayan şahsi ve sapık görüşlere uymaya veya taviz vermeye mecbur görmemektedir. Millî Görüş mensuplarının keyfi ve sapık görüşlere, kendi çıkmazları içinde bunalmışların kin ve hasetle saldırılarına cevap vermek için oyalanmaya ve zamanlarını israf etmeye hakları da yoktur. Nitekim Millî Görüş Hareketi'nin hedefi net ve anlaşılır olarak ortadadır. Bu hedef bin yıllık Hak yoldur, iyiyi ortaya koymak, kötüyü men etmek; kabul

edilebilir bütün hak ve hürriyetleri temin etmek, haksızlığı ve zulmü ortadan kaldırmaktır. Açık, gizli ve çirkin her türlü israfı ortadan kaldırmak, ibadet aşkıyla çalışmayı getirmek, bireyler arasındaki kardeşliği hissederek manevi ve maddi saadeti kurmaktır. Millî Görüş Hareketi, bireye eşya gibi bakan bütün batıl görüşleri silerek, yeniden “*ekmel-i mahlûk*” ve “*eşref-i mahlûk*” nazarı ile bakışı getirecek, birey de bu yüce fitratını bilerek ona göre hareket edecektir. Bu bağlamda Millî Görüş mensupları yaratılışın büyüklüğünü ve gayesini bilen insanlar olarak, hiç kimsenin diğerinden bir parmak ileride bulunmadığı aynı saftaki insanlar olarak, safların sıklığından ve bu halin devamlılığından elbiselerin omuzlarından yırtılmasını isteyecek iradededir. Bir duvarın taşları gibi birbirlerine dayalı ve bağlıdır (Çorumlu, 1974:129-130).

2.3. Hareketi Ortaya Çıkaran Sebepler

Osmanlı Devleti’nin yıkılma sürecini verdiği kurtuluş mücadelesiyle yeni bir yaşam formuna dönüştüren Anadolu halkının, Cumhuriyete alışma sürecinde siyasal iktidar⁹, süreci olağan bir geçiştirmeye yaşatmak yerine¹⁰ halkın sahip olduğu kadim

⁹ MNP İzmir İl Gençlik Teşkilatı’nın yayınladığı ve Necip Fazıl tarafından kaleme alındığı belirtilen bir bültende süreç ile ilgili olarak yapılan tespit şu şekildedir: “*Cumhuriyetten sonra Türk milletinin, Allah’tan gelen ölümsüzlük iradesiyle şahlanışını temsil eden Milli Kurtuluş Hareketi’nin peşi sıra, hareketi gerçekleştirmiş hakiki kahramanların iradesine zıt olarak; kök alamız büsbütün kesilmek, ruh kökümüz kurutulmak istenmiştir. Türk’ün ruh kökünü çürütme hareketinin önderi Cumhuriyet Halk Partisi’dir. (Karakteristik) çizgilerinin en keskinini İkinci Dünya Savaşı yıllarında idrak ettiğimiz Cumhuriyet Halk Partisi, Birinci Cihan Harbi sonunda tasfiye masasına yatırılan Türk’ü madde planında yerin dibine geçirmiş ve yine bu devre boyunca, onu, dilinden, tarihinden, ananesinden ahlakından, malına ve parasına tasarruf hakkından, emeğini değerlendirme kefaletinden kısaca maddiyat ve maneviyatından topyekûn yoksun bırakmak için ne lazımsa yapmıştır*” (Çorumlu, 1974:132-134).

¹⁰ Mardin (Mardin, 2014:145) geçiş sürecini din meselesi üzerinden şöyle tespit etmektedir; “*Cumhuriyet Türkiye’sinde din meselesini, bir taraftan modernleşmenin şiddetli isteği, diğer taraftan Osmanlı Devleti’nden tevariüs edilen (miras kalan-varislik) bu meselelerin çerçevesi içine sokmak gerekir. Halk kültürü ile seçkinler kültürü arasında bir uçurum olması, seçkinlerin, dine önem veren kimseler olsa bile, ‘halk İslam’ını’ kuraldışı saymalarıyla sonuçlanmıştır. Diğer taraftan, Cumhuriyetin seçkinleri İslam’ın yüzeyde görülmesi mümkün olmayan önemli fonksiyonlar gördüğünü idrak etmemişlerdir. Bunun sonucu ‘kültürel optimizm’ (iyimser bakış) olmuştur. Cumhuriyet seçkinleri İslam’ın kişisel fonksiyonlarını kolayca başka bir yapıya devredebileceklerini sanmışlardır.*” Mardin’e göre; halk kültürü ile birlikte Anadolu Türkiye’sinde yaşayan halk dini, Tanzimat sürecinden itibaren ortaya konan reformlara karşı dinamik bir yapı olarak varlığını korumuştur. Zaman zaman dini kurumlar bile teknik din anlayışıyla, Anadolu’da canlı bir şekilde varlığını sürdüren halk dinini ötekileştirmiş, hurafelerle mücadele anlayışıyla hareket etmiştir. Ancak bu dinamik yapı kendini korumasını bilmiştir. Mardin’e göre ümmet hissi Cumhuriyet

tarihsel hafızayı tüm yönleriyle terk etme hatta reddetme yolunu tercih etmiştir. Siyasal iktidarca temeli seküler bir anlayışa dayanan Batı medeniyeti toplumsal, kültürel, iktisadi ve ilmi yönlerden rehber model olarak kabul görülmüştür (Özdemir, 2015:344). Özdemir bu modelin uygulama sürecinde zoraki, yeni ve modern bir Türkiye toplumu inşa edilmeye çalışıldığını ifade eder. Toplum bu zorlamacı inşa sürecine karşı birtakım refleksler geliştirmiştir. Toplum tarafından geliştirilen en güçlü refleks ise varlık alanını korumak adına devletin bünyesine müdahalelerde bulunduğu alanlardan çekilme yoluna gitmesidir. Türkiye'nin toplumsal ve siyasal hayatında devlet ile halk arasındaki mesafe zamanla daha da açılmıştır. Özellikle dini hayatın pratikleri konusunda, toplumun siyasal hayata ve özellikle devlet yönetimine katılması imkânsız hale getirilmiş, “*modern Türkiye’de devlet: toplumundan ayrılmış, özel sınıfların yönetiminde, züppe, merkeziyetçi ve seküler formda, dini, toplumsal ve örfi olanı reddeden bir mahiyete bürünmüştür.*” Süreç içerisinde devletin ortaya koyduğu bu yabancılaşma anlayışına karşı olarak entelektüel bir zümre (Necip Fazıl, Nurettin Topçu, Osman Yüksel Serdengeçti, Sezai Karakoç vb.) halkın değerleri yanında İslam’ın temel değerlerini savunma gayretiyle topluma özgüven takdim ederek uyanma sürecinin kıvılcımı olmuşlardır (Özdemir, 2015:344-345).

Duralı (2013: 112) gelinen noktayı, modernitenin Anadolu insanına dayattığı düşünce ve yaşam biçimini başka bir boyutta ele almaktadır: “*İnsanın kendine karşı kendini azat kılmasını iyi anlamak gerekir. Yalnız bu yolda onun dur durak bilmez korkunç ilerileme marazına duçar olduğunu belirtelim. Bireyler, tüzel topluluklar, şirketler ile milletler arasında kıyasıya, sonu belirsiz yarış baş göstermiştir. Yarış için yarış! İlk ve biricik hedef, kuvvete kudrete şana, şöhrete, servete kavuşmak. Hep daha çok; daha, daha fazla; çok daha fazla! ‘önüme ne çıkarsa, devirir, basar, geçerim; iktiraslarımın sonu sınırı yok!’ ‘dünya benimdir ve sonunda her yanıyla, her şeyiyle bana kalacak!’ maddeci-mekanikçi-akılcı-deneyci-laik-insancı-hür sermayeci çağdaşçı insanın vehmi: Bu insan, içsizdir, bencildir, bencidir, benmerkezcidir,*

devrinde din meselelerinde gücünü hiç kaybetmemiştir. Bu bağlamda “Cumhuriyet bile zaman zaman bu ümmet ideolojisinin kendinden daha kuvvetli olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır” (Mardin, 2014:146).

çıkarcıdır, ukaladır, bilgiçtir, zekidir, arsız hayâsızdır; çıkarına dokunulmadıkça, rahat bırakıldıkça başkasına karışmaz – ‘bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın!’ Çıkarlarını yürütmek maksadıyla oldum olası kimsenin aklına esmemiş yollara başvurur. Fenni üstünlüğüne dayanarak kendine karşı çıkanları, tank, top, uçak, yangın bombası neviinden gelişkin, ateş gücü yüksek silahlarla sindirmiştir. Bunların etkisi de beklenenin altında kalınca başka müthiş yöntemler denenmiştir.

Felsefi sistemlerin çarpıtılmasından elde edilmiş ideoloji verisi, içi boş, dışı ise rengârenk kâğıtlarla allanıp pullanmış, sarıp sarmalanmış deyimler ve deyişlerle yığınla zihinlerin bulandırılması, uyuşturulup yozlaştırılması! Böylelikle insanın savaşıma ile başkaldırma hassasına öldürücü darbe indirilmiştir.” Esasen Hareketin siyasal iktidar ile halkın, Cumhuriyet sürecinde yaşadığı bu ikili mücadelenin doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Özdemir'e göre (2015:345) halkına seküler bir anlayışla yaklaşan Türk siyasalına karşılık olarak; halkın içindeki temel dinamikler (manevi hassalar), Millî Görüş Hareketi çatısı altında ahlak ve maneviyat terminolojisiyle yanıt vermişlerdir. Toplumun özlediği maneviyatçı yaklaşımın topluma ulaştırılması amacıyla büyük bir çalışma başlatılarak Erbakan'ın mevcut gayreti yanında toplumun irfanî arayış, hikmetli nazarı da artık Müslüman siyasetini inşa etmek için büyük bir gayretin içine girmiştir. Böylece İslami bir siyaset tarzı olarak Millî Görüş düşüncesi şekillenmiştir.

Sarıbay (1985: 92-94) Millî Görüş Hareketi'nin ortaya çıkışını sosyolojik, ekonomik, siyasi ve ideolojik olarak bir bütün olarak değerlendirmektedir. Tek parti döneminin sona ermesinde ve Demokrat Parti'nin iktidarı ele geçirmesinde asıl etken girişimci sınıfın yanında, kırsal kesimin desteğini de sağlamış olmasıdır. CHP'yi laikliğinden dolayı hiçbir zaman affedemeyen muhafazakâr kesim bu muhalefete katılarak süreci şekillendirmiştir. Dinsel gelenekçilerin tepkisinin DP'de somutlaşmasında halka tepeden bakan CHP bürokratlarının önemli katkısı vardır. Ayrıca eşrafın modernleşmeyi her dönemde kullanmış olmasının, onu ortak düşman yaparak köylüyle özdeşleşmiş kendi sömürsünün yarattığı yoksulluğu modernleşmenin görüntüsüne yüklemiş bulunmasının, DP'nin doğuşuna kadar hem CHP iktidarına katılmış hem de halkın içinde CHP'ye karşı görünmeyi başarmasının

da önemli katkıları olmuştur. 1950'den sonra, bürokrasinin siyasal etkinliği giderek azalmış, eskiden iktidarı tek başına kullanan bürokrasi bu gücünü yeni gruplarla paylaşmaya, hatta bunlara bırakmaya başlamıştır. DP'nin 1960 yılına kadar süren iktidarı döneminde, bu açıdan en önemli olgunun, bürokrasinin güçlenen girişimci sınıf karşısında otonomisini yitirmesi olduğu söylenebilir. Bu süreç içinde 1965'de AP'nin iktidara gelmesi önemli bir dönüm noktasıdır. Şu açıdan ki AP hem DP'nin devamı olduğunu söyleyerek dinsel muhalefeti bürokrasiye karşı yanına almanın yeni bir simgesi olmuş, hem izlediği iktisat politikasıyla işlevsel bölünmelerin keskinleşmesine yol açmış, hem de MNP'nin yani Millî Görüş Hareketi'nin doğumunu hazırlamıştır.

Türkiye'nin modernleşme sürecinde 1950'den sonra oluşan gelişmeleri siyasal alanda çok partili düzene, ekonomik ve toplumsal alanda ise işlevsel bölünmelerin keskinleşmesini doğuran kapitalizme geçiş olarak değerlendirmek mümkündür. Bu süreçte bölünmelerin ilk hareketi olarak AP döneminde gerçekleşen iktisadi büyümeden en az payı alan küçük imalatçı kesiminin, başka bir deyimle küçük burjuvazinin tepkisiyle doğduğu söylenebilir. Özel sanayinin etkinlik kazandığı bu dönemde küçük sermaye kuruluşları kendilerinin ikinci plana itildiklerini görmüş ve taleplerinin AP tarafından karşılanmadığını fark etmişlerdir. Durum böyle iken Millî Görüş Hareketi'ni doğuran 1960'dan sonraki sosyo-ekonomik gelişmelerin yanında, yasal düzeyde yansıyan, özünde ideolojik sayabileceğimiz başka bir oluşumdan da söz etmek gerekmektedir. Bu oluşum, 27 Mayıs hareketinin toplumsal değişme açısından en önemli ürünü olan 1961 anayasasıdır. Anayasanın 1961 sonrası siyasal ideolojilerin yaygınlaşmasını kolaylaştıran özgürlükçü uygulamaları milliyetçi ve sosyalist ideolojiler yanında muhafazakâr ideolojiyi de ön plana çıkarmıştır (Sarıbay, 1985: 96-97).

Erbakan'ın 1969'da Odalar Birliği'ndeki faaliyetleri, Erbakan'ı çok büyük ölçüde Anadolu'ya, Anadolu sermayesine tanıtmıştır. O dönemde Erbakan kendisi bir ilim adamı olarak Türkiye genelinde konferanslar da vermektedir. Türkiye'de büyük ölçüde dönüşüme etki yapan unsurlardan bir tanesi de bütün Türkiye genelinde Erbakan'ın vermiş olduğu konferanslardır. Bunların başında da *"İlim ve İslam"*

konferansı gelmektedir. Bu konferans özellikle halka büyük ölçüde moral veren ve Anadolu halkının kadim kültürünün erdemlerini tanıtan bir faaliyettir. Bu konferanslar sayesinde halk bütün ilimlerin kurucularının İslam âlimleri olduğunu öğrenmiştir. Böylelikle ilmi gelişmelerin kurucularının Batılı ilim adamları olduğu gibi yanlış bir kanaat de bu konferanslar sayesinde değişmiştir. Hareketin ortaya çıktığı dönemde Erbakan ve arkadaşları; Millî Görüş'ün milletin gerçek görüşü olduğunu, inancını, kültürünü, tarihini ve değerlerini temsil ettiğini ve diğer siyasi partilerde ise tamamen Batı değerlerinin hâkim olduğunu ifade etmekteydiler. Böylelikle bu hareket ile beraber Türk siyasetinde büyük bir değişim de başlamıştır (Kutan, 2015:168-169).

Bir dönem CHP genel başkanlığı da yapmış olan İsmail Cem'in kaleme aldığı yazı, Millî Görüş Hareketi'nin CHP'de nasıl bir karşılığı olduğunun anlaşılmasını kolaylaştıracak niteliktedir:

“1950’lerde dünyaya hâkim olan ‘demokrasi’ havasının yardımı ve uzaktan göz kırpan Amerika’nın teşvikiyle bundan böyle iktidarı ikili koalisyon yönetecektir. Ne var ki, dünyanın ve Türkiye’nin gelişmesi bu koalisyon ortaklarından tüccarın etkisini ve kazancını gitgide arttırırken eşraf kendi öneminin ve çıkarının azalmakta olduğunu birdenbire fark edecektir ama artık atı alan Üsküdar’ı geçmiş; ‘Diners Club’ kartlı, ‘seminer’li ve ‘Ortak Pazar’lı büyükşehir burjuvazisi bütün köşeleri tutmuştur. Necmettin Erbakan, Anadolu eşrafının bu geç kalmış tepkisini temsil etmektedir. Konya Bağımsız Milletvekili’nin aldığı oylarda bu gerçeğin ve bu doğrultuda yürüttüğü kampanyanın payı, dilinden düşürmediği ‘inşallah’ ve ‘maşallah’lardan çok fazladır. Elmalılı’nın dinsel çerçevesinde ekonomik bir fonksiyon taşıyan ve halkın ekonomik özelemlerini dile getiren bir ‘öz’ verebildiği içindir ki, Erbakan. Elmalılı’nın başaramadığını başarmıştır. Konya milletvekilini kendi sözlerinden izleyelim: ‘... Kısa zamanda anladık ki Odalar Birliği tümüyle komprador - mason bir azınlığın vasıtası halinde çalışmaktadır. Koca teşkilat komprador ticaret ve sanayinin mutlak bir kontrolü altındadır. O halde önce idare heyetine girelim ve Odalar Birliği’ni Anadolu tüccar ve sanayicisinin de hizmetine yarar bir hale getirelim dedik...’ ‘Bunlar Anadolu tüccarının gelişmesini istemezler. Dizginleri hep ellerinde tutmak isterler. Yirminci fabrika/arma yirmi birincisini eklemek isterler.

Yaptıkları montaj kamyonu hiç içleri sızlamadan 140 bin liraya satarlar...’ Erbakan bu sözlerden sonra TİP’li bir hatibi çatlatacak şekilde yoksulluk edebiyatına girmekte, konuşmalarını ‘İnşallah’la bitirirken salonu dolduran çulsuz garipler ellerini patlatırcasına alkış tutmakta; ön sıralarda oturan, kravatı itinayla fakat gene de yamuk bağlanmış Anadolu tacirleri, başlarını düşünceli şekilde sallamaktadır” (Cem, 1970: 57).

Cem’in Hareketi destekleyenleri “çulsuz garipler” olarak tanımlaması o dönemin siyasi perspektifinde farklılığa tahammülsüzlüğü ortaya koyması bakımından düşündürücüdür. Yine 24 Ocak 1971’de TRT’nin, MNP ile ilgili 22:45 haberinde yer alan ifadeler bu kanaati güçlendirmektedir:

“1969 seçimlerinden sonra parlamentoda tek temsilcisi ile yer alan MNP, büyük kongresini yaptı. Bu kongrede ileri sürülen fikirler, anayasa nizamını derinden yaraladı. Konuşmalar, bir dini inanışın ifadesi olan besmele ile başladı ve laik bir devlet düzenine inanan bir siyasi parti kongresinde duyulamayacak ifadeler bol bol kullanıldı. Partisinin kongresinde, laik devlet anlayışının dışına çok ama pek çok çıkanları uyarmak, önce laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti’nin parlamentosunda bulunanlara düşer. Görev sadece onlara değil, bu Cumhuriyet’in temel ilkelerinden biri olan laikliği tanımayanlara bu ilkeyi tanıtmak ve öğretmekle görevli olanlara düşer. Anayasal düzene inananların Atatürk ilkelerine bağlananların tek ümidi bu görevin yerine getirileceği inancında toplanmaktadır” (Erbakan, 2014b: (2)394-396).

Farklı tüm algı ve düşüncelere rağmen siyasi partilerin görevi; ülkenin gidişatını etkilemek, yönlendirmek, değiştirmek, ülke meselelerine çözüm getirmek ve o ülkede yaşayan insanlara mutluluk getirmektir. Hal böyle iken bu görevi yerine getirmeye talip olan siyasi partilerin temel görüşleri olmalıdır. Görüşlerini kendi sistematiikleri içerisinde çelişkiye düşmeden, ülke sorunlarını çözmeye yönelik inanç ve gayret içerisinde davranmalıdırlar. Türkiye 1946’dan itibaren çok partili hayata geçmiş ve o günden sonra birçok parti kurulmuştur. Geçen zaman diliminde sadece Millî Görüş Hareketi’nin kurduğu partiler hakkı üstün tutarak, temel görüşlerini ve savundukları düzeni açıkça ve ayrıntılarıyla ortaya koymuşlardır. Oysa Millî Görüş düşüncesini temsil eden partilerin dışındaki partilerin tamamı kuvveti üstün tutan Batı taklitçisi düşüncelerin temsilcisi olmuşlardır. Düşüncelerinin geri planında yer alan noktaları

muhatap oldukları kitlelere açık yüreklilikle ve net olarak anlatmamışlar, görüşlerini milletle paylaşmamışlardır. Savundukları düzen “*ya Batı’daki faizci kapitalist düzen veya yine Batı’daki sosyal demokrat veya sosyalist düzen*” olmuştur. Batı’daki sistem ve uygulamaları hiçbir fikirsel altyapısı olmadan uygulama safhasına aktarmaya çalıştıkları için bu taklitçi partilerin hiçbirinde Hareketin ortaya koyduğu “*adil düzen*” gibi bir düzen şuuru tam olarak bulunmamaktadır. Bu yüzden her meselede sayısız çelişki içine düşmüşler, yaptıkları iş - bilmeden de olsa kuvveti üstün tutan zihniyete hizmet olduğu için - milletin sorunlarını çözememişlerdir. Aksine sorunları daha da büyütmüşlerdir. Neticede “*düzeltiliyoruz, yapıyoruz, çağı atlattık, transformasyon*” gibi boş sözlerin arkasına sığınarak toplum bünyesine daha çok zarar vermişlerdir. Erbakan ile tarih sahnesine çıkan Hareket milleti geri kalmışlıktan kurtarmak, ıstırap, gözyaşı ve zulmü dindirmek adına yeni şeyler söylemektedir. Milletin öz benliğine, tarihine, inancına uygun söylemler Millî Görüş Hareketi’nin söylemleridir. Türkiye’nin meselelerine ilaç olabilecek formül bir hap mahiyetinde “*adil düzen*” dedir (Erbakan, 2014b: (2)361)

2.4. Hareketin Genel Amaçları

Erbakan’a göre içinde bulunulan şartlar itibarıyla yapılması gereken hamle, tıpkı Sultan Fatih’in İstanbul’un Fethi sırasında gösterdiği azim ve irade ile meselelerin üzerine yürümesine benzemelidir. Asıl bu ruh ve meşaleye ihtiyaç vardır. Bu ruh canlandırılmazsa, kâğıtlar üzerindeki planlarda özlenen ve beklenen netice alınamaz. Milletin tarihte layık olduğu mevkiye erişilemez. Çünkü o mevkiye ulaşmanın sırrı, kâğıt üzerindeki planlarda değil, bin yıldan beri özde yaşatılan ruhta gizlidir (Erbakan, 2014a:172).

Millî Görüş Hareketi 1977’deki seçim beyannamesinde kendisini aksiyoner ve sistem kurucu bir hareket olarak tanımlarken yönetime talip diğer siyasi aktörlerin “*Yeniden Büyük Türkiye*” ifadesini kullanamayacaklarını, kullandıklarında bile ancak “*Büyük Türkiye*” ifadesini kullanabileceklerini belirtmektedir. Harekete göre diğer siyasi aktörlerin düşündüğü “*Büyük Türkiye*” maddi olarak büyümüş ve sadece rakamsal olarak büyütülmüş bir Türkiye’yi tanımlamaktadır. Böylece tanımlanan bir Türkiye adeta “*gübre ile sun’i olarak büyütülmüş tatsız ve kokusuz meyve ve sebzeler*”

gibidir. Oysa Millî Görüş Hareketi selefleri gibi bir söylem ortaya koymamaktadır. “Yeniden Büyük Türkiye” demektir, “*Yeniden Büyük Türkiye*” demeye hususi bir itina göstermektedir. Hareket’e göre bu şekilde davranılmasının bazı sebepleri bulunmaktadır. Şöyle ki; ilk defa “*Büyük Türkiye*” olunmayacaktır, yani Türkiye yüzyıllar boyu zaten büyük olarak varlığını sürdürmüş bir ülkedir. Dolayısıyla bu millet için büyük olmak tabii bir seyirdir. Bu itibarla ilk defa büyük olunacak değildir ve gelinen noktaya kadar nasıl büyük olundu ise yeniden nasıl büyük olunacağını kastetmek adına bu kelime kullanılmaktadır. Böylelikle bu kelime kullanılarak sahip olunan bütüncül bir tarihsel anlayış kastedilmektedir.

Bu yüzden “*Yeniden Büyük Türkiye*” ifadesinin içerisinde Malazgirt zaferinin, İstanbul’un Fethi’nin ve Çanakkale Zaferi’nin heyecanı vardır. “*Yeniden Büyük Türkiye*” kurulacaktır. Ayrıca “*Büyük Türkiye*” denildiğinde kavak gibi büyüme de anlaşılabilir. Fakat Hareket’in büyümekten kastettiği sadece maddi bir büyüme değildir. Hareket hem manen kalkınmış, hem de maddeten kalkınmış bir Türkiye hedeflemektedir. Aynı zamanda kurulması amaçlanan “*Yeniden Büyük Türkiye*” de; sahip olunan bin yıllık tarihi hafızada yer aldığı gibi bireylerin kardeşlik duygusu içerisinde Diyarbakır’daki kardeşinin acısını Edirne’deki kardeşinin işittiği, komşusu açken kendisi tok yatamayan bir Türkiye’nin tesis edilmesi hedeflenmektedir (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 12-13).

Millî Görüş Hareketi’nin hedefi maneviyatçı bir Türkiye meydana getirmektir denilebilir. Bu hedefin yanı sıra her zaman Hakk’ı üstün tutan, Türkiye’nin içinde ve dışında barışı amaçlayan ve koruyan, milletiyle vataniyle bir bütünlük içinde olmayı temin eden bir anlayış benimsenmiştir. Hareket milletin tarihi şerefli yerini almasını hedeflemekte, bağımsız bir Türkiye ise olmazsa olmazdır. Hür, müreffeh ve öncü bir Türkiye’yi istemektedir (Erbakan, 2017a: 23-31). Bu çerçevede Hareketin kimyasını maneviyatçı olmak, hakkı üstün tutmak, nefis terbiyesini esas alma anlayışı oluşturmaktadır (Erbakan, 2017a: 32).

Mili Görüş Hareketi, milleti temsil ederek varlığını sürdürdüğü dönemde milletin ve tüm insanlığın ihtiyacı olan kurtuluş reçetelerini geliştirmiş, sunmuştur. Varlığıyla millet üzerinde oynanan ve Millî olmayan uygulamaları engellemiştir, en

azından sekteye uğramasını sağlamıştır. Siyonist emellerin hayata geçirilmesini engellemiştir. Türkiye’yi bir römorkör edasıyla aslına çekmiştir (Erbakan, 2016:122-123).

Millî Görüş Hareketi’nin kurduğu partiler hükümet ortağı oldukları dönemlerde manevi değerlerin bir bütün olarak ele alınması gerektiğine inandıkları için, gerekli plan ve programların hükümetler eliyle gerçekleştirilmesi konusuna büyük bir önem vermişlerdir.

Millî Görüş Hareketi’nin tüm amacı; yeniden büyük Türkiye’nin kurulması, yaşanabilir bir Türkiye’nin kurulması ve böylece yeni bir dünyanın kurulması noktasındadır. Her ne kadar ayrı ayrı hedefler gibi görünse de esasen bu hedeflerin tamamı bütüncül hedefler olarak görülmelidir. Dolayısıyla yeni bir dünya düzeninin kurulması, yeniden büyük Türkiye’nin kurulmasına bağlıdır. Yeniden büyük Türkiye’nin kurulması ise yaşanabilir bir Türkiye’nin kurulmasına bağlıdır (Erbakan, 2005:14).

“Yeniden Büyük Türkiye” kavramı 70’li yıllarda kullanılmaya başlayan ve güncelliğini sürdüren bir kavramdır. Aynı şekilde “Önce Ahlak ve Maneviyat” kavramı da Hareketin her dem gündeminde olan bir kavramdır. Erbakan’ın özellikle seçim konuşmalarında sık sık vurguladığı “Türkiye ve bütün dünya insanların saadeti için çalışma” sözü de ilk günden itibaren hep var olagelen ve kökü derinlerde olan bir düşüncenin ete kemiğe bürünmüş halidir (Ertem, 2015:279).

Millî Görüş Hareketi’nin amaçları arasında;

“taklitçilik zihniyetinin yerine ‘Millî görüş’ün yerleştirilmesi, manevi ve maddi tahribatın durdurulması, manevi ve maddi kalkınmanın sağlanması, modern sömürgecilik uygulamalarına son verilmesi, hâlihazırda uygulanmakta olan köle düzeninin yerine adil ekonomik düzenin kurulması, tabuların, inanç ve fikir hürriyeti önüne konulan engellerin kaldırılması, hâlihazırda uygulanmakta olan aldatma rejimi yerine adil devlet düzeninin kurulması, kuvveti üstün tutan küresel güçlere bağımlı bir vilayet olma yerine Müslüman ülkelerle işbirliği geliştirilmesi, bağımsız politikalar üretilebilmesi, hakkı üstün tutan adil düzene dayalı bir toplumun

inşası ve böylece dünyada lider bir ülke konumuna ulaşılması” yer almaktadır (Erbakan, 2014b: (2)362).

Erbakan’a göre (2014b: (2)369) Hakkı değil, kuvveti üstü tutan Batı medeniyeti bütün insanlığı iki ayrı koldan ezmekte, zulmetmektedir. Bu kuvvetlerden birisi olan komünizm düzeni çökmüştür. Kapitalizm ise sun’i bir şekilde yaşatılmakta ve insanlığa zulmetmektedir. Papa dahi 1 Mayıs 1991 tarihli açıklamasında “*kapitalizm bir günah yumağıdır ama ne yazık ki biz Batılılar daha iyisini bulup yerine koyabilmiş değiliz*” demiştir. Değişen dünyada bütün insanlık, insanlığa saadet getirecek yeni bir düzen aranmaktadır. Aranan düzen Millî Görüş Hareketi’nin esaslarını ortaya koyduğu “*Adil Düzen*” anlayışıdır.

2.5. Millî Görüş İdeolojisinde Hak-Batıl Dikotomisi

Millî Görüş Hareketi, varoluş sürecini; hak ve batıl kavramları üzerinden doğruyu yanlıştan ayıran, gerçeği yalandan ayıran bir perspektifle ilk insan olan Hz. Âdem ile başlatmaktadır (Erbakan, 2014a:180). Hareket “*hak*” kavramını; iyiyi ortaya koymak, kötüyü men etmek; meşru bütün hak ve hürriyetleri temin etmek, haksızlığı ve zulmü ortadan kaldırmak olarak nitelemektedir (Aksay, 1971:3). Hak kutsal bir değerdir ve mutlaka sahibine verilmelidir. Hak konusunda hiçbir renk, dil, din, ırk ve sınıf farkı gözetilmemelidir (Erbakan, 2014a:178). Erbakan (2014b: (2)204) hak ve batıl kavramlarını bir örneklem üzerinden ifade eder:

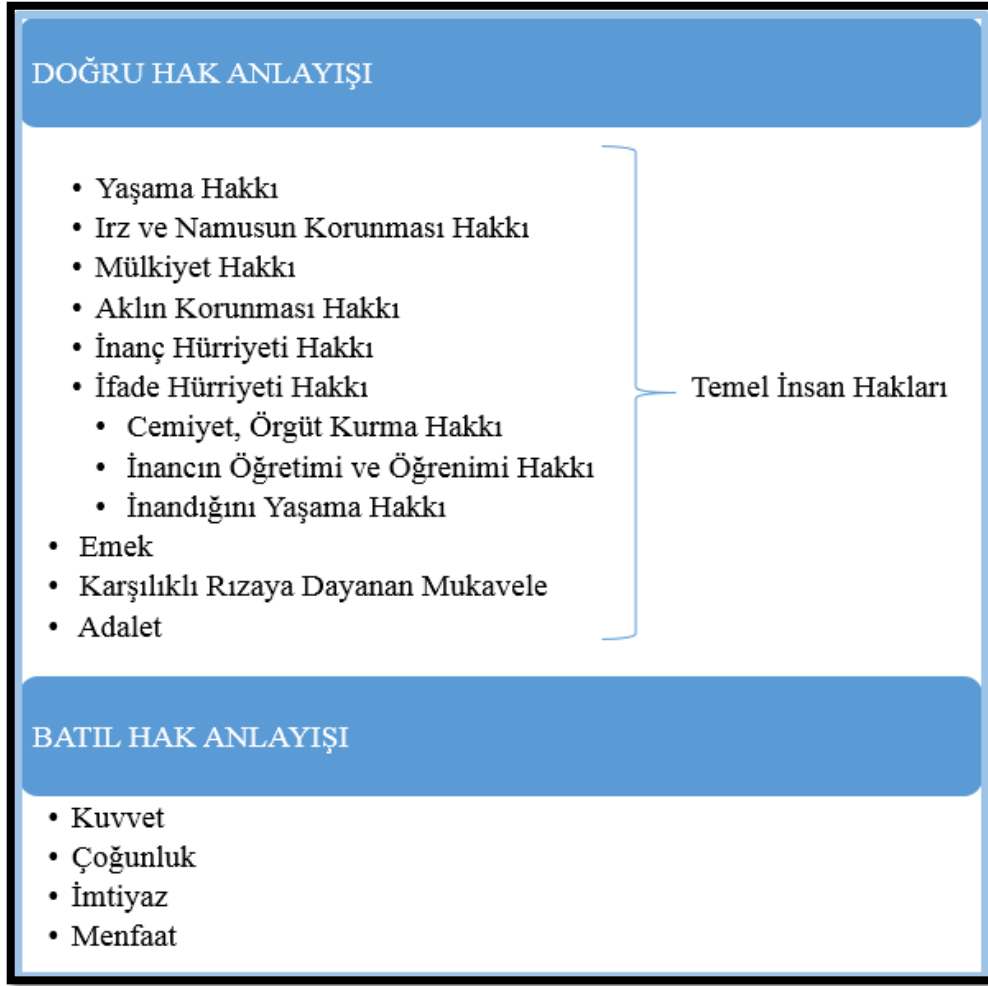
“Bir insanın yağmur yağarken yağmur şemsiyesini alıp da dışarı çıkması doğru bir harekettir. Ama yağmur yağmadığı halde yağmur şemsiyesini açarak dışarı çıkması ise yanlış bir harekettir. Dolayısıyla, Türkçe’imizde kullanılan doğru ve yanlış kelimeleri şarta bağlı olarak isabetli olan şey veya olmayan şey manasındadır. Hâlbuki iki kere iki dört eder. Yağmur yağsa da dört eder, güneş açsa da dört eder, bir hafta önce de dört eder, bin yıl önce de dört eder. İşte şarta bağlı olmaksızın mutlak olarak her şart altında doğru olan şeye ‘Hak’ denir. Bunun tersine olarak bir insan iki kere iki üç dese yağmur yağsa da yanlıştır, güneş açsa da yanlıştır, bir hafta önce de yanlıştır, bin sene önce de yanlıştır. Her şart altında yanlış olan şeye ise ‘Batıl’ denir.”

Hareket kendisini “*Hakk*”ın temsilcisi olarak görmekte; hakkını alamayanın hakkını alıp teslim etmek, alnında ter ve gönlünde imanı bulunan bireylerle hak davasını hâkim kılmayı hedeflemektedir (Aksay, 1971: 28). Erbakan (2014b: (1)414) “*selamet isteyen selamete, felaket isteyen felakete gidecek. Bilesiniz ki orada da öyle kalmayacak. Cenâb-ı Hak Millî Selamet’e izzet verecek, O her şeyi yenecek. Batıllar, yanlışlar birleşecekler birleşseler de ufalanıp silinecekler. Benim inandığım değişmez bir kanun vardır. O kanun diyor ki: hak gelince batıl zail olur*” diyerek hak çizgisinde bir mücadeleyi temel prensip kabul etmiştir.

Erbakan’a göre (2014a:179-180) temel nokta, hak ve adalettir. Haklı olan zayıf da olsa kuvvetli, haksız olan kuvvetli de olsa zayıftır. Her ne şekilde olursa olsun hiçbir birey, zümre veya zihniyet kendisi gibi düşünmeyen bireylere tahakküm edemez. Sosyal barış için tolerans ve kardeşlik yaklaşımı kaçınılmazdır. Bireyler birbirlerine toleranslı davranmalı, kardeş hissiyle yaklaşmalıdır.

Nitekim Hareket’in sahip olduğu hakkı üstün tutma anlayışı ile geçmişte, 1071 Malazgirt Zaferi, İstanbul'un Fethi, Çanakkale Harbi, İstiklal Harbi, Kıbrıs Barış Harekâtı gibi sayısız zaferler kazanılmıştır. Bu yönüyle hareket sahiplendiği ve doğruluğuna kesinlikle inandığı hak anlayışıyla geçmişte yaşanan zaferlere, mensubu bulunduğu topluma kendi liderliğinde yeni zaferler yaşatmayı hedeflemektedir. Nitekim Hareket’in temelinde sevgi ve şefkat vardır. Hareket; kuvveti değil hakkı üstün tutan, bütün insanlığın saadetini hedefleyen, değerlerini Batı’yı taklit anlayışında değil kendi özünde bulan, bu yönüyle gerçek anlamda yerli ve sivil bir harekettir (Erbakan, 2017a: 16-17).

Erbakan’a göre Hareket’in savunduğu doğru hak anlayışında temel insan hakları bireye; yaşama hakkı, ırz ve namusunu koruma hakkı, mülkiyet hakkı, aklın korunması hakkı ve inanç hürriyeti hakkı sunmaktadır. İnanç hürriyeti hakkı bireye; ifade hürriyeti hakkı, cemiyet ve örgüt kurma hakkı, inancın öğretimi ve öğrenimi hakkı, inandığını yaşama hakkı sunmaktadır. Doğru hak anlayışında bireyin emeği, karşılıklı rızaya dayanan mukavele ve adaleti olmazsa olmazdır. Batıl ise hak anlayışını kuvvet, çoğunluk, imtiyaz ve menfaat üzerinden yürütmektedir (Erbakan, 2017a: 23-31).

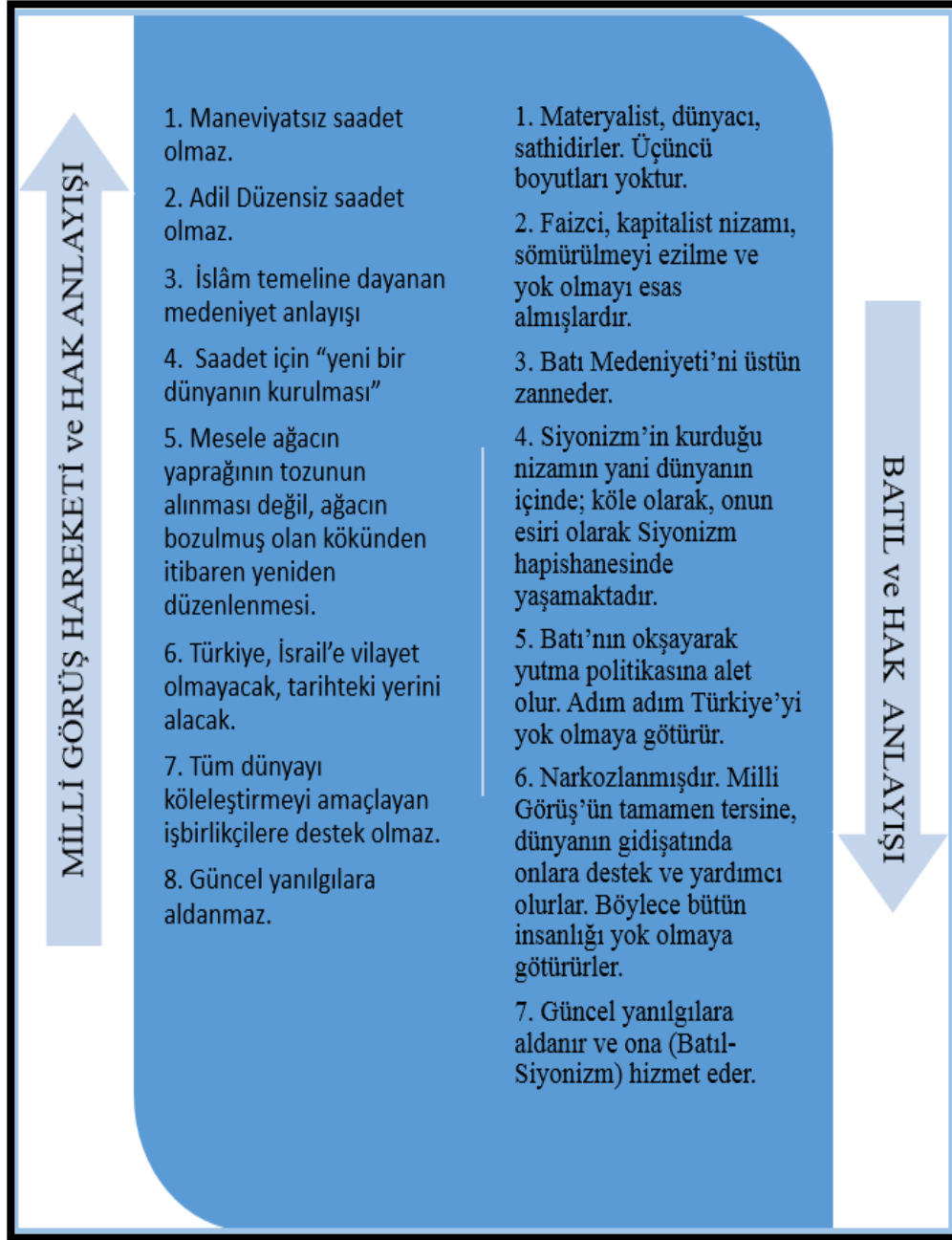

Şekil 1. Doğru Hak Anlayışı ile Batıl Hak Anlayışı

Kaynak: Erbakan, 2017a: 23-31.

Bu bağlamda Hareket'in sahip olduğu doğru hak anlayışını, batılın sahip olduğu hak anlayışından ayıran sekiz temel esas bulunmaktadır. Hareketin hak anlayışında mutluluk maneviyatsız elde edilemez. İnsanlığın amaçladığı mutluluk, adil bir düzen anlayışı tesis edilmeden ulaşılamayacak bir hedef olacaktır. Harekete göre (Erbakan, 2017a:23-31) birey/toplum mutluluğa ulaşmak için yeni bir anlayışla inşa olunmalıdır. İnşa sürecinde birey/toplum güncel yanlışlara aldanmamalıdır. Milli hedefler doğrultusunda inşa olunacak toplum, milli bünyeyi tehdit eden iç ve dış unsurlara karşı farkındalık sahibi olmalıdır. Batıl düşünce sahiplerinin sunduğu doğru gibi gözükten düşünce ve gündemlere aldanılmamalıdır. Güncel yanlışlara aldanılarak farkında

olmadan batıla hizmet edilmemelidir. Materyalist, sadece dünyayı imar etmeyi amaçlayan çok boyutlu düşünemeyen unsurlara karşı uyanık olunmalıdır.

Şekil 2. Hak ve Batılı Birbirinden Ayıran Temel Esaslar

Kaynak: Erbakan, 2017a:23-31.

Bu esaslar çerçevesinde Hareket her zaman hakkı üstün tutarak; maneviyat ekseninde içeride ve dışarıda barışı koruyan, tarihteki şerefli yerini yeniden alabilecek, bağımsız, müreffeh, bütünlükçü bir Türkiye’yi hedeflemektedir (Erbakan, 2017a: 23-31). Hareketin her bireyi, bütün insanlığın saadeti için çalışmayı kendisi için bir kulluk görevi saymakta, “Yaşanabilir bir Türkiye, Yeniden Büyük Türkiye ve Yeni Bir Dünya”yı kurmayı temel amaç olarak kabul etmektedir (Akkiraz, 2017: 75-76).

Erbakan’a göre (2014b: (2)203) hak ile batılın mücadelesi insanlık tarihi ile aynı yaşttadır. Hak iyi, doğru, faydalı ve adaletli batıl ise bunun tam tersidir. Yani batıl, kötü yanlış, çirkin zararlı ve zalim olandır.

Erbakan batılı, nefesine esir olup şeytana uyarak bütün insanlığı hükümleri altına alıp onları sömürmek ve köle olarak kullanmak için çalışanlar olarak tanımlamaktadır. Hakk’ın tarafında batıla karşı giriştiği mücadeleyi “*‘El küfrü milletün vâhidetün’ yani ‘küfür tek bir millettir’. Yani yeryüzünde nefesine esir olup hak ve adalet için değil, kendi sömürü ve tahakkümleri için: alışanlar dağınık değildirlir. Organize bir güçtürler. Birbirleriyle irtibatlı bir bütündürler. Bir millet gibidirler. İşte yeryüzünde hak ile batılın mücadelesi; Hakk’a hizmet eden Müslümanlarla, gerçek hakkı kabul etmeyip, nefesine esir olarak batıla hizmet edenlerin mücadelesi*” olarak nitelemektedir (Erbakan, 2014b: (2)209).

Batıla, bir ideoloji ve yaşam felsefesi perspektifinden bakan Erbakan batılı, dağınık gibi gözükken, çeşitlilik arz eden ancak böyle olmasına rağmen esasında tek bir merkeze bağlı olarak yani ırkçı emperyalizm ideolojisine bağlı hareket eden bir bütüncül yapı olarak görmektedir. Küfüre (batıl) karşılık hak da (İslam inancı) bir merkeze bağlıdır yani “*baş başa, baş da Allah’a bağlıdır*” (Akkiraz, 2017: 76).

1 Ekim 1994’te Amerika’da yaptığı bir konuşmada Erbakan Batı’yı batıl olarak niteler ve “*sizin medeniyetiniz terbiye edilmemiş vahşi aygır gibidir. Sizin medeniyetinizde güçlü olan haklıdır. Bu hak anlayışı batıl bir anlayıştır. Bu anlayışta haklı bile olsa zayıflar ezilmeye mahkûmdur. Bu medeniyetin hâkim olduğu her yerde kan vardır, acı vardır, gözyaşı vardır. Bu nedenle insanlık sizin medeniyetinize emanet*

edilemez” diyerek insanlığın Batı’nın insafına bırakılamayacak kadar değerli olduğunu vurgular (Başar, 2015: 76).

1993 tarihinde Avrupa’daki üniversiteliler toplantısına katılan Erbakan toplantıda bulunan gençlere “*Haksız davada zirve olacağınıza, hak davada zerre olmayı tercih ediniz*” şeklinde seslenerek hak anlayışının, haklı olmanın, Hak’ta kalmanın her şeyden daha önemli olduğunu ifade etmektedir (Damar, 2013b: 44).

Erbakan kendisini hak ve haklının tarafında olarak nitelemiş ve bulunduğu konumdan batılı değerlendiren bulunuş noktası, ırkçı emperyalist güçlerin binlerce yıldır besledikleri emellerini azgınlamış bir şekilde uygulamaya koydukları nokta olarak belirtmektedir. Bu doğrultuda “*birçok Müslüman ülke işgal edilmiş, görülmemiş zulümler işlenmiş ve bütün dünya kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Bu zihniyetle bizim kan davamız yok. Bu zihniyetle intikam hesabımız da yok. Bizim sadece bütün insanlığa saadet getirme hesabımız var. Bu saadeti getirmeye çalışırken, bir zihniyet karşımıza çıkıyor ve ‘hayır! Bütün insanlık değil, yalnızca biz mesut olacağız. Biz üstün ırkız, efendiyiz, diğerleri ise bizim boyunduruğumuza girecek’ diyor. Biz bu zihniyeti dostane bir şekilde ıslah etmeye mecburuz ve yeryüzüne hakkın hâkim olması için çalışıyoruz. Yoksa kimseye ne düşmanlığımız, ne husumetimiz, ne de kan davamız vardır. Bilakis onların saadeti için de çalışıyoruz. Bu emperyalistlerin zihniyeti, ‘ya öleceksiniz ya da kölemiz olacaksınız’ şeklindedir*” (Erbakan, 2005:33-34).

Duralı da (2013: 112) doğru hak anlayışından nasiplenememiş, batıda kalmış düşünce sistemini bencillik üzerinden değerlendirmektedir:

“*Bireyler, tüzel topluluklar, şirketler ile milletler arasında kıyasıya, sonu belirsiz yarış baş göstermiştir. Yarış için yarış! İlk ve biricik hedef, kuvvete kudrete şana, şöhrete, servete kavuşmak. Hep daha çok; daha, daha fazla; çok daha fazla! ‘önüme ne çıkarsa, devirir, basar, geçerim; ihtiraslarımın sonu sınırı yok!’ ‘dünya benimdir ve sonunda her yanıyla, her şeyiyle bana kalacak!’ Maddeci-mekanikçi-akılcı-deneyci-laik-insancı-hür sermayeci çağdaşçı insanın vehmi: Bu insan, içsizedir, bencildir, bencidir, benmerkezcidir, çıkarcıdır, ukaladır, bilgitedir, zekidir,*

arsız hayâsızdır; çıkarına dokunulmadıkça, rahat bırakıldıkça başkasına karışmaz – ‘bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın!’ Çıkarlarını yürütmek maksadıyla oldum olası kimsenin aklına esmemiş yollara başvurur. Fenni üstünlüğüne dayanarak kendine karşı çıkanları, tank, top, uçak, yangın bombası nev’inden gelişkin, ateş gücü yüksek silahlarla sindirmiştir. Bunların etkisi de beklenenin altında kalınca başka müthiş yöntemler denenmiştir. Felsefi sistemlerin çarpıtılmasından elde edilmiş ideoloji verisi, içi boş, dışı ise rengârenk kâğıtlarla allanıp pullanmış, sarıp sarmalanmış deyimler ve deyişlerle yığınla zihinlerin bulandırılması, uyuşturulup yozlaştırılması! Böylelikle insanın savaşıma ile başkaldırma hassasına öldürücü darbe indirilmiştir.”

Bu batıl düşünce yapısı, bir Müslüman coğrafyası içerisinde bireyleri, dinlerini, kendi Müslümanlık hakikatlerini öğrenemeyecek hale getirmişlerdir (Erbakan, 1970:7-8).

Erbakan’a göre (1970:8; 2014a:71) batılın yaptıklarına karşılık yeryüzünde, maalesef iktisadi, sosyal, siyasal vb. açılardan bütünlükçü vizyoner bir görüş açısına sahip, Hakk’ı temsil eden bir İslam toplumu bulunmamaktadır. Ancak böyle bir toplumun fiilen bulunmaması İslamiyet’in Hakk’ı temsil eden değerleri, en ideal sistemi getirdiği gerçeğini de ortadan kaldırmamaktadır. Bu yüzden herhangi bir İslam toplumunda sürdürülen uygulamalara değil, İslamiyet’in getirdiği ideal ölçüler kapsamında ilmi, ekonomik ve sosyal sistemleri değerlendirilmek daha uygun olacaktır. Çünkü İslam’ın dışındaki hiçbir sistem, hak ve hakikat kaynağı olamaz, kendisini insanlığa bu yönüyle refere edemez.

Batı’daki insanın gözleri kapalıdır ve nereye gideceğini bilememektedir. Elleriyle birtakım hakikatleri aramakta, tutmakta, ancak idrak edememektedir. İman yoksunluğundan dolayı kapalı bir döngü içerisinde. Ancak İman sahibi bir bireyde ise durum farklılık arz etmektedir. Bu birey “*ilim sarayının içine iman anahtarıyla girmekte, Kur’an-ı Kerim’den aldığı ilhamlarla onun her tarafını aydınlatarak dolaşmakta, öğrenmekte, öğretmektedir.*” Bu itibarla, insanlık için en ideal yol “İslamlaşmak”tır. İnsanlığın sahip olduğu idrak eksikliğinden kurtulmasının yegâne yolu “*her türlü maddi ve manevi düşünce sistemi ile mutlak surette inanıyorum ki*

ancak Kur'an-ı Kerim'den almış olduğumuz ışıkla" bulunabilir (Erbakan, 1975a:88-89).

Bireyin ahlak, karakter, inanç vb. açılardan güçlü kılınması toplumu da o ölçüde güçlü kılacaktır. Hareket mevcut kanunları ve uygulanan sistemleri ne kadar mükemmel olursa olsun, hak ve adalete ne kadar uygun bulunursa bulunsun, onu tatbik edecek insanın içerisinde hak ve adalet sevgisi girmediğinde insanların, içtenlikle hak ve adalete uygun davranmayacağına inanmaktadır. Bu doğrultuda tabii olarak kanunlar da gereği gibi uygulanamayacaktır. Aksine toplumda adalet yerine adaletsizlik, sosyal adalet yerine sosyal istismar hâkim olacaktır. Bu sorun ancak eğitim yoluyla bireylerin vicdanlarında ve davranışlarında, hak ve adalet ölçüsüyle, birtakım kalıcı değişiklikler inşa edebilmekle mümkün olabilecektir (Erbakan, Millî Görüş, 1975a:111), (Kutan, 2014: 22-27).

2.6. Millî Görüş Hareketi ve Siyonizm Refleksi

Siyonizm kelime olarak Kudüs yakınlarındaki Siyon Dağı ve bu dağın üzerindeki Siyon Kalesi ile ilintili olarak kullanılagelen bir kavramdır. Tevrat'ta İsrailoğulları Siyon halkı olarak nitelenmektedir (Ay, 2011: 12). Siyonizm Yahudi halkı için Filistin'de bir yurt kurmayı amaçlayan, ayrıca dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan Yahudilerin yaşadıkları ülkelerdeki yasalara uygun olarak birleştirilmelerini amaçlayan bir düşünce hareketidir (Karaman, 2009: 329).

Erbakan Siyonizm'i; öğretileri yaklaşık 6000 yıl önce Kabala adında birisi tarafından yazılan ve Tanrı'nın seçkin kulları olarak kendilerini dünyanın efendisi olarak niteleyen, Filistin topraklarında İsrail'i tesis ettikten sonra "*Büyük İsrail Devleti*"ni kurmayı amaçlayan bir ideoloji olarak tanımlamaktadır (Erbakan, 2016: 161-162).

Millî Görüş Hareketi birey ve insanlık adına hedeflediği aynı zamanda huzur ve saadeti tesis etme yolunda insanlığın kurtuluşu olarak gördüğü Hak anlayışının karşısında en büyük engel olarak batılı temsil eden Siyonizm'i görmektedir. Çünkü Siyonizm yapmış olduğu faaliyetlerle yeryüzünde fesat çıkarmakta insanlığın

dünyadaki huzur ve saadetini kendi saadetlerine tercih etmektedir. Siyonizm de karşısında tehdit unsuru bir güç olarak sadece İslam'ı görmektedir. İslam Siyonizm'i aynı zamanda tedirgin etmektedir. Çünkü İslam'ın temelinde “*La ilahe illallah-Allah'tan başkasına kul olunmaz*” temel prensibi bulunmaktadır. Siyonizm ise insanlığı kendine kul olarak görmektedir. İslam böyle bozguncu bir anlayışı asla kabul etmemektedir. İslam dinine göre her birey Allah'ın kuludur ve İslam'ın sunduğu adil bir düzen çerçevesinde insanlığın eşit şartlarda birlikte yaşatılması prensibi vardır. İslam köleliği kabul etmemektedir. Siyonizm, İslam dininin bu gerçeğini bildiğinden dolayı İslam dinini yok etmek istemektedir (Erbakan, 2007:6-7).

Siyonizm, çeşitli basın-yayın araçlarını kullanarak yaklaşık iki asırdır toplumun bireylerini olumsuz propagandalarla etkilemektedir. Bu etkileşimin ve özden kaybın nedenlerini sol, liberal, anarşi gibi ideolojilerde arayanlar olmuştur, ancak esas nedenin kaynağı Siyonizm'dir. Bireylerin kültür emperyalizmi kapsamında bu bozguncu yapının faaliyetlerinden etkilenmesi iki asırdır acı da olsa sürmektedir (Erbakan, 2014a:173).

Siyonizm'in Anadolu özelinde ve İslam dünyası genelinde Müslümanları düşürdüğü durumu ortaya koymak adına Erbakan, Hareketin ortaya koyduğu refleksi tarif etmektedir: “*İslam'ı bir ceylan gibi düşünün, bu ceylanı siyonistler avlamış, bir diüdüklü tencereye koymuş, 60 sene fokur fokur kaynatmış. Niye kaynatmış? pelte haline gelsin, en küçük bir sinir kalmasın ki bir daha dirilemesin diye. Ama Takdir-i İlahi, bir insanın bir elinin en küçük parmağının en küçük boğması kadar sağlam bir bölgesi kalmış. İşte bu bölgeye masaj yapa yapa bütün vücuda kan gitmesi için sinirlerin tamir edilmesi için çabalayacaksınız. Sonra bütün vücudu ayağa kaldıracaksınız. İslam'a cansuyu olacaksınız. Bu hem çok emek, hem çok zaman isteyen, çok zor bir iştir. İşte biz buna talibiz, görevimiz budur*” (Şama, 2015:190).

Hareket kendisine yüklediği bu zorlu görevi yerine getirmek, iflas etmiş sömürü sisteminin yerine insanlığın kurtuluş reçetesi olarak kendi değerlerini koymayı hedeflemektedir (Erbakan, 2016:122).

Erbakan’a göre hak-batıl mücadelesi insanlık tarihinden itibaren devam etmektedir. Tarihsel süreçte hakkı, Erbakan’ın “*bizim milletimiz*” olarak nitelediği İslam medeniyeti temsil etmiştir. Erbakan bu temsilin çağdaş adını “*Millî Görüş*” olarak belirterek hak-batıl mücadelesinde Hareketi “*Hak*” kavramının merkezine koymuştur. Batıl ise çıkış noktası tek olan Siyonizm merkezli yönetilmektedir. Hareketin mücadelesinde merkez koordinat “*Millî Görüş ve Siyonizm*” olarak belirtmektedir (Erbakan, 2016:161-162). Dolayısıyla Millî Görüş Hareketi’nin bireyin eğitimi, bireyin eğitim kaynaklı inşası boyutunda Siyonizm refleksini ve Hak-Batıl dikatomisini önemli görmekteyiz. Çünkü Hareketin, temelinde İslam dininin olduğu değerlerin bireye kazandırılması sürecinde, karşısındaki en büyük bozucu ve yıkıcı etkiyi üreten unsur Siyonizm’dir. Bu unsur bireyin inşası sürecinde her türlü durumda, göz önünde bulundurularak hareket edilmeli ve eğitim sürecinin evreni içerisine girmesine müsaade edilmemelidir.

2.7. Ümmet Eksenli Eğitim Perspektifi

Millî Görüş Hareketi dünyanın diğer ülkelerindeki Müslüman topluluklarla bir araya gelerek Müslüman toplumların çeşitli meselelerini istişare mekanizması geliştirmiştir. Müslüman Topluluklar Birliği (MTB) adı altında geliştirilen istişare mekanizması ile siyasi ve sosyal meseleler anlaşılmaya, birlikte hareket etme bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu birliktelikler, Hareketin sadece millî olarak ülke sınırları perspektifinde düşünmediğini göstermektedir. Böylelikle tüm Müslümanların kardeşliği üzerinden bir ümmet bilinci oluşturulmak istendiği anlaşılabılır. Birliğin önemseydiği meselelerden birisi de eğitimidir. Eğitim çalışmaları ile Erbakan’ın eğitim idealinde yer alan bireyden aileye, aileden ulusa, ulustan ümmete ve ümmetten tüm insanlığa uzanabilecek bir aydınlanma bilinci oluşturulmak istenmiş olabilir. Millî Görüş Hareketi’nin ümmet eksenli eğitim vizyonunu değerlendirmek ve anlamlandırmak için Hareketin 1992 yılında başlayarak düzenli aralıklarla toplamaya çalıştığı MTB’nin faaliyet raporlarına bakılmıştır. Birlik, çalışmalarını kongreler düzenleyerek yürütmeye çalışmıştır. Kongrelerde alınan karar gereği komisyonlar kurulmuş ve çalışmalar komisyonların çatısı altında sürdürülmüş, kat edilen mesafeler ise sonuç bildirgesi olarak yayınlanmıştır. Bildirgelerde komisyonların önerileri yer

almıştır. Eğitim Komisyonu üyeleri her yıl katılımcı ülkelerin profiline göre ve katılımcıların değişmesine paralel olarak değişiklik arz etmiştir. Alınan kararların her ne kadar komisyon denetiminde yıl boyunca denetleneceği yazılı beyannamelerde belirtilse de (MTB, 1993: 48) bir sonraki sonuç bildirgeleri incelendiğinde bir yıl boyunca yapılan faaliyetlerin izlenerek nelerin yapıldığı, nelerin yapılamadığına dair ölçülebilir veriler sunulamamıştır. Bu durum birliğin her yıl düzenli toplanmasına karşılık yıl içinde koordineli ve eş zamanlı çalışmalar yürütemediğini göstermektedir. Hareketin birlik içinde kullandığı dil, Türkiye’de kullanılan dile oranla daha ümmetçi, daha dinsel literatür ağırlıklıdır denilebilir. Birliğin kurucusu ve ev sahibi Millî Görüş Hareketidir. Böyle bir birliği oluşturan ve amaçları perspektifinde faaliyetler yürütmeye çalışan Hareket bu yönüyle aksiyoner bir hareket olarak değerlendirilebilir.

Osmanlı Devleti’nin yıkılması, hilafetin ilgası ile birlikte Müslüman toplumların yaşantılarını sürdürdükleri devletler sosyalizm, kapitalizm modelleri etkisi altında bir süre varlıklarını sürdürdüler. Zaim’e göre (2005: (1)18-19) bu ülkeler benimsedikleri modellerle gelişmelerini, kalkınmalarını tam olarak geliştiremediklerini de görmüşlerdir. Benimsenen sistemlerle yola devam edilemeyeceğini idrakin ötesinde kendilerinin birer İslam ülkesi olduklarının da farkına varmışlardır. Bu ülkeler kendilerine daha uygun modellemeler için bir arayış içine girdiklerinde toplumsal düzeyde uyanışlar da gözlemlenmiş ve bu durum XXI. yüzyılın başlarına gelindiğinde 40 yıllık bir uyanışın merhaleleri de gözlenir hale gelmeye başlamıştır. Bu uyanış hareketleri önce akademik sahada, üniversitelerde, öğretim üyeleri arasında başlamış, İslam konferansları, kongreleri gibi ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan organizasyonlarla filiz vermiştir. Böylelikle İslam dünyasının münevver şahsiyetleri birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmaya başlamışlardır. Bu süreçte bazı İslam ülkeleri petrol ile zenginleşmiş, böylece iktisadi bakımdan da güçlenen İslam ülkeleri arasında iktisadi, sosyal, kültürel ve politik sahada işbirliği hareketleri başlamıştır.

İslam’a doğru bir hareket, İslami bir uyanış olmuştur. Gelineen noktada İslam ülkeleri kendi İslami yapılarını modern ilim sistemleri çerçevesinde tahlil ederek, kıymet hükümlerini belirleme ve cemiyetlerini, davranış biçimlerini yeniden düzenleme noktasında bir hareketlenme yaşamışlardır. Bu bağlamda Türkiye’de Millî

Görüş Hareketi ortaya çıkana kadar Batılıların telkinleri dâhilinde İslam âlemi ile irtibatlar büyük ölçüde kopmuş iken Millî Görüş Hareketi, İslam âlemi ile kardeşçe duyguların gelişmesine, birlik beraberlik içerisinde olunmasına vesile olmuştur. Bu hareket vesilesiyle Türkiye'de ve İslam âleminde büyük değişim ve dönüşümler gerçekleşmiştir. Hareket, Müslümanların birbirleri ile irtibat kurmasını sağlamıştır (Kutan, 2015: 170-171).

Kutan (2016: 67-68), MTB Kongresi deklarasyonunda ifade ettiği üzere *“Batılıların, medeniyet götürme tezi ile sömürdüğü coğrafyalarda bugün özgürlük ve demokrasi adı altında krizler üretilerek psikolojik bir zemin oluşturulmaktadır. En fazla demokrasi ihraç eden ülkelerle en fazla silah ihraç eden ülkelerin aynı olması emperyalizmin yöntemlerini ve amaçlarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu tür yöntemlere müsaade edilmemeli, önleyici müeyyideler belirlenmelidir: Gerçek barış zemininin İslam olduğu bilinci vurgulanmalı, Müslümanların tarih boyunca bilime katkılarının topluma hatırlatarak yeniden özgüven kazandırılmalıdır. Ülkelerin yönetim kadrolarında, aydınlarında, askeri ve sivil bürokrasisinde ‘yenilmişlik duygusu’ ve ‘özgüven eksikliği’ni giderici çalışmalar yapılmalıdır. Ülkelerimizin medya, eğitim, ekonomi ve teknoloji olarak dışa bağımlılığı giderilmeli ve direnç noktaları geliştirilmelidir.*

İslam dünyasında aydın ve yönetici kesimin yaşadığı zihnen Batının ürettiği ‘modernizm üstündür’ şeklindeki zemin kaymasının önüne acil olarak geçilmesi için eğitim sistemleri yeniden ele alınmalıdır. Müslümanlar yardımlaşma ve dayanışmayı esas alan kültürel değerleri eğitim ve medya yoluyla kitlelere aktarmalı, bu kapsamda İslam Dünyasının kültürel, ekonomik ve siyasal müktesebatı harekete geçirilmelidir. İstişare kültürü ve medeniyet tasavvurumuzu sosyal dokuyu dönüştürecek şekilde inşa ederek, bireysel ve toplumsal yapımızı güçlendirecek bir iklim” oluşturulmasının Müslüman topluluklar açısından önem arz ettiğini belirtmektedir.

Millî Görüş Hareketi’nin operasyonel çabalarıyla toplanan MTB Kongresi, etki alanları ne olursa olsun, dünyanın birçok noktasında yer alan İslam topluluklarıyla

formel ya da informal yoldan ilişkilerin geliştirilebilirliği açısından önemli bir gayret ve adım olarak değerlendirilmelidir.

Kongrelerde eğitim alanında alınan kararlar aynı zamanda Hareketin ümmet eksenli küresel düşüncelerini de yansıtmaktadır. Bu bağlamda; eğitim kadın erkek her insana farzdır. İslam toplumlarında ümmîlik ortadan kaldırılması gereken bir husustur. Bunun için örgün eğitim, yaygın eğitim, gazete ve televizyon yoluyla yapılan eğitim gibi her yöntemden yararlanılmalıdır. İslam toplumunda eğitim hem erkeği, hem de kadını kapsamalıdır. Böylece eğitimin bir felsefeye dayandığı unutulmamalıdır. Bu felsefenin esası, insanın kendi kendine yararlı olması, aynı zamanda başkasına da yararlı olmasıdır. Eğitim sadece dini eğitim anlamına gelmemelidir. Diğer eğitim ve bilim esasları da doğal olarak Allah'ın ilmine dayanmaktadır. Fen ve teknoloji eğitiminde İslam kültürü hâkim olmalıdır. Bu sayede İslam aklını ve nefsinin taşıyan donanımlı bireyler yetiştirmelidir (MTB, 1994: 65-66).

Eğitim, İslam birliğinin sağlanması için öncelikli öneme haizdir. Eğitim çalışmaları bölge, ulusal, uluslararası düzeyde ele alınmalı, öncelikler belirlenmeli ve gerçekleştirilmelidir. Gençlerin, özellikle üniversite öğrencilerinin eğitimine önem verilmelidir. Gençlerin eğitim düzeyinin yükseltilmesi meselesi aynı zamanda İslam birliğinin geleceğini de belirleyecek önemli bir unsurdur. İslam tebliğcilerinin eğitim seviyesi yükselterek Müslüman kitlelerin şuurlanmasına ortam hazırlanmalıdır. Müslüman ülkelerdeki kültürel ve ekonomik farklılıklar sebebiyle Müslüman ülkelere özgü eğitim programları hazırlanmalı, kitap ve diğer bilgi sağlayan enstrümanların yayınlanmasına önem verilmelidir. Camiler tüm Müslüman ülkelerde eğitim alanı olarak kullanılmalı, yeni cami ve Kur'an Kursu yapımına önem verilmelidir. Üniversitelerde Müslüman bilim adamlarının sayılarının artırılmasına önem verilmeli, yeni üniversiteler kurulmalı ve bilginin İslamlaştırılmasına çalışılmalıdır. Eğitimle ilgili yeni gelişmeler izlenmeli ve pratikte bu gelişmelerden yararlanılmalıdır. Eğitim ifadesinin telaffuzu ile ilk olarak akla okul gelmektedir. Oysaki eğitim kişinin bulunduğu, etkisi alanına girdiği ve etkileşim içinde bulunduğu her yerde oluşabilmektedir. Müslüman toplumların farkında olmadığı eğlence, oyun ve musiki gibi alanlar çocukların eğitimi açısından son derece önemlidir. Çocuk ve gençler boş

vakitlerini geçirmek adına Batılı değerler yerine bireyin kendi kültür ürünü olan oyun, eğlence ve musikinin bireylere sunulması zorunluluk olarak görülebilir (MTB, 1992: 46-51).

İslam işbirliği şuurunu yaymak adına eğitimde gaye ve değerlere ilişkin araştırmalar desteklenmeli, eğitimde Resûlullâh (s.a.v.)’in sünneti, ve onun uygulamaları esas alınmalıdır. Bu doğrultuda bireylerin fitratını bozmadan, şahsiyetlerini koruyan ve geliştiren bir eğitim modeli uygulanmalıdır. Eğitimde ailenin önemine binaen aile yapısı güçlendirilmeli, bu amaçla ekonomik ve sosyal çalışmalarda bulunulmalıdır. Bireylerde helal rızık farkındalığı oluşturulmasına yönelik eğitim materyalleri ve faaliyetleri geliştirilmelidir. İslam ülkeleri arasında dil birliğini sağlamak adına Türkçe ve Arapça dil kursları açılmalıdır. Eğitimde kaliteyi artırmak için bireylerin uygun rehberlik usulleri ile eğitilerek özgüveni yüksek bireyler olmaları amaçlanmalıdır. İslam ülkelerinde ve İslam topluluklarında bulunan üniversitelerin envanteri çıkarılarak, bu üniversitelerde bulunan bilim adamlarının birbirlerini tanımaları adına zaman zaman bilimsel faaliyetler yapılmalı, üniversiteler arasında öğretim üyesi ve öğrenci değişim programları düzenlenerek ilişkilerin sürekliliği sağlanmalıdır (MTB, 1993: 48-49).

1994 yılında yapılan kongrede Filistin, Sudan, Bosna-Hersek, Sancak Eyaleti, Pakistan temsilcilerinin paylaştığı bilgiler dâhilinde İslam coğrafyası konusunda bireylerin bilgilerinin yetersiz olduğu kanaatine varılmış, İslam coğrafyasının bireylere öğretilmesinin önemi ortaya çıkmıştır.

Kongrede Sancak (Sırbistan’da Müslüman Boşnak nüfusun yaşadığı bölge) temsilcisinin kendi ülkesindeki eğitim hakkında verdiği bilgiler ışığında Sancak’ın yüksekokul ve fakülte binası bulunmamaktadır. Temsilcinin “*TV ve basılı yayın imkânına kavuşmak istiyoruz. 50 yıldır devam eden ateist veya Hristiyan Ortodoks eğitimi değil, İslami eğitim programı istiyoruz. Böylece Fatih Sultan Mehmet’in Sancak seferindeki duası kabul olmuş olacaktır inşallah*” ifadeleri Sancak’ın her türlü yardıma ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Pakistan’da dini ilimler ve üniversite eğitimi birbirinden ayrı olarak verilmekte, bu durum birbirini hiç anlamayan bireylerin yetişmesine yol açmaktadır. Bu yüzden iki sistemin birleştirilmesi sağlanmalıdır. Hristiyan Batı ülkelerinin İslam ülkelerinde misyoner faaliyetleri devam etmekte olup, bireylerin İslam düşüncesine bağlı olarak yetiştirilmesi ve misyonerlerin zararlı faaliyetlerinden korunmaları önem taşımaktadır. Bu bağlamda haç haritasının çok iyi bilinmesi ve rehberliğin yeterince yapılması önemlidir. İslam toplulukları arasında akademik paylaşımları kolaylaştırmak için dokümantasyon merkezi kurulmalıdır. Öğrenci ve öğretim üyesi değişim programlarını düzenlemek için mübadele merkezi kurulmalıdır. “İslami Eğitim ve Yayınlar Araştırma Kurumu” oluşturulmalıdır. İslam ülkelerindeki vakıf ve derneklerin merkezîleşme çalışmaları başlatılmalıdır. İslam ülkelerindeki mevcut eğitim sistemleri tanıtılmalı, eğitim bilimciler bu amaç doğrultusunda konferanslar düzenlemelidir. İslami eğitim alanında yayınlanmış önemli kitapların tercümeleri yapılmalıdır. İlkokullarda temel İslami bilgilerin öğretilmesi ve ayrıca yükseköğretimde Kur’an, Fıkıh, Hadis gibi ilmî uzmanlıkların modern eğitim yöntemleriyle yapılması gerekmektedir. Öğretmen eğitiminin kendini sürekli yenileyecek tarzda yapılması, öğretmenlerin bilgi düzeylerinin devamlı geliştirilebilmesi sağlanmalıdır. İslam ülkelerindeki topluluklar arasında eğitim konulu aylık bir dergi yayımlanmalıdır. Özel eğitime önem verilmelidir. İslam toplumlarında kadının eğitimi özenle ele alınmalı, ümmîlik ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca modern fen ve teknik eğitim de ihmal edilmemelidir. Müslümanlar en gelişmiş teknolojileri kullanabilmeli ve bu teknolojilere sahip olmalıdır. Eğitimin ortak görevi; imanı, ahlakı, vicdanı ve bilgisi kuvvetli bireyler yetiştirmek olmalıdır (MTB, 1994: 66-70).

Eğitime yeni bir vizyon getirilerek eğitim, dağınık halde bulunan İslam topluluklarının hatta ülkelerinin bir araya gelmesini sağlayacak mahiyette dönüştürülmelidir. Bu çerçevede eğitim temel felsefe ve prensiplere oturtulmalı, bu felsefe de öncelikli olarak kendisine fayda üreten sonra da çevresine ve tüm insanlığa faydalar üreten bireyler yetiştirme esasına dayanmalıdır. Eğitim bir terbiye işi olarak görülmeli, Allah’ın emirleri doğrultusunda tevhidi bir temele oturtulmalıdır. Eğitim boyutunda asıl olan temel fikir İslam fikri ve ruhunu taşıyan bireyin yetiştirilmesi

olmalıdır. Bu doğrultuda İslam kültürü eğitimin her aşamasında hâkim kılınmalıdır (MTB, 1995: 60).

Her Müslüman bireyin en az düzeyde ibadetlerini yapabilmesi amacıyla Kur'an-ı Kerim ve temel İslam bilimleri öğretilmeli ve bu doğrultuda müfredat çalışmalarına dâhil edilmelidir. Tevhid anlayışını benimseyen bir eğitim anlayışının öğretim kademelerinin her basamağında uygulanabilirliği sağlanmalıdır. Cinsiyet ve yaş farkı gözetilmeksizin eğitim mümkün olan her sosyal yapıya uyarlanarak uygulanmalı, bu noktada özel ve resmi kuruluşlar teşvik edilmelidir.

Üstün yetenekli bireyler tespit edilerek özel eğitimleri sağlanmalıdır. Çağın gereklerini karşılayacak ölçüde elit bireylerin yetiştirilmesine özen gösterilmelidir.

İslam ülkelerinin ve toplumlarının sosyo-kültürel dokusunu koruyacak hatta geliştirecek ölçüde öğrenci-akademisyen-aydın bireylerin ülkeler arası değişim programlarının yürütüleceği bir “*mübadele merkezi*” kurulmalıdır.

Dini ilimler alanında yapılacak akademik çalışmalar müsteşrik tekelden kurtarılarak İslam ülkelerinde bulunan eğitim-öğretim kurumlarında yaptırılmalıdır.

Dil ve alfabe birliğini sağlamaya yönelik çalışmalara bir an önce başlanmalıdır. Bu doğrultuda İslam ülkelerinde eğitim ve öğretim kurumlarında Arapçanın önemi artırılmalı, Türkçe, Farsça, Urduca ve İngilizce de ayrıca dikkate alınmalıdır. İslam ülkelerinde okutulmakta olan sosyal içerikli ders kitaplarında bulunan, bu ülkeler arasındaki dostluğu zedeleyici birtakım konular bulunabilir. Bu konular iyi niyet çerçevesinde karşılıklı görüşmelerle iyileştirilebilir. İslam ülkelerindeki öğrencilerin birbirleriyle ilişkilerini geliştirici materyaller geliştirilmeli, ülkelerde bulunan gençlik kuruluşları aktive edilmelidir. Bu doğrultuda ders kitaplarının önemli bir eğitim materyali olarak geliştirilmesi öncelenmelidir (MTB, 1995: 60-63).

Kongrelerde alınan kararların takibi ihtiyacına binaen 30.05.1995 tarihli MTB genel kongresinde alınan karar gereği 9 uzmandan oluşan takip komitesi oluşturulmuştur. Komite 19.10.1995 tarihinde İstanbul'da toplanarak İslam düşünce birliğini sağlamak, eğitim konularında bilgi alışverişinde bulunmak, ortak eğitim

programının ana hatları üzerinde uzlaşmak gibi birtakım amaç ve hedefler belirlemiştir. Komite koyduğu hedefleri gerçekleştirmek adına yıllık program hazırlama, bu programlar kapsamında toplantılar düzenleme, müşterek kamplar yapma, eğitim ve kültürel çalışmaları çeşitlendirme gibi faaliyetleri taslak olarak belirlemiştir (UMTK Çalışma Raporu, 1996:8-9).

Komite yeni bir eğitim stratejisi belirlemiştir. Bu bağlamda günün Müslüman toplumlarında meydana gelen hastalıkların teşhisi ve tedavi yollarının araştırılıp öğrenilmesi, öğretilmesi hedeflenmiştir. Teşhis olarak bugünkü dünya düzeninin anatomisinin çıkarılması, ayrıca günün şartlarında Batı'nın ne yapmaya çalıştığı ve dünyanın nasıl yönetildiği gibi sorulara cevaplar bulunarak ortaya konmasının gerekliliği belirtilmiştir. Tedavi olarak ise dünyada İslam birliğinin nasıl sağlanacağı, İslam ülkeleri arasında ortak pazar, savunma paktı, para fonu, kültür birliği, İslam Birleşmiş Milletleri gibi oluşumların hayata geçirilebilmesi için nelerin yapılabileceği hususlarına değinilmiştir (UMTK Çalışma Raporu, 1996:9-12).

27-30.08.1995 tarihleri arasında birçok ülke temsilcilerinin katılımıyla İstanbul'da "*Uluslararası Öğrenci Toplantısı*" yapılmış birtakım sorunlar üzerinde durulmuştur. Tespit edilen sorunlar arasında Avrupa'ya ve Amerika'ya eğitim amacıyla giden öğrencilerin eğitimlerinin ardından buralarda kalmaları durumunda ortaya çıkan dini ve kültürel kimliğin korunması yer almaktadır. Ayrıca Afrika'daki öğrencilerin eğitime muhtaç olduğu, ayrıca ihtiyaç duyulan kitap gibi materyallerle bu bölgenin desteklenmesi hususu dile getirilmiştir (UMTK Çalışma Raporu, 1996:5-6).

Bireylere Millî ve manevi değerlere sahip çıkma bilinci verilmeli, bunun için de manevi eğitim başta olmak üzere bireyler sosyal bilimler ve fen bilimleri ile donatılmalıdır. Fikri kirlenmenin önüne geçmek üzere kavramlar yeniden tanımlanmalı, bunu yapacak şuurlu bilim adamları, akademisyen ve aydınlar yetiştirilmelidir. İslam ülkelerinde bireylerin şuurlandırılması amacıyla ilkokuldan üniversiteye kadar tüm eğitimin kalitesini yükseltecek, ahlaki değerleri koruyacak eğitim programları geliştirilmelidir. İslam toplumları arasında öğrenci değişimi teşvik edilmelidir. Eğitim programlarında Arapça öğretime özel bir önem verilmelidir. (MTB, 2006: 33).

Millî Görüş Hareketi eliyle toplanan ümmetin birçok meselelerinin yanında eğitim meselelerinin görüşüldüğü anlaşılan bu kongrelerde öncelikle tavsiye niteliğinde daha sonra imkânlar dâhilinde oluşturulacak eylem planları ile birçok kararların alındığı anlaşılmaktadır. Tespit edilen sorunların ortaya konulan çözüm yollarıyla desteklenmesi Hareketi faaliyet üretme noktasında ne ölçüde aksiyoner bir güç olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir. Ne var ki bu tavsiye kararların ve diğer eylem planlarının sonuçlarının değerlendirmesi noktasında elimizde somut veriler bulunmamaktadır. Nitekim bildirgelerde de bir önceki dönemde alınan kararların ne ölçüde hayata geçirildiğine dair istatistiki veriler paylaşılmamıştır. Tüm bu tespitlerin yanında MTB'nin eğitim alanında yapmaya çalıştığı düşünce veya faaliyetler şöyle sıralanabilir:

- ✓ Bireyin eğitilmesi faaliyeti sadece örgün eğitim kurumları çatısı altında değil imkânlar dâhilinde tüm çevresel ortamlar kullanılarak yapılabilir. Bu düşünce ile eğitim zaman, mekân sınırlılığından kurtararak yaşam boyu bir faaliyete dönüştürülebilir.
- ✓ Bireyin eğitiminde Hz. Muhammed (s.a.v.) kişilik olarak örnek alınmalı, ayrıca O'nun uygulamaları ve üslubu süreç boyunca bireylere model olarak aktarılmalıdır.
- ✓ Müslüman toplumların ortak bir sorunu olarak görünen Batılılaşma düşüncesinin bireyi esir alınmasının önüne geçilerek, Millî kültürel unsurların bireye eğitim yoluyla aktarılması sağlanabilir.
- ✓ Bireyin eğitiminde çağdaş yöntemler ve iletişim araçları etkin olarak kullanılabilir, böylece birey zamanın gereği olarak kendisine sunulan yöntem-araçlar ile farkında ve istemli olarak eğitilebilir.
- ✓ Bilgiye epistemolojik olarak yaklaşılarak, ayrıştırılmayarak (dini ve pozitif bilim gibi) bireyin bulunduğu seviyeye uygun kategorilerde ve donanımlarda bütüncül olarak sunulabilir.

- ✓ İslam toplumları için bireyin değerinin önemi anlaşılacak, yabancı unsurların ve misyoner vb. faaliyetleriyle bireyin dimağının kirlenmesinin önüne geçilebilir.
- ✓ Akademik düzeyde bilgi havuzları oluşturulabilir böylece bilgi paylaşımı ve etkileşimin artırılması sağlanabilir.
- ✓ Oluşturulabilir bir “mübadele merkezi” sayesinde akademisyen ve öğrencilerin ülkeler arası değişim programları uygulanabilir, böylece ortak kültürel değerlerin benimsenmesi sağlanabilir.
- ✓ “İslami Eğitim ve Yayınlar Araştırma Kurumu” çatısı altında ortak eğitim ve yayın faaliyetleri sürdürülebilir, bu sayede yapılan çalışmalar kurumsal, yapısal yönden sağlam bir bünyeye kavuşturulabilir. Oluşturulan bu kurum sayesinde eğitim ile ilgili sürekli yayın ve faaliyetler somutlaştırılabilir.
- ✓ Eğitimin kalite standartlarının geliştirilmesi adına özel eğitim imkânları artırılabilir. Bu çerçevede üstün yetenekli bireylerin tespiti ve eğitimi noktasında faaliyetler yürütülebilir.
- ✓ Eğitimde cinsiyet ayrımına gidilmeksizin herkesin eğitim ihtiyacının karşılanabilir olması için çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Bireyin eğitiminde terbiye metotları gözden geçirilerek tevhit temelli bir eğitim anlayışı geliştirilebilir.
- ✓ Dini ilimler alanında yapılacak çalışmaların İslam ülkelerinde sürdürülmesi için gerekli ortamlar oluşturulabilir. Böylece bilim adamlarının çalışmalarında müsteşriklerin oluşturduğu bilimsel tekelin önüne geçilmiş olur.
- ✓ İslam ülkelerinin ana dillerinin güçlendirilmesi için çalışmalar yapılabilir. Ayrıca ana dilden sonra Arapçanın ortak bir dil olarak kullanılabilirliği noktasında adımlar atılabilir.

- ✓ İslam lkelerinde okutulan kitapların içerik olarak mmet kavramına zarar verici yönleri ayrıştırılabilir. Böylece mmet bilincinin bireylerde geliştirilmesi sağlanabilir.
- ✓ İlkokuldan niversiteye eğitimde bireyler için kullanılan materyaller ve oluşturulan müfredatlar ifade edilen hassasiyetler çerçevesinde geliştirilerek, bireylerin istenilen ölçüde eğitilmeleri sağlanabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANEVİ KALKINMA PROJESİ VE EĞİTİM BOYUTU

3.1. Kalkınma Planları: Manevi Kalkınma

Millî Görüş Hareketi'nin 70'li yıllarda yoğun şekilde söylem olarak kullandığı hatta ortamını bulduğuna inandığı dönemlerde adeta şekilsel bir paket program şeklinde uygulama safhasına geçirmeye çalıştığı, “*manevi kalkınma*” söylemi, temel anlam itibarıyla “*önce ahlak ve maneviyat*” söylemi üzerine inşa edilmeye çalışılmış bir hedeftir.

Erbakan kalkınma kavramının hedefinin saadet olduğuna inanmaktadır. Esasında saadet yani mutlu olmak yaşamın da temel amaçlarından biridir. Yaşamın hem zahiri (maddi), hem de bâtını (ruhsal) tarafı olduğundan saadet maddi-manevi birlikte yaşandığında bir anlam ifade etmektedir. Manevi kalkınmadaki amaç bireyden topluma saadeti yakalay(t)abilmektir. Çünkü Erbakan’a göre (2014b: (3)278) uygulamalarda birey-toplum ekseninde maddi taraf düşünülmemekte ancak manevi taraf ihmal edilmektedir. Bu durum saadeti elde etmede sorunlara yol açmaktadır. Erbakan niçin manevi kalkınma olmalıdır sorusuna cevaben “*bu memleketin insanları fabrikalar içerisinde hangi makinenin içerisine bir parça sokayım da bu makinayı kırayım diye düşünen olmaması, daha fazla istihsal (üretim) yapmayı ibadet sayan bir insan olması için*” demiştir.

Erbakan (2014b: (3)279) manevi kalkınma idealinde dört müesseseye mühim görevler yüklemektedir. Bu müesseseler Aile, Basın, Devletin idari kadrosu ve Millî Eğitim Bakanlığı’dır.

Aile müessesesinde aileler evlatlarını küçük yaştan itibaren maneviyatçı olarak yetiştirmelidir.¹¹ Ebeveynlerin bireye din esaslarını, ahlaki değerleri ve maneviyatı gerektiği şekilde öğrettiği takdirde yaşanan ülkede ağız tadıyla yaşamak (saadet) mümkün olacaktır. Basında “*her gün açık saçık resimler basılıp, ahlaki bozan romanlar yazılır ise yeni yetişen genç yavrularımız bunları okuduğu zaman o romanlardaki hadiselerle özenir. Yavaş yavaş ahlaksızlıklara sürüklenir ve bütün ülke felakete itilmiş olur.*” Bu bakımdan radyo ve televizyon gibi basın organları bireyleri kötü yola sevk edecek, ahlaki bozacak yayınlar yerine bireylere ahlaki değerleri, maneviyatı telkin edici yayın politikaları oluşturmalıdır.

İdarecilerin tutum ve davranışları manevi kalkınma açısından son derece önemlidir. İdareciler toplumun ahlaki ve manevi değerlerine saygılı olmalı, hatta bu değerlere bağlı olarak hareket etmelidir. Bu şekilde davranıldığında manevi kalkınma kolaylaşır. Aksi durumlarda olumsuzluklar yaşanır. Erbakan bu duruma örnek olarak,

“her sene belli bir zamanda Antalya’da altın portakal diye bir müsabaka yapılıyor. Bunu gazetelerde okuyorsunuz. Antalya Valisi gidiyor bazı artistlere altın portakal veriyor. Madalya olarak gazetelere geçiyor, radyolara geçiyor, millet alkışlayıp duruyor. İncelendiğinde görülüyor ki filmlerin bir tanesinde, artistlerden birisi, bir evli erkek hanımından başkasıyla alaka kuruyor. Gayri ahlaki bir şeyi çok güzel oynamış, Yaşa! Varol! Ne güzel etti! diye buna madalya takılıyor. Meselenin içindeki hadise bu ve bu kötülükler alkışlanırsa yarın sen de inim inim inilersin”

¹¹ “Manevi kalkınma bakımından temel müessese ailedir. Anne ve babalar evlatlarına dinini, Ahlâk ve Maneviyatını öğütlemekle mükelleftirler. Cemiyette hanımlara, annelere büyük vazifeler düşmektedir. Yarının büyüklerini yetiştiren annelerdir. Bizim Milletimizin inançlarına göre ‘Cennet annelerin ayağı altındadır.’ Milletimizin ananelerinde hanımlar, anneler daima hürmete, saygıya, şefkate layık olmuşlardır. Hiç unutmayalım ki, Sultan Alpaslanları, Sultan Osmanları, Sultan Fatihleri, Akşemseddin gibi büyük âlimleri, ahlâk ve fazilet numunesi insanları da anneleri yetiştirmiştir. Yeniden Büyük Türkiye’yi kuran ve ona hizmet edecekleri de bugünün ve yarının anneleri yetiştireceklerdir. Ne büyük gaye, ne şerefli hizmet. Yavrulara, çocuklara doğduğundan itibaren sahip olacaklar anneleridir. Hanımlara, annelere manevi kalkınmada en önemli görev düşmektedir” (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 33).

diyerek idarecilerin toplumdaki ahlaki hassasiyetleri dejenere edici değil yapıcı davranışlar içerisinde olması gerekliliğini ortaya koymuştur (Erbakan, 2014b: (3)280).

Erbakan’a göre (2014b: (3)280) manevi kalkınmada en önemli müessese Millî Eğitim Bakanlığı’dır. Aile evladına istediği kadar sahip çıkmaya çalışsın, eğer komşu manevi yönden sıkıntılı ise, okul manevi yönden sıkıntılı ise ortaya konulan çabalar da boşa gidecektir. *“Canımız kadar sevdiğimiz bir evladımızı istediğimiz gibi yetiştiremeyiz”* diyerek Erbakan eğitimin millîleştirilmesi meselesine manevi kalkınma açısından büyük önem atfetmiştir.

Bu bağlamda eğitime iki önemli görev yüklemektedir. Birincisi manevi kalkınma sürecine hizmet edebilecek bireyleri eğitim yoluyla yetiştirebilmek, diğeri ise hukukun gerektirdiği şekilde anayasal çerçevede ahlak ve maneviyat ölçütlerinde bireyler yetiştirmektir. Okul yapmak ya da eğitimi fiziki şartlara uygunluk ölçüsünde uygulamak önem arz etmemektedir. Önemli olan bu kurumlarda bireye ne öğretilmiştir. *“Asıl mühim olan budur. Çocukların kalbine ne koyuyorsunuz? İstersen on bin tane mektep yap, eğer mektebe teslim edilen çocuğu alıp da bir eşkıya gibi yetiştiriyorsan fayda değil zarar veriyorsun.”* Bu yüzden asıl mesele bireylerin kalbine (gönlüne) eğitim müesseselerinde ne konulduğu meselesidir.

Erbakan okullarda okutulan bilginin nasıl olması gerektiği hususunu da çok önemsemektedir. Bilginin oluşum sürecini mefhum (teori) ve metot (pratik) olarak izah etmektedir. Gelineen noktada bilgiyi sahiplenenlerin Batılılar gibi gözüксе de esasen bilginin Müslümanlar tarafından ortaya konulduğuna inanmaktadır. Batı, bilgide bir noktadan öteye gidememektedir. Tıkanıp kalmaktadır, patinaj yapmaktadır. Çünkü bilginin temeli mefhumdur (fehmetmek) yani tefekkürdür. İdraki sınırlı Batılılar tefekkürde de sınırlıdır. Bu sınırlılığı ancak Müslüman mütefekkirler aşabilir. Erbakan Batılıların tefekkürdeki sınırlılığını inancın temeli olan varlıkla yani Allah ile açıklamaktadır. Batılıların inancındaki ‘God’ kavramı ilah olarak telakki edilebilir ancak *“Lafza-i Celalin”* karşılığı değildir. Bu durumda doğru Allah inancına sahip olamayan Batı hiçbir zaman bilginin kaynağına da ulaşamayacaktır. Çünkü doğru kaynaktan beslenemeyen idrakten doğru bilgi çıkamayacaktır. *“Batılılar ilahı bugüne kadar öğrenmişlerdir, fakat tevhid esasına istinat eden Lafza-i Celal’i idrak*

edemezler. Lisanlarında da yoktur. Bunun idraki kendilerinde de yoktur. Oturup saatlerce konuştuğumuz zaman birdenbire korkunç bir manzara görürsünüz. Batılı bugün acılar içerisinde kıvranıp duruyor. Tevhide daha gelememiş, dua edeceği zaman acaba Hazreti İsa'ya mı yapayım Meryem anaya mı yapayım, Ruhul Kudüs'e mi yapayım diye düşünce içerisinde bocalıyor. Müslümanlıkta tevhid vardır, tevhid. Öyle teslis meslis yok. Bunlar mefhum meselesidir. Batılı bu kadar geridir.” Bu tespitler çok önemlidir. Erbakan bilginin kaynağını tevhid inancı ile açıklamaktadır. Ona göre bilgiye ulaşmak için tevhid ehli olmak gerekir. Bu minval üzere manevi kalkınma ile birey-toplumun ebedi saadeti yakalaması sağlam bir tevhid inancının oluşturulması ile doğrudan ilişkilidir denilebilir. Bilginin kaynağı tevhiddir ve tevhide bağlı olanlar tevhidde kaldıkları sürece bilgiyle bilgilendirilebilirler. Bu durumdan Erbakan'ın almış olduğu dini eğitimin sağlam bir tevhid anlayışına dayalı olduğu sonucu da kolaylıkla çıkarılabilir (Erbakan, 2014b: (3)281-286).

Bireyin yetiştirilmesinde anayasaya¹² uygunluk ilkesi çerçevesinde hareket edildiğinde birey doğal olarak ahlaki ve manevi ihtiyaçlarını eğitim boyutuyla karşılayabilecektir. Ancak uygulamada uygunluk ilkesinden sapılmıştır. Anayasanın 10'dan fazla maddesinde genel ahlakın muhafazası ile ilgili yürütme iradesi konulmuş olmasına rağmen uygulamada eğitim anayasaya aykırı olarak inkârcı ve maddeciliğe sapmıştır. Bunun sonucu olarak okullarda *“15 yıl boyunca eğitim gören birey eşkiya olabiliyor. Bu bireyler üniversitelerde bomba patlatabiliyor. Ne veriyorsun sen bu çocuklara da; senin eline biz bunu teslim ettiğimiz zaman 15 sene sonra bunlardan*

¹² Erbakan eğitim ile ilgili olarak ortaya koyduğu düşüncelerinin esasen bireye verilmiş bir hak olduğunu konuya yönelik neredeyse tüm söylemlerinde ifade etmektedir. Manevi Kalkınma düşüncesinin de esasen anayasal bir zorunluluk olduğunu ifade etmektedir. Bu söylemlerine dayanak olarak gösterdiği kanunlardan bir tanesi Milli Eğitim Temel Kanunu'dur. Bu kanuna göre Türk Milli Eğitiminin genel amacı: *“Türk Milletinin bütün fertlerini, 1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek”* olarak belirlenmiştir (MEB, 1973: 1).

hayır çıkmaz oluyor. Hadise budur” diyerek Erbakan eğitimde gelinen boyutu gözler önüne sermektedir (Erbakan, 2014b: (3)286).

Bireyin eğitiminde manevi kalkınmanın önemine binaen Erbakan’ın tespit ettiği ve çözüm olarak öne sürdüğü temel ilkeler çerçevesinde Millî Görüş Hareketi gerekli girişim ve hamleleri yapma kararlılığını özellikle 70’li yıllarda yoğun olarak ortaya koymuştur. Bu çerçevede hükümet ortağı olunan dönemde faaliyetlerin yapılması amaçlanmış, 3. ve 4. Kalkınma Planlarının TBMM’deki kabul görüşmelerinde, 4. Kalkınma Planının oluşturulma sürecinde ‘manevi kalkınma’ başlığı altında, devletin yürütme ajandasına etkide bulunulmaya çalışılmıştır.

3. Kalkınma Planının TBMM görüşmelerinde¹³ Necmettin Erbakan ve Hüseyin Abbas¹⁴ Kalkınma Planının 3. bölümünde yer alan ‘uzun vadeli kalkınmanın amaçları’ kısmına ‘manevi ve ahlaki kalkınma’ kısmının ilavesi hususunda planın tadiline ilişkin teklifte bulunmuşlardır. Teklifin gerekçesini “*Anayasanın 41. maddesi Devlete: ‘İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirme’ vazifesini vermekte ve kalkınma planlarının bu maksatla yapılmasını amir bulunmaktadır. Hal böyle iken Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı stratejisi ve planın kendisi daha ziyade sadece iktisadî konulara ehemmiyet vermekte, sosyal ve kültürel konulara ve bu arada bilhassa manevî ve ahlâkî kalkınmaya tek kelimeyle olsun temas etmemektedir. Hâlbuki bütün kalkınmaların esası ve temeli manevî ve ahlâkî kalkınmadır. Manevî ve ahlâkî kalkınma olmadan hiçbir kalkınmada başarı mümkün değildir ve esasen bunlarsız kalkınma olamaz. Plan tasarısı maddeci esaslara göre hazırlanmış bulunuyor. Bu yanlış bir tutumdur ve memleketimizde komünizm tehlikesi belirtilerine karşı korunmamızın son derece ehemmiyetli bulunduğu bir plan döneminde, komünizmin temelini teşkil eden maddeci görüşlerin esas alınması büyük hatadır ve yanlıştır. Bu durumun planda ve tatbikatta süratle izalesi şarttır. Bunun için plana*

¹³ TBMM görüşme metinlerinin tam kayıtları için bkz. Ek-7.

¹⁴ Hüseyin Abbas (1934-2013); Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunudur. Tokat İmam-Hatip Okulu Meslek Dersleri Öğretmenliği, Müdür Baş Yardımcılığı ve Sivas İmam Hatip Okulu Meslek Dersleri Öğretmenliği görevlerinde bulunmuştur. TBMM 3. (14) ve 4. (15) Dönem Tokat Milletvekilliği yapmıştır. Evli ve dört çocuk babasıdır. <https://www.tbmm.gov.tr/TBMMAlbum/Cilt2/index.html> (Erişim Tarihi 05.10.2018).

manevî ve ahlâkî kısımların ehemmiyetle ilâvesi zaruridir” içerik metni oluşturmaktadır.

TBMM’ye sunulan önerge teklif iki başlıkta ele alınmıştır. Birinci teklif olarak planın temel hedefleri ve stratejisi sayfa 16'daki I. Bölüm, 1.3 ile 1.4 paragrafları arasına “*Manevî ve Ahlâkî Kalkınma*” başlığı adı altında “*her türlü kalkınmanın temelini manevî ve ahlâkî kalkınma teşkil eder. Halen yurdumuzda manevî ve ahlâkî kalkınmaya yeteri ağırlığın verildiği ve bu kalkınma için lüzumlu müesseselerin kurulup, gerekli tedbirlerin alındığı iddia edilemez. Cemiyetlerin ve fertlerin huzur ve saadetlerinin temini için hukuk nizamının ahlâk ve fazilete dayalı nizam ile tamamlanması şarttır. Bu konuda halledilmesi gereken meselelerimiz ve alınması gerekli tedbirlerin bulunduğunu kabule mecburuz*” ifadelerinin konulması talep edilmiştir. İkinci teklif olarak planın temel hedefleri ve stratejisi sayfa 25'deki bölüm III. paragraf 3.1 ile 3.2 arasında aşağıdaki kısma “*Manevî ve Ahlâkî Kalkınma*” başlığıyla “*uzun vadeli kalkınmamızın temeli hedefi her şeyden önce manevî ve ahlâkî kalkınmadır. Anayasamızın 10 ncu maddesinin Devlete vazife olarak verdiği fertlerin manevî varlığının geliştirilmesi hizmetinin ifası yine Anayasamızın 11, 19, 22, 26 ve 29 ncu maddelerinde hassasiyetle üzerinde durulan ahlâk ve fazilete dayalı bir cemiyet nizamının teessüsü için lüzumlu hizmetlerin yapılmasına öncelik verilecektir*” ifadelerinin konulması talep edilmiştir. Ortaya konulan talep doğrultusunda söz alan Hüseyin Abbas genel kurula önergeyi izah ve teklifin kabulü çerçevesinde hitapta bulunmuştur.

Abbas’a göre manevî ve ahlâkî kalkınma olmadan hiçbir kalkınmanın olamayacağı bir gerçektir. Çünkü hem kalkınma tahakkuk edemeyecek; hem de kalkınmayı yürütecek işçi, memur, asker, öğrenci, doktor her şeyden önce; manevî değerlerine bağlı olmadığı takdirde üzerine tevdi edilmiş olan emanetleri yerine getirmeyecek ve böylece Hükümet mekanizması çalışmamış olacaktır. Ayrıca manevi sahaya yatırım yapıldığı takdirde arzu edilen maddi kalkınmaya da güç katılmış olacaktır. Manevi kalkınma olmadan gerçek anlamda bireysel ve toplumsal barış, saadet ve mutluluk mümkün olmayacaktır. 3. Kalkınma Planı taslağında gençlere yönelik “*geniş dünya görüşü ve genel ahlâka bağlı olarak yetiştireceğiz*” ifadesinden

hiçbir şey anlaşılamamakta olup, teklif metninin plana dâhiliyle ifadedeki belirsizlik giderilerek içi doldurulmuş olacaktır. Milletin hâlihazırda sahip olduğu Millî bir görüş ve Millî bir ahlakı vardır. Müfredat programlarında yapılacak değişikliklerle var olan bu Millî ve manevi değerler ilköğretimden yükseköğretime kadar bireylere aktarılabilir. Aksi takdirde bireyin yetişmesinde uygulanan tek taraflı uygulamalar (maneviyattan eksik sadece maddeye dayalı bilimsel anlayış) mevcut dönemde yaşanan sorunlu eğitim anlayışının gelecekte de devam edeceği anlamına gelmektedir. Bu anlayışla devam edildiği sürece sayılamayacak kadar çok toplumsal rahatsızlıklara yol açan ahlaksızlıkların da önü alınamayacaktır. Tüm bu olumsuzlukların yanında (1972 yılı itibarıyla) İmam Hatip Liselerinin atıl bırakılması, ortaokul kısımlarının kapatılması yükseköğretime yansıyacak şekilde din adamı ihtiyacının akamete uğramasına yol açabilecektir (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, (28)24.10.1972, s.229-231). 1972 yılı içerisinde Manevi kalkınma adına Erbakan ve Abbas'ın Millî Görüş Hareketi'ni temsilen TBMM'de ortaya koydukları çabalar bir karşılık bulmamıştır ve teklif reddedilmiştir.

İlerleyen süreçte ortağı olunan ve yaklaşık 11 ay süren CHP-MSP ittifakında 17 Kasım 1974 tarihi itibarıyla manevi kalkınma adına 40 milyon tl'lik bütçeden köy camilerinin proje ve malzemeleri için ödenmiştir. Bütçeden 75 milyon lira ayrılarak 5000 imam, müezzin, Kur'an Kursu personeline kadro karşılığı tahsis edilmiştir. 633 sayılı kanunda tadilat yapıp Meclise sunulmuş, böylece vekil imamlık meselesi çözülmeye çalışılmıştır. Daha önce kapatılan İmam Hatip Ortaokulları yeniden açılmış, ayrıca kapatılan 100 okul binasının 29'unda yeniden öğretim faaliyeti başlatılmıştır. İmam Hatip Okulu mezunlarının istedikleri fakülteye gidebilmeleri için Meclis nezdinde üst düzey çalışmalar yapılmıştır. Milletin ve gençlerin ahlakını bozmayı hedef alan zararlı yayınlarla mücadele edilmiştir. Adalet ve İçişleri Bakanlıkları nezdinde yürütülen çalışmalar neticesinde evlerinde dini eser okuyan, dini inançlarının gereklerini yerine getiren bireylere yönelik baskı ve takibat gibi uygulamaların önüne geçilmiştir. Vakıfların kuruluş gayelerine uygun olarak faaliyet yürütmeleri sağlanmıştır. Daha önce vakıfların amacı dışında faaliyet yürütülmesinin önüne geçilmiştir. Hacca gidenlere yönelik olarak çıkarılan tüm engellemeler ortadan kaldırılmış, karayolu ile Hacca gitme serbestisi sağlanmıştır. Okullarda "*Millî Ahk'ın*"

öğretilmesi amacıyla ahlak dersleri¹⁵ uygulamaya konulmuş, bu dersler ile bireylere birlik ve beraberlik ruhu ile her türlü zorlukların üstesinden gelinebileceği fikrinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca anne ve babaya saygılı olma, vatan ve milleti sevmek, iffet-hayâ ve fazilet gibi kavramların öğretilmesi hedeflenmiştir (Erbakan, 2014b: (1)438-439). Tüm bu yapılanlar koalisyon ortağı siyasi partinin geciktirme, yavaşlatma, isteksiz tavırlarına rağmen yapılabilmektedir. Bu durumda Millî Görüş Hareketi hedeflerini gerçekleştirme yolunda oldukça istekli ve gayretlidir denilebilir. Ayrıca yapılmaya çalışılan faaliyetler değerlendirildiğinde zaman değişse de hedeflenen faaliyetlerde bir değişiklik yaşanmamıştır. Konjonktürel davranılmayarak, inanılan değerler ve hedefler çerçevesinde hedeflenenler gerçekleşinceye kadar devam eden bir mücadele ve kararlılık ruhundan söz edilebilir.

Millî Görüş Hareketi ile 1974-1978 döneminde; I. ve II. Milliyetçi Cephe Koalisyon Hükümetleri döneminde manevi kalkınma hedeflerine ulaşmak adına 4 yılda 350 İmam-Hatip Okulu, 10 Yüksek İslam Enstitüsü, 3000 Kur'an Kursu açılmıştır. Bu kurumlardan mezunlarla birlikte 1.300.000'den fazla birey istifade etmiştir. Bu bireyler inançlı bireyler olarak çevrelerindeki kitleleri manevi açıdan olumlu anlamda etkilemişlerdir (Refah Partisi, Millî Görüş'ün İktidardaki Hizmetleri (1974-1978), 1995:4-6). Bu süreçte I. Milliyetçi Cephe Hükümeti ile seçime gidilmiş ve 5 Haziran 1977 seçimlerinden sonra hiçbir parti tek başına iktidar olacak kadar milletvekili çıkaramamıştır. En normal çözüm olarak koalisyon hükümeti kurulması düşünülürken Cumhurbaşkanının inisiyatifiyle teamül dışı bir yol izlenerek CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e azınlık hükümeti kurdurulmuş ancak bu azınlık hükümet, güvenoyu alamayınca Bülent Ecevit görevi Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e iade etmiştir (Ergin, 2015:148).

Müteakiben 1 Ağustos 1977 tarihinde güvenoyu alan AP, MSP ve MHP'den oluşan II. Milliyetçi Cephe hükümetinin ortağı olarak Millî Görüş Hareketi, 5 ay süren

¹⁵ IX. Milli Eğitim Şurasında alınan kararla ahlak dersleri uygulaması ortaokul düzeyinde 6., 7. ve 8. sınıflara haftada 1 saat olarak belirlenmiştir. Lise düzeyinde de aynı isimle 9. ve 10. sınıflarda haftada 1 saat olarak belirlenmiştir (TTKB, 1974: 8,16).

koalisyon hükümeti döneminde Erbakan’a bağlı olarak çalışan dönemin Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde oluşturulan 4. Kalkınma Planı’na ‘Manevi Kalkınma Planı’ başlığı altında 30 sayfalık bir bölümü eklemiştir (RP, Millî Görüş’ün İktidardaki Hizmetleri (1974-1978), 1995: 16). Ancak bir takım bürokratik dirençlerle de karşılaşmıştır.

Şöyle ki; “Manevi Kalkınma” ile ilgili çalışmaların 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı’na konulması sürecinde yaşananları anlamak adına Abdi İpekçi’nin Milliyet Gazetesi’nde DPT (Devlet Planlama Teşkilatı)¹⁶ Bürokratı İcen Börtücene ile yaptığı röportaja bakmakta fayda vardır. Röportajdaki ifadelerden anlaşılan planın taslak çalışmasının Meclise sunumu gecik(tiril)miştir. Börtücene’ye göre bürokratların 9 Kasım’da Erbakan’la yaptığı görüşme gergin geçmiş, tamamlanamayan plana dair çözüm önerileri sunulmuştur. Bürokratların 1 yıllık bir planın Meclis’e sunulabileceği fikri Erbakan tarafından da kabul görmüştür. Ancak bürokratlar Erbakan’ın plana dâhil etmek istediği “*manevi kalkınma*” bölümünü teknik açıdan uygulanır bulmamışlardır. “*Manevi kalkınma*” bölümünün “*anayasa ışığında bir çalışma olmadığı ve planlama kavramına giremeyeceği*” Erbakan’a iletilmiştir. Erbakan ise karşı argüman olarak Anayasanın 10. maddesinde yer alan ve devletin vazifeleri arasında yer alan “*bireyin maddi ve manevi varlığını geliştirmek ve böylece bireylerin ve toplumun insanca yaşama seviyesini geliştirmek amacıyla, mevcut ekonomik, sosyal, kültürel hatta siyasal engellerin kaldırılması*” tanımına “*manevi kalkınma*” çalışmasının dahil edilebileceğini belirtmiştir. Ancak Börtücene röportajın devamında “*manevi*” ifadesini kişisel düşüncesine bağlı olarak yorumlamış ve “*manevi*” kavramının içine dâhil olan sürecin kişisel olduğunu ve kalkınma planına teknik olarak konulamayacağını belirtmiştir (Milliyet, 05.12.1977, s.11). Nitekim süreci tarihsel zeminde objektif olarak değerlendirdiğimizde Erbakan’ın “*manevi kalkınma*” adı altında 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı’na dâhil etmeye çalıştığı çalışma, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın hazırlanamama, yetiştirilememe ve tamamlanamama gibi bahanelerle gerçekten geciktirilmiş, takvimsel olarak Meclis’e sunulma süresinin son günü olan 30 Kasım

¹⁶ Şimdiki adı TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı’dır.

1977 akşamına zar zor yetiştirilebilmiştir (RP, Millî Görüş’ün İktidardaki Hizmetleri (1974-1978), 1995:4-6). Sonraki süreç değerlendirildiğinde Planın Mecliste bir şekilde kabul edilememesi ve “*Güneş Motel*”¹⁷ olayının yaşanması ile 5 Ocak 1978 tarihinde Milliyetçi Cephe Hükümeti’nin düşmesi sağlanmıştır. Yeni kurulan Bağımsızlar (AP’den ayrılan ve Bakan yapılan milletvekilleri) destekli CHP Hükümeti de (42.Cumhuriyet Hükümeti) taslak plandan “*manevi kalkınma*” bölümünü çıkarmıştır. “*Maneviyatsız kalkınma planı*” 1979 Nisan ayı içinde yürürlüğe girmiştir. Erbakan (2007: 33) gelinen noktada “*eğer plan çalışmaları sırasında ortaya konulan manevi kalkınma projeleri uygulanabilmiş olsaydı bugün içine sürüklendiğimiz sosyal çözümler ve krizler belki de hiç yaşanmayacaktı*” diyerek manevi kalkınma idealinin önemini ortaya koymuştur.

1978 yılının sonlarında 4. Kalkınma Planı’nın TBMM’de kabul edilmesi yönündeki görüşmelerde¹⁸ Erbakan ve Oğuzhan Asiltürk parti grubu adına konuşmalar yapmışlardır. Bu bağlamda Millî Görüş Hareketi, plandan çıkarıldığı anlaşılan “*manevi kalkınma*” bölümünün yeniden plana dâhil edilmesi yönünde teklif sunmuştur. Teklifte milletvekilleri Tahir Büyükkörükçü, Fehim Adak, Süleyman Arif Emre, Fehmi Cumalıoğlu, Hüseyin Erdal, Hasan Aksay, Lütfi Göktaş, Temel Karamollaoğlu, Şener Battal’ın imzaları vardır. Teklifte milletlerin maneviyatsız yaşayamayacağı, fertler arasında kardeşlik ve birliğin maneviyatla sağlanacağı, kalkınma fikrinin manevi değerlerle yükseleceği ifadeleri gerekçe olarak yer almıştır. Teklif 13 maddeden oluşmaktadır:

“1. Milletimizin medeni milletler topluluğu içinde şerefli tarihiyle mütenasip yerini alabilmesi için şümüllü bir manevi kalkınma seferberliği ilgili kuruluşlarca başlatılacaktır. Bu maksatla gerekli

¹⁷ “1977’nin sonunda AP’den dokuz milletvekilinin ayrılmasıyla Mecliste çoğunluğu kaybeden MC Hükümeti sona erdi. Ecevit bu milletvekillerini Güneş Motel denilen yerde kendi saflarına kattığı için olayın adı bu yerin adıyla özdeşleşti. Ecevit bu milletvekilleriyle 17 Ocak 1978’de hükümetini kurdu” (Ergin, 2015:148).

¹⁸ TBMM Genel Kurulunda ele alınan görüşme tam metinler, için bkz. Ek-8, Ek-9.

planlama ve ilgili kuruluşlar arası koordinasyon Devlet Planlama Teşkilatı tarafından sağlanacaktır.

2. *Manevi kalkınmada hizmet edecek kadronun yetiştirilmesi için İslami ilimler fakülteleri, akademileri, imam - hatip okulları ve imam - hatip okulları müfredatını uygulayan kız liseleri bütün yurt sathında yayılacaktır. Bu okulların kurulmasında halkın yardımı teşvik edilecek ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün katkısı sağlanacaktır.*
3. *Uygulamadaki bir eşitsizliği ortadan kaldırma açısından imam - hatip lisesi mezunlarına üniversite ve yüksekokullara girişte lise mezunlarına verilen haklar tanınacaktır.*
4. *Yüksek İslam Enstitüleri akademi haline getirilerek, cemiyetimizin ve çağımızın çeşitli meselelerine çözümler getirecek ve yüksek vasıflı araştırmacı uzman ve eğitici yetiştirecek, dinamik bir yapıya kavuşturulacaktır.*
5. *İslami ilimler alanında ülkemizde ihtiyaç duyulan yüksek seviyede ilim adamlarının yurt içinde yetişmesini sağlamak ve tarihi, kültürel bağlarımız bulunan ülkelere de hitap edebilecek vasıfta bir İslami ilimler üniversitesi kurulacaktır. Ülkemizin sosyal güçlükleri dikkate alınarak, Millî birlik ve beraberliğimize ve manevi kalkınmamıza sağlayacağı değerli katkılar nedeniyle bu tür üniversitelerin uzun vadede çoğaltılması da hedef alınacaktır.*
6. *İlahiyat Fakültesi, İslami ilimler fakültesi ve yüksek İslam enstitülerini, (İslami İlimler Akademileri) mezunlarına, orta dereceli okullarda tercihen din ve ahlak dersleri öğretmenliğine ilaveten sosyal ve kültürel derslerin öğretmenlik hakları da tanınacaktır.*
7. *Okullar, fabrikalar, hastaneler ve askeri birlikler için 'sosyal görevler' ihdas edilecek, bu görevlere dini eğitim görmüş elemanlar getirilecektir.*
8. *Çeşitli işyerleri, fabrikalar, askeri birlikler, hapishaneler gibi hizmetlerin toplu olarak görüldüğü yerlerde ihdas edilecek sosyal*

hizmetler kadrolarında yüksek İslam enstitüsü, ilahiyat fakültesi ve İslami ilimler fakültesi mezunları görevlendirilecektir.

9. *Nesillere dünya görüşü kazandırmakta büyük ehemmiyeti olan ahlak, sosyoloji, felsefe, psikoloji gibi derslerin müfredat ve muhtevaları Millî inanç ve manevi değerlere bağlılığı sağlayacak şekilde yeniden yazılacaktır.*
10. *Manevi ilimler sahasında yetkili uzmanlarca hazırlanmış özel ve terbiyevi programlar radyolar ve televizyon aracılığıyla yayınlanacaktır. Televizyon ve radyolarla yayınlanan çeşitli programların Millî kültür, ahlak ve inançlar bağdaşmasına itina gösterilecektir. Polis ve Meteoroloji Radyoları gibi, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak kurulacak bir radyo istasyonu vasıtasıyla yurt içi ve yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın manevi alanda aydınlatılması sağlanacaktır.*
11. *Manevi kalkınma seferberliğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek engelleri giderici mevzuat düzenlenmesine gidilecektir.*
12. *Müspet ilimlere ait ders kitaplarında, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilecektir. Yeni nesillere dünya görüşü aşılamakta önemli rol oynayan ahlak, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi derslerin müfredatı ve kitapları, Millî inanç ve manevi değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden yazılacaktır,*
13. *Ecdat yadigârı vakıflarımızın korunması ve geliştirilmesine dikkat ve itina gösterilecek, yurt dışındaki vakıflarımızla yakından ilgilenilecek ve vakıflar kuruluş gayeleri dışında kullanılmayacaktır” (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, (7)29.11.1978, s.665-666).*

Millî Görüş Hareketi'nin sunduğu tekliften 4 gün önce AP de kapsamlı bir teklif sunmuş ancak teklif TBMM Genel Kurul Salonunda kabul edilmemiştir. Teklifte AP milletvekilleri Yakup Üstün, Mustafa Başoğlu, Rıfkı Danışman, Mehmet Sait Göker, Hasan Gürsoy, Abdülmuttalip Gül, İ. Etem Ezgü, Ekrem Ceyhun, Yahya Uslu, Muhammet Kelleci, İsmail Hakkı Köylüoğlu, Hidayet Çelebi'nin imzaları

bulunmaktadır.¹⁹ Teklifin önce AP tarafından Meclise sunulmuş olmasının iki izahı olabilir. Birincisi II. MC Hükümeti'nin büyük ortağı olarak AP'ye bu öncelik verilmiş olabilir. Diğerisi ise o dönemde siyaset gündemini aşırı derecede meşgul eden “*manevi kalkınma*” meselesinin daha ılımlı olarak gözüken AP tarafından Meclis gündemine taşınmış olmasının teklifin Meclis tarafından ‘bir umut’ kabul edilebileceği düşüncesi olabilir. Her ne şekilde olursa olsun AP tarafından Meclis gündemine teklifin getirilmiş olması AP'nin de “*manevi kalkınma*” idealinin arkasında durduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir. AP tarafından Meclise sunulan teklifin daha teknik ve daha detaylı ifadeler içermesi önemlidir. Bu durumu açıklayıcı bir düşünce bağlamında; iki parti aralarında görüşerek teklifi farklı formatlarda Meclis gündemine getirerek bir şekilde 4. Kalkınma Planına dâhil etmek istemiş olabilir. Bu çerçevede AP'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunduğu gerekçe, ilke ve tedbirlerden oluşan 12 maddelik teklifi, bir madde eksik olması dışında Hareketin sunduğu teklifle büyük ölçüde benzerlik arz etmektedir. Teklifin gerekçe ve ilkeleri şöyledir:

“Gerekçe: Görüşülmekte olan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, tamamıyla maddi değerlendirmeler temeline oturtularak hazırlanmıştır. Bugüne kadar asırlar boyu Türk Milletinin birikimi olan manevi değerler potansiyelinin iktisadi ve sosyal kalkınmamıza nasıl yansıtacağı, kalkınmanın itici güç olarak ne türlü bir rol ifa edeceği belli değildir. Planın eğitim, kültür, gençlik bölümlerinde sadece maddi ihtiyaçlardan ve bunların tedbirlerinden bahsedilmektedir.

Dini hizmetlerin ve eğitimin ve bu sahada kurulmuş bulunan müesseselerin önümüzdeki 5 yılda nasıl bir istikamet alacağını anlamak mümkün değildir. İslâm Enstitüleri, İmam - Hatip Okulları ne olacak, okullardaki din eğitimi, ahlak dersleri nasıl bir şekil alacak, manevi değerlerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması veya yaşatılması, genç nesillere kazandırılması ele alınmamıştır. Maneviyatsız ne kalkınmak ve ne de bu güzel vatanı koruyarak Millî birlik ve beraberliği muhafaza

¹⁹ Bakınız Ek-4. AP milletvekilleri tarafından TBMM'ye sunulan 12 maddelik teklifin metin içerisinde sadece gerekçe ve ilkelerine yer verilmiştir.

etmek mümkün değildir. Manevi kalkınma bölümünün Plana konulması zarureti vardır.

Manevi kalkınma: Son yıllarda; bilim ve teknoloji alanında süratli gelişmeler olurken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde her geçen gün daha büyük boyutlara ulaşan suç işleme vakaları, uyuşturucu madde kullanma alışkanlığı, alkolizm, çeşitli görünümde anarşik olaylar gibi sosyal hastalıklar ile toplum düzeninin giderek bozuluşu ve ferdi ve içtimai huzursuzlukların artışı müşahade edilmektedir. Bu sosyal hastalıklar bilhassa toplumun geleceğinin temel taşı olan genç kuşakları daha çok etkilemektedir. Bugün sanayileşmiş ve sanayileşmekte olan ülkelerde «gençlik sorunu» sosyal buhranlar içinde baş sırayı almaktadır. Bir taraftan maddi kalkınma için büyük çapta yatırımlar yapılırken, bunları işletecek insan unsuruna manevi yönden gereken Önem verilmediği maddi kalkınmanın verimini etkilemektedir. Bunun sonucu olarak günümüzde büyük kayıplara yol açan maddi eğitim yapamayan bazı üniversitelere, yersiz grevler yüzünden üretim yapamayan tesislere ve bunların ötesinde aynı toplumda birbirini müsamaha edemeyen fertlere rastlamak normal hale gelmiştir. Bütün bu sosyal bozuklukların esas sebebi, insanın, yalnızca maddi bir varlık olarak mütalaa edilmesi ve onun maddi yönünden daha önemli olan manevi yanının unutulması veya ihmal edilmesidir. Ancak, insanlığın son yıllarda geçirdiği tecrübeler maddi kalkınmaya paralel olarak manevi kalkınmaya da önem verilmesi gereğini ortaya koymuştur. Nitekim Anayasamızın 10. maddesinde “İnsanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanması” devlete bir vazife olarak verilmiş ve ferdin maddi ve manevi gelişmesi beraber mütalaa edilmiştir.

Kalkınmakta olan ülkemizde de diğer kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkelerde görülen sosyal rahatsızlıklar baş göstermiştir. Bunlar içinde bilhassa anarşik olaylar toplumun huzurunu ve devletin güvenliğini sarsıcı ciddi bir durum arz etmektedir. Bunun çok yönlü nedenleri arasında fertlerin manevi terbiyesinin bir bütün olarak, bir plan disiplini içinde uzun yıllar ele alınmamış olmasıdır. Bugün toplumumuzdaki manevi eğitim noksanlığının sebep olduğu menfi tesirler, ailede, iktisadi ve sosyal hayatta kısaca toplumun her kesiminde kendisini hissettirmektedir. Fertler arasında sevgi, saygı ve tesanüt

bağlarının ve karşılıklı anlayışın giderek kaybolması, birlik, beraberlik ve güven duygusunun azalması geleceğimiz açısından önemle dikkate alınması gereken ciddi belirtilerdir. Bütün bu belirtiler, ülkemizde en az maddi. Kalkınmamıza verilen değer ölçüsünde ve hatta ondan da ötede bir gayret, ciddiyet ve bilimsel bir program ve plan disiplini çerçevesinde bir manevi kalkınma seferberliğini başlatmanın zarureti ortaya koymuştur.

Milletlerin tarihinde manevi değerlerin üstün tutulduğu devirlerde büyük ilerlemeler kaydedildiği görülmüştür. Hak, adalet ve fazilete bağlı büyük insanlar yetiştirmiş milletimizin, tekrar dünya milletlerine örnek olacak bir seviyeye getirilmesi özel bir önem taşımaktadır. Huzur içinde hızlı ve dengeli, maddeten kalkınmış bir ülke haline gelebilmemiz, manevi kalkınmaya vereceğimiz önemle yakından ilgilidir.

Beş Yıllık Kalkınma Planlarının ilk üçünde ve bunların dilimleri olan yıllık programlarda manevi kalkınma vasıta, ilke ve tedbirleri müstakil bir bölüm olarak ele alınmamış, ancak ferdin manevi varlığını geliştirmeye matuf bazı hususlar, plan ve programların eğitim ve kültür bölümlerinde yer yer zikredilmiştir.

Böylece bir plan ve program disiplini altına alınmayan manevi kalkınma sahasındaki faaliyetler, maddi kalkınma gayretlerinin yanında kifayetsiz olmuştur. Manevi kalkınmanın eğitim araçlarından olan İmam - Hatip Liseleri ve Yüksek İslam Enstitüleri, planlı dönemin son yıllarında kendi içlerinde nispi bir artış göstermekle beraber, kemiyet ve keyfiyet bakımından artmakta olan nüfusun ihtiyaçlarına cevap verememişlerdir. Bu tür öğretim müesseseleri, önemleriyle mütenasip resmi ilgiye mazhar olamamış ve dolayısıyla halkın bu müesseselerin kuruluş ve gelişmeleri istikametindeki katkısından layıkıyla istifade edilememiştir. Ayrıca bu okul mezunlarına yükseköğrenim yapabilme açısından muadili okullara bahşedilen imkânlar kısıtlı kalmıştır. Öte yandan, ilk ve orta dereceli okullara konulan din ve ahlak dersleri, müfredat, muhteva ve meslek öğretmenleri kadrosunda kifayetsizlik açısından hedefe ulaşamamıştır.

İlkeler:

1. *Manevi kalkınma bir bütündür ve topyekûn planlama ihtiyacından doğmuştur. Manevi planlama ve kalkınma toplumun bütün kesimlerini içine alır. Manevi kalkınma ve planlama içerisinde aile, Millî eğitim, tiyatro, sinema, basın, TRT ve diğer müesseseler söz konusudur.*
2. *Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden faydalanılacaktır.*
3. *Cumhuriyetin temeli olan Millî kültürümüzün korunması, yaşatılması, geliştirilmesi yeni nesillere ve bütün cihana duyurulması manevi kalkınmanın temel ilkelerindendir. Vatandaşların ve özellikle genç nesillerin Millî kültür hazinelerimiz ile kaynaşması için her türlü tedbir alınacaktır.*
4. *Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde layık olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için yürütülen faaliyetler geliştirilecektir. Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın kendi öz kültürlerini yaşatıp geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri, insan haklarına kâmil manada sahip olmaları ve bulundukları ülke kanunlarının bahşettiği bütün haklardan eşit olarak faydalanmaları üzerinde titizlikle durulacaktır (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, (7)27.11.1978, s.602-606).*

3.2. Erbakan'ın Fikir Dünyasının Temel Dinamikleri (Tasavvuf Etkisi)

Millî Görüş Hareketi ve Erbakan, siyaset yoluyla topluma mal oldukları dönem ve sonrasında mevcudu dönüştürmeye yönelik söylem ve çaba içerisinde bulunmuşlardır. Toplumda karşılığı olan bu güçlü denilebilecek söylemlerin mutlaka bir fikirsel altyapısı olması gerekmektedir. Bu söylemlerin altyapısında Osmanlıdan

Cumhuriyete yok hükmünde görülen ya da dönüştürülmeye çalışılan muhafazakâr milliyetçi kitlelerin²⁰ seküler yapıya karşı ortaya koyduğu direnç etkili olmuştur.

Bu çevreler yaşamsal karakter olarak toplumun çeşitli katmanlarında; köylü, işçi, siyasetçi, münevver vs. olarak var olmuşlar ve varlıklarını muhafazakâr kimlikleriyle devam ettirmek kararlılığı ve azmi içinde olmuşlardır. Ali Fuat Başgil, Necip Fazıl ve Osman Turan gibi lider kişilikler bu direncin farklı platformlarda görünen simaları olmuşlardır. Ancak bu kişilerin bile aksiyoner taraflarının ateşleyici unsurları incelendiğinde arka planda, günümüzde kanaat önderleri olarak nitelenebilecek mümtaz şahsiyetlerin bulunduğu görülmektedir. Bu şahsiyetler kâmil vasıflarıyla gerek davranışsal olarak, gerekse sohbet yoluyla bu simaların kişiliklerini inşa etmişlerdir. Misyon ve davranışlarına hikmet boyutunu ilave etmişlerdir. Bu durumun en güzel örneği İbrahim Aşkî Tanık ve Abdülhakim Arvasi Hz. ile Necip Fazıl ilişkisi²¹ üzerinden görülebilmektedir. Bu perspektifle bakıldığında Erbakan'ın davranışlarını anlamlandıran, hedeflerini şekillendiren, birey olarak kişiliğinin inşasında önemli rol oynayan şahsiyetler bulunmaktadır. Böyle şahsiyetleri, görünmeyen dünyanın önderleri olarak niteleyen Gürdoğan'a göre (2014: 27) görünmeyen dünyanın büyükleri, görünen dünyanın önde gelenlerini hem yönlendirir hem de yüreklendirirler. Onlar yeni sözler söyleyerek, kendileriyle birlikte toplumları da değiştirirler. Buhara'da Bahaeddin Nakşibend, Konya'da Mevlana, Eskişehir'de Yunus Emre, İstanbul'da Eyüp Sultan, Kafkasya'da Şeyh Şamil görünmeyen dünyanın bilinen sultanlarıdır. Anadolu'da Hareket ve Erbakan ile birlikte siyasi, sosyal alanda yaşanan değişim sürecinde, Anadolu'daki kanaat önderlerinin, Anadolu irfanının büyük etkisi olduğu kanaatindeyiz. Bu şahsiyetlerin sözleri, duaları, koydukları

²⁰ Özdemir'e göre (2015:344-345) görmezden gelinen kitle Anadolu coğrafyasının aslî unsurudur. Asıl olan toplumsal varoluştur. Siyasal sistemin yok saymasıyla toplumsal varlık alanı yok olmaz, sadece kendisine bir gündem ve yaşam alanı bulur. Devletle ayrışan toplumsal yapı, kurumsal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bazı tampon kurumlar oluşturur. Toplumsal ihtiyaçların bir kısmı bizzat toplumun geliştirdiği model ve çözümlerle karşılanır hale gelir.

²¹ “Necip Fazıl, kendi hayatını romanlaştırarak anlattığı *Kafa Kâğıdı* adlı eserinin yanı sıra Abdülhakim Arvasî ile olan münasebetini anlattığı *O ve Ben* adlı eserinde tasavvufla olan ilk tanışıklığını Bahriye Mektebinde edebiyat hocası olan İbrahim Aşkî Tanık'a (1874-1977) bağlar. Kendi ifadesiyle; ‘Tasavvufla ilk temasım Edebiyat hocamız Aşkî Bey'in yol göstermesiyle başlar’” (Güler, 2015: 21).

istikbale matuf hedefler Erbakan'ın davranış ve icraatlarına anlam kazandırdığı şüphesizdir.

Erbakan'ın fikir dünyasına etki eden Gümüşhanevî Dergâhı'nın kanaat önderleri sırasıyla; Hacı Hasip Serezi Efendi, Abdülaziz Bekkine Efendi ve Mehmet Zahit Kotku Efendi'dir. Esasen birbirinden farklı yapıdaki bu zatların terbiyesini almak, Erbakan'ın fikri dünyasının şekillenmesinde çok önemli olmuştur. Ayrıca ilim ve fikir adamı olarak Erbakan'ın dünyasına Ali Fuat Başgil²² büyük ölçüde, Necip Fazıl Kısakürek belli ölçüde, Eşref Edip Bey²³ de önemli ölçüde etkide bulunmuşlardır (Kutan, 2015:174-176). Bu durum şöyle açıklanabilir:

Erbakan 9 yaşında iken babası tarafından Şeyh Abdurrahman Efendi ile tanıştırılmıştır ve ilk dersini bu zattan almıştır. Erbakan'ın sıkça söylediği “Bizim ahlakımız tekke adabıdır” sözü bu açıdan önem arz etmektedir (Yavuz, 2004, s. 591). 17 yaşında iken yani lise yıllarında iken (İstanbul Erkek Lisesi), Gümüşhanevî Dergâhı Şeyhlerinden Hacı Hasip Efendi'ye²⁴ intisap etmiştir. Hasip Efendi ile her hafta düzenli olarak Pazar günü gecesinde Beykoz sırtlarında bulunan Yuşa Aleyhisselam'ın

²² Ali Fuat Başgil (1893-1967), Hukukçu, fikir ve siyaset adamıdır. “*Ali Fuat Başgil hayatı boyunca ilmi haysiyet ve vakarını korumasını bilmiş, bir anayasa hukuku hocası olarak gerektiği zaman ilmi kanaatlerini yayın organlarında ve eserlerinde çekinmeden açıklamış, hatta bu uğurda hapse girmeyi dahi göze almıştır. Türk hukukçuları arasında siyasî, sosyal, hukukî sahalarda en çok çaba gösteren ve en çok eser veren Ali Fuat Başgil'in fikirlerinde büyük ölçüde hürriyetçi Batı düşüncesinin tesiri hâkimdir. Din ve laiklik hakkındaki görüşleriyle Diyanet İşleri Reisliği kanunu tasarısı ve 27 Mayıs 1960 İhtilâli ile ilgili tenkitleri büyük ilgi uyandırmış ve tartışma konusu olmuştur*” (Özçelik, 1992: 129).

²³ Eşref Edip Fergan (1882 - 1971), II. Meşrutiyet'le Cumhuriyet döneminin tanınmış dergilerinden Sebîlürreşâd'ı yayımlayan gazeteci ve yazardır. “*Dinî, ahlâkî ve siyasî konularda sade bir üslûpla devamlı yazılar yazan Eşref Edip, özellikle Sebîlürreşâd'ın ikinci devresinde derginin bütün yükünü tek başına omuzlamış ve bu dönemdeki yazılarında daha çok misyoner faaliyetleri üzerinde durmuştur. Sebîlürreşâd'ın yayımını 1966'da durduran Eşref Edip ayrıca Tevhîd-i Efkâr, Yeni Sabah, Millet, Diyanet, Yeni Asya, Yeni İstiklâl, Bugün, Sabah, İttihad gibi dergi ve gazetelere de yazılar yazmıştır. Eşref Edip Âsâr-ı İlmîyye Kütüphanesi adı altında birçok âlimin eserleri yanında bilhassa Mısır ve Hint müslümanları ile Batılı mühtedilerin eserlerini yayımlamaya gayret gösterdi. Kendi hayat mücadelesi içinde sürekli olarak İslâm birliği ideolojisi doğrultusundaki basını destekledi. Neşrettiği kitaplar arasında Tâhir Olgun, Mûsâ Kâzım, Babanzâde Ahmed Naim, Ali Himmət Berki, Mehmed Âkif Ersoy ve İsmail Hami Danişmend'in eserleri önemli bir yer tutmaktadır*” (Albayrak, 1995: 474).

²⁴ Abdullah Hasib (Yardımcı) Efendi, 1863-1949 yılları arasında yaşamıştır. Aslen Serezlidir. Gümüşhanevî Dergâhının Abdülaziz Efendi'den önceki postnişinidir. <http://www.iskenderpasa.com/D5B2685A-A8E9-4A6C-BAB3-BCFED0A9FDBA.aspx> (Erişim tarihi: 28.12.2017).

kabrini ziyarete giderek orada sabaha kadar birlikte bulunmuşlardır. İTÜ’de tahsil yaparken de ilmi çevrelerden kopmamıştır. Kaldığı yurttan Mahmut Sami Efendi’nin akrabası olan Ömer Kirazoğlu ile mescit ortamında yakın dostluk geliştirmiş, üniversitenin yakınında bulunan camide imam olarak görev yapan Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı’nın haftalık sohbetlerine katılmış, kendisinden Arapça ve Hadis dersleri almıştır (Şama, 2015: 29).

Hasip Efendi’nin irtihalinin ardından (1949) Dergâhın yeni Postnişini Abdülaziz Bekkine Efendi’ye²⁵ intisap etmiş, Zeyrek’te Çivicizade Ümmügülsüm Camii’nde imam hatip olan Abdülaziz Bekkine Efendi’nin²⁶ sohbetlerine devam etmiştir. Daha sonra kendisine intisap edeceği Mehmet Zahit Kotku Efendi ile birlikte Abdülaziz

²⁵ Abdülaziz Bekkine (1895-1952), Nakşibendî-Hâlidî şeyhi, âlim. “İstanbul’un Mercan semtinde doğdu. Kazan’dan göç ederek İstanbul’a yerleşen tüccar Hâlis Efendi’nin oğludur. Beyazıt Kaptanpaşa Camii imamı Halil Efendi’den Arapça ve din dersleri okuduktan sonra Dârü’ttedris Mektebi’ne girerek buradan mezun oldu. On beş yaşında iken ailesiyle birlikte Kazan’a gitti. Öğrenimine bir süre Kazan’da devam etti. Daha sonra Buhara’ya geçerek devrin tanınmış âlimlerinden dinî ilimleri okudu. Babası vefat edince tekrar Kazan’a döndü. 1917 Sovyet Devrimi’nin ardından on altı kardeşiyle birlikte İstanbul’a dönmek üzere yola çıktı. Bir süre Bakü’de kaldıktan sonra 1921’de İstanbul’a geldi. Geçimini sağlamak için kardeşleriyle birlikte bakkal dükkânı işletti. Daha sonra Beyazıt Medresesi’ne (bugün Vakıf Hat Sanatları Müzesi) devam etti. Bu yıllarda medrese arkadaşı Mehmet Zahit (Kotku) Efendi ile birlikte meşhur Nakşibendî-Hâlidî Şeyhi Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî’nin halifelerinden Tekirdağlı Şeyh Mustafa Feyzi Efendi’ye (ö. 1926) intisap etti. Kendisinden icâzet ve Gümüşhânevî’nin Râmûzü’l-ehâdis adlı eserini okutma izni aldı (1922). Tarikat silsilesi Mustafa Feyzi, Ömer Ziyâeddin Dağıstânî ve Gümüşhânevî vasıtasıyla Nakşibendîliğin Hâlidîyye kolunun kurucusu Hâlid el-Bağdâdî’ye ulaşır. Şeyhinin vefatından sonra uzun yıllar Serezli Hasib (Yardımcı) Efendi’den (ö. 1949) istifade etti. Abdülaziz Efendi irşad izni aldıktan sonra imamlık görevine başladı; Beykoz ve Aksaray’da iki camide bir süre imamlık yaptı. Bu göreve daha sonra Yazıcı Baba ve Keşevî camilerinde devam etti. Soyadı kanunu çıkınca Bekkine soyadını aldı. Vazifesi 1939’da Zeyrek’teki Çivizâde Ümmü Gülsüm Camii’ne nakledildi. Bu camide on üç yıl hizmet yaptı. İkinci defa gittiği hacdan dönüşünde hastalandı ve 2 Kasım 1952’de vefat etti. Fatih Camii’nde kılınan cenaze namazından sonra Edirnekapı Sakızağacı Şehitliği’nde Şeyhi Hasib Efendi’nin yanına defnedildi. Ölümünden sonra irşad faaliyeti, imamlık görevini Bursa’dan Çivizâde Ümmü Gülsüm Camii’ne nakleden Mehmet Zâhit Efendi tarafından sürdürüldü. Abdülaziz Bekkine daha çok Hacı Aziz Efendi adıyla tanındı. Tekkelerin kapatılmasından sonra diğer şeyhler gibi irşad faaliyetini evinde yaptığı sohbetlerle sürdürdü ve özellikle üniversite öğrencileri üzerinde etkili oldu. Cumhuriyet devrinin dikkate değer fikir adamlarından Nurettin Topçu da ona intisap ederek düşünce dünyasına yeni bir yön verdi. Topçu’nun ‘Yıldırım’ın Huzurunda’ başlıklı yazısı şeyhinin ölümünden duyduğu büyük acı ve uğradığı yıkımın bir ürünüdür. Abdülaziz Bekkine’nin uzun yıllar okuttuğu Râmûzü’l-ehâdis dersleri derlenerek Râmûzü’l-ehâdis (Hadisler Deryası Tercümesi) adıyla yayımlanmıştır” (Azamat, 1992: (5)365).

²⁶ Necmettin Erbakan’ın Abdülaziz Bekkine Efendi ile olan yakınlığını gösterir, Almanya’dan Abdülaziz Bekkine Efendi’ye kendi el yazısı ile kaleme aldığı bir mektupta Almanya’da yaşadıklarını ve gözlemlerini detaylarıyla yansıttığı görülmektedir. Kaynak kitapta mektubun ilk ve son nüshaları kullanılmıştır (Erbakan, 2017b: 186-187). Mektubun tamamı ise elektronik ortamda Muhittin Hamdi Yıldırım’dan temin edilmiştir. Bakınız Ek-3.

Bekkine Efendi'den Ahmed Ziyaüddin Efendi'nin Râmûzü'l-ehâdis adlı hadis kitabı çerçevesinde hadis dersleri almış, Zahit Efendi ile birlikte bu kitabı ezberlemiştir. Bu derslerde Abdülaziz Bekkine Efendi zaman zaman Erbakan'a; *"Ben fazla anlayamıyorum, senin zekân müsait, ne olur gel şurada bu hadisleri ben okuyayım, sen dinle ve beraber gözden geçirelim"* diyerek Erbakan'ın bu hadis kitabını ezberlemesini sağlamıştır. Bu minval üzere bir gün Abdülaziz Bekkine Efendi *"Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya, yarın ölecekmiş gibi ahirete hazırlanınız"* Hadis-i Şerif'ini Erbakan'dan yorumlamasını istemiş, Erbakan ise Hadis-i Şerif'i *"Efendim, yarın ölecek olan bir kimse yahut yarın yolculuğa çıkacak olan bir kimse zamanı varsa, yarın ölmeyi bırakır da dünya işleri için mi koşar? Öyle değil, yarın gideceğine göre bavulunu hazırlamaya başlar. Dolayısıyla asıl olan ahirettir. Bu Hadis-i Şerif'te vurgulanan, asıl olan ahiretin olduğu hükmüdür"* ifadeleriyle yorumlamıştır. Yine Gümüşhanevî Dergâhı'nın büyükleri, Erbakan'ın farklı dini konularda çalışmalar da yapmasını sağlamıştır. Bu çerçevede Erbakan *"Besmele"* ile ilgili tez sayılabilecek mahiyette bir çalışma yapmış ayrıca *"Fatiha Suresi"*²⁷ üzerinde de çalışmalar yapmıştır (Şama, 2015: 30-31).

Erbakan ve Nurettin Topçu²⁸ Abdülaziz Bekkine Efendi'nin Postnişini olduğu Gümüşhanevî Dergâhı'nın müdavimleridir. Hatta Erbakan Recai Kutan gibi Oğuzhan Asiltürk gibi kendisinden yaşça küçük olan ve okuldan dolayı birliktelikleri olan bu kişilere dergâhla ilgili olarak rehberlik de yapmaktadır. Hatta sohbetlerin akabinde dergâhtan ayrılıp birlikte yürüdükleri yolda ya da vapurda sohbetin detaylarını çeşitli serhlerle kendilerine izah etmektedir (Şama, 2015: 35).

²⁷ Erbakan'dan nakille: *"Mehmet Zahit Kotku Hazretleri bana bir görev vermişti. Fatiha Suresi'ni tercüme ve izah etmemi istiyordu. Sonra da hazırlayacağım dersi İskenderpaşa Camii'nin kürsüsünden anlatmamı istedi. Ben de üzerinde çalıştım. 50 sayfalık bir metin ortaya çıktı. Efendi Hazretlerinin de olduğu zamanlarda çıktım ve cemaate vaaz şeklinde anlattım. Çok beğenilmişti. Bana teşekkür etmişti"* (Şama, 2015: 59).

²⁸ Topçu, felsefenin bir soruyu akılla çözdükten sonra mevcut çözüm hakkında da yeni sorular oluşturan girdabından Abdülaziz Bekkine Efendinin sohbetleri ile kurtulmuştur. Mustafa Kara'ya göre Nurettin Topçu-Abdülaziz Bekkine Efendi ilişkisi tasavvufi bir bağlanma sonucu oluşmuştur. Bu bağlamda Topçu'nun mürşidi Abdülaziz Bekkine Efendi'dir. Hatta Abdülaziz Bekkine Efendi'nin en meşhur eseri Nurettin Topçu'dur (Günaydın, Yusuf Turan, 2006: 92-94).

Abdülaziz Bekkine Efendi'nin irtihalinin ardından (1952), Mehmet Zahit Kotku'ya²⁹ intisap eden Erbakan, Zahit Efendi'nin İskenderpaşa Camii'nde ve evinde yaptığı sohbetlere hemen hemen her akşam devam etmiştir. Saatlerce süren sohbetlerde kuru tahtanın üzerinde diz üstü oturarak ve oturuşunu hiç bozmayarak büyük bir huşu ile dinlemiştir. Erbakan başında bere beş vakit namaz kılan, konuştuğunda “emr-i bi'l maruf nehy-i ani'l münker” çerçevesinde konuşan biridir.

Erbakan'ın, Zahit Efendi'ye olan ziyaretlerinde yan yana gelip, dizleri birbirlerinin dizlerine değecek şekilde ve elleri birbirlerinin ellerinde hiç konuşmadan saatlerce oturmaktadır (Şama, 2015: 35-41). Bu tespitler çerçevesinde Erbakan'ın çok iyi bir manevi eğitim sürecinden geçtiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Erbakan devam ettiği Gümüşhanevi Dergâhı'nda kendisine öğretilen ibadet ve zikir usullerini hayatı boyunca aynen devam ettirmiştir. Kendisi almış olduğu tasavvuf terbiyesi ve öğrenmiş olduğu İslami esasları, hayatının her safhasında uygulamıştır (Şama, 2015: 45).

Nitekim bu eğitimin niteliği ve dergâha yakınlığın anlaşılması adına; MSP'nin kurulduğu dönemde bir şahıs Zahit Efendi'ye “*Hocam MSP'ye Korkut Özal mı genel başkan olsun. Necmettin Erbakan mı başkanlığa devam etsin?*” diye sorduğunda Zahit Efendi cevaben “*Masonlar, Siyonistler Necmi (Necmettin Erbakan) ile uğraşıyorlar. Az mı geldi? Şimdi de Müslümanlar uğraşıyor. Korkut Özal cemaatten bir kardeşimiz, Necmi kucağında büyüttüğüm evladım*” diyerek bu yakınlığı gözler önüne sermektedir (Ertem, 2015: 148-149).

Erbakan'ın Gümüşhanevî Dergâhı ile olan bağının dışında dönemin kanaat önderlerinden Mahmut Sami Ramazanoğlu (Ertem, 2015:341), Erzincanlı Paşa Dede (Şama, 2015:191), Yahyalılı Hacı Hasan Efendi, Yozgatlı Ahmet Şevki Ergin Efendi, Aksaray Çekiçlerli İzzet Çekiç Efendi, Mahmut Ustaosmanoğlu Efendi, Bolvadinli

²⁹ Mehmet Zahit Kotku (1897-1980), Nakşibendî-Hâlidî şeyhi. “*Mehmet Zahit Kotku insan eğitimini esas almış, kendini fertlerin iç dünyalarının zenginleştirilmesine adanmıştı. Görev yaptığı camilerde her pazar ikinci namazının ardından Râmûzü'l-ehâdis dersleri vermiş, cuma vaazları ve önemli günlerdeki konuşmaları yanında özel sohbetleriyle de halkı eğitmeye çalışmıştır. Vaaz ve sohbetlerinde dinî konuların yanı sıra ülkenin ekonomik, politik, kültürel ve sosyal problemleriyle ilgili görüşlerini de ifade etmiş, bu tavrıyla bilhassa üniversite öğrencileri üzerinde etkili olmuştur. Eğitim ve yardımlaşma amaçlı bazı vakıflar onun tavsiyesi üzerine kurulmuş, ayrıca birçok hayır kurumunun tesisine vesile olmuştur*” (Coşan, 2002: 227-228).

Ahmet Yörükzade Efendi³⁰ ve Hattat Mustafa Efendi gibi şahsiyetlerle de sürekli irtibat halinde olduğu anlaşılmaktadır. Erbakan nerede muhterem bir zat varsa; gecenin hangi saati olursa olsun, gün içindeki dördüncü mitinginden sonra beşinci mitingine geç kalacağını bilse bile ziyaretini yapmakta saygısını göstermekte ve duasını almaktadır (Şama, 2015:79-90).

Görünmeyen dünyanın önde gelenlerinden Harranî Efendi³¹ söylemleriyle o dönemde kendisini ziyarete gelenleri yüreklendirerek Erbakan'ın siyaseten desteklenmesi hususunda gençlere yeni ufuklar çizmektedir:

“Sakın ha, bazı hoca efendilerin ‘kıyamet yaklaştı, ahir zamandır, her gelen gün eskisinden daha fena olacaktır’ şeklindeki sözlerine itibar etmeyiniz. Bütün dünyaya hak ve adaleti hakim kılacak parlak bir inkişaf olmadıkça kıyamet kopmayacaktır. Bu büyük gelişme bu kere Türkiye’den başlayacaktır. Türkiye’de de ilk siyasi adım Konya’da atılacaktır. Bizim medeniyetimiz, bizim milletimiz böyle bir geleceğe namzettir. ‘Ortada koskoca Rusya var, koskoca Amerika var bu işin olması imkânsız’ diye de aklınıza bir şüphe takılmasın. Bu ülkeler ileride muhakkak içinden içinden çürüyen yaşlı bir ağaç gibi çökecektir, iflas edecektir. Ortada engel kalmayacaktır” (Emre, 2015a: (1) 168).

³⁰ Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi 1874’te Bolvadin’de doğmuştur. Babası Hafız Mehmed Efendi gibi ulema sınıfındandır. İlim tahsilini sırasıyla Bolvadin, Konya ve İstanbul’da tamamlamıştır. Dönemin Şeyhülislam’ı Musa Kazım Efendi’den icazetname alarak memleketi Bolvadin’de Kaza Müderrisi ünvanıyla vefat edeceği 1957 senesine kadar Bolvadin Alaca Camii İmam ve Vaizlik vazifesini sürdürmüştür. Gümüşhanevi Dergâhının Meşayihinden Hasan Hilmi Kastamonî Efendi’nin Halifesidir (Özdemir, 2013: 22-26). Necmettin Erbakan’ın Yörükzade Efendi ile olan ilişkisini göstermesi bakımından kendi el yazısı ile yazdığı mektup büyük önem arz etmektedir. Yörükzade Efendi’nin mahdumu Bedri Özdemir Bey’e yazılan mektupta Yörükzade Efendi, Abdülaziz Bekkine Efendi’nin talebi ile İstanbul’a davet edilmektedir. Muhtemel seyahatin konforu açısından detaylar verilmektedir. Erbakan’ın görünmeyen dünyanın önderleri için belirttiği ifadeler şahsının ilgili kişilere ne denli muhabbet ve teveccüh gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu görüşü destekler nitelikte yurtdışı seyahati sırasında Prag’dan Yörükzade Efendi’ye kartpostal yollamıştır. Bkz. Ek-5, Ek-6 (Yılmaz ve Demirci, 2018: 70-73).

³¹ Seyyid Muhammed Harrani Hz. bu sözleri 1970’te söylemiştir. Kabri, Eyüp Kabristanındadır. Hakkında çok fazla bilgi mevcut değildir. Urfa’da medfun Hayat B. Kays El Harrani Hz. ile karıştırılmamalıdır.

Nitekim Harranî Efendi'nin söyleminde işaret ettiği kişinin ve Hareketin, o dönemde Konya'dan milletvekili olan ve siyasi hayatında Konya'nın ayrı bir yeri olduğu görülen Erbakan ve Millî Görüş Hareketi olduğu anlaşılmaktadır.

Erbakan'ın “*Millî Görüş*” ve “*Adil Düzen*” anlayışı ile kurmaya çalıştığı sistem, esasen Kur'an-ı Kerim'de şartları belirlenen, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ortaya koyduğu kişisel ve toplumsal yaşam biçiminin çağa uyarlanmış halidir denilebilir. Bir Müslüman şartlar ne olursa olsun iman gerektirdiği esaslar çerçevesinde yaşayabilir, merkez (kendisi) ile çevre arasındaki ilişkileri “*Muhammedî*” bir yaşam biçimiyle kurabilir. Erbakan'ın ‘*iman varsa imkân vardır*’ sözünü bu açıdan değerlendirmek gerekir. Erbakan'ı inşa eden Gümüşhanevî Dergâhı'nın beslendiği kaynak Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i Resulullah olduğundan Erbakan'ın aksiyoner bir birey olarak yapmak istediklerinin benzerlerini tarihsel süreçte de Gümüşhanevî Dergâhı'nın faaliyetlerinde bulmak mümkündür.

Bu açıdan bakıldığında Gümüşhanevî Dergâhı'nın kurucu şeyhi Ahmed Ziyaüddin Efendi, İslam'ın sadece tekke ve camiler içinde yaşanmasına karşı çıkmış, halkın içinde bulunmuş ve toplumun sorunlarına İslamî çözüm yolları getirmiş aksiyoner bir kanaat önderidir (İştar, 2013:839).

Bu bağlamda Ahmed Ziyaüddin Efendi, 16 Ağustos 1838'de Osmanlı-İngiliz Ticaret Antlaşması sonrası Osmanlı pazarının yabancı sermayenin eline geçişini engellemek; gelen yabancı bankaları fonksiyonsuz hale getirmek ve yerli sermaye birikimi oluşturmak için yardım sandıkları kurdurarak yabancı sermayeye karşı ulusal/yerli sermayeyi güçlendirmeyi amaçlamıştır. Bu yüzden Ahmed Ziyaüddin Efendi, sadece Gümüşhanevî Dergâhı'nı kuran bir din adamı değil, aynı zamanda Osmanlı piyasasını Batı sermayesine karşı koruyan bir milliyetçidir. Osmanlı ve Cumhuriyet bürokratlarının, öğretim üyelerinin ve üniversite öğrencilerinin Gümüşhanevî Dergâhı'na gitmelerinin nedenleri arasında bu ‘*millî duruşun*’ payı büyüktür (Yalçın, 2007).

Gümüşhanevî Dergâhının tarihsel misyonu gereği Zahit Efendi de öz kültüre sahip olunması ve Anadolu özelinde İslam coğrafyasının Batı'nın pazarı olmaktan kurtulması gerektiğine inanmaktadır. En azından temel ihtiyaçların karşılanacağı bir sanayileşmenin, ekonomik ve siyasi bağımsızlığın elde edilmesinde önemli bir güç

olduğunu görmektedir. Bu sebebe bağlı olarak, Erbakan'ın gerçekleştirdiği ve Türkiye'nin sanayileşmesinde önemli bir girişim olan Gümüş Motor projesi/fabrikası Zahit Efendi'nin sohbetlerinde oluşmuştur (Gürdoğan, 2014: 93). Zahit Efendi kendisinden tavsiye isteyenlere “Okuyun ve milletvekili olun, olamadınız ise Belediye Başkanı olun, onu da olamadınız ise köye gidin muhtar olun. Söz sahibi olun, yönetime talip olun. Geleceği kurtaracak imanlı nesiller sizlersiniz” diyerek hedef göstermiştir (Ertem, 2015:148).

Şeker (2007: 169), geleceği inşa etmede 80'ler Türkiye'sinin İslam tasavvurundaki değişim ve dönüşümünü hali ve kaliyle dolduran ismin Zahit Efendi olduğunu ifade etmektedir.

Kutan'a göre (2015:166-167); tek parti iktidarı döneminde İstanbul'da çok iyi yetişmiş kimselerin bulunduğu, bunların yanlarında, arkalarında bulunan çeşitli mürşitlerin, âlimlerin de telkinleriyle, “yavaş yavaş mutlaka bu ülkeye sahip çıkmalıyız ve hayatın her alanında asıl biz mevcut olmalıyız ve Türkiye'yi biz yönetmeliyiz. Daha doğrusu millet yönetmeli” anlayışı içerisinde bazı hareketlilikler olmuştur. Millî ve manevi değerlere bağlı bu çevreler, o dönemde Cumhuriyet Halk Partisinin baskıcı, milleti hor gören zihniyetine karşı kurulan Demokrat Partiye, desteklerini esirgememişlerdir. 1960 darbesi sonrasında ise millî ve manevi değerlere bağlı bu çevreler desteğin ötesinde siyasi faaliyet başlatma ve bu düşüncede olan milleti tek bir çatı altında toplama düşüncesinde olmuşlardır. Bu düşünce çerçevesinde o dönemde kurulan AP bir umut kaynağı olmuş ancak partideki masonik çevrelerin ağırlığı, partideki millî, manevi değerlere bağlı milletvekillerini “mutlaka Adalet Partisi'nin çizgisini değiştirmeliyiz” düşüncesiyle farklı arayışlara itmiştir. Erbakan AP'ye davet edilmiş, ancak Demirel yönetimi Erbakan'ın partiye katılmasını veto etmişlerdir. Böylelikle tek parti döneminden sonra oluşan fikirlerin mevcut siyasal yapılarla birlikte yola devam etmeyeceğinin net olarak anlaşılması üzerine, Erbakan'ın öncülüğünde³² yeni bir fikri ve siyasi oluşum sürecinin kapısı aralanmıştır.

³² “Yakın tarihimizin önemli ilim ve fikir adamlarından rahmetli Eşref Edip Bey, özel bir sohbetinde, İslam büyüklerinden örnekler vererek, ‘bugün kitlelerin peşinden gidebileceği bir liderin nasıl olması’ gerektiğini sıralıyor ve bir ara durup soruyordu:

Bu saydığım sıfatlara aramızda en uygun zat kimdir, biliyor musunuz?

Zahit Efendi'nin toplumsal ve siyasal meselelerde oyun kurucu rolünün anlaşılması adına Millî Görüş Hareketi'nin kurulma sürecini Süleyman Arif Emre şöyle aktarmaktadır:

“Erbakan Hoca parti kurmaya karar verince, Allah rahmet eylesin, ‘Mehmet Zahit Kotku Efendi’den izin aldım ama daha bir pekiştirelim’ dedi. Erbakan Hoca, ben ve Hasan Aksay, Mehmet Zahit Kotku Efendi’yi Fatih’teki evinde ziyaretine gittik. Ben maksadımızla ilgili bir giriş yaptıktan sonra Mehmet Zahit Efendi: ‘Necmeddin, Abdülhamit’in tahttan indirilmesinden bu yana bu milletin yönetimi Batı taklitçiliği yapan masonların eline geçmiştir. Bu yönetimi masonlardan almak için de ciddi bir mücadele bayrağı açılmamıştır. Açılmadığı için Cenâb-ı Hakk’ın gazabına muhatap oluyoruz. Bunlar bir azınlıktır. Milletimizi temsil edemezler, yönetimin milletimizin gerçek temsilcilerine geçmesi için kanunların müsaadesi içerisinde siyasi bir parti kurarak çalışmanız kaçınılmaz bir tarihi vazifedir. Sen bu gençlerle seni başkan yapsınlar yapmasınlar beraber ol, bu hareketi başlat. Şimdiye kadar geç bile kalınmıştır’ dedi. Esasen ciddi izni öyle almış olduk” (Emre, 2015:181; 2015a: (1)167).

Zahit Efendi'nin tarihsel sürecin analizi olarak ortaya koyduğu bu ifadelerin daha sonra tarihçi Osman Turan’a anlatıldığında, Osman Turan tarafından hayranlıkla karşılanması (Emre, 2015a: (1)167), Zahit Efendi'nin çok yönlü derin bilgilere sahip olduğunu göstermesi açısından değerlidir. Ayrıca dergâha devam eden Erbakan gibi

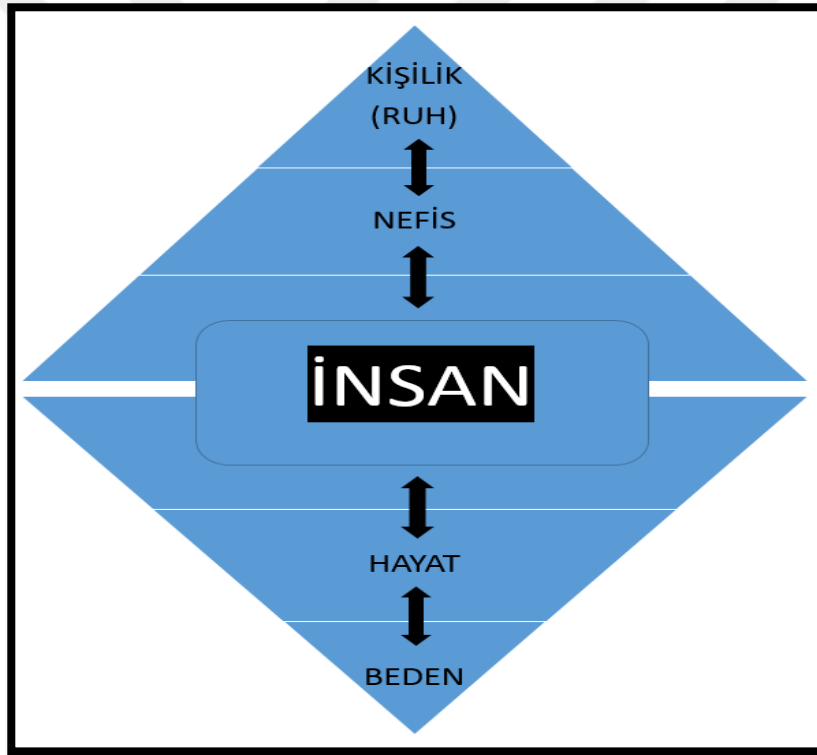
Susunluğu yine kendisi bozuyor ve cevap veriyordu: Necmeddin Erbakan! Zira çok güzel bir siması var. Başını dimdik tutuyor. Kibirli değil ama vakur, asık suratlı değil güler yüzlü... Safiyetle inandığı, samimiyetle bağlandığı ve sadakatle emirlerini yerine getirmeye çalıştığı İslamiyet’in bütün özelliği ve temizliği yüzünde billurlaşmış!.. Yavaş sesle ve çok düzgün bir Türkçeyle konuşuyor. Kolay kızmıyor ve icabında en saçma şeyleri bile dinleme nezaketi gösteriyor. Konuşunca çok ikna edici oluyor. Dediklerinin doğruluğuna en aksi insanı, en ters fikirli olanı bile inandırıyor. Çünkü söylediklerine, önce kendisi inanıyor. Bilgi ve tecrübe sahibi, ilim ve edep erbabı bir halk çocuğu. Bizde bazı çevrelerin pek önem verdiği Garbı da çok iyi biliyor. Oranın en ileri mekteplerinde okumuş, Alman fabrikalarında tank mühendisi olarak çalışmış. Çok muhtaç olduğumuz teknik mevzuun profesörüdür. Yaşı genç ve enerji doludur. Memleketine hizmet etmek istiyor. Manevi tarafının çok kuvvetli olduğu biliniyor. Azimli, sabırlı ve sinirlenmiyor. Halkını çok iyi tanıyor. Onların içinden yetiştirdi, tekrar içlerine döndü ve hep onların yanında kalmaya kararlı görülüyor” (Ergin, 2015:335-336).

entelektüel kişilikleri nasıl etkileyebildiğini göstermesi bakımından da önem arz etmektedir.

Zahit Efendi kendisini ziyarete gelenlere “*Selamet nasıl?*” diye sorar, ardından da “*Selamet kelimesi İslam kökünden gelmektedir. Millî Selamet Partisi’nin iktidar olması için çalışın! Bu dergâhtan Necmettin gibisi geçmedi. O buranın bulaşığını da yıkadı, çorbasını da içti, hizmetini de yaptı*” diyerek kendisine desteğini dile getirmektedir (Şama, 2015: 82).

Gelinen nokta itibarıyla Erbakan’ın aksiyoner ve düzen kurucu bir birey olarak verdiği 50 yıllık mücadelesi birlikte değerlendirildiğinde, Erbakan için İslam ve tasavvufun ne anlam ifade ettiği biraz daha net olarak ortaya konulmuştur. Erbakan nezdinde tasavvuf fertte ve nefiste, siyaset ise toplumda Hakk’ı hâkim kılmanın tezahürüdür. Millî Görüş’ün siyasal İslami hareket olarak faaliyet göstermesinin yanında fikirsel altyapısında görünmeyen dünyanın kanaat önderlerinin etkisinin izleri çok açık ortadadır. Ancak Erbakan, kendisini ve Millî Görüş’ü tasavvuf çizgisinden özellikle farklı bir yere konumlandırırsa da iki yapı arasında gözden kaçırılmaması gereken bir etkileşim vardır. Millî Görüş’ün örgütlenme biçimi Gümüşhanevî Dergâhı başta olmak üzere pek çok tasavvufî yapı ile kurduğu mezkûr etkileşim neticesinde siyasal parti ile cemaat örgütlenmesi arasında bir yerde durmasını kaçınılmaz bir hale getirmiştir. Bu durum Yavuz’a göre (2004, s. 591-596), zamanla Millî Görüş’ün, içinden çıktığı Gümüşhanevî Dergâhının birçok fonksiyonunu yüklenmiş ve dergâh modelini ülke sathına yaymış bir görünüm arz etmesine sebep olmuştur. Bundan dolayı Millî Görüş Hareketi’nin dayanışmacı cemaat modelinde teşkilatlanması geniş kitleler için onu hem bir parti, hem bir okul, hem de bir ekonomik dayanışma kurumu haline getirmiştir.

Erbakan'ın eğitime bakışını anlamak ve anlamlandırmak adına Erbakan'ın; eğitimin temelinde yer alan insana bakışını değerlendirmek, çalışmanın verimliliği açısından gerekli görülmektedir. Nitekim yaşamda an'a bağlı olarak sürekli bir akış ve terakki devam etmektedir. Vasıtalarda devam eden bu inkişaf sürecinin baş unsuru insandır. Dolayısıyla insan bu yaşamın merkezindedir. “İnsan unsuru sağlam ahlak ve karakter sahibi ise kalkınma randımanı çok büyük olacaktır. İnsan unsuru ahlaken bozulmuşsa, bu bozuk malzeme ile kurulacak resmi veya gayri resmi teşekküller verimsiz olacağından hatta yapıcı değil yıkıcı olacağından emekler, masraflar, zahmetler boşa gidecektir” (Erbakan, Millî Görüş, 1975a:110-111).

Şekil 4. Erbakan'ın İnsan Modeli (Ruh-İnsan-Beden)

Kaynak: Erbakan, 1993: 15.

Erbakan “*insan*” kavramını tanımlarken temel olarak yaratılışı ve yaratılışın neden-nasıl perspektifinde Yaratıcının yaratmayı ve bu yaratma fiilinde insana verdiği

rolü felsefi bir yaklaşımla sorgulamaktadır. Esasen akıl sahibi her birey, yaratılış formatında kendisine yüklenen bir fitrat gereği Erbakan'ın sorduğu soruları sormaktadır. Erbakan bir birey olarak kendisine sorduğu soruların cevaplarına referans olarak en temelde inandığı din olan İslam dinini ve İslam dininin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Muhammed'i (s.a.v) esas almıştır (Erbakan, 2014b: (2)207).

Erbakan insanı bir varlık olarak iki yönlü telakki etmektedir. Bunlardan birisi beden tarafı diğeri ise ruh tarafıdır. Erbakan'ın tasavvurundaki bu iki yönlü bakış açısı (zahir-bâtın) esasen tasavvufi³³ düşüncenin bakış açısıyla paralellik arz etmektedir. Nitekim Erbakan'ın düşünce dünyasının oluşmasında tasavvufun önemli bir yer tuttuğu çalışmanın “Erbakan-Tasavvuf İlişkisi” bölümünde ele alınmıştır. İnsan temelli varlığın zahiri tarafını beden teşkil etmektedir. İnsan zahiren bedenine hayat (nefes/can) yönüyle bağımlıdır. İnsan temelli varlığın bâtını tarafını ise ruh teşkil etmektedir. Erbakan “*ruh*”u aynı zamanda insanın kişiliği olarak tanımlamaktadır. Bu durumun tasavvufi açıdan açıklaması ise Allah-u Teala'nın “*Adem*”e kendi ruhundan üflediği³⁴ bu ruhun üflenene bireydeki esma terkididir³⁵. Her bireyin ruhunda yer alan tasavvufi bir tabirle ayan-ı sabite³⁶ olarak ifade edilen Allah-u Teâlâ'nın takdiriyle bireyde ortaya çıkan ve bireyi diğer bireyden ayıran karakter/kişilik farklılıklarıdır. Bu farklılıklar sinirli, sevecen, telaşlı, aceleci, soğukkanlı gibi kişilik örnekleriyle açıklanabilir.

Erbakan insanı tanımlarken insana verilen değeri de ortaya koymak adına kâinatın ve insanın yaratılma sebeplerini de ortaya koymuştur. Erbakan'a göre akılla anlaşılamayan büyüklükte bir evrenin içerisinde var olan canlıların içerisinde en

³³ Tasavvuf: İslâm'ın zâhir ve bâtın hükümleri çerçevesinde yaşanan mânevî ve derunî hayat tarzıdır (Öngören, 2011: 119).

³⁴ “Ona tam şeklini verip ruhumdan da üflediğim vakit hemen onun için secdeye kapanın” (Sad Suresi, 72. Ayet-i Kerime).

³⁵ Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye göre insan ve genel olarak kâinat ilâhî isimlerin bilinmesi ve tecelli etmesine vesile olmuştur. Kulun çeşitli halleri ilâhî isimlerin farklı tecellileriyle bağlantılıdır. “Her kulun haline uygun düşen ilâhî bir isim vardır ki onun rabbi o isim sayılır; kul bir bedendir, ona tekabül eden ilâhî isim ise onun kalbi gibidir” (Aktaran; Topaloğlu, 1995: 404).

³⁶ Eşyanın görünür hale gelmeden önce Allah'ın ilminde bilgi olarak mevcudiyeti, zâhir olan varlıkların Allah'ın ilmindeki mahiyetleri, gizli hakikatleri (Uludağ, 1991: 198-199).

mükemmeli insandır. Bu durum bütün bilim çevrelerince de kabul edilmektedir. Maddeci görüşle bu meseleyi anlamaya çalışan bilim adamları kâinatı ve insanın yaratılışını tesadüflere bağlayarak manevi değerleri yok saymaktadırlar. Her şeyin maddeden ibaret olduğunu kabul ederek meseleye sadece zahiri (maddi) pencereden baktıkları için bu görüş sahipleri huzuru yakalayamamışlardır. Yaratılışa manevi açıdan bakan bilim çevreleri ise kâinatın ve insanın bir yaratıcısının olduğuna inanmaktadırlar. Bu görüşe sahip çevreler madde ile manayı ahenkli bir biçimde uyumlandırarak huzuru da yakalayabilmişlerdir.

Allah-u Teâlâ'nın yaratma sıfatı yine onun eksiksizliğini göstermesi açısından önemlidir. Kâinatı, yaratma sıfatının bir gereği olarak yaratmıştır. Çünkü Allah-u Teâlâ her türlü noksan sıfatlardan münezzehtir. Bu çerçevede *“yine sonsuz kemal sahibi ve sonsuz kudret sahibi Rab, yaratma sıfatı gereği olduğu için insanı yarattı. Çünkü bu kadar muazzam bir evreni yaratıp ta bu eserden müessire gidecek ve onu bilip Rab'lığını tanıyacak bir varlığı yaratmamış olmak bir eksikliktir. Allah'ın yaratmasında eksiklik olmayacağına göre, kendisini bilip tanıyacak en mükemmel varlık olan insanı yaratmıştır.”* (Erbakan, 2014b: (5)439-442). Erbakan bu tespitini kuvvetlendirici mahiyette *“bir Hadis-i Kutsî'de Cenab ı Hak bildirmiştir ki: ‘Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi murat ettim. Beni bilsinler diye mahlûkatı yarattım.’ Bir yerde çok kıymetli bir hazine olsa, ama onu kimse bilmese; diğer yerde ise bir hazine olsa kendisini bilecek bir kâinatı yaratsa ve bilinse elbette ikinci hâl birinciye nazaran daha büyük bir ‘kemal’ ifade eder. Rabbimiz ise sonsuz kemal sahibidir. Hadis-i Kutside de bildirildiği gibi; işte bu yüzden bu kâinat yaratılmıştır. Eğer bu kâinat yaratılmasaydı Rabbimizin kemal sıfatında noksanlık olurdu. Yaratılan bu kâinatta cemadat var; canlı nebatlar, hayvanlar ve insanlar var. İnsan yaratılanın en mükemmeli, en şereflişidir (Eşref-i Mahlûkat) tır.”* demektedir (Erbakan, 2014b: (2)205).

Tüm bu tespitler çerçevesinde Erbakan insanın yaratılış gayesini; kendisini ve kâinatı yaratan Allah-u Teâlâ'yı bilmesi, isimleriyle, fiilleriyle, sıfatlarıyla O'nu tanıması olarak belirlemektedir. Yüce Yaratıcıyı tanımak ve bilmek için insana, Allah-u Teâlâ tarafından dört temel özellik verilmiştir. Bunlar; doğru ile yanlış ayırt etme,

adalet ile zulümü ayırt etme, fayda ile zararı ayırt etme, güzel ile çirkini ayırt etme özellikleridir. Erbakan bu özellikleri doğru ve süratle kullanan insanı akıllı ve kâmil insan olarak nitelemektedir. *“İşte biz yaratılıştan bu dört meziyete sahip olduğumuz için; iyi olanın, doğru olanın, faydalının ve adaletin, hâkim olması için bütün gücümüzle çalışmaya mecburuz. Başka türlü yaratılışımızın gayesine ulaşamayız. Çünkü insan bu özelliklerini isabetle kullanıp kullanmadığından sorumludur ve varoluşunun manası da budur. Bir başka ifade ile insan iyi insan olmaya mı çalışıyor kötü insan olmaya mı çalışıyor? Bunu düşünmelidir”* (Erbakan, 2014b: (5)442). Bir insan bu dört temel meziyete ve akla sahip olunca o insanda iman olur. İnsanı yücelten işte bunlardır: Akıl, iman ve dört temel meziyet (Erbakan, 2014b: (2)205).

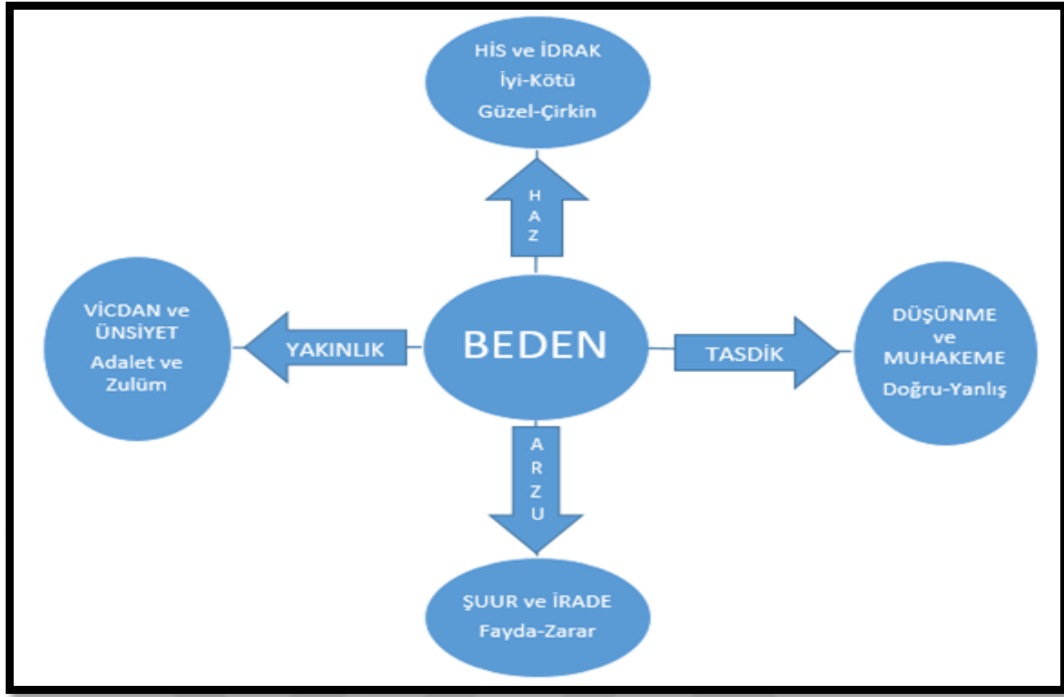
Erbakan'ın insanı şematize eden tasavvurunda merkezde yer alan insan ifadesinin karşılığı, insanın kalbidir. Tasavvufi anlamda ise gönlüdür³⁷. Beden hayat yolu ile zahiren kalbe, bâtinen gönüle bağlıdır. Yine insanda yer alan ruh mefhumu zahiren anlaşılamayacağı için bâtinen nefis yolu ile gönüle bağlıdır. Bireyin bedenlen ya da ruhen yaşadığı duyguların tadılma, ölçülme yeri gönlüdür. Ruhun gönülle ilişkisi nefis³⁸ üzerinden gerçekleşmektedir. Nefsin gönülle ilişkisi farklı idrak seviyesi noktasında yaşanabilmektedir. Nitekim nefis, nefis-i emmare (emredici nefis) boyutunda iken insan bedenini yönlendiren gönlün tek sahibi olmak istemektedir. Böyle bir durumda birey kendisinde var olan ruhu unutarak nefsinin istekleri doğrultusunda gönlünce yaşamaktadır. Bağımsız bir birey olarak her istediğini yapabilme noktasında kendisini kontrol edilemez, tahakküm altına giremez bir

³⁷ Farsça dil, derûn; Arapça kalb, hâtır; Türkçe yürek kelimeleriyle de karşılanan gönül Türk edebiyatının divan, halk ve dinî-tasavvufi mahsullerinin en önemli ve en çok işlenen konularından biridir (Kurnaz, 1996:150-152).

³⁸ İnsanın özü, kendisi, ilâhî latife, kötü huyların ve süflî arzuların kaynağı anlamında bir terim. *“Tasavvufta nefis konusu kelâm ve felsefeden farklı bir şekilde ele alınmış ve yorumlanmıştır. Sûfiler genellikle nefsin mahiyeti, birliği, cisim ve cevher, kadîm ve hâdis oluşu, evvel veya sonra yaratılışı gibi hususlardan çok onun zaatları, hileleri, kötülükleri, hastalıkları, bunları tedavi etmenin yollarıyla kötülüklerinden korunmanın çareleri ve nefis terbiyesi gibi konular üzerinde durmuşlardır.”* *“Mutasavvıfların çoğuna göre de bir bedende sadece bir tek nefis bulunur; kötülüğü emretme (emmâre), kötülüğü kınama (levvâme), itminana erme (mutmainne), razı olma (râziye), razı olunma (marziyye) gibi hususlar bu tek olan nefsin sıfatlarıdır. Nefsin birçok nitelik, özellik, fiil, hal, tezahür ve tavırları mevcuttur. Bir nefis pek çok reнге girebilir, farklı görüntüler verebilir. İnsanların nefislerindeki farklılık bedenlerindeki farklılıktan, nefisteki yetenekler de bedensel ve zihinsel yeteneklerden çok daha fazladır.”* (Uludağ, 2006: 526-529).

noktada görebilmektedir. Bunun sonucunda evde ve toplumda örf olarak, hukuk kuralları olarak, inanılan dinin emir ve yasakları olarak bireye sunulan normlar, kurallar birey tarafından kabul edilmemekte veya sorunlar yaşanmaktadır. Bu boyutta nefiste var olan “ben” merkezli davranışların eğitim yoluyla dönüştürülmesi hem toplumun hem de bireyin ruh ve beden sağlığı açısından çok büyük önem arz etmektedir. Eğitim yolu ile dönüşen nefis, idrak olarak “ben” merkezli davranmaktan, “biz” merkezli davranabilen düşünebilen paylaşımcı, empatik yönü gelişmiş bir idrake sahip hale gelebilecektir. Bu yönüyle bireylerin eğitiminde nefis terbiyesi Erbakan'ın eğitim modelinde çok önemlidir. Erbakan bireyin dünya ve ahirette elde edebileceği huzur ve saadeti kaynak olarak İslam dininde ve İslam'ı referans alan bir terbiye metodunda görmektedir denilebilir.

“Çocuklarımızın mekteplerde kalplerini ahlak ve maneviyatla, Millî mefhumlarla, manevi değerlerle doldurmazsak birtakım kanun tedbirleriyle kalpleri boş çocukları bu yanlış yollardan çevirmek mümkün değildir. Mekteplerimizi bu teneke mefhumlar üzerine değil çocuklarımıza sadece taş-tokaş öğreterek bunlar adam olacak diye bekleyerek değil, çocuklarımıza ahlaki, maneviyatı, edebi, hayâyı, iffeti öğreterek neticeye gitmeliyiz. Maarifin temeli işte bunlar olacak. Çocuklarımız bugün babasına moruk, anasına kocakarı diyen çocuklarımız ana nedir, baba nedir öğrenecek, ana ve babasının rızasını kazanmaya çalışacak. Bugünkü kadına benzer saçlı çocuklar yerine bizim kendilerine imreneceğimiz bu millete layık hakiki evlatlar yetişecektir.” “Bu vasatta çocuklarımız bugün 15 sene mekteplerde okudukları halde edep, iffet, hayâ kelimelerini duymuyorlar, temiz para nedir, kirli para nedir bilmiyorlar. Anne nedir, baba nedir, bunların manevi yeri nedir bilmiyorlar. Evlatlarımızı vatana, millete yararlı çocuklar yapmak için evlatlarımızı insan-ı kâmil yoluna sevk etmek için bugünkü maarifi ahlak, maneviyat ve fazilet esasları üzerinde yeniden kuracak, eğitimde şuur olacak, ailede huzuru sağlayacağız. Maarifimiz ahlak nizamının doğması, saadet ve selametın gelmesi için hepimize önce nefsimiz nedir, onu tanıtacak. Hepimize nefsimize hâkim olmayı öğretecek. ‘Nefsine hâkim ol’ sözü maarifimizin diğer bir temel sloganını teşkil ediyor” (Erbakan, Millî Görüş, 1975a:95-96; 1975b:21).

Şekil 5. Erbakan'ın İnsan Modeli (Beden ve Dört Özellik)

Kaynak: Erbakan, 1993: 15.

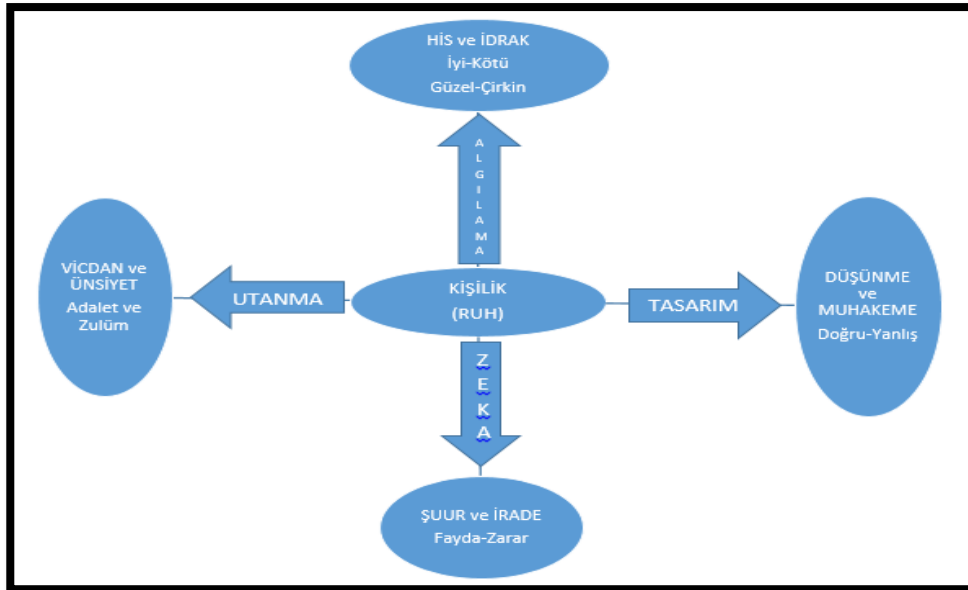
Erbakan'ın insan modelinde insana bedeniyle yaşayabileceği dört duygu daha verilmiştir. Bu duygular haz, yakınlık, arzu ve tasdiktir. İnsan bu duyguları bedenlen deneyimleyerek Allah-u Teâlâ tarafından verilen kendi özelliklerini keşfedebilmektedir. Ayrıca akıl bineği ile ve iman terazisi ile ortaya koyduğu davranışlarının sıhhat derecesini ölçümlendirebilmektedir. Bireyin akli fitratı gereği, imanı ise adaletin emri gereği itidali yani orta yolu (aşırılıklardan kaçınma) önermektedir.

Bireyde bedenlen yaşanan haz duygusu belirtilen denge unsurunda yaşandığında birey, his ve idrakini nedenleri ve sonuçları yönüyle davranışsal olarak iyi-kötü, güzel-çirkin gibi değerlendirmelerle farkındalık yaşayabilmektedir. Bu farkındalık itidal ölçüsünde gerçekleşti ise birey kendisini mutlu ve huzurlu hissetmektedir.

Birey bedenlen bir Şeyi arzuluyor olabilir. Bu arzusunu bedeninde ortaya çıkan davranışsal bir hareketle, şuuru ve iradesi ile de gösterebilir. Böylece bedende oluşan arzu; şuur ve irade ile davranışsal olarak dengede yaşandığında ideal davranış ortaya konulmuş olur.

Duşunme ve muhakeme yetisini bedenlen yaşayan birey nefsi terbiyeye maruz kalmamışsa tasdikini yanlış olana, nefsi terbiye olunmuşsa tasdikini doğru olana verebilmektedir.

Vicdan ve ünsiyet duygusu bireyde nefsin terbiyesine bağlı olarak yakınlığın bir tezahürü olarak adaletle hükmedilen veya zulmedilen bir davranışa dönüşebilir. Bu duruma şöyle bir örnek verilebilir: Okulda bir ğrenci nefis terbiyesi ile karşılaşmamış ise yakınlık kurduğu bir arkadaşı için yakınlığın (vicdan ve ünsiyet) verdiği avantajı kendi çıkarları için kullanabilir, yalan söyleyerek arkadaşının parasını alabilir. Yakınlığın verdiği avantajı kullanarak kendisine duyulan güveni istismar ederek arkadaşının bir eşyasını alabilir. Böyle bir davranışa sahip birey “ben” merkezli duşunerek kendisine göre birtakım haklı çıkarımlarda bulunabilir ancak fitraten bedenine, sosyal açıdan karşısındaki bireye zulmeden bir bireye dönüşmüş olur.

şekil 6. Erbakan'ın İnsan Modeli (Ruh ve Dört zellik)

Kaynak: Erbakan, 1993: 15.

Erbakan insan modelinde ruhun/kişiliğin insan/gönül ile olan ilişkisinde birey, akıl melekesini kullanarak düşünme ve muhakeme yeteneğini açığa çıkardığında bir tasarım ortaya çıkmaktadır. Bu tasarımın kalitesi, doğruluk ve yanlışlığı nefsin idrak seviyesine göre değişmektedir. Örneğin emmare/emredici bir nefsin ortaya çıkardığı davranış tasarlayarak kötülüğün her türlü olmaktadır, ancak terbiye edilmiş bir nefsin ortaya çıkardığı davranış tasarlayarak iyiliğin her türlü olmaktadır.

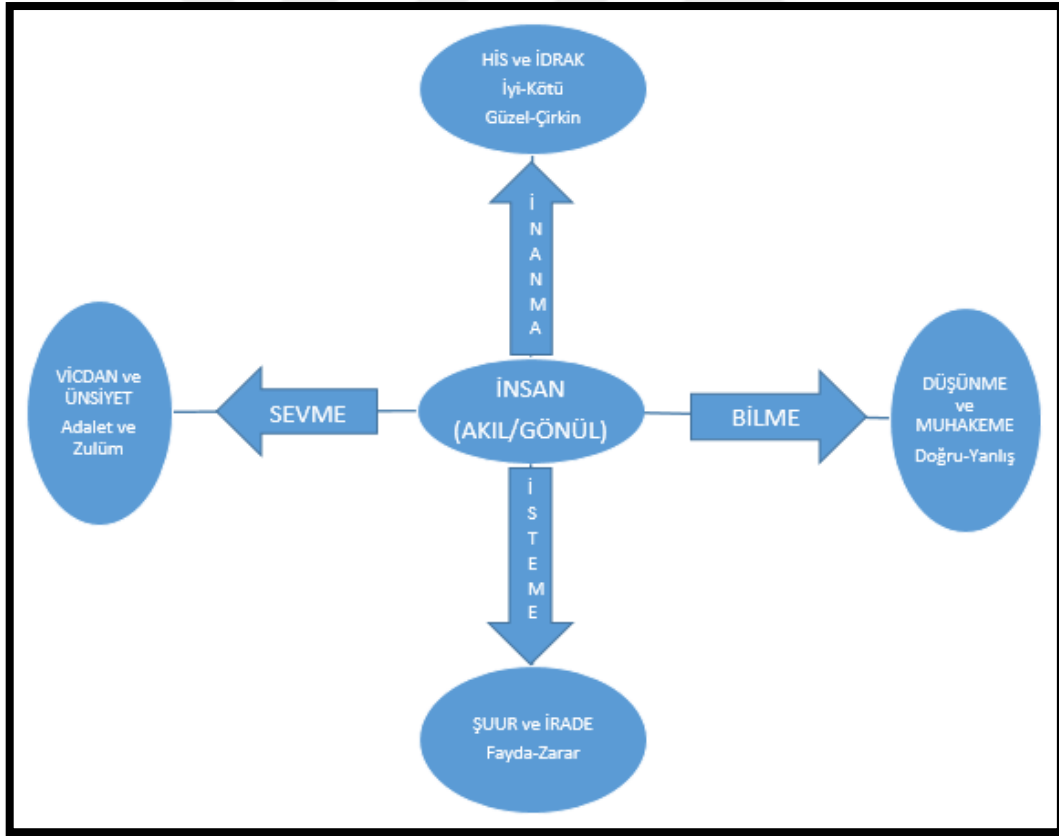
Bireydeki terbiye edilmemiş bir nefis, his ve idrak melekelerini açığa çıkarırken negatif algılama önce düşünce ve ardından davranışlar sergileyebilmekte, terbiye edilmiş bir nefiste ise pozitif algılama önce düşünce ve ardından da davranışlara dönüşmektedir. Örneklendirecek olursak; nefsi terbiye edilmemiş bir birey his ve idrakleri kirli olduğu için günümüz tabiriyle etrafına “*negatif enerji*” yayabilmektedir. Bu birey sürekli kötü bir şeyler olacağını söyleyebilmekte, his ve idrakleri kirli olduğu için söz ve fiilleri olumsuzluk içermektedir. Böyle bir insanla yan yana bulunan bir birey en sonunda, bu bireye “*bir kere de olumlu bir şey söyle*” diyebilmektedir.

Birey nefsini terbiye etmediğinde bireyin ruhu ile gönlü arasında perdeler/idrak mertebeleri oluşabilmekte, birey vicdan ve ünsiyet melekelerini olumsuz yani adil olmayan bir şekilde yaşamaktadır. Ancak terbiye edilmiş nefse sahip bir bireyde ruh gönül ilişkisi arasındaki perdeler/idrak mertebeleri azaldığından vicdan ve ünsiyet melekeleri olumlu olarak yaşanmaktadır. Örneğin nefsi terbiye edilmemiş bir birey sevgisini bile utanma duygusu olmadan yaşayabilmektedir veya utanmadan yanındaki bireye adil olmayan bir davranışı zalimce sergileyebilmektedir. Nefsi terbiye edilmiş birey sevgisini utanma duygusu ile itidal üzere yaşayabilmekte veya muhataplarına bu duygu ile adil bir şekilde davranabilmektedir.

Birey zekâsını terbiye edilmemiş bir nefis/idrak seviyesi ile kullandığında, bireydeki şuur ve irade zararlı davranışlar üretecektir. Aksi durumda ise zekâsını şuur ve irade olarak hem kendisi için hem de toplum için fayda üreten davranışlar sergileyebilecektir. Örneğin zekâsını hırsızlık üzere yazılımlar üreten bir bireyin nefsi terbiye olduğunda toplumun yararına faydalı yazılımlar üreten bir bireye dönüşebilir.

Esasen birey bu duyguları nefsinde kontrol altına aldığında yani vücut devletinde, duygularında adil düzenini sağladığında dış dünyasında da bu adaleti toplumun bireylerine karşı sergileyebilecektir. Bu iç içeliği yakalayabilen bireyi Erbakan (Erbakan, 2014b: (5)439); “*madde ile manayı ahenkli bir biçimde değerlendirir. Mükemmel bir toplumun oluşmasında maddi ve manevi değerler ahenkli bir şekilde iç içe olurlar*” şeklinde belirtmiştir.

Erbakan'ın bireyin eğitimi metodunda sıkça vurguladığı maddi ve manevi değerler ile eğitim bu açıdan önem arz etmektedir. Bireyin fitratı gereği nefsinin terbiyesi; önce inandığı değerlerin kabulü, ardından inancını benimsemesi ve yaşamında davranışa dönüştürmesi ile mümkün olmaktadır.

Şekil 7. Erbakan'ın İnsan Modeli (İnsan ve Dört Özellik)

Kaynak: Erbakan, 1993: 15.

Bireyi akıl ile bilme, akıl ile sevmeye akıl ile inanma, akıl ile isteme idrak seviyelerinden gönlü ile bilme, gönlü ile inanma, gönlü ile sevmeye ve gönlü ile isteme idrak seviyesine çıkarma yine nefis terbiyesi ile mümkündür. Ruh-gönül ilişkisindeki nefis/idrak perdelерinin terbiye ile azaltılarak nefis-i emmareden nefis-i safiyeye ulaşılması neticesinde bireyde ortaya çıkan mutlak tevhid bilinci, Erbakan'ın eğitimde idealize ettiği düşüncedir denilebilir. Tevhid/birlik zevkini önce kendi benliğinde, vücut ülkesinde yaşayan birey daha sonra yakın çevresinden başlayarak diğer bireylere ulaştırma idealinde olacaktır. Erbakan kendi benliğinde ve vücut ülkesinde yaşadığı bu mutluluğu idealize ederek tüm “insanlığın saadeti”ne dönüştürmeyi hedeflemektedir.

“İyilik kendi kendine olmaz. ‘insanların hayırlısı insanlara faydalı olandır’³⁹ kuralına göre; Ancak başkasına faydalı olmak ve herkesin iyiliğini istemek ve bu yolda elinden gelen gayretle insanlığın saadeti için çalışmakla iyi insan olunabilir. Mesela; Düşünelim ki biz bulunduğumuz işyerinde bir koltukta oturuyoruz. Koltuğumuzun bir kenarında elektrik taşıyan çıplak bir kabloya bağlanmış bir kumanda düğmesi olsun. Masamızın önüne doğru döşenmiş olan bu çıplak kabloda da 10,000 voltluk cereyan olsun. Birde baksak ki dışarıdan elinde bastonunu tık, tık yere vurarak bir âmâ geliyor.

Âmâ olan bu insan, çıplak kablodan habersiz olduğundan ona doğru yavaş, yavaş ilerliyor. Bizlerde işimizle gücümüzle meşgulüz. Âmâ kabloya yaklaşır ta ona değince biliyoruz ki kömür olacak. Ne yapmamız lazım? Elimizin altındaki düğmeye basarak derhal elektriği kesmemiz gerekmez mi? Hatta bizim o düğmeye basmamıza engel olanlar varsa, kolumuz bir yere takılmışsa, bütün gücümüzü kullanarak kolumuzu kurtarıp düğmeye basmak zorundayız. Aksi halde bize demezler mi, Arkadaş sen insan mısın, taş mısın? Nasıl oluyor da, tehlikeden habersiz bu insanın böyle feci şekilde can vermesine seyirci kalabiliyorsun?

³⁹ Hadis-i Şerif’i Erbakan kural olarak nitelemiştir (El-Acluni, 1988: (1)393).

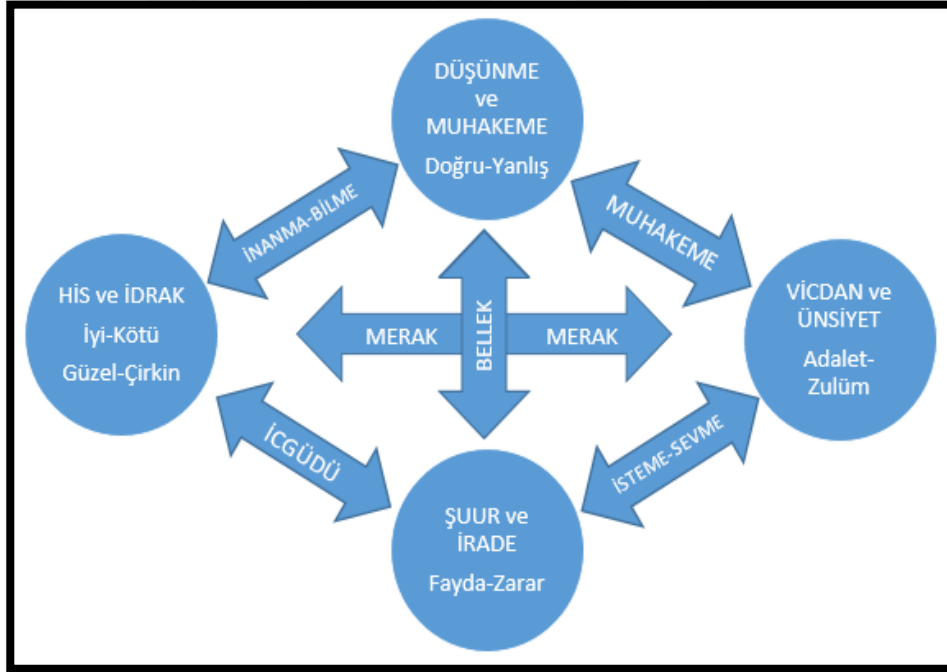
O başına gelecek olan akıbeti bilmiyor ama sen biliyorsun. Nasıl vicdanın böyle hiçbir şey yapmadan durmana izin veriyor? Ben işimle gücümle meşguldüm. Onun geldiğini dahi fark etmedim. Hatta bu kabloyu da buraya ben döşemedim. Cereyanı da kabloya ben vermedim. Benim hiçbir kusurum yok dese. Bu savunma o koltukta oturan insan için geçerli mazeret teşkil eder mi?

Hayır etmez. Çünkü insan çevresinde ve ülkesinde olup bitenlerle ilgilenmek ve kötü gidişi düzeltmeye çalışmakla görevlidir. İşte bunun gibi milletimizin büyük bir bölümü gazete, medya ve sömürücü tekelci sermayenin ve yandaşlarının yalan yanlış iftiraları ile aldatılırken ben koltuğumda oturup rahat, rahat işime gücümle bakamam. Ben nasıl ki o âmâyı kurtarmak için bütün gücümle düğmeye basıp çıplak kabloya giden cereyanı kesmek zorunda isem aynı şekilde milletimizin mutluluğu içinde bütün gücümle çalışmaya mecburum. İşte ancak böylece iyi insan olabilirim.

İnsanlığın saadete erebilmesi için yeryüzünde; yanlışın değil doğrunun, çirkinin değil güzelin, kötülüğün değil iyiliğin, zararlının değil faydalının, zulmün değil adaletin hâkim olması için bütün gücümüzle ve teşkilatlı olarak çalışmak mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde; sömürücü sermayenin ve rantiyecilerin her ay millete hizmet için toplanan vergiden dört katrilyonu alıp götürmelerine seyirci kalmış oluruz. Biz iyi insan olup milletin saadeti için bütün gücümüzle çalışacağımıza, çalışmayı ihmal ettiğimiz zaman sorumlu olacağımız gibi; yapılan zulme ve sömürüye de farkında olmadan imkân vermiş, dolaylı olarak desteklemiş oluruz.

İnancımız da bu gerekleri teyit ediyor. İnancımıza göre; iyinin, faydalının, adaletin ve doğrunun toplumda yaşanır hale gelmesi için bütün gücümüzle çalışma mecburiyetimiz vardır” (Erbakan, 2014b: (5)442-443).

Erbakan insanı diğer canlılardan ayıran dört özelliği şematize ederken; his idrak özelliğini düşünme ve muhakeme özelliği ile inanma-bilme melekesi üzerinden ilişkilendirmiştir. Düşünme ve muhakeme özelliğini vicdan ve ünsiyet özelliği ile muhakeme melekesi üzerinden değerlendirmiştir. Vicdan ve ünsiyet özelliğini şuur ve irade özelliği ile istem-sevme melekesi üzerinden ilişkilendirmiştir. Şuur ve irade özelliğini his ve idrak özelliği ile içgüdü melekesi arasında bağlantı kurmuştur. His ve idrak özelliğini vicdan ve ünsiyet özelliği ile merak melekesi üzerinden ilişkilendirmiştir. Düşünme ve muhakeme özelliğini şuur ve irade özelliği ile bellek melekesi üzerinden anlamlandırmıştır.

Şekil 8. Erbakan'ın İnsan Modeli (Dört Özellik Korelasyonu)

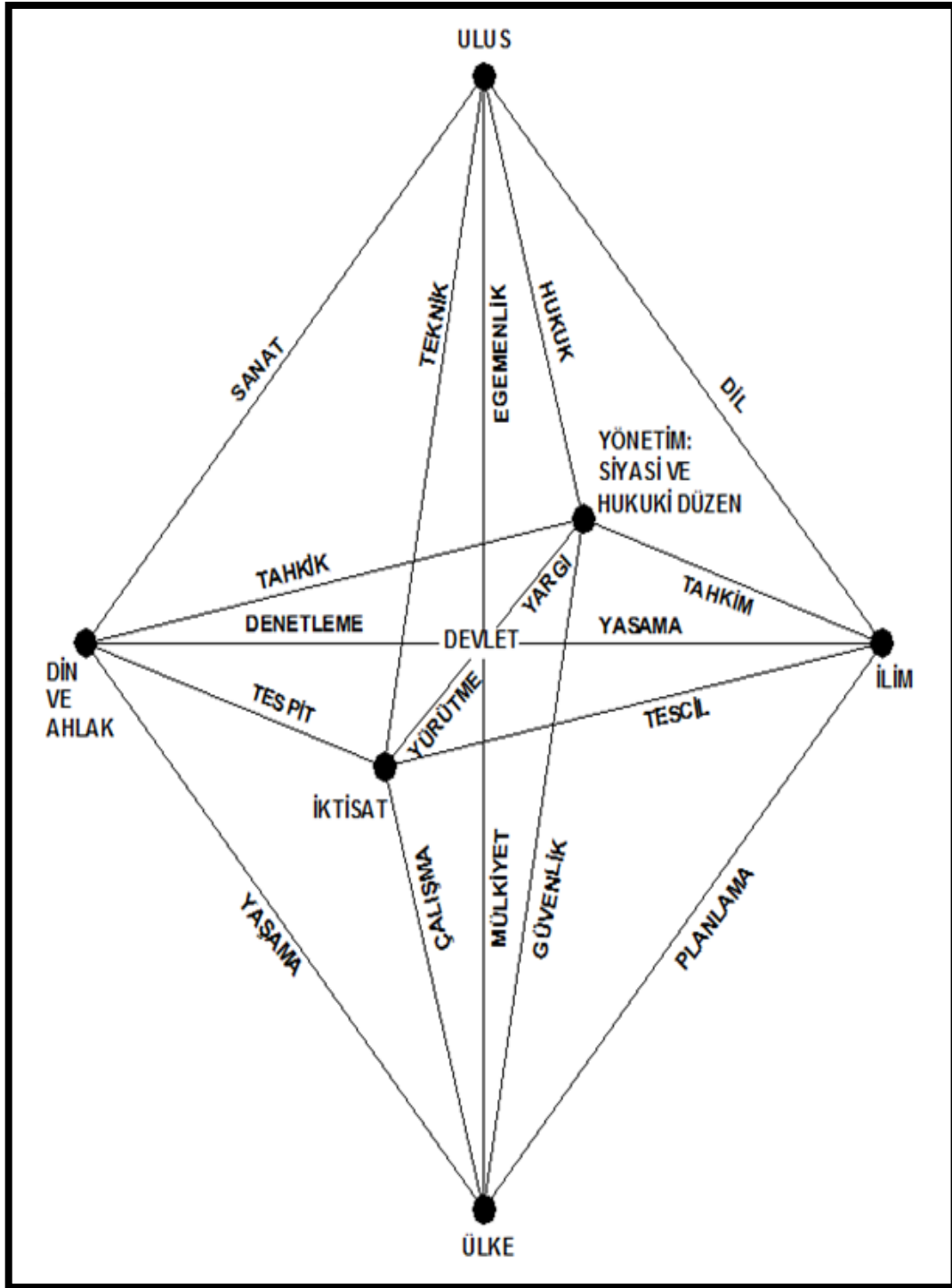
Kaynak: Erbakan, 1993: 15.

Bireyde var olan bu dört özelliğin; akıl veziri yönetiminde beden-hayat-gönül, ruh/kişilik-nefis-gönül ilişkilerini adalet terazisi ile itidal/orta yol denkleminde değerlendirmek uygundur. Bu özellikler eğitilmiş (maddi ve manevi anlamda nefis terbiyesi almış) bir bireyde dengede olacağından birbirleri ile olan uyum da dengede

gerçekleşecektir. Bunun neticesinde birey, huzurlu ve mutlu bir birey olarak kendisi ve çevresi için fayda üreten bir birey olacaktır. Aksi düşünüldüğünde ve uygulandığında (eğitimin niteliği farklı amaçlarla donatıldığında), bireyin kendi iç dünyasında ve toplumda huzursuzluklar ortaya çıkacaktır. Bu sonuçlar kartopu etkisiyle negatif ya da pozitif anlamda tümevarımsal sonuçlara yol açabilecektir.

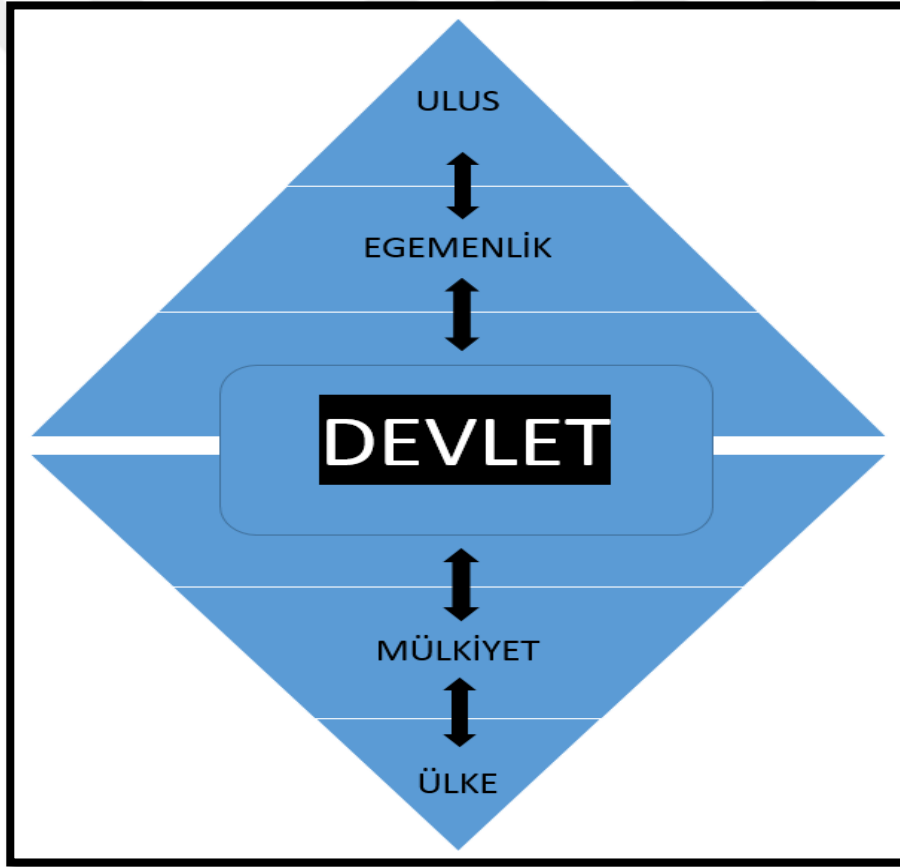
3.3.2. Erbakan'da Devlet Tasavvuru

Şekil 9. Erbakan'ın Devlet Modeli

Kaynak: Erbakan, 1993: 16.

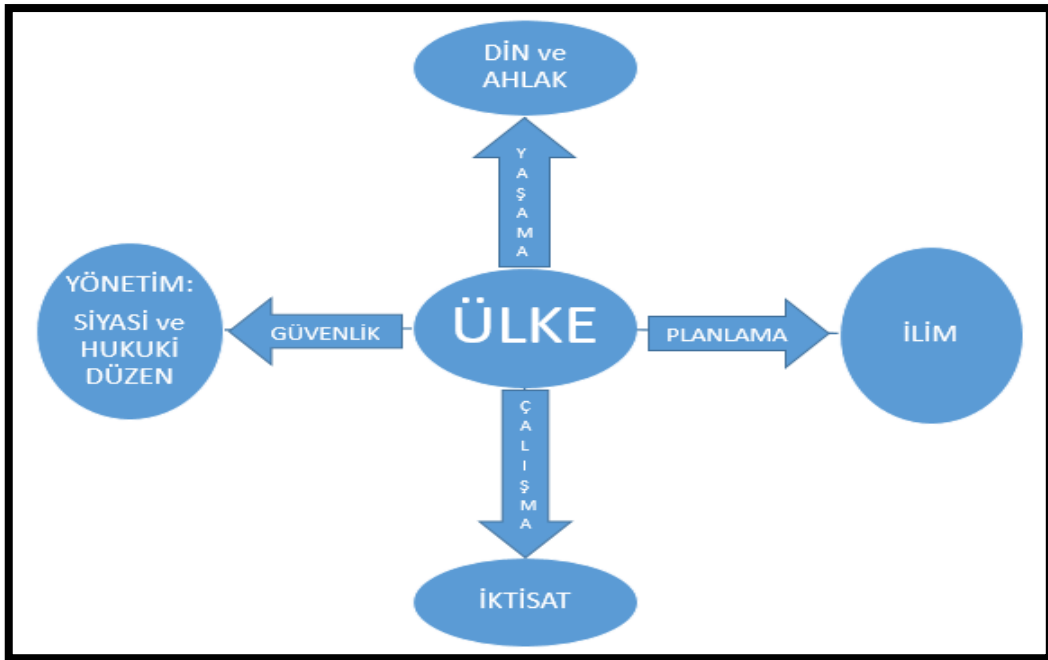
Erbakan devletin zahir tarafını ülke, batin tarafını da ulus olarak görmektedir. Ülke mülkiyet yönüyle devlete bağlıdır. Ulus ise egemenlik yönüyle devlete bağlıdır. Ulus-devlet ilişkisinde egemenlik haklarının pozitif-negatif boyutları, devletin yönetiminde ulusun yönetime etkisini de o ölçüde ortaya koymaktadır. Ülke-devlet ilişkisinde devletin topraklarının mülkiyetinin sahiplenilme ve korunmasının pozitif-negatif boyutları devletin yönetme gücünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda devletin sevk ve idaresinde ülke-ulus birlikteliği, egemenlik-mülkiyet uyumu; adalet/itidal üzere olduğunda devlet güçlü ve huzurlu bir şekilde yaşamını sürdürebilir.

Şekil 10. Erbakan'ın Devlet Modeli (Ulus-Devlet-Ülke)

Kaynak: Erbakan, 1993: 16.

Bireyden topluma ulus kavramını bir bütün olarak ele aldığımızda; ulusun en küçük temel taşı olan bireyin hayattan beklentileri, inanç olarak yaşamdan aldığı mutluluk, psiko-sosyal ve eko-çevresel yaşamsal boyutunun tüm unsurlarının mükemmel olarak işleyişi, ulusu temsilen devletin sorumluluğu altındadır. Devlet kurumu bir bireyde ortaya çıkan her türlü rahatsızlığı hissedebilmeli, bütüncül huzur ve mutluluğu temin etmek adına gerekli adımları atmalıdır. Bu durum bireyden ulusa beklentiler noktasında da böyle olmalıdır. Yani ulusta ortaya çıkan istek, beklenti, huzursuzluk, huzur vb. gibi her türlü aksiyon, reaksiyon olarak devlette karşılığını bulmalıdır. Aksi takdirde devletin mülkiyet boyutundan da ulus boyutundan da bütüncüllüğü ve devamlılığı tehlikeye düşebilir. Bu detayı insan vücudu üzerinden bir örneklemle açıklamak mümkündür. Bireyin sahip olduğu mükemmel bir biyosistem inanılmaz bir düzen içerisinde çalışmaktadır. Biyosistem üzerinde meydana gelen en ufak bir arıza örneğin; baş ağrısı, vücudun uyarı sistemleri üzerinden bireyi haberdar etmektedir. Bireyin bu sorunu çözmek için harekete geçmesi beden devletinin sağlığı ve mutluluğu için bir gerekliliktir. İhmali durumunda bedeninde daha büyük sorunlar ortaya çıkabilir veya bedeninin hayatla olan bağlantısını yitirebilir.

Şekil 11. Erbakan'ın Devlet Modeli (Ülke ve Dört Özelliği)

Kaynak: Erbakan, 1993: 16.

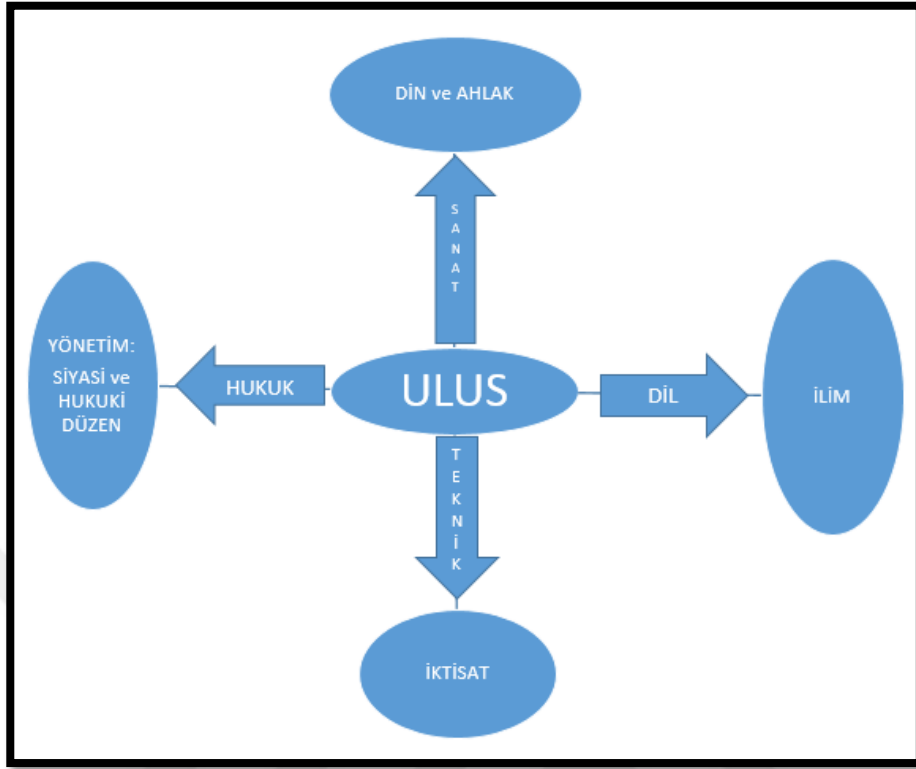
Erbakan, devleti ülke-ulus birlikteliğinde dört önemli özellik/düzen/sistem penceresinden analiz etmiştir. Bunlar; ilmi sistem, dini ve ahlaki sistem, yönetim: siyasi ve hukuki düzen, iktisadi düzendir.

Devletin ülke perspektifinde; ilmi düzenin işleyişi ve sıhhat derecesi, planlamanın niteliği ile orantılandırılmıştır. Devlet ülke topraklarında iyi/kullanılabilir/ulusun beklentileriyle uyumlu bir planlama çerçevesinde ilmi hayatı sevk ve idare ederse, ülkede ilmi düzen açısından işler gayet olumlu yönde ilerleyebilmektedir. Ancak planlama noktasında ulusun sahip olduğu değerler, beklentiler görmezden gelinerek birtakım planlamalar yapılırsa; ilmi düzenin uygulanacağı sahada başarısızlıkla karşılaşılacaktır.

Devlet sahip olduğu ülkede dini ve ahlaki düzeni, yaşanabilme ölçüsünde idame ettirebilir. Ulusun bireyleri yaşadıkları ülkede inanılan din ve yaşanan ahlaki değerleri serbestçe yaşayabiliyorsa ülkede bu yönüyle huzur ve saadet olmaktadır. Ancak devlet erki; ülkesinde inançları, ahlaki değerleri görmezden gelerek birtakım dayatmacı, adil olmayan uygulamalarla hükmederse devletin bu yönü aksayacağından devletin huzuru bozulacaktır.

Yönetimin yani siyasi ve hukuki düzenin ülke bütünlüğünde sağlıklı olarak icra edilmesi ülkenin güvenliği ile doğrudan bağlantılıdır. Ülkede ulus/birey güvenliğinin sağlanamadığı durumlarda siyasi ve hukuki düzenin sağlıklı yürütüldüğünden söz edilemez. Bu açıdan bakıldığında yönetimin selamet ve suhuleti için güvenlik çok önem arz etmektedir.

Erbakan devlet modelinde ülkenin iktisadi yönden refah ve mutluluğunun şartı, çalışma olarak betimlenmiştir. Çalışma hayatının düzeni, ulus/bireylerin çalışma koşullarının adil ve itidal olma düsturu ile tesis edilmesi, ülkenin iktisadi yönünün sağlıklı işlemlerini sağlamakta böylelikle iktisadi huzur ülkede tecelli etmektedir.

Şekil 12. Erbakan'ın Devlet Modeli (Ulus ve Dört Özelliği)

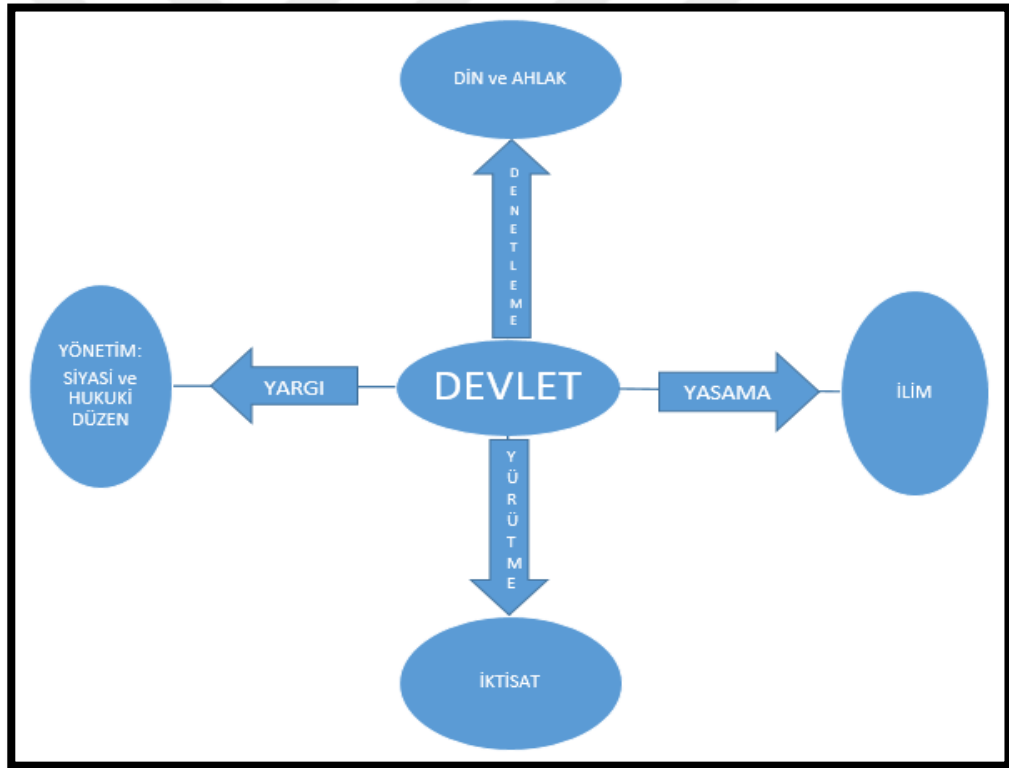
Kaynak: Erbakan, 1993: 16.

Devlet ilmi sistemini tesis etmek, geliştirmek, devamlılığını sağlamak adına ulus dilini geliştirmelidir. Millî dil ile ilmi düzen arasında paralellik bulunmaktadır. Dilin eğitim yoluyla zenginleşmesi sayesinde ilmi düzen de gelişecektir. Ayrıca farklı dillerin bireylerce kullanımının yaygınlaşması ilmi seviyenin de inkişafına fayda sağlayacaktır.

Sanatsal faaliyetlerin devletçe desteklenmesi hem sanatın gelişmesine hem de ulusal yönden sanata duyarlılık bilincinin gelişmesine neden olabilir. Erbakan'a göre ulus-birey perspektifinde sanatta meydana gelebilecek değişiklikler dini ve ahlaki yapıyı da değişikliğin niteliğine göre etkileyecektir. Ulusal hassasiyetler gözetilerek sanatın gelişimi sağlandığında dini ve ahlaki yönden Millî bir huzur, mutluluk ortaya çıkacaktır. Çatışmacı bir üslupla ulusal sanat değerleri hiçe sayılarak birtakım uygulamalara gidildiğinde bu durumdan ictimai anlamda dini ve ahlaki değerler zarar görebilir. Uygulanacak eğitim politikaları belirtilen hassasiyetler doğrultusunda uygulanmalıdır.

Ulusal düzeyde ve bireysel düzeyde devlet yönetimi ile (siyasi ve hukuki açıdan) sosyal dokunun uyumluluğu ancak hukuk sisteminin iyi (adalet ve itidal ölçülerinde) işletilmesi ile mümkün gözükmektedir. Hukuk müessesesi iyi işletilmediğinde toplumsal anlamda huzursuzluklar ortaya çıkabilir, böylelikle ulusun devletine olan güveni sarsılabilir.

Devletin ülkesi ve halkıyla birlikte iktisadi yönden kalkınması için teknolojik yatırımları, teknolojik eğitim araçlarını akılcı uygulamalarla yürürlüğe koyması Erbakan'ın devlet modelinde önemlidir. Nitekim bireylerin teknik eğitim programlarıyla eğitilmeleri teknolojik dönüşümü sağlayabilir. Böylelikle uluslararası arenada ve ulusal düzlemde ekonomik açıdan herkesin arzu edeceği şekilde gelişmiş bir devlet yapısı elde edilmiş olur.

Şekil 13. Erbakan'ın Devlet Modeli (Devlet ve Dört Özelliği)

Kaynak: Erbakan, 1993: 16.

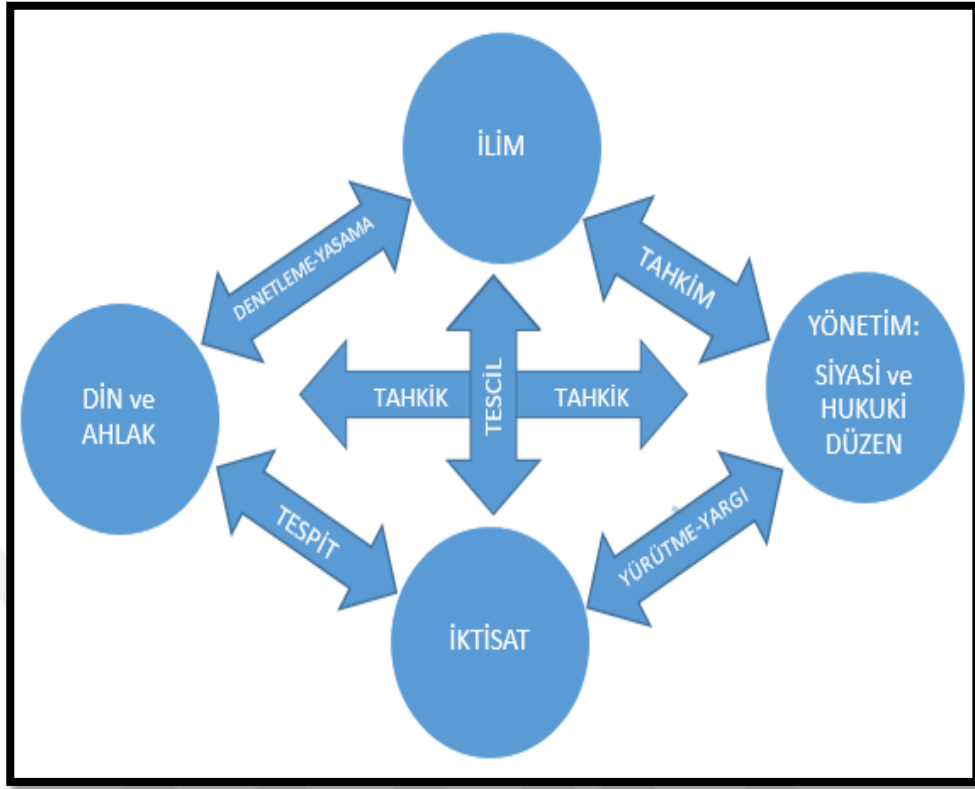
Ulus egemenliğinin devlet yönetimine yansımaları oranında devlet mekanizması (yönetim), sahip olduğu sevk-idare ile sorumlu olduğu sistemleri ülke/ulusuna karşı en iyi şekilde yürütmek ile mükelleftir. Bu doğrultuda halkın nabzı ve talepleri

doğrultusunda yasama erkini etkin bir şekilde kullanır, ilmi düzeni şekillendirir. İlmi düzen doğru kanallardan beslendiği için ilmi düzen de ilmi çalışmalarla devletini ve ulusunu besler. Böylelikle ilmi hayat devlet vücudunu kendi pozisyonu açısından mutlu eder.

Devlet yönetimi ulusundan aldığı güç ve yetkiyle dini-ahlaki yaşamı denetleme görevi ile de yükümlüdür. Dini sistemi istismar edenler olabilir, ahlaki düzeni halkın sahip olmadığı değerleri topluma empoze etmek isteyen yapılar olabilir. Bu yönüyle devlet mekanizması, bireyin dini ve ahlaki yaşamını özgürce ve inandığı gibi yaşamasını güvence altında tutmalıdır. Ulusun sahip olduğu dini ve ahlaki düzen de huzur ve saadetini devletin yönetimine yansıtır. Denetlemenin gerçekleşmediği aksi durumda devlet vücudunun bir yönü hastalıklı olur, bünye sağlıklı olmadığı için devletin devamlılığı tehlikeye girer.

Ulusun sahip olduğu değerler, zamana göre oluşan talepler yargı erkini şekillendirir. Devlet yargı erki ile siyasi ve hukuki düzeni sağlar, idare eder. Siyaset ve hukuk alanında yaşanan sağlıklı işleyiş yargı erkinin sağlıklı işletilmesi ile doğru orantılı olarak tezahür eder. Bu yapı sağlıklı işlediğinde devlet yönetimi bireyden ulusa ülke sathında huzur ve saadette olur.

Devlet ulusun sahip olduğu varlıkları ulusun menfaatleri ölçüsünde sevk ve idare ile yükümlüdür. Ulusun sahip olduğu piyasa koşullarını, varlık fonunu halkın menfaatlerine uygun bir şekilde, iktisat ilminin koşulları çerçevesinde yürüten devlet yönetimi bu yönüyle halkını dolayısıyla kendini memnun ve mutlu etmiş olur. Yürütmenin iyi yapılamadığı durumlarda devletin iktisat mekanizması bozulur, bireyden başlayarak devlet başkanına kadar bu olumsuzluk kriz olarak bünyeyi etkiler. Devlet yönetiminin samimiyeti ve ulusa karşı sorumluluğu düzenin devamlılığı açısından önemlidir.

Şekil 14. Erbakan'ın Devlet Modeli (Dört Özellik Korelasyonu)

Kaynak: Erbakan, 1993: 16.

Erbakan'a göre devlet erkinin sahip olduğu bu dört sistemin, kendi aralarında birbirleri ile de ilişkileri bulunmaktadır. İlmi düzen ve yönetim mekanizması, sağlıklı işletildiğinde birbirlerini tahkim etmektedirler. Yani ilmi düzen ortaya koyduğu gelişmişlik düzeyi ile yönetimi desteklemekte, yönetim de sahip olduğu kudretle ilmi düzeni koruyup beslemektedir. Böylelikle kapalı bir döngü ile saadet dolu bir devamlılık sağlanmaktadır. Sağlıklı işlemeyen durumda ise bu iki yapı tahkimin zıddı olarak yıkıcı sonuçlara sebebiyet vermektedir.

İlmi düzen ile dini ve ahlaki düzen arasında denetleme-yasama erkleri üzerinden bir ilişki bulunmaktadır. Bu iki sistem birbirlerini olumlu yönde denetlediklerinde sistem huzurlu işlemekte, olumsuz anlamda etkilediklerinde veya besleyemediklerinde sistemde huzursuzluk, hastalık zuhur etmektedir.

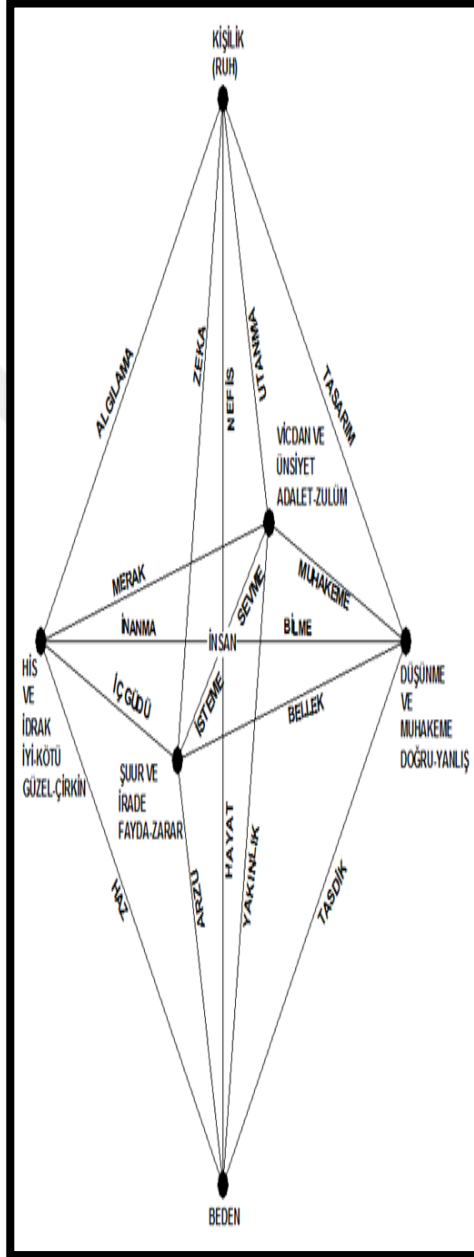
Dini ve ahlaki düzen ile iktisadi sistem birbirlerini tespit⁴⁰ yönüyle etkilemektedirler. Dini ve ahlaki düzen çalışmayı, üretmeyi teşvik yönüyle iktisadi sistemi olumlu anlamda besleyerek devletin vücudunu mutlu kılar. Aynıyle iktisadi sistem de ekonomik açıdan dini ve ahlaki yapının güçlü olmasını sağlayarak huzura huzur katar.

Erbakan iktisadi sistem ile yönetimin birbirleriyle olan ilişkilerini yürütme-yargı erkleri ile göstermektedir. İktisadi sistem iyi işletildiğinde yürütme ve yargı erki iyi işler, böylelikle siyasi ve hukuki düzen de bu durumdan mutluluk duyar. Örneğin, yargı erkinin karar vericileri olan hâkim ve savcılarının maaşlarının çok iyi seviyede olması onların işlerini daha iyi yapmalarına vesile olur. Veya esnaf sanatkâr ve bankacılık sisteminin işleyişi noktasında tabi oldukları kural ve kanunların uygulanabilir olması, siyasi istikrarın olması, piyasa açısından moral kaynağı olmaktadır.

⁴⁰ Tespit kelimesinin sözlük anlam karşılığı “*bir şeyi sağlam bir biçimde yerleştirme, yerinden oynamaz duruma getirme, saptama*” olarak belirtilmiştir (TDK, 2018).

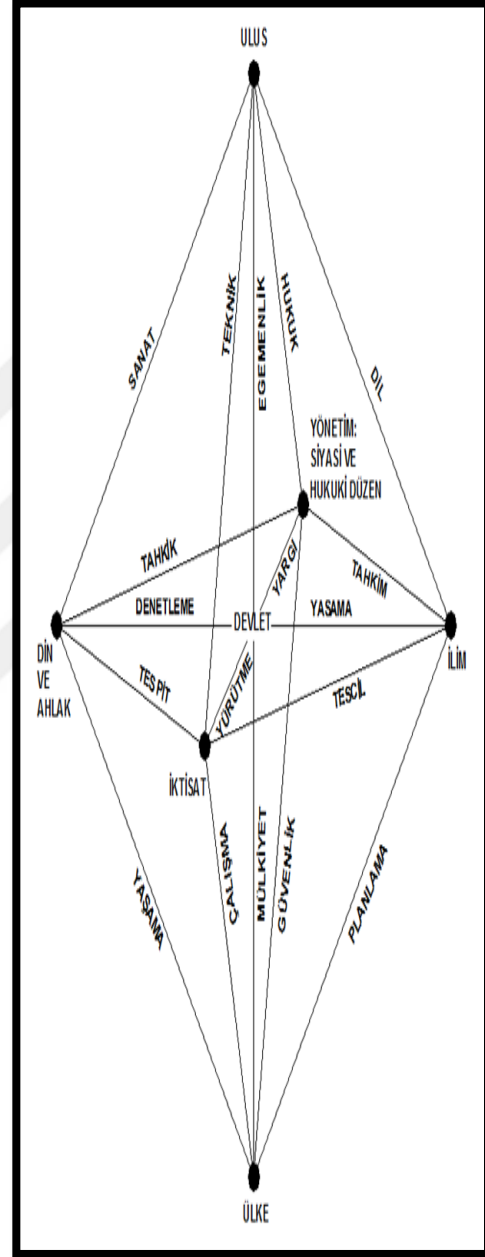
3.3.3. Erbakan'ın İnsan ve Devlet Döngüsünde Eğitime Bakışı

3.3.3.1 İnsan Devleti

Şekil 15. Erbakan'ın İnsan Modeli

Kaynak: Erbakan, 1993: 15.

Şekil 16. Erbakan'ın Devlet Modeli

Kaynak: Erbakan, 1993: 16.

Erbakan'ın insan ve devlet tasavvuru üzerinden yeni bir bakış açısıyla “*insan devleti*” tasavvurunu tasvir etmek yararlı olacaktır. Bu bağlamda Erbakan'ın insan-devlet modeli birlikte incelendiğinde içiçelik arz etmektedir. Şöyle açıklamak gerekirse; insan modelini bâtın/soyut, devlet modelini zahir/somut olarak inceleyebiliriz. Ancak insan modelinin aynı zamanda kendi içinde de bâtın-zahir olarak kategorize edildiğini görmek mümkündür. Aynı şekilde devlet modeli de her ne kadar zahir/somut olarak şematize edilmişse de kendi içinde zahir-bâtın olarak kategorize edilmiştir.

Bu çalışma açısından Erbakan'ın insan ve devlet tasavvuru çok önemlidir. Çünkü Erbakan'ın inşa etmek istediği birey ve bireyden topluma ulaşan devlet modelinin tasavvuru bu şemalarda betimlenmiştir. Bireyin inşası da ancak eğitim yolu ile gerçekleşeceğinden Erbakan'ın eğitim anlayışı en iyi insan-devlet modeli üzerinden izah edilebilir.

Erbakan'a göre (1973: 41-42; 1975a:101) bireyden topluma kalkınmada esas olan ahlak ve maneviyattır. Bireysel ve toplumsal olarak ayağa kalkmak, ilerlemek ancak ahlak ve maneviyat ile mümkündür. Peki, bir toplum nasıl ayağa kalkar? sorusuna verilebilecek en iyi cevap, öncelikli olarak bireyin ayağa kaldırılması olacaktır. Nitekim bireyler ahlak ve fazilet esaslarıyla geliştirilmeli, bu durum bireyler için büyük bir lütuf olarak görülmelidir. Millî ve manevi değerlere önem vermek bu yönüyle bir gerekliliktir. Erbakan'ın (1975a:101;1973: 42) “*Maarifimizde, devlet idaremizde, kendi tutumumuzda devlet-millet kaynaşmasının meydana gelmesinin temel sırrı buradadır. Bundan dolayı maarifimize bilhassa dikkat etmeye mecburuz. Maarifte, çocuklarımıza, terbiye, edep, hayâ, iffet gibi mefhumların öğretilmesine ağırlık vermeliyiz*” ifadesi de bu çalışmadaki iddiaları güçlendirmektedir.

Bireyin eğitim yoluyla bilimsel verilerin yanında inanç sistemlerinin bireye sunduğu ahlak ve fazilet esaslarının millî ve manevi duygularla birlikte donatılması, bireyin çok yönlü olarak inşası açısından son derece önemlidir. İnsan modelinde açıklamaya çalıştığımız bireyin soyut değerler üzerinden inşası adalet ve itidal ölçütlerinde gerçekleştiğinde birey kendi vücut ülkesine hükmeden bir bireye dönüşecektir. Kendi vücut devletini duygularıyla idare edebilen bir hükümdar olarak

bu sefer zahirde çevresi ile de iyi ilişkiler kurabilen bir bireye dönüşecektir. Çevresiyle olan ilişkilerinde iktisat yönünü en iyi şekilde kullanabilecektir. Verimli bir çalışma ile vücudunu iktisatlı olarak kullanabilmeyi öğrenebilecektir. Ticaretinde adalet ve itidal üzere hareket edebilecektir.

Erbakan'ın insan devletinde bireyin eğitiminde en kritik nokta, bireyin kendi nefsinde kişilik özelliklerinin, birey tarafından kendi kendine tanınmasının sağlanması noktasıdır. Eğitim sürecinde; ben kimim?, Fıtraten sahip olduğum kişilik özelliklerim nelerdir?, Nelerden hoşlanırım?, Nelerden hoşlanmam?, Nelere karşı zaafım var?, Bende olan hangi kişilik özellikleriyle kendimi güçlü görüyorum?, İnancım ve sahip olduğum millî ve manevi hassasiyetlerle, bedenimde sahip olduğum melekeler ne ölçüde barışık?, bu bağlamda çatışan noktalarım neler? gibi sorgulamalarla birey önce kendini tanımalı, ne olduğunu bilmeli, daha sonra ne istediğini bilen bir birey olarak belli amaç ve hedefler doğrultusunda yaşamına yön vermelidir. Nitekim Erbakan (2014b: (5)445) eğitim boyutunda bireyi *“kötü ahlaklardan arınmış güzel ahlak sahibi olarak, manevî bilgilerle mücehhez nefis terbiyesi görmüş genç”* olarak tanımlamaktadır. Bireyin eğitimi, nefse esareti değil, nefis terbiyesini esas alan bir anlayışa sahiptir (Erbakan:1991:256).

Bireyin nefsi millî ve manevi duygularla belli bir seviyede terbiye edildiğinde birey, fıtraten kendisine verilmiş olan doğru ve yanlış ayırt etme noktasında da iyileştirilmiş olur. Birey vücut ülkesinde bu melekesini doğrudan yana kullanabildiğinde çevreden kendisine sunulan bir bilgiyi doğru-yanlış terazisinde rahatlıkla ölçülendirebilir. Kendisine faydalı olan bilgiyi edindiği ölçüde, çevresinde iletişim kurduğu bireylerle kullandığı dil gelişecektir. Kendini iletişimsel olarak daha iyi ifade edebilecektir. Aynı zamanda kendi vücut ülkesinde düşünme ve muhakeme melekesine hâkim olduğu ölçüde bilgiyi planlı olarak kullanma yetisine de sahip olacaktır.

Vicdan ve ünsiyet melekesi bireyde geliştirildiğinde kişide olaylara adalet ölçüsünde bakma ve hükmetme davranışı da gelişecektir. Vücut devletinde beden ve ruhen adaleti sağlamış, bedenindeki yönetimini kontrol edebilmiş, hukuki düzenini oluşturmuş bir birey olarak her hareketi denge/itidal üzere gerçekleşecektir. Böylelikle

öfkelerini kolaylıkla kontrol edip, uyku düzenini ayarlayabilip, yeme alışkanlıklarını vb. davranışlarını kontrol edebilecektir. Beden ülkesinde yakalanan bu denge, çevrede de bireyler arası ilişkilerinde adil, hukuki temelleri olan sağlıklı davranışların oluşmasını ve gelişmesini sağlayacaktır. Aksi durumlarda vücut ülkesinde adalet terazisi ile hükmedemeyen bir birey kendi iç dünyasındaki sıkıntılarını çevreye yansıtarak bireyler arası ilişkilerinde birtakım problemler yaşayabilir.

Hislerini ve idrakini terbiye süzgecinden geçirerek kontrol edebilen birey, inancı ölçüsünde kendisine karşı dürüst davranabilecek, ahlaki ilkeler boyutuyla davranışlarını şekillendirebilecektir. Böylesine bir uyum yakalandığında bireyin ahlakı güzelleşecektir. Çevre ile olan ilişkileri güzel ahlak çerçevesinde şekillenecek, farklı bireyler de ortaya konan ahlaki meziyetlerden olumlu anlamda istifade edebileceklerdir.

Şuur ve iradesini fayda-zarar noktasında vücut ülkesinde itidal üzere tesis etmiş birey, bedenini iktisat kurallarının gerektirdiği ölçüde en randımanlı şekilde itidal üzere kullanabilecektir. Zamanını boş yere harcamayarak, arzularını dizginleyerek, boş yere konuşmayarak, vücudunu boş yere yormayarak vb. davranışlarla ruh-beden dengesini iktisaden sağlamış olacaktır. Çevre ile olan ilişkilerini de bu çerçevede şekillendiren birey çevresini de mutlu edecektir.

Erbakan'ın insan ve devlet modellerini şematize eden bir birey olarak, kendi kişilik özelliklerini maksimum düzeyde tanıdığı düşüncesine ulaşmak mümkündür. Allah'ın insana fitraten yüklediği özellikleri keşfederek bu özellikleri maksimum seviyede açığa çıkarabilmek ve vücut ülkesinde kullanabilmek adına yoğun bir tasavvuf terbiyesinden geçtiği de anlaşılmaktadır. Bedeninin zahiri ve bâtını özelliklerinin kalite standartlarını belirleyerek insanlığa örnek bir numune sunmaktadır.

Erbakan'a göre (2014b: (5)440-445) insan devletini özünde tesis eden ve idare edebilen birey inancı doğrultusunda; iyinin, faydanın, adaletin ve doğrunun toplumda yaşanır hale gelmesi için bütün gücüyle çalışmak mecburiyetindedir. Bu görev bireyin en önemli görevidir. Bütün görevler bir zamana bağlı olsa bile birey bu görevini her

zaman ifa etmelidir. Bu görev en büyük mükâfata sebep bir görev olarak her şeyden evvel yapılması gereken bir görevdir. Görevini yerine getirirken birey; sahip olduğu inancını sabır, sebat, azim, sadakat ve hayır üzere fiiller üreterek koruyabilir ve karşısına çıkan zorluklarla yılmadan mücadele edebilir. Bilgisini doğru zamanda ve doğru koşullarda kullanabilmelidir. Sahip olduğu inancı üzere; samimiyetini muhafaza ederek, muhataplarına karşı hukuk çizgisinde davranmalı ve doğruluk üzere hareket etmelidir. Çevre ile uyum içinde olmalı, ihtilaf ve çekişmeye girmemeli, hoşgörülü olmalıdır. Nefsi terbiye olunmuş birey olarak güzel ahlak üzere yaşamalı, gıybet, dedikodu, haset, kibir, kin, iftira gibi beden hastalıklarından uzak kalmalıdır. Kendisine verilen vazifeleri en iyi şekilde yerine getirmeli, ihsan sahibi olmalıdır. İstişareye önem vermeli, kendindeki eksiklikleri görebilmeli, istişare ile alınan kararlara uymalı ve irfan sahibi olmalıdır. Amirlerine karşı itaat edebilmeli, sadakate riayet etmeli, vefalı ve güvenilir olmalıdır. Nefsi ile mücadeleyi elden bırakmamalı, kendinden önce çevredeki bireylere faydalı olmak için çalışmalıdır. İyi birey; insan olmanın bir gereği olarak sevgi, huzur, barış, kardeşlik, insan hakları, özgürlük, mutluluk gibi değerlerin yaşatılması için yaşıyandır.

Erbakan'ın kendi tasavvurunda yaşadığı bu deneyimi yakın çevresinden başlayarak başkalarının da yaşaması yönünde iştihak içerisinde olduğunu söylemek abartı olmasa gerektir. Kendinin inşa olunduğu insan ve devlet tasavvuru üzerinden, eğitim yolu ile ülkenin bireylerinin de inşa olabileceğine inanmaktadır. Bu sayede önce bireyin beden ülkesinden başlanılarak yaşanılan ülkeye daha sonra da tüm dünya olmak üzere mutlu bireyler inşa edilebileceğini ve dünyada bu sayede saadetin huzurun ve mutluluğun tesis edilebileceğini kendi örnekleme üzerinden ortaya koymuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİLLÎ GÖRÜŞ HAREKETİ VE EĞİTİM PROGRAMLARI

4.1. Hareketin Eğitimdeki Hedefleri (Bireyin İnşası: Ahlak ve Maneviyat, Pozitif Bilimin Özgür Düşünce ve Demokrasi Çerçevesinde Bireylere Aktarılması)

Millî Görüş Hareketi toplumsal değişim ve dönüşümü dinsel ve kültürel dinamikler çerçevesinde hedefleyen siyasi görünümlü bir oluşumdur. Bu oluşum Necmettin Erbakan ile hayat bulmuş ancak kendisinde binyılların biriktirdiği dini, sosyo-kültürel özellikleri ve misyonu barındıran bir oluşumdur. Bu açıdan bakıldığında Hareketi, sıradan siyaset üreten, sığ davranışlar geliştiren bir siyasi oluşum olarak değerlendirmemek gerekir.

Millî Görüş Hareketi'nin siyasi gayesi; insanı maddi ve manevi bakımdan ihya edecek bir sistemi kurmak (FP Kalkınma Programı, 1998:2), milletin fitratında mevcut olan yüksek ahlâk ve faziletin, kuvveden fiile çıkarılması, inkişafı ve toplum hayatına düzen, huzur, toplumsal adalet ve toplumun bireylerine saadet ve selâmet getirmek olarak belirtilebilir. Aynı zamanda milletin, manevî yönden kalkınmasının yanında, pozitif ilimlerde ve teknikte taklitçilikten kurtulmuş, yapıcı, keşif ve icat edici gerçek bir ilmî gelişmeye ve her sahada büyük şahsiyete erişmesini amaç edinmiştir. Hareket kendisine büyük hedef olarak; milletin geçirdiği büyük tarihi tecrübeler ve kazandığı olgunluk sayesinde, millî ve manevî değerlere hâlel getirmeden demokratik hukuk düzeni içerisinde manevî ve maddî kalkınma hareketlerinin basiretli ve isabetli bir sentezini yaparak, insanlığa ışık tutan, refah ve saadet getiren, yeniden dünyaya örnek üstün bir medeniyet kurmayı amaçlamıştır (MNP Program ve Tüzük, 1970: 5).

Hareket hedeflerine ulaşmanın birinci şartı olarak eğitim meselesini görmektedir. *“Bu itibarla az gelişmiş olmaktan kurtuluncaya ve insanlık camiasında her bakımdan örnek millet seviyesine erişinceye kadar maarif sahasında bir millî*

kültür mücadele hareketinin başarılması icap ettiğine kaniyiz” (MNP Program ve Tüzük, 1970: 12).

Hareket, hedeflerine ulaşma noktasında millî ve manevi dönüşümü, manevi ve maddi boyutta birlikte ele almıştır. Bu yüzden zahir bâtınsız, bâtın da zahirsiz eksik kalacağından bütüne ulaşma iki boyutuyla amaçlanmıştır.

Millî Görüş Hareketi’nin eğitim politikası, temelinde iki önemli unsura dayandırılmıştır. Bunlardan birincisi ahlak ve maneviyat, ikincisi ise esas itibarıyla kökü kendi medeniyetimizde var olan pozitif bilimin özgür düşünce çerçevesinde bireylere aktarılması anlayışıdır.

4.1.1. Ahlak ve Maneviyat

Millî Görüş Hareketi milletin her bir bireyinin fitratında bulunan ahlak, fazilet, maneviyat gibi hasletleri bir hayat düsturu haline getirmeyi eğitim politikasının temeline almıştır. Bu temelde ana gaye; anaokulundan başlayarak yükseköğretime varıncaya kadar eğitimin her kademesinde *“yeni nesillerin inançlı, çalışkan, vatanperver, millî ahlâka, aile nizamına ve aile disiplinine bağlı, millî mefkûremize, kültürümüze ve tarih şuurumuza sahip, hakşinas, feragatkâr ve fedakâr, ilim, teknik ve medeniyet yarışında bütün insanlığa ı ışık tutacak bir seviyeye erişme azminde olarak yetiştirilmesi”* hedeflenmiştir (MNP Program ve Tüzük, 1970: 12; MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 28).

Bireyden aileye ve topluma aktarılabilecek şekilde bir değişim-dönüşümün sağlanması, böylelikle toplumu, sahip olduğu buhranlardan kurtararak -tarihte olduğu gibi- *“manevi ve maddi”* bakımdan çağının en ileri seviyesine ulaştırma amaçlanmıştır (MSP Program ve Tüzük, 1976:5). Hareket tüm program ve söylemlerinde, eğitim özelinde manevi bilinçlenmeyi maddi gelişmenin önünde telakki etmiştir.⁴¹ Bu durum

⁴¹ Millî Görüş’ün en önde yürüyen bayrağı; *“Önce Ahlak ve Maneviyat”* bayrağıdır. Manevi ve maddi kalkınma beraber yürütülmedikçe başarılı olunmaz. Büyük hamleleri ancak inançlı kadrolar başarır (RP, Millî Görüş’ün İktidardaki Hizmetleri (1974-1978), 1995:4-6).

“*Millî Görüş, manevi kalkınmanın maddi kalkınmadan daha önemli olduğunu bilen görüştür*” ifadeleri ile tespit edilerek vurgulanmıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 31).

Erbakan’a göre ahlak ve maneviyat gökten zenbille inmez. Ahlak ve maneviyatın açılan ve sayıları da artırılmalı olan dini eğitim kurumlarında verilen öğretim sayesinde gerçekleşeceğine inanmaktadır. Bu tarz eğitim veren kurumların artmasını önemseyen Erbakan mevcut durumu da küçümsememektedir. Öyle ki Malazgirt Meydan Muharebesinde sayıca çok az olmasına rağmen kalabalık Bizans ordusunu bozguna uğratan ruh, ancak ahlak ve maneviyat ile elde edilmektedir. Yapılması gereken eğitim yoluyla bireyin fitratında olan inanç (iman) ile bireyi buluşturabilmektir. Bu sayede bireyin davranışında gerçekleşecek değişimi bir örnekle ortaya koymaktadır. “*Bunları yaparsan çocuk sana moruk değil babacığım der. Bunları yaparsan çocuk sana ‘moruk maaşımı artırmazsan çenenin kırarım ha...’ diye hitap edeceğine, babacığım bir emrin var mı diye sana hitap eder. Sen böyle mesut olursun Mesut olmayı istemiyor musun? İstiyorsan yolu budur..*” (Erbakan, 2014b: (3)320).

Derslerde okutulan ahlak dersini de müfredat açısından yetersiz bularak derslerde çocuklara ‘hakiki ahlak’ öğretilmesini istemektedir. Mevcut öğretimde psikoloji dersinde bireylere akıl, zekâ, dikkat kavramlarının öğretilmekte olduğunu ancak bireyin bu bilgilerle donatıldığında okuldan çıktıktan sonra akıllı, zeki, dikkatli bir banka soyguncusu olduğunu ifade etmektedir. Bu durumun sebebi olarak bilginin bireye yanlış yöntemlerle aktarıldığına inanmaktadır. Sorunların temeline inilerek temiz ve helal kazancın ne demek olduğunu bireye detaylıca aktarıldığında sorunların da ortadan kalkacağını savunmaktadır. Ayrıca rahmet, iffet, merhamet, şefkat gibi değerlerin bireylere aktarımında aksaklıklar olduğu durumlarda ebeveynler kendilerine karşı bireylerden bu değerleri taşıyan davranışları da beklememelidirler. Çünkü oluşan tablo karşısında bireyin hiçbir kabahati bulunmamaktadır. Ebeveynler bireyin ahlaki değerlerle eğitilmesi sorumluluğunu kendilerinde görmedikleri gibi, değerlerden yoksun kalan bireylerden ortaya çıkan davranışların sorumluluğunu devlet yönetimindeki idarecilere yüklemektedirler (Erbakan, 2014b: (3)321).

Millî Görüş Hareketi'nin eğitim politikasında zaman içinde iç ve dış siyasette değişen konjonktürel durumlara paralel olarak söylem ve üslup değişikliğine de gidilmiştir. II.MC Hükümeti döneminde 4. Kalkınma Programına dahil edilen ve “*manevi kalkınma*” bölümü ile amaçlanan eğitim alanındaki değişim faaliyetleri, Hükümetin düşmesi ile akamete uğramıştır.⁴² Böylelikle Hareket, eğitim alanında yapmak istediği faaliyetleri daha sonraki dönemlerde kalkınma programlarının içine dâhil etmeyi amaç edinmiş, söylemlerinde sık sık dile getirmiştir: “*Millî eğitim politikamızın, yurt kalkınmasına ve bu kalkınmanın doğurduğu ihtiyaçlara cevap verecek şekilde; bütün kalkınma planları ve bu konulardaki yurt ve dünyada meydana gelen yeni gelişmeler göz önünde tutularak planlanması ve bu planlama neticesinde eğitim müesseselerinin yeniden şekillendirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu planlama aynı zamanda Anayasanın*⁴³ *devlete görev olarak verdiği ferdin manevi eğitim ve gelişmesine ait şartları hazırlama hedeflerine göre tanzim edilecektir*” (RP Tüzük ve Programı, 1985: 46-47).

4.1.2. Pozitif Bilimin Özgür Düşünce ve Demokrasi Çerçevesinde Bireylere Aktarılması

Eğitim eliyle bireyleri medeniyet ve teknoloji yarışında örnek bir düzeye taşımak, geçici ülke ve dünya gerçeklerinden kopmuş eğitim uygulamalarını terk ederek, eğitimi; “*ithal malı ilim, araştırma ve nazariye getiren bir mekanizma olmak yerine; ilimlerin kaynağını kendi bünyesinde taşıyan, geliştiren ve millet hizmetlerine*

⁴² “MSP'nin koalisyon ortağı olduğu 1977 yılında 4.Beş Yıllık kalkınma Planı çalışmalarında Cumhuriyet tarihinde ilk kez ‘Manevi Kalkınma’ plana dâhil edilmiştir. Ancak daha sonra ‘Güneş Motel Metodu’ ile iş başına gelen Ecevit hükümeti bu bölümü plandan çıkartmıştır. Bu konu Millî Görüşçü partilerin maneviyata verdikleri önemin göstergesidir. Eğer plan çalışmaları sırasında ortaya konulan Manevi Kalkınma Projeleri uygulanabilmiş olsaydı bugün içine sürüklendiğimiz sosyal çözümler ve krizler belki de hiç yaşanmayacaktı” (Erbakan, 2007: 33). Yaşanan sürece dair detaylara “Manevi Kalkınma Projesi ve Eğitim Boyutu” bölümünde ayrıca değinilmiştir.

⁴³ 1961 Anayasası'nın 10, 11, 12, 14, 19. maddelerinde, yer alan ifadelerde beyan edilen doğrultuda temel haklar yer almaktadır (TBMM, 1961).

sunan müstakil, şahsiyetli, ilim ve kültür faaliyetlerinin mihrakı haline getirme” anlayışı benimsenmiştir (RP Tüzük ve Programı, 1985: 47).

Eğitim sistemini; uygulamaya dönük, araştırmacı ve sürekli kendi kendini yenileyen, fiziki imkânlardan ziyade bireylerin kalbine ve gönlüne konulacak inanç, bilimsel amaç ve hedefler ile revize etmeyi amaçlamıştır (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 89).

Hareket bireylerin eğitimini; devlet ve millet hayatı açısından hayati önem addetmiş, eğitimde temel hedef olarak bireyleri topluma, toplumun geleceğine yararlı, olumlu, nitelikli bireyler ve çağdaş toplumun beklentilerine karşılık olabilecek donanımlara sahip olarak yetiştirmeyi hedeflemiştir. Eğitimde öğrenci, öğretmen, veli ve toplumun tüm katmanlarını hesaba katan, renkli, çoğulcu, katılımcı bir anlayışla hareket edilerek, pedagojik eğitim kuralları dikkate alınarak hareket edilmesi planlanmıştır.

Hareket eğitimi; *“bilgiye ve yüksek bir hayat seviyesine ulaşmanın yolu, uluslararası alanda ayakta kalmanın gereği, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü esas alan bir siyasal ve toplumsal sistemi geliştirmenin vazgeçilmez şartı olarak”* kabul etmiştir (FP Seçim Beyannamesi, 1999:109-110).

Bireyden başlayarak topluma yansıyacak eğitim politikaları üretmeyi ilkesel olarak ortaya koyan Hareket, değişim ve dönüşüm çizgisinde manevi ve maddi davranışsal gelişimleri hedeflemiştir. Nitekim bireysel ve toplumsal anlamda *“millî ahlak ve mefkûre”* anlayışlarının kuvvetlendirilmesi basın ve yayın araçlarının yapıcı istikamette kullanılmasına bağlıdır (MNP Program ve Tüzük, 1970: 12-13). Bu yolda bireyleri hedeflerinden alıkoyacak zevk ve eğlence düşkünlüğüne yer bırakılmamalıdır (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 28).

Harekete göre (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 90) beşikten mezara kadar eğitim ve öğretim anlayışıyla eğitim sürekli hale getirilmeli, eğitimden amaçlananın insan yetiştirmek ve irfanı artırmak olduğu anlaşılmalıdır. Bu doğrultuda: *“Gerçek kalkınma ülkenin imarını ve insanın ise irfanını artırmakla sağlanır. Ülke, imarı ihmal edilerek, irfanın yükseltilmesi gerçek kalkınma için yeterli olmadığı gibi Batı’da olduğu gibi*

irfan ihmal edilerek imarın artırılması da yeterli değildir. Refah Partisi gerçek kalkınmayı; irfan ve imar eksenli gerçekleştirecektir. Anadolu baştanbaşa imar edilirken Türk halkı, “Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir” prensibi beşeri irfanın esası” kabul edilmelidir.

Hareket ortaya çıktığı dönemde iç politikada meydana gelen ayrılıkçı fikir hareketlerinin, vatanın geleceği açısından mahsurlar görülmüş: *“kökü dışarda kozmopolit ve marksist yıkıcı fikir cereyanlarının ve bunların doğurduğu mütefessih ahlâkın cemiyetimize sirayet etmemesini temin ve bu türlü tesirlerden tamamen arınmamız için Millî Eğitim Politikası ve kadrosu yeniden tanzim edilecektir”* denilerek eğitimdeki bu mahzurların giderilmesi amaç edinilmiştir. Bu maksatla oluşturulacak eğitim politikası ve kadrolarla *“müsamahalı, tenkide tahammülü olan ve kendisini murakabe ile olgunlaştırmaya cehdeden, şahıslara, körü körüne tâbi olma itiyadından kurtularak gerçek fikirlere, ideallere bağlanma merhalesine erişmiş fikrî taassuptan uzak hak ve hakikate erişme çabası içerisinde bulunan, beşikten mezara kadar ilim prensibine inanan ve ahlâkî tekâmül cehdi içinde olan, fikre karşı fikirle mukabeleyi şiar edinmiş sınıf tefriki yapmayan demokratik zihniyet ve karakterde”* yeni nesiller yetiştirmeye talip olunmuştur. Böylelikle eğitimde millî ve manevî değerleri geçmişten geleceğe, nesillerden nesillere aktarmak için gereken tedbirleri içeren bir plânın uygulanması hedeflenmiştir (MNP Program ve Tüzük, 1970: 13-14).

Hareket, eğitim politikasını demokrasi ve Cumhuriyet değerleri üzerine inşa ettiğini açıkça ortaya koymuştur. Batıl fikirler uzun süreyle empoze edildiğinde bireylerin Millî ve manevi fikirlerini zehirleyebilmekte, toplumun fikri hayatını işgal edebilmektedir. Bu durum toplum ve bireyler açısından büyük bir tehlike arz etmektedir. Hâlbuki *“demokratik rejim ancak ahlâkçı ve maneviyatçı temel üzerine kurulabilen bir rejimdir. Zihniyet ve eğitim materyalist olacak rejim ise demokratik olacak denirse daha başlangıçta demokratik rejimin yaşama imkânı, hayat hakkı katledilmiş olur.”* Bu bakımdan Hareketin eğitim görüşü, *“Demokratik Cumhuriyet rejiminin en sağlam teminatıdır. Ruhu ve manasıdır”* (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 26-27).

Millî Görüş Hareketi, eğitim politikasının ikinci unsuru olan bilimin özgür düşünce çerçevesinde nesillere aktarılması anlayışı ile ilgili olarak; bilimin ülkemizde süratle yayılması, bilimin ortaya koyduğu teknik ve teknoloji yardımıyla insanlığın ulaştığı hızlı gelişmeyi ülkemizde tekrar tesis etme ve daha da ileriye taşıyarak milletimizi ilim ve teknik yolunda tarihteki şanına yakışır seviyeye taşıyacak bireyler yetiştirmek, yetişen bireylerin çalışma koşullarını çağdaş imkânlarla kavuşturmayı amaçlamıştır. Yine bu doğrultuda yetişecek bireyler bilimde icat edici, keşfedici kabiliyet ve donanıma sahip olacaklardır. Hedeflenen, bu bireylerce yeniden tesis edilecek olan Yeni Dünya medeniyeti, yenilmez maddî üstünlüğü sağlayacaktır. Bu anlayışın dışında kabul edilen Batı özentisi ve taklitçiliğine dayalı usul-esaslara karşı çıkmıştır. Hareket eğitim politikasının temel dayanaklarından kabul edilebilecek ders ve müfredat programlarını da bu anlayışa uygun olarak düzenlemeyi planlamıştır (MNP Program ve Tüzük, 1970: 14).

Hareket hükümet ortağı olduğunda da eğitimde, bilimsel araştırmaları teşvik etmeyi, teknolojinin millî imkânlarla dayalı olarak geliştirilmesini, TÜBİTAK'ın tarihteki Türk büyüklerinin bilime hizmetlerini bireylere tanıtmalarını⁴⁴ (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7), Millî, manevî ve ahlaki değerleri benimseyen, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, laik, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır (RP-DYP Koalisyon Hükümeti Protokolü, 1996:9).

⁴⁴ Hareket, seçim beyannamesinde (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 27) ifade ettiği “evlatlarımıza matematik, cebir, geometri, fizik, kimya, astronomi, tıp, tarih, coğrafya ilimlerinin kurucularının bizim âlimlerimiz olduklarının öğretilmesi” anlayışını Hükümet ortağı olduğunda Hükümet Protokolüne dâhil etmiştir.

4.2. Parti ve Hükümet Programlarında Eğitim

4.2.1. Kavramsal Analiz

4.2.1.1. Ahlak ve Maneviyat

Millî Görüş Hareketi'nce, bireylerin eğitiminde hedeflenen davranış değişikliklerinin iki yönü olduğu, bunlardan en önemlisinin de ahlaki ve manevi davranış değişiklikleri olduğu ilkesel olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda bireylerin ve toplumun ahlaki seviyesi yeterli görülmemiştir. Yapılan yanlışların düzeltilmesi, tarihsel süreçte sahip olunan medeni değerlerin yeniden kazanılarak toplumsal değişim ve dönüşüme yansıtılması hedeflenmiştir. Bu durum *“bugün ahlâkî bakımdan milletimizin fitratına aykırı tezahürler mevcuttur. Bu nahoş haller milletimizin fitratına aykırı fikirlerin dışarıdan arız olan geçici tesirlerin isabetsiz eğitim politikalarının ortaya çıkardığı hallerdir. Yalnız idare ettiği sayısız milletlere değil beynelmilel sahada adalet tevziine asırlar boyu hizmet etmiş ve müspet neticeler almış bir milletin günümüzde bazı yönlerden ahlâkî buhranlarla karşı karşıya kalmış olmasının kabahati millete değil, milletin fitratına aykırı yollara gitmek isteyen fikir ve sistemden mahrum politikacılardadır. Eğer bugün bir kısım gençliğimiz millî değerlerimizden uzaklaşarak anarşist olmuşsa, diğer bir kısmı hippiliğe ve gayri ciddi yaşayışa ve kıyafetlere özenmekteyse, anaya babaya asi olarak hürmetsizlik ediyorsa bütün bunların sebebi idealist olan ahlâkçı ve maneviyatçı olan milletimizin fitratına aykırı olarak zorla materyalist yapılmak istenmesindendir. Bugün rüşvetten, iltimastan, şikâyetçi isek ticarî hayatta istikrarsızlık varsa, istismar, ihtikâr, haksız kazanç imkânları mevcutsa bunlar yine ahlâk nizamına değer vermeyen bozuk zihniyetin camiamızın sağlam bünyesinde açtığı yaraların neticesidir. Milletimizin büyük çoğunluğu tarafından reddedilen tasvip edilmeyen bu geçici tezahürlerin giderilmesi kolaydır. Fakat bu iş ancak milletin fitrî yapısına, millî görüşüne tam manasıyla uygun olan bir idarenin ortaya çıkmasına bağlıdır. Meselelerimizin halli böyle bir idareyi beklemektedir”* denilerek ortaya konulmuştur (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 12-13).

Hareket, ortaya konulan problemlerden kurtulmanın çaresini millette görerek maddi ve manevi anlamda kalkınmanın millette mevcut olan *“azim, irade, karar, iman*

ve manevî kuvvet” ile temin edileceğini belirtmiştir. Hareket “*maddeten kalkınarak sanayi ve teknolojide dünyanın en ileri en güçlü devleti haline gelmemiz mümkün ve çok kolay olduğu gibi manen kalkınarak dünyaya örnek bir ahlâk ve fazilet nizamı kurmamız da yine mümkündür ve kolaydır*” diyerek hedefini belirlemiş, “*maddî ve manevî kalkınma hareketlerinin isabetli ve basiretli bir sentezini yaparak, buhranlar içerisinde kıvranan yirminci asır insanına, bütün beşeriyete ışık tutmamız da Hakkın inayetiyle mümkündür*” diyerek hedefinin tüm insanlığın mutluluğu olduğunu ortaya koymuştur (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 13).

Burada bir hususu açıklamakta fayda görmekteyiz. Kalkınma faaliyeti, yaşama duygusunun bireylerdeki tezahürüyle ortaya çıkan ve daha sonra toplumsal anlamda karşılığı, daha planlı bir şekilde hedeflenen bir faaliyetdir. Siyasal organizasyonlar, toplumun beklentileri doğrultusunda bu faaliyetin sistematik uygulayıcılarıdır. Eğitim faaliyeti yaşam döngüsü içinde kalkınma faaliyetinin en temelinde yer almaktadır. Eğitimin çizdiği rota kalkınmanın da seyrini belirlemektedir. Bu bağlamda Millî Görüş Hareketi “*kalkınma*” kavramına büyük önem vermiştir. Kalkınmayı bireyden başlatarak, manevi ve maddi yönleriyle birlikte telakki ederek söylem ve hedef geliştirmiştir. Eğitim anlayışını kalkınma faaliyetinin olmazsa olmazı kabul etmiştir. Bu husus tezimizin “*Manevi Kalkınma Projesi ve Eğitim Boyutu*” bölümünde detaylarıyla değerlendirilmiştir.

Eğitimde ahlak ve maneviyat kavramlarının tesisi-uygulanışı noktasında Millî Görüş Hareketi, anayasal⁴⁵ perspektifi dikkate alarak hareket etmiştir. Eğitimde temel prensip olarak “*anayasanın 10. maddesinde devlete görev olarak verilmiş olan, fertlerin manevi varlıklarını geliştirme vazifesinin layığı ile ifası suretiyle yeni nesillerin her şeyden önce edep, ahlak ve fazilet numunesi olarak yetiştirilmesidir*”

⁴⁵ 1961 Anayasasının 10. Maddesinde “*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adâlet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar*” ifadesi yer almaktadır (TBMM, 1961).

denilerek sürece yaklaşımdaki hassasiyet ortaya konulmuştur (MSP Program ve Tüzük, 1976: 15).

Kalkınma eksenli ahlak ve maneviyat ilkesi çerçevesinde; ahlak zabıtası teşkilatının⁴⁶ ve yetkilerinin genişletilmesine, Millî ahlakın koruyucu tedbirlerle muhafazasına ve kuvvetlendirilmesine çalışılması, zabitanın tahsil çağında olan gençliğin yetişmesi ve zararlı, gayrı ahlaki tesirlerden tecrit edilmesi yolunda, okul idareleri ve okul aile birlikleri ile teşriki mesai etmesi lüzumuna inanılmıştır. Ülke bir okul olarak telakki edilmiş, bütün vatandaşların beşikten mezara kadar öğrenmek mükellefiyeti içerisinde bulunduğu temel görüşünden hareket edilmiş, en geniş manasıyla bir eğitim ve öğretim seferberliğine girişilmesini Hareket kendisine vazife olarak addetmiştir. Eğitim politikası “*köksüz nazari bilgi yerine uygulama kabiliyeti olan ilme dayalı*” olması, ülke genelinde resmi ve gayrı resmi tüm kurumların içinde yer alacağı bir konsensusla uygulanması gerektiğine inanılmıştır (MSP Program ve Tüzük, 1976: 12-15).

Millî Görüş Hareketi Hükümet ortağı olduğu dönemde eğitimde amaç ve hedeflenen hususları uygulama safhasında somutlaştırmak adına Hükümet Programlarına dâhil etmeyi başarmıştır. Şöyle ki: “*İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlak dersleri, gayesine uygun ve Millî ahlak esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunları okutacaklardır. Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır. Müspet ilimlere ait ders kitaplarında, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilecektir. Yeni nesillere dünya görüşü aşulamakta önemli rol oynayan, bilhassa ahlak, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi derslerin kitapları evlatlarımızın Millî inançlarını, manevi değerlerini tahrip edici, değil, bilakis Millî ve manevi değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden*

⁴⁶ 14.07.1934 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, çerçevesinde faaliyet yürüten, günümüzde aynı adla faal olmayan bir güvenlik birimidir (Resmi Gazete, 1934).

yazılacaktır. Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin, manevi yapısının inanç, sevgi ve Millî kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak başarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyetli gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem verilecektir. Devletimizi ve milletimizi büyük yapmada, Millî kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayret, dikkat esirgenmeyecektir. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade edilmeyecektir” (II. MC Hükümeti Programı, 1977:5-6).

4.2.1.2 Millî Eğitim

Millî Görüş Hareketi eğitim anlayışındaki “*millîliği*”, bilgide millîlik ve insanda millîlik üzerine inşa etmiştir denilebilir. Millî ifadesi yerli, öz olarak telakki edilmiştir. Bu bağlamda bilgiyi edinmede dünyada gelişmeleri sadece geriden takip eden taklitçi metotlar terk edilmeli, bilginin keşfedici ve yapıcı kaynağı vatan topraklarında aranmalıdır. Batı hayranlığı ve meddahlığı terk edilmeli, gelinen noktada bilimin tıkanıdığı yerlerin özde var olan değerlerle yetişecek bireyler sayesinde açılabilceğinin, öğrencilere kavratılması ve bu inançla öğrencilerin yetiştirilmesine inanılmıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 27).

Nitekim başka ülkelerde sahip olunan bilginin tercüme yoluyla aktarılması ülkemizin gelişmesi için bile yeterli düzeyde görülmemiştir. “*Taklitçi ve takipçi ilmi faaliyetlerin ülkemize teknolojide getirdiği şey yine taklitçi ve takipçi olan montaj sanayiidir. Vida sıkıştırma sanatıdır. Maarifimizde şahsiyetini müdrik ve müstakil bir hüviyete sahip bir ilmi inkişaf başlamalıdır. Aziz milletimizin kabiliyet ve istidadı bunu başarmağa fazlasıyla müsaittir. Yeni nesillerimizin bu gayeyle yetişeceğine, ilim ve teknikte keşfedici kabiliyet ve istidadımızın yakın bir zamanda meydana çıkacağına ve milletimizin kuracağı yeni dünya medeniyetinin, yenilmez maddi üstünlüğünü sağlayacağına inanıyoruz. Bu imanla milletimize telkin edilmeye çalışılan sathi Batı özentisi ve taklitçiliğine*” tamamıyla karşı çıkmıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 29-30).

Hâlihazırda uygulanan eğitim politikaları yetersiz bulunmuş, bu politikalar “*maddeci ve renksiz*” olarak nitelendirilmiş, devletin kendi milleti için insan yetiştirmedigine inanılmıştır. Hareket kendisini gerçek anlamda “*Millî Maarifi*” uygulayıcı güç olarak görmüştür (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 31).

Eğitimde fiziki okul şartları ile değil, bireylerin gönlüne koyulan inanç, ilmi gaye ve millî hedefler ile öğünülmesi, böylelikle Millî hedeflerin bütün bireylere öğretilmesi, tanıtılması amaçlanmıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 28).

Millî hedeflere ters düşmemek kaydıyla eğitim faaliyetleri ve politikalarının mahalle, bucak, il ve ülke çapında oluşturulacak meclisler kanalıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Oluşturulan yerel meclislerin eğitim kurumlarında eğitim dili olan Türkçe ile birlikte halkın istedikleri dilin de öğretilmesine karar verilebilmesi arzu edilmiştir. Ancak dil özgürlüğünün esas olmasının yanında yükseköğretimdeki yabancı dille eğitime de karşı çıkmıştır. Bu doğrultuda Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü’ne tüm bireylerin eğitiminde Millî hedeflerin öğretilmesinde ve tanıtılmasında ayrıca bir görev atfedilmiştir (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 92). Burada Millî eğitimin Millî hedefler doğrultusunda temini ve tesisi noktasında Hareket bir taraftan kararlılık gösterirken diğer taraftan da beyannamelerinde vurguladığı yerel meclis ve yerel dil kavramlarıyla “*Millîliğe*” tezat teşkil eden bir pozisyona düşmüştür.

Millî Görüş Hareketi’nin, hükümet ortağı olduğu dönemde eğitimin millîliğine büyük önem verilmiş, temel hedef olarak milletin “*bütün fertlerini, Türk Milleti’nin millî, manevî, ahlakî, insanî, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ailesini, vatanını ve milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimize iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, Millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmek*” hedefi belirlenmiştir (II. MC Hükümeti Programı, 1977: 5). Bu doğrultuda Millî Eğitim, kanun ve Anayasa’da açık ifadesini bulan amaçlar çerçevesinde (IMC Hükümeti Programı, 1975: 21), bireyleri zararlı yayınlardan koruyucu eğitici ve öğrenmeyi özendirici Millî ve insani duyguları güçlendirici bir yayın politikası belirlenerek

bilimsel ve teknik araştırmaların bu doğrultuda teşvik edilmesi (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı, 1974:10), ayrıca Millî imkânlar kabiliyetinde teknolojinin geliştirilerek yurt dışındaki araştırmacıların yurda dönmeleri amaçlanmıştır (I.MC Hükümeti Programı, 1975:5).

4.2.1.3. Millî Kültür

Millî Görüş Hareketi Millî kültür kavramını eğitim boyutunun, temel unsurlarından biri olarak kabul etmiştir. Geçmişte sahip olunan “yüce” kültürel değerler ile Hareket’in ortaya çıktığı dönemde, toplumun içinde bulunduğu kültürel yozlaşma hali, harekete bu noktada önemli bir misyon yüklemiştir. Hareket, kendi varlık sebebini ve ideallerini kültürel bir seferberliğin neticesinde elde edebileceğine inanmıştır. Bu durum *“insanlık tarihi boyunca üstün medeniyetler kurmuş olan Milletler evlâtlarına iyi eğitim veren millî değerlerine bağlı örf ve adetlerini hürmetle muhafaza eden milletler olmuştur. Eğitimde esas tuttuğumuz terbiye ve fazilet olacaktır. Okullarda yavrularımıza, yayın vasıtalarıyla halkımıza nefesine hâkim olmayı feragat ve fedakârlığı telkin ederek erkeğe kadına herkese ilim sözünü millî eğitimin temel taşı yaparak bütün yurdumuzu her köşesiyle bir mektep haline getireceğiz. Vatandaşlarımız bu büyük ve vatan sathını kaplayan ‘millî mektepte’ ya öğrenmek ya öğretmek suretiyle bir tek saniyelerini dahi boş geçirmeden bu kültür seferberliğine katılacaklardır”* denilerek ifade edilmiştir (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 31). Bu doğrultuda eğitim kapsamındaki bireylere Millî kültürün tanıtılması, tarih şuuru verilmesi için özel bir itina gösterilmesi amaçlanmıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 27), (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 89).

Millî Görüş Hareketi, hükümet ortağı dönemlerde Cumhuriyetin temeli olan Millî kültürün korunmasını, yaşatılmasını, geliştirilmesini, eğitilen bireylere ve tüm dünyaya duyurulmasını önemli bir görev olarak görmüştür (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7). Ayrıca el sanatları ve folklorun yozlaşmaktan kurtarılması (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı, 1974: 12), millî kültür siyaseti takip edilerek millî değerler etrafında millî bütünlüğün kuvvetlendirilmesi, sanatsal faaliyetlerin millî unsurlardan güç alarak geliştirilmesi, millî kültürün temel eserlerinin bireylere

öğretilmesi (I. MC Hükümeti Programı, 1975:6) hedeflenmiş olup bu süreçte TRT'nin kuruluş amacına uygun olarak eğitim-kültür faaliyetlerine destek olması hedeflenmiştir (I. MC Hükümeti Programı, 1975:3-4).

4.2.1.4. Millî Tarih

Millî tarih anlayışı; eğitim perspektifinde tüm bireyleri, hasreti çekilen “*kökü mazide olan atiyiz*” inancıyla millî mefkûreler etrafında fıkren birleştirme kararlılığıyla uygulanmaya çalışılmıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 32). Harekete göre (FP Kalkınma Programı, 1998:1). Türk insanı; “*tarihî ve kültürel birikime, toplumun dayandığı sağlam temeller, toplumun evrenselliği binlerce yıldır kanıtlanmış inanç değerleri, dinamik ve genç nüfusu ve girişimci ruhuyla Türk insanı, Türkiye’yi eskiden olduğu gibi şimdi de dünyanın sayılı ülkeleri arasına sokabilecek potansiyele*” sahiptir.

Bu inanç doğrultusunda tüm bireylerin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri benimseyen, koruyan ve geliştiren; büyük ve şanlı tarihiyle iftihar eden, geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, Millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır (I. MC Hükümeti Programı, 1975:4; MSP Program ve Tüzük, 1976: 5-6).

Millî Görüş Hareketi millî tarih anlayışına sahip bireyler yetiştirme hassasiyetiyle hareket ederken; millet genelinde ve eğitilecek bireyler özelinde, Millî tarih şuuruna sahip nasıl bir birey özlemi içerisinde olduğunu göstermesi açısından aşağıdaki seslenişi önem arz etmektedir:

“Sen tarihin en büyük en şerefli milletisin. Sen örnek medeniyetler kurmuş, insanlığa ışık tutmuş, bütün insanlığa ahlâk ve fazilet nedir öğretmiş, dünyanın nizamını tanzim ve idare etmiş olan milletsin. Yakın çağlara kadar, dünya milletleri ile teke tek değil, hep onların yekûnu ile karşılaşmış ve yekûnuna galebe çalmışsın. Bu zaferler sağlanırken şüphesiz ki, inancın, senin temel kuvvet kaynağını teşkil etmişti. Ama

sen aynı zamanda maddî sahada da bütün dünyanın en önünde gidiyor, bütün insanlığa yol gösteriyordun.

Medeniyetin bayrağıydın. İlim, fen, teknoloji, öğretim ve eğitimde en ileri idin. Bilhassa, ahlâkî ve manevî üstünlüğün her sahadaki başarının temel taşıni teşkil ediyordu. Uzun zamanlar manevi ilimler sahasındaki üstünlüğünün yanında maddi ilimlerde de yapıcı, keşfedici, bulucu ve kurucu kabiliyetin ile bütün insanlığa önderlik ediyordun. Batı'nın bugün bizden daha iyi faydalanmasını becerdiği maddî ilimlerin temelini kuran, onlara ilim hüviyetini veren ve o ilimlerin sahibi olan sensin. Sen en kısa zamanda en kuvvetli teşkilâtları kurup en disiplinli çalışma örnekleri veren milletsin. Sen Allah'ın hakkı tutma, iyiyi sağlama ve kötüyü menetme yolunda bulunmak üzere seçtiği aziz ve mümtaz milletsin. Sen tarihin uzun asırlar boyu mesut ve yol göstericisi olan milletsin.

Tarihimiz şan ve şerefle doludur. Milletimiz bütün tarihi boyunca hakkı ve adaleti temsil etmiş, diğer milletlerin yekûnuna galebe çalarak insanlığa her sahada hizmet etmiştir. Daha bir sene önce, Batı'nın toplam gücü olan haçlı ordularının yanlış zihniyetine milletimiz karşı çıkmış, onların barbar hücumlarını göğsünde söndürmüştür. Milletimiz beş asır önce İstanbul'u fethederken ve dört asır önce Viyana kapılarını zorlarken aynı şekilde Batı'nın toplam gücüne karşı zaferler elde etmiştir. Tarihimiz hep böyle geçmiştir. Milletimiz inançlara müdahale etmemiş hiç bir zaman sömürgeci olmamıştır. Milletimiz tarihi boyunca milletlerarası münasebetlerde, hakkın ve adaletin müdafî olmuş ahitlere bağlılık ve karşılıklı eşit muamelenin en güzel örneklerini vermiştir.

Milletimizi dıştan yenemeyen yanlış zihniyetler, uzun asırlar sonra onu içten yenme yoluna yöneldiler ve bu hususta zamanla büyük başarılar sağladılar. Gayri Millîlik hareketleri maddî ve manevî sahada gerilememize sebep olmuş ve büyük imparatorluğumuzu kısa

zamanda çökertmeye ve yıkmaya kâfi gelmiştir. Çanakkale ve istiklâl Harplerimiz, bütün tereddiye rağmen inandığı zaman bu milletin yine ne büyük harikalar gösterebileceğine dair en yakın tarihimizin açık şaheserleri ve milletimizin hayatîyetini kaybetmediğini ortaya koyan bariz ve kuvvetli delillerdir” (MSP Seçim Beyannamesi, 1973:3-5).

Bu şekliyle bakıldığında Hareket; bireylerin eğitimi sürecinde, millî tarih bilincinin öğretimini, bireyin hafızası kadar değerli görmektedir. Birey bir ağaca benzetilirse, ağacın köklerinin tarihi hafıza olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda bireylerde hedeflenen kişilik ve karakter inşası sürecinde Millî tarih bilincinin önemi Hareket tarafından da önemsenmektedir.

4.2.1.5. İdealist Olma

Harekete göre milletimizin tarih boyunca elde ettiği meziyetler ve üstün hasletler idealist olmasının bir sonucudur. Bu yüzden yaratılışında sahip olduğu üstün ahlak ve fazileti taşıyarak, maddi menfaati değil hak ve hakkaniyeti gözeterek, en üstün insani hasletlerle hak ve adaleti tesis için çalışmıştır, savaşmıştır. “*Ülkemizin kalkınması ve muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkması ancak başarılı bir maarif politikası ile mümkündür. Şimdiye kadar takip edilen politika yanlış bir temel üzerine oturtulmuştur. Yeni yeni nesillere sadece teknik ve meslekî bilgi verilmekle iktifa edilmiş ve fakat gençlerimizin millî ve manevî değerlerimizle manen ve fikren gelişmesine, millî ahlâkımızla ahlaklanmasına ehemmiyet verilmemiştir.*” Hareket böyle idealist bir millete mevcut siyasi iradelerin materyalist bir eğitim faaliyetini yaptırmaya çalışmasını kabul etmemektedir. Nitekim eğitim gören bireylerin kalpleri ve gönülleri Millî idealden mahrum bırakılmıştır. Böylelikle ülke bütünlüğünü parçalamaya yönelik ‘Marksizm gibi’ zararlı ideolojiler milletin parasıyla kurulan eğitim kurumlarında bireylere aşılanabilmiştir (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 12-25).

Hareket tarihte sahip olunan idealist ruhun, eğitim boyutunda bireylere yeniden benimsetme görevini kendinde görmektedir. “*Eğitim politikasını milletimizin fıtratına ve tarihî karakterine uygun olarak önce ahlâk ve maneviyat temel görüşüne göre*

tanzim edecek ve böylece Anayasamızın hükümleri de tatbik imkânına kavuşacaktır. Eğitim müesseselerimiz, anarşist, Maocu, Hippi yetiştiren müesseseler olmaktan tamamen kurtarılacak, cemiyetimizde ana babalar rahat edecek, eğitimde şuur, ailede huzuru sağlayacak, üzerinde bin bir ihtimamla titrediğimiz evlâtlarımız artık eğitim müesseselerimizden ebeveyne asi evlât olarak çıkmayacaktır” (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 26). Böylece ideallerinden uzaklaştırılmış, toplumu temelden kirlüten materyalist eğitimin yerini ahlak, maneviyat ve bilgi temelli sağlıklı bir eğitim yapısı alacaktır (SP Seçim Beyannamesi, 2002: 30-31).

4.2.1.6. Müfredat ve Kitap

Millî Görüş Hareketi, ders ve müfredat programını “*hakikati öğren*” prensibiyle eğitim politikası ekseninde düzenleme, bilimsel gelişmeleri de devlet eliyle teşvik ve takviyesini amaçlamıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 30-31). Eğitim kurumlarında tek tip insan yetiştirme yerine fikri hür, vicdanı hür, gerçek demokrasiyi algılamış, ulusunu seven ve onun değerlerine sahip çıkan, yüksek ahlak sahibi, barışçıl ve hoşgörülü insan yetiştirecek müfredat programlarını uygulamayı hedeflemiştir. Bu çerçevede müfredat programlarının sahada pratiğe dönüşümünün bir sonucu olarak, dünyadaki gelişmeleri de takip edecek, küreselleşen dünyada uluslararası rekabete dayalı yarışmada yerini alabilecek kuşaklar yetişebilecektir (FP Kalkınma Programı, 1998:6-7).

Temelinde eğitim olan üretim ve tüketim eksenli insan ile doğa arasındaki dengeyi, insan sağlığını ve doğal dokunun korunmasını esas alan çevre politikaları doğrultusunda eğitim programları hazırlama hedeflenmiştir (SP Seçim Beyannamesi, 2002: 35-41).

Hükümet ortağı olunan dönemde eğitim kurumlarının modern araç-gereç ve laboratuvarlarla donatılması, öğretim programlarının taklitçilikten kurtarılarak millî koşullara uygun hale getirilmesi, öğretimin her kademesinde kitaba ve ezbere dayanan öğretim yerine deney-gözleme dayalı milletlerarası seviyede araştırma yapılması, metot ve teknik maharet kazanılması, kişisel inisiyatifin geliştirilmesi, işe ve üretime yönelmiş bir eğitime ağırlık verilmesi amaçlanmıştır (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti

Programı, 1974: 10). Ayrıca eğitim kurumlarında kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticari istismarlara son verilmesi, eğitim programlarının Millî Eğitim Temel Amaçlarına uygun olarak radyo ve televizyon yoluyla köylere kadar uygulama imkânı oluşturulması, müfredat programlarının millî kültüre uymayan kısımlarının değiştirilmesi planlanmıştır.⁴⁷ Bu doğrultuda ilk-orta ve lise düzeyinde okutulan ahlak derslerinin gayesine uygun ve Millî ahlak esaslarına göre düzenlenmesi amaçlanmıştır (I.MC Hükümeti Programı, 1975:5).

4.2.1.7. Veli

Harekete göre (FP Kalkınma Programı, 1998:8) aile toplumun temel ve sosyal bir kurumudur. Her türlü kötü alışkanlıkların önleniği, karşılıklı dayanışmanın, kültür mirasın, sevgi ve saygının öğrenildiği ve öğretildiği bir müessesedir.

Aile, millî eğitimin temel birimidir. Bireylerin manevi eğitimi ve gelişimi aileden başlamaktadır. Aile hayatı ile millî eğitim faaliyetlerini bir bütünün parçası olarak görülmektedir ve millî eğitim politikasının aileyi ve aile içindeki eğitimi, aile içindeki eğitimin millî eğitim faaliyetlerini tamamlaması için yeni bir sistemin geliştirilmesine çalışmayı amaçlamıştır. Ailenin her türlü yıkıcı maddi ve manevi etkilerden korunması vazgeçilmez prensipleri arasındadır (RP Tüzük ve Programı, 1985: 38). “Anne babası sağ olan çocuklarda uyuşturucu kullanma oranı yüzde 3,4 olduğu halde anne-babası olmayan, çocuklarda bu oran yüzde 15,8’e kadar yükselmektedir. Uyuşturucu alışkanlığı yüzde 52’lik bir oranla ilkokuldan sonra eğitim görmeyenlerde görülmektedir. Bu da göstermektedir ki, öğrenim durumu ile kötü alışkanlıklar arasında yoğun bir ilişki vardır” (FP Seçim Beyannamesi, 1999:138-139). Bu açıdan eğitimde şuur, ailede ise huzur çok önemlidir (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 31).

⁴⁷ Bu planlama hedefi II. MC Hükümeti Programında da aynı şekliyle yer almıştır (II. MC Hükümeti Programı, 1977:5).

Bu bağlamda aile hayatının istikrarlı bir düzene sahip olması için gereken bütün tedbirler alınmalı, “*saadet ve huzur bozucu dış tesirler giderilmeli, aile reislerinin çocuklar üzerindeki kontrol ve murakabesi cemiyet içerisinde devam ettirilmeli, çocuklar üzerinde kanunların ebeveyne sağladığı ahlaki dini ve manevi eğitim yaptırma hakkının müessir bir şekilde kullanılmasına yardımcı*” olunmalıdır (MSP Program ve Tüzük, 1976: 9).

Kadın, ailenin ve toplumun temel direğidir. Kadının ekonomik ve sosyal hayatta daha başarılı olabilmesi için kadının eğitim ve öğretimine özel önem verilmelidir (FP Kalkınma Programı, 1998:8).

Kadın ve erkek, herkesin ilim öğrenme hakkına sahip bulunduğu esasına inanan Hareket, yarının ebeveyni olacak çocukların “*gerekli terbiyevî bilgilerle teçhizini ve bilhassa geleceğin annesi, ev hanımı olan kızlarımıza ev ekonomisi ve çocukların bedenî, ruhî, ahlâkî, dinî terbiyesi ile ilgili bilgilerin verilmesini zarurî*” görmektedir (MNP Program ve Tüzük, 1970: 14). Bu bakımdan toplumda hanımlara, annelere büyük vazifeler düşmektedir. Yarının büyüklerini yetiştirecek annelerdir ve hiç unutulmamalıdır ki, “*Sultan Alpaslanları, Sultan Osmanları, Sultan Fatihleri, Akşemseddin gibi büyük âlimleri, ahlâk ve fazilet numunesi insanları da anneleri yetiştirmiştir. Yeniden büyük Türkiye'yi kuran ve ona hizmet edecekleri de bugünün ve yarının anneleri yetiştireceklerdir. Ne büyük gaye, ne şerefli hizmet!*” (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 95-96).

4.2.1.8. Öğretmen

İlim insanlarının ve öğretmenlerin gerekli saygıyı görmediğine inanan Hareket, öğretmenlere “*tarihi, millî ve ananevi*” saygının geçmişte olduğu şekliyle gösterilmesi gerektiğine inanmaktadır. Öğretmenlerin maddi ihtiyaçlarının karşılanması, ilme gösterilmesi gereken saygının bir sonucu olup (MNP Program ve Tüzük, 1970: 14-15) “*Öğretmene, hocaya ecdadımızın verdiği ulvi mevkii hem fikir planında hem saygı planında vermek ve hem de maddi refah bakımından mesleğe layık yeni düzenlemeler getirmek*” Hareketin şiarı kabul edilmiştir (RP Tüzük ve Programı, 1985: 47-48). Bireylere bilgi gibi en büyük değeri veren öğretmenlik mesleği mesleklerin en şerefli

olarak kabul edilmiştir (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 90-91). Eğitimin temel taşlarından olan öğretmeni mutsuz kılan rotasyon uygulamaları kabul edilebilir bulunmamış, eğitimdeki bireylerin mutluluğunun eğitimdeki kaliteyi artırdığına inanılmıştır (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 91, 154). Bu doğrultuda öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmelidir. Aksi takdirde geçim kaygısıyla ve sıkıntısıyla derse giren bir öğretmen dersine motive olamamaktadır. Bunun sonucu olarak öğrenciler öğretmenlerinden yeterince istifade edememektedirler (FP Seçim Beyannamesi, 1999:114).

Hükümet ortağı olunan dönemde eğitimde metot ve araçtan daha çok öğretmenlik mesleğine gereken önemin verilmesi, fedakârca görev yapan öğretmenlerin maddi manevi sorunlarının çözümü, meslek içi eğitimle mesleki bilgi ve donanımlarının artırılması, özlük ve sosyal haklarının iyileştirilmesine yönelik kanunların çıkarılması hedeflenmiştir (I.MC Hükümeti Programı, 1975:5; II. MC Hükümeti Programı, 1977:7).

4.2.1.9. Spor

Millî Görüş Hareketi, gençliğin ruhen ve bedenen çok güçlü olmasını arzu etmiştir. Harekete göre (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 32), tarihte her alanda olduğu gibi beden sağlığı ve sporda dünyanın en kuvvetli topluluğu olunmasına rağmen gelinen süreçte ata sporu kabul edilebilecek spor dallarında bile istenilen seviyede bulunulmamaktadır. Bu durumun sebebi sporun yaygın ve kitlesel yönünün ihmal edilerek lokalize edilmiş olması gösterilebilir. Ayrıca sporda sadece beden gücünün önemine inanılması, ruh ve manevi gücün niteliğinin unutulmuş olması sebepler arasında gösterilebilir. Bu yüzden bireylerin eğitiminin önemli unsurlarından olan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde bir taraftan millî sporları yaygın hale getirmeyi diğer taraftan sporda hem maddi ve hem de manevi varlığın kuvvetlenmesine yarayacak bir politika takip etmeyi amaçlamıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 33). Ayrıca gençlerin iyi eğitimleri yanında boş zamanlarını değerlendirmeleri ve spor ihtiyaçlarının karşılanması için kültürel faaliyetlere imkân

vermeyi, ferdi ve kitle sporları için bütün yurt sathında spor tesisleri yapmayı planlamıştır (FP Kalkınma Programı, 1998: 13).

Hükümet ortağı olunan dönemde hükümet protokollerinde belirtilen hedeflere bakıldığında sporda yapılmak istenen teorik düşüncelerin pratik uygulamalara dönüştürülme çabası görülebilmektedir.

Sporda gençliğin ve halkın beden ve ruh sağlığının geliştirilebilmesine yardımcı olunması esas alınarak seyir sporundan çok kitle sporuna, profesyonel spordan çok amatör spora ve bu meyanda okul içi spora ağırlık verilecektir.

Sporda gençliğin ve halkın beden ve ruh sağlığının geliştirilmesine yardımcı olunması esas alınarak seyir sporundan çok kitle sporuna profesyonel spordan çok amatör spora ve bu meyanda okul için spora ağırlık verilecektir. Okul içi ve dışı gençliğin spor, izcilik, beden eğitim, boş zamanları değerlendirme ve gönüllü olarak toplum kalkınmasına hizmet imkânları geliştirilecektir. Güreş atıcılık, okçuluk, binicilik ve cirit gibi geleneksel spor dalları ile jimnastik, atletizm ve yüzme gibi spor dallarına önem ve öncelik verilecektir (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı, 1974:8-11).

Üstün fizik ve moral kabiliyetlere sahip nesillerin yurt kalkınması ve savunmasındaki önemli yerini nazara alarak sporun yurt sathında ve yaygın kitle sporu halinde geliştirilmesi yolunda geniş çapta altyapı tesislerini süratle kurup, ikmal edeceğiz (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7).

4.2.1.10. Gençlik

Eğitim kavramının uygulanma sürecinde gençlerin eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Toplumun en dinamik ve temel taşı olan gençliğin zihinsel ve bedensel bakımdan sağlıklı, üstün ahlaklı, hür düşünceli ve demokrasiye bağlı, girişimci, zararlı alışkanlıklardan uzak olarak eğitimi esastır (FP Kalkınma Programı, 1998: 12-13).

Bu bağlamda Hareket, geleceğin garantisi olarak gördüğü gençliğe eğitim alanında fırsat eşitliği sağlamayı, sosyal hayatta aktif rol alan ve manevi yönden iyi

eğitilmiş bir genç nesil yetiştirmeyi amaçlamıştır. İhtiyaç sahibi gençlere öğrenimlerinin her aşamasında burs verilmeli, yetenekli ve çalışkan gençlere yurtiçi ve yurtdışı her çeşit eğitim ve öğretim imkânları sağlanmalıdır. Gençlerin bilgi ve becerilerini artırıcı ve onları geleceğe daha iyi hazırlayıcı eğitim ve öğretime, ilkokuldan üniversite son sınıfına kadar önem verilmelidir. İsteyen her gence yükseköğrenim imkânı sağlanmalıdır. Ayrıca dil öğreniminde maddi imkânları sınırlı olan gençlere gerekli olanaklar temin edilmelidir (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 97-98).

Gençliğin zihni evreni yıkıcı ideolojilerden korunmalı, mümkünse bu tarz ideolojiler fikir planında yok edilmeli, böylelikle gençlik, fikri muafiyete kavuşturulmalıdır. Gençlerin zihin evreni Millî ve manevi değerlerle takviye edilmelidir (RP Tüzük ve Programı, 1985: 48).

Hükümet protokollerinde yer alan: *“Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkması için, asil milletimizin ümidi, geleceğimizin güveni olan gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerine, millî ve manevi değerlerimize bağlı bir şekilde, manen, fıkren ve bedenen gelişmeleri temel hedefimizdir. Gençlerin zaman ve enerjilerini kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değerlendirmelerine ve en iyi şekilde yetişmelerine imkân sağlayıcı bütün tedbirler alınacaktır. Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınarak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir”* (I. MC Hükümeti Koalisyon Protokolü, 1975:4).

“Gençlerimizin her kademedede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız. Gençlerimizin boş zamanlarının sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle değerlendirilmesine önem vereceğiz. Gençlerimizin, yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise, tam kapasite ile çalıştıracacağız” (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7) ifadeler incelendiğinde Hareketin hedeflediği hususlarda takipçi olduğu, ideallerini gerçekleştirme hususunda gayretli olduğu ifade edilebilir.

4.2.1.11. Özel Gereksinimli Birey Eğitimi

Hareket, özel gereksinimli bireylerin eğitimini daha iyi şartlarda gerçekleştirebilecek kurumların geliştirilmesini (SP Seçim Beyannamesi, 2002: 35), okulların artırılmasını modern teçhizatla donatılmasını, üniversitelerde belli kontenjanların ayrılmasını, bakıma muhtaç çocukların öksüz ve yetimlerin tamamının bakım evi yurt ve okul ihtiyaçlarının öncelikle karşılanmasını ve ailelerinin yanında bulunan bakıma muhtaçlara yardım yapılmasını amaçlamıştır (RP Seçim Beyannamesi, 1991:163).

Harekete göre bedensel, zihinsel ve ruhsal özellikleri nedeniyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan bireyler için özel eğitim sistemleri yaygınlaştırılmalı, bu amaçla hizmet veren özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyeti teşvik edilmelidir (FP Seçim Beyannamesi, 1999:115).

Türkiye’de nüfusun onda birinden fazla oranda özel gereksinimli birey bulunmaktadır. Bu yönüyle eğitimi, bakımı ve sağlığı ile ailelere önemli yükler getiren özel gereksinimli bireylere devlet tarafından sağlanan hizmetler sınırlı ve yetersiz kalmıştır. Bu sorunun aşılması noktasında özel gereksinimli bireylerin başta eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi ve zorunlu istihdam ile topluma kazandırılması gerekli görülmüştür. Bunun sonucunda bir taraftan özel gereksinimli bireyi olan ailelerin yükü azaltılmış olacak, bir taraftan da özel gereksinimli bireyin hayatla bütünleşmesi sağlanmış olacaktır. Bütünüyle bakıma muhtaç özel gereksinimli bireylerin ise aile ortamında barınmasını temin amacıyla ailelere yönelik destek programları uygulanıp, özellikle eğitim ve bilgi açıklarının kapatılması adına hızlı ve etkin bilgilendirmeyi sağlayacak kitle iletişim araçlarından yararlanılabilecektir (FP Seçim Beyannamesi, 1999:140-141).

4.2.2. Örgün Eğitim

4.2.2.1. Temel Eğitim, Ortaöğretim

Millî Görüş Hareketi bireye yönelik eğitimi temel ve ortaöğretim şeklinde kategorize ederek spesifik birtakım ilkeler ortaya koymamıştır. Bireyin eğitim

kurumlarındaki eğitim sürecini daha bütüncül olarak telakki etmiştir.

Erbakan’a göre eğitim temelden başlayarak bireyleri kendisi için yani siyasal sistem için yetiştirmelidir ancak Türkiye’de eğitim sisteminin parametreleri bu şekilde işletilmemektedir. Bireylere kendi tarihleri kötülenerek, geçmişte yaşanan zaferler küçük gösterilerek silik şahsiyetler inşa edilmekte, Batı’nın yetersiz dünya görüşüne özenen bireyler yetiştirilmektedir. Bu sayede bireyler millî şuur ve şahsiyetten uzak bırakılmışlardır. Bu uygulamaların bir göstergesi olarak *“ilkokul birinci sınıfta alfabe, ‘Kaya uyu, uyu, yat uyu’ diye başlıyor. Bizim kuracağımız yeni maarifte çocuklara her şeyden evvel kâinatın Yaratıcı’sı tanıtılacak ve ondan sonra ‘Kaya uyu, uyu, yat uyu’ yerine ‘Mehmet kalk, uyan, çalış!’ denilecek. Millî Görüşçü eğitim sistemi’nde, ahlak ve maneviyat esas olacaktır”* (Erbakan, 2014a: 185).

Bireyin yetiştirilmesi ülke meseleleri arasında en önde gelen bir meseledir. Bireyler kuvveti üstün tutan Batı düşüncesi ile yetiştirilmemeli bilakis hakkı üstün tutan *“adil nizam”*a hizmeti ve herkese iyilik yapmayı gaye edinen bireyler olarak yetiştirilmelidir. Eğitim bu minval üzere temel eğitimden başlayarak eğitimin her aşamasında bireye uygulanmalıdır.

Bu süreçte bireylerin manevi ve maddi bakımdan gelişmiş şuurlu bireyler olarak yetişebilmesi için devlet Hareketin benimsediği ilkeler dâhilinde yeniden organize edilerek adil devlet düzeni kurulmalı, manevi, ahlaki ve ilmi düzen bütün yönleriyle tesis edilmelidir (Erbakan, 2014b: (2)376-378). Böylelikle her birey okuyacağı okulu, bilgi edineceği eğiticiyi kendisi seçecek ve ekolleşme sağlanacaktır (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 91).

4.2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim

Mesleki ve teknik okulların geliştirilmesi, bu sahada eğitim gören bireylerin eksiksiz bir eğitim disiplinine tabi tutulmaları gerekliliğine inanılmıştır. Çıraklık okullarının açılması, okulsuz çırak bırakılmaması, bu okullarda mesleki bilgiler yanında manevi bilgiler ve millî hedefler hakkında da bilgilerin verilmesi

hedeflenmiştir (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 28), (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 89-90).

Çıraklık, kalfalık ve ustalık kanununun yeniden düzenlenerek vasıflı işçi statüsünde bulunan bireylerin sürekli eğitimi için de yeni yapılanmaların gerekliliğine inanılmıştır (RP Seçim Beyannamesi, 1991:149, 157).

Harekete göre mesleki ve teknik eğitimde en öncelikli husus öğrenim çağında olmasına rağmen çalışmak zorunda kalan bireylerin okul sıralarına döndürülmesidir. Bunun yanında sanayi ve teknoloji sektörünün ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman ihtiyacı, eğitilmiş bireylerle sağlanmalı ve elde edilen potansiyel ülkenin enerjisine dönüştürülmelidir. Böylelikle işsizliğin önüne geçilebilmesinin nitelikli bireyler yetiştirmekten geçtiği gerçeği unutulmamalıdır (FP Seçim Beyannamesi, 1999:102, 110-111).

Millî Görüş Hareketi 28 Şubat sürecinde mesleki eğitimin içine sokulmak istendiği durumu çok iyi kavramış, 8 yıllık zorunlu eğitimin mesleki eğitime çok büyük zararlar verdiğini ve vereceğini ifade etmiş, çözüm yollarını da ortaya koymuştur. Harekete göre (FP Seçim Beyannamesi, 1999:112-114) erken yaşlarda hayata hazırlanması gereken gençler; mesleki eğitimi temel eğitim olgusuna kilitleyen, hatta feda eden bir anlayışla ülkenin ve toplumun geleceğini ciddi risklere maruz bırakılmıştır. Hâlbuki *“Normatif ve genel eğitim anlayışının yol açtığı üniversite önündeki yığılmayı, gençleri ve ailelerini bunalımlara sürükleyen gelecek endişesini, emek, enerji ve kaynak israfını önlemenin yegâne çaresi eğitim sistemi içinde çok sayıda mesleki eğitim verecek okul türlerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, imkân ve kaynakların söz konusu eğitim altyapıları için teksif edilmesidir.*

Üniversite önündeki aşırı yığılmanın, genel lise eğitimin ülke çapındaki yaygınlığından kaynaklandığı gerçeği asla göz ardı edilmemelidir. Hem üniversite önündeki yığılmanın sona ermesi ve hem de üniversiteyi kazanamayan gençlerimizin daha kolay iş imkânlarına kavuşması bakımından, mesleki ortaokulların devamı olacak şekilde mesleki liselerin sayısının alabildiğince artırılması öngörülmektedir.

Mesleki ortaokul ve lise çeşidi; çalışma hayatı ile ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarla doğrudan orantılı olacaktır. Alman ve Japon kalkınmasının temelinde mesleki eğitimin yattığı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Böyle bir uygulama ile genel lise mezunlarına meslek edindirme amacını taşıyan LİMME (Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi) gibi projelere de ihtiyaç kalmayacaktır.

Böyle bir uygulama ile bir yandan ailelerin eğitim namına maruz kaldığı ekonomik israfın sonu alınırken; öte yandan da gençlerimiz, hem hayata daha erken başlayabilecek, hem de daha kolay iş imkânlarına kavuşabileceklerdir.” Böylelikle gençler daha girişimci olabilecek, kendi kabiliyetleri doğrultusunda kendi işlerini kurabileceklerdir. Ayrıca genel liselerin sayısı bir hayli azalacağından lise eğitiminin kalitesi de o oranda yükselecektir.

Hareket hükümet ortağı olduğu dönemlerde kendi anlayışı ile de uygun düşecek hedefler belirlemiştir. Bu hedefler şöyle sıralanmıştır:

- ✓ Çırak, kalfa ve ustalar kanunu çıkarılması, iş başında eğitim düzeninin kurulması (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Koalisyon Protokolü, 1974:7; I.MC Hükümeti Programı, 1975: 16).
- ✓ Bütün meslek ve sanat dallarında eğitim ilköğretime dayalı olması, ortaokullarda meslek ve sanat eğitimi veren çeşitli bölümler bulunması,
- ✓ Ortaokuldan sonra öğretim dalını değiştirmek isteyenlere hazırlayıcı imkânlar temin edilmesi,
- ✓ Liselerde de, şartlara göre değişen çeşitli bölümlerin bulunması,
- ✓ Ortaokulda mesleki öğretim görenlerin, gerekli şartları yerine getirmek kaydı ile liselerin yükseköğretime hazırlayan bölümüne geçebilmesi, böylelikle öğrenimde kimsenin önünün tıkanmama ilkesinin gerçekleştirilecek olması,
- ✓ Üniversite ve yüksekokullara girişin, liselerde yükseköğretime yönelen öğrenciler için imtihansız olması ile bu sistem işler duruma getirilinceye kadar, meslek okullarının orta kısımlarının öncelikle açılarak ortaöğretimdeki meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların

üniversite ve yüksekokulların giriş imtihanlarına girebilmelerinin sağlanması,

- ✓ Üniversite ve yüksekokullara girme imkânı bulamayan öğrencilere, özellikle teknik eleman ve fen dalları öğretmeni olarak yetiştirilmelerini sağlamak üzere mevcut öğrenim kuruluşlarının fiziki kapasitelerinden de faydalanılarak eğitim imkânlarının geliştirilmesi (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Koalisyon Protokolü, 1974:8).
- ✓ Kalkınmaya ve üretime katkısı olan mesleki ve teknik öğretime önem verilmesi, mesleki ve teknik liselerin sayılarının artırılması,
- ✓ Teknik elemanların yetiştirilmesinde teorik bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacakları işe kolayca uymalarını sağlayacak şekilde pratik eğitim görmelerinin sağlanması (I.MC Hükümeti Programı, 1975:5), (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7).
- ✓ İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okullarının öğrenime açılması (I.MC Hükümeti Programı, 1975:5), (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7).
- ✓ Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık-kalfalık eğitimi ve iş başında eğitimin geliştirilmesi ve teknik eğitimin yanında, kuvvetli bir iş ahlakını sağlayacak temel ahlaki eğitimin de verilmesi (I.MC Hükümeti Programı, 1975: 10).
- ✓ İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarının, üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şartta tabi tutulması,
- ✓ İmam-Hatip Lisesi mezunlarının, ilkokullarda din ve ahlak dersleri hocası olarak görev yapmalarının sağlanması,
- ✓ İmam-Hatip Liselerinin ilkokullara dayalı olması ve sayılarının ve kontenjanlarının artırılması (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7).

Hedefler incelendiğinde Hareketin idealist yönünün ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Ortaklık protokolüne prensipte belirlediği hedeflerini koydurmuştur. Aynı zamanda eğitimi bir bütün olarak değerlendirerek mesleki ve teknik eğitimde “*kuvvetli bir iş ahlakını sağlayacak temel ahlaki eğitimin*” verilmesini istemesi eğitimde temel ilkelere taviz verilmediğinin anlaşılması açısından ayrıca önemlidir (I.MC Hükümeti Programı, 1975: 10).

4.2.3.1. İlk, Orta ve Mesleki Teknik Eğitim Bağlamında Din Eğitimi

Millî Görüş Hareketi’nin eğitimde önem verdiği hususların belki de en başında din eğitimi gelmektedir. Harekete göre (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 33) din eğitimi ve öğretimi ülkenin manevi bütünlüğünün sağlanması, sürdürülmesi açısından son derece önemlidir. Kitlelerin manevi gelişimlerinin temeli din eğitimidir. Manevi gelişim toplumların Millî kalkınma sürecine de olumlu yönde katkıda bulunmaktadır (RP Tüzük ve Programı, 1985: 49). Din eğitimi, bir eğitim konusu olmanın ötesinde bir temel hak ve özgürlükler konusudur. Din ve vicdan hürriyetinin en geniş alanını kapsayan bireyin dinini öğrenme ve öğretme hakkı, ülkede özgürlükçü ve demokratik bir ülkede olması gereken çerçevede değildir. Bu doğrultuda din eğitimi beklenti ve ihtiyaçlar çerçevesinde layık olduğu yere kavuşturulmalıdır (FP Seçim Beyannamesi, 1999:113).

Dini kurumlar her türlü istismardan uzak tutulmalı, bireyler eğitim yoluyla istismarlara karşı aydınlatılmalıdır (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 33). Böyle bir eğitimin temini adına bireylerin dini ve ahlaki hasletlerle donatılması için gerekli imkânların sağlanması gerekmektedir (MSP Program ve Tüzük, 1976: 15). Yaygın din eğitimi sayesinde istismara imkân bırakmayacak şekilde bir şuur ve bilinç oluşturulabilir (RP Tüzük ve Programı, 1985: 49). Yani bireylerin inançlarını yaşama ve yaşatmaları temel hak-özgürlükler kapsamında ele alınmalı, bu alandaki kısıtlamalar kaldırılmalıdır. Böylelikle bireyler inançlarını özgürce yaşayacak, istismarların önüne geçilmiş olacaktır.

Millî Görüş Hareketi’ni meşru siyaset zemininde temsil ettiği kitleye karşı sorumlu olmasını sağlayan en önemli unsurlardan birinin de din eğitimi olduğu

kanaatindeyiz. Nitekim Hareketin bu noktada verdiği mücadeleyi anlamlı kılmak ve meselenin öneminin anlaşılması açısından Osmanlı Devleti'nin son dönemi ile Cumhuriyetin ilk dönemine ait ders çizelgelerinin yer aldığı tabloların incelenmesi yararlı olacaktır.

Tablo 1. 1913 ve 1914 Yıllarına ait Ders Programları

Dersler	1913-14 Mekâtib-i İbtidâ'îye Ders Programı						1921 Maârif Kongresi Tedrisât-ı İbtidâ'îye Programı			
	Sınıf						Sınıf			
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	1.	2.	3.	4.
Elif Bâ	12	-	-	-	-	-	12	-	-	-
Türkçe	4	8	8	8	8	8	-	8	4	4
Hesâb	4	3	2	2	2	2	3	2	2	2
Eşyâ	4	2	2	2	2	2	3	-	1	1
El İşleri	2	2	2	2	2	2	3	3	2	1
Resim	1	1	1	1	2	2	3	3	2	2
Gınâ ve Müzik	1	1	1	1	1	1	3	1	1	
Amelî Meslek	-	-	-	-	-	-	6	6	6	6
Lisan-ı Ecnebi/Fransızca	-	-	-	-	-	-	-	4	4	4
Kur'ân-ı Kerîm ve Ulûm-ı Dîniyye	1	4	4	4	3	3	-	4	4	2
Zirâat	2	2	2	2	2	2	-	1	1	1
Hendese	-		1	1	1		-	-	1	1
Coğrafya	-	1	1	2	2	2	-	-	1	1
Tarih	-	2	2	2	2	2	-	-	1	1
Türk Tarihi	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Hüs-n-ü Hat	-	-	-	-	-	-	-	-		1
Musahabat-ı Ahlakîyye	3	2	2	1	1	1	-	-	-	-
Terbiye-i Bedeniyye	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-
Toplam Ders Saati	36	30	30	30	30	29	33	32	31	28

Kaynak: Güven ve Boyraz, 2016:306.

Tablo 2. 1926 Yılına ait Ders Programı

Dersler	1926 yılı İlkokul Programı Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi				
	Sınıf				
	1.	2.	3.	4.	5.
Türkçe	12	12	10	7	7
Dîn	-	-	1	1	1
Hayat Bilgisi	4	4	4	-	-
Hesâb-Hendese	2	2	3	3	3
Tarih	-	-	-	2	2
Coğrafya	-	-	-	2	2
Tabiat Dersleri	-	-	-	2	2
Eşyâ Dersleri	-	-	-	-	2
Yurt Bilgisi	-	-	-	2	2
Resim-Elişi	4	4	4	3	3
Musiki	2	2	2	2	1
Jimnastik	2	2	2	2	1
Ev İdaresi (Kızlara)	-	-	-	1	1
Dikiş (Kızlara)	-	-	-	1	1
Toplam	26	26	26	28	28

Kaynak: Güven ve Boyraz, 2016:307.

Tablolar incelendiğinde görülmektedir ki 1913-1914 ve 1921 yılına ait ders çizelgelerinde dini eğitime dayalı derslerin, ders saatleri açısından fazlalığı dikkat çekmektedir. 1926 yılına gelindiğinde ise ders çizelgesinde dini eğitimin haftalık ders saati özelinde ciddi biçimde azaltıldığı görülebilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilerleyen yıllarda benzer şekilde uygulamaları düşünüldüğünde Hareketin din eğitimi noktasındaki hassasiyeti daha da anlaşılır olabilmektedir.

Hareket hükümet ortağı olduğu dönemde ilk ve ortaöğretimde uygulanmak üzere töre ve geleneklere uygun ahlak kaidelerinin öğretilmesi amacıyla zorunlu ahlak dersleri konulmasını, bu dersleri okutacak öğretmenlerin nitelikli olmalarını amaçlamıştır (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Koalisyon Protokolü, 1974:8).

Nitekim bu çaba ve girişimlerin yapılmış olmasına karşılık din eğitime önem verilmemesi, mevcut iktidarların dini hassasiyete sahip olmaması Hareket tarafından eleştirilmektedir.

“Daha üç yıl öncesini hatırlıyoruz. İmam-Hatip Okullarının orta kısımları kapatılmış, kapatma kabahatini saatli bomba gibi birbirlerine atıyorlar.

Lise kısımları dondurulmuş. Erzurum'da İslami İlimler Fakültesi varken Yüksek İslâm'a ne lüzum var deniyor. Birçok köyler camisiz, kadrolar noksan. Karayolu ile Hacca gitmek yasak. Vakıflar yok pahasına satılmaya, elden çıkarılmaya, adeta ortadan kaldırılmaya çalışılıyor. Maarifte koyu materyalist maddeci felsefe cari müstehcen filmler ve neşriyat almış yummuş. Yapacağımız hiçbir iş kalmamış gibi tarihi büyük şehrimiz Sultan Fatih'in şehri İstanbul'un meydanının tam ortasına müstehcen heykeller konuyor” (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 33-34).

Millî Görüş Hareketi'nin din eğitimi çerçevesinde yapmak istedikleri şöyle sıralanabilir;

- ✓ İmam Hatip Okullarının ve İlahiyat Fakültelerinin ilmi yeterlilik ve seviyelerinin ihtiyaca cevap verecek duruma getirilmesi ve emsali akademi ve okulların kanuni hak ve imkânlarına kavuşturulması (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 33).
- ✓ Her ilçeye İmam-Hatip Okulu, her şehire Manevi İlimler Üniversitesi, fakülte veya yüksekokullarından birinin açılması, Cami, Kur'an Kursu, İmam-Hatip Okulu ve bunların yurtlarına ve vakıflara devlet bütçesinden mali yardımlara devam edilmesi, Kur'an Kursu, İmam Hatip Okulu, bu okullara ait yurt ve vakıflara devlet kurumlarından demir, çimento ve kereste ihtiyaçlarının özel indirimlerle verilmesi, Kur'an Kursları adet ve kadrolarının artırılması, ihtiyaç duyulan yerlerde okullardan yazın tatil aylarında Kur'an Kursu olarak faydalanılması, İmam Hatip Okulu adet ve kontenjanlarının artırılması, İmam Hatip Okulu mezunlarının üniversitelerde diledikleri fakültelere girebilmelerine ait kanunun tekrar çıkartılması, İmam Hatip Okulu mezunlarının Millî Eğitim Bakanlığı ve bağlı yüksekokullara girişte aynen lise mezunları gibi muamele görmeleri, İmam Hatip Okulu mezunlarının ilkokullarda Din ve Ahlak dersleri öğretmenleri olmalarına dair kanun teklifinin kanunlaştırılması, İmam Hatip

Okulu orta kısımlarının ilkokullara dayalı olarak kurulması (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 35-36; RP Seçim Beyannamesi, 1991: 99-100).⁴⁸

- ✓ Din eğitiminde aydın din âlimi kadrosu yetiştirilerek ihtiyaçlarının karşılanması, din görevlilerinin terfi edilmeleri ve sayı bakımından milletimizin ihtiyacını karşılayacak seviyeye eriştirilmesi (RP Tüzük ve Programı, 1985: 48).
- ✓ Temel eğitim sürecinde bireylerin din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin yanı sıra, tercihe bağlı olarak Hz. Peygamber'in hayatını da ders olarak alabilmeleri (FP Seçim Beyannamesi, 1999:113).
- ✓ Din eğitiminin 18 yaşına kadar velilerin, 18 yaşından sonra bireylerin kendi isteğine bağlı olarak her kademedede serbest olması (SP Seçim Beyannamesi, 2002: 35) hedeflenmiştir.

4.2.4. Yaygın Eğitim

Ülke kalkınmasının ihtiyaç duyduğu sayı ve nitelikte insan gücü yetiştirecek mahiyette yaygın eğitim faaliyetleri tesis etmek hareket için önem arz etmektedir (II. MC Hükümeti Programı, 1977:7).

Kadın erkek her birey eğitimin bir parçası olma ve bilgi edinme hakkına sahip olmalıdır. Geleceğin teminatı genç bireylerin eğitimi her şeyden önemli olmakla birlikte özellikle yarının anneleri olarak bireylerin eğitiminde önemli bir yere sahip olacak bayan bireylerin ev ekonomisi gibi ve çocuk bireylerin bedeni, ruhi, ahlaki yönden gelişimine katkıda bulunacak bilgilerle donatılması son derece önemlidir. Bu minval üzere ev hanımlarına yönelik olarak özel eğitim programları uygulanabilir. Böylelikle Hareket başlatılacak eğitim seferberliğiyle tüm yurt sathını bir okul olarak

⁴⁸ Hareket, din eğitimi noktasında 1977'de hedeflediği hususların aynılarını 1991'de yinelemiştir. Bu durum, geçen zaman zarfında din eğitimi alanında arzu edilen noktalarda herhangi bir gelişme yaşanmadığının bir göstergesidir.

telakki etmekte, ayrıca bireylerin her birini beşikten mezara kadar yaşam boyu eğitilebilir bireyler olarak kabul etmektedir (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 30).

Halkın eğitime önem verilmeli, halkın eğitilmesi noktasında yaygın eğitim faaliyetlerinin sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından yapılabilmesine yönelik yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Eğitimin her kademesinde sosyal güvenlik uygulamaları eksiksiz işletilmeli, kamusal desteğe ihtiyacı olan her bireye doğrudan destek sağlanmalıdır (SP Seçim Beyannamesi, 2002: 36-37).

Hükümet olunan dönemde mevcut eğitim kurumlarında ihtiyaç ve imkânlar dâhilinde yaygın eğitim faaliyetlerinde bulunulması amaçlanmış, bu doğrultuda yaygın eğitim çalışmaları koşullara göre her seviyede ve çeşitli eğitim alanlarında program eşliğinde daha önce eğitim faaliyetlerinden yararlanamamış bireylerin eğitimini hedeflenmiştir. Böylelikle bir yandan toplumun ihtiyacı olan yetişmiş birey gücü sağlanmış olacak, diğer yandan eğitimde süreklilik imkânları geliştirilmiş olacaktır. Ayrıca hükümete bağlı olarak kültür-sanat faaliyeti yürüten kurumlar tarafından kültür ve sanatsal faaliyetlerin eğitim boyutuyla tüm bireylerin faydalanmasına yönelik olarak düzenlenmesine önem verilmelidir (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı, 1974: 10). Televizyon yoluyla yaygın eğitim faaliyetlerinin yapılabilmesini kolaylaştırıcı faaliyetler amaçlanmıştır (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı, 1974: 13).

Yaygın eğitimde bireyin eğitiminin, yol gösterici, araştırmacı, milletin bölünmezliği prensibini ve millî ve manevî değerleri güçlendirici ve üretime dönük bir şekilde teşkilatlandırılmasına önem verilmesi düşünülmüştür. Bu doğrultuda yaygın eğitimin etki sahasını artırmak adına radyo ve televizyon gibi basın yayın araçlarının ülke çapında kullanılabilirliğinin artırılması hedeflenmiştir (I. MC Hükümeti Programı, 1975:6).

4.2.5. Yükseköğretim

Millî Görüş Hareketi üniversiteleri teorik bilgilerin öğretildiği mekânlardan çıkararak hayata uyarlanabilir faydalı bilginin öğretildiği, tarihte olduğu gibi dünyanın

en büyük âlimlerinin yetiştirildiği eğitim yuvalarına dönüştürmeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede her bölgeye bir teknik üniversite, bir genel üniversite ve bir de dini ilimler üniversitesi kurmak hedeflenmiştir (MSP Seçim Beyannamesi, 1973: 31-32).⁴⁹

İlahiyat Fakültelerinin sayılarının kademeli olarak artırılması nihayetinde “İslami İlimler Üniversiteleri” adı altında ihtisas üniversiteleri kurulması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik öğretim üyesi yetiştirme programlarının oluşturulmasını hedeflemiştir.

Harekete göre (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 36) hâlihazırda İlahiyat Fakültelerinden mezun olmuş bireyler; ortaokul ve liselerde din, ahlak, sosyoloji, felsefe, psikoloji, tarih, coğrafya ve sosyal bilimler öğretmenliği yapabilmeli, çeşitli kuruluşlar ve fabrikalarda sosyal uzman olarak görev alabilmeli ve Vali, Kaymakam, Emniyet Müdürü olabilmek adına diğer üniversite mezunları gibi çeşitli kurumların giriş sınavlarına katılabilmelidir. Hareket böylelikle yükseköğretim mezunları arasında fırsat eşitliğini sağlamayı amaçlamıştır.

“Manevi İlimler Üniversitesi” adı altında özel bir üniversite kurmak amaçlanmış, böylelikle bu üniversitede dünyadaki tüm Müslüman ülkelerden sınavla alınacak gençlerin istihdam edilerek din adamı olmaları düşünülmüştür. Ayrıca bu üniversite Müslüman ülkelerde yapılan çalışmaların toplandığı, uluslararası bilgi ve kaynak merkezi olma işlevini de üstlenecektir (RP Seçim Beyannamesi, 1991:101).⁵⁰

Harekete göre üniversiteler akademik bakımdan özerk, idari bakımdan demokratik kurumlar haline getirilmelidir. Üniversite-millet bütünleşmesi sağlanmalı ve her vatandaş, sorunlarına ilmi çözüm bulmak amacıyla üniversiteye başvurabilmelidir. Her üniversitede, bulunduğu çevre ile ilgili veri ve bilgilerin

⁴⁹ Hareket ilerleyen dönemlerde bu düsturu her ilde fakülte düzeyinde oluşturmayı amaçlamıştır (MSP Seçim Beyannamesi, 1977:28). 1991’e gelindiğinde her şehirde bir üniversite açmak hedefi koyulmuştur (RP Seçim Beyannamesi, 1991:89).

⁵⁰ Hareket 1977’de aynı hedefleri ortaya koymuştur (MSP Seçim Beyannamesi, 1977: 37). 1991’e gelindiğinde amaçlanan hedefin gerçekleştirilememiş olması Hareketi herhangi bir yılgınlığa düşürmemiştir. Hareket ideal olarak belirlediği hedefleri gerçekleştirene kadar gündeminde tutmakta olup, doğrularından mümkün mertebe vazgeçmediği anlaşılmaktadır.

toplandığı “*Bilgi Bankaları*” kurulmalı, isteyen her vatandaşa istediği bilgi sağlanmalıdır. Böylece üniversiteler vatandaşların sorunlarına çözüm buldukları oranda genel bütçeden pay alabilirler.

YÖK kaldırılmalı⁵¹ ve yerine bir “*İlmi Şura*” oluşturulmalıdır. Bu şura “*millî ilim*” politikasını belirlemeli, TBMM’ye, Cumhurbaşkanlığı ve Hükümete danışmanlık yaparak, üniversitelerin sorunlarının çözümünde yardımcı bir kuruluş işlevini yürütmelidir.

Üniversiteler gerçek özerkliğe kavuşturulmalıdır. Her üniversite kendi organlarını seçmeli ve yönetimde öğrencilere de söz hakkı verilmelidir. Üniversite giriş sınavları bölgelerin özellikleri ve şartlarına göre adilce yapılmalı, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliği sağlanarak maddi imkânları sınırlı öğrencilere her aşamada devlet desteği sağlanmalıdır. Üniversite, sanayi, tarım ve işçi kesimi arasında yaygın

⁵¹ Millî Görüş Hareketi zaman içerisinde bazı düşüncelerinde konjonktürel olarak değişikliğe gitmiştir. Bunlardan birisi de Yüksek Öğretim Kurumu ile ilgili düşünceleridir. Zaman içinde YÖK’ü kaldırma düşüncesi yerini kurumun işlevselliği açısından daha yapıcı hale getirilmesi düşüncesine bırakmıştır. Hatta Hükümet ortağı olunan dönemde Hükümet Protokolüne de yansımıştır. “*YÖK yeniden düzenlenecek ve sadece koordinasyonun sağlanmasından sorumlu bir yapıya kavuşturulacaktır*” (RP-DYP Koalisyon Hükümeti Protokolü, 1996:9).

“*Üniversitelerimizdeki yönetim sorunu farklı ve yeni sorunlara kaynaklık eden bir problemdir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) bugüne kadarki uygulamalarıyla bilim üretme ve aydınlanma tutkusunu ile heyecanını körelten, üniversite sorunlarını gidermek, bilimsel araştırmaların sayı ve niteliğini artırmak, öğrenci ve öğretim üyelerinin sorunlarını çözmek yerine farklı düşünceye imkân tanımayan bir denetim kurumu haline gelmiştir. Fazilet Partisi üniversitenin evrensel tanımına kavuşmasını öngörüyor. Üniversite politik mülâhazalarla bir müdahale alanı olmaktan çıkarılacaktır. Üniversiteler bürokratik kurumlar değil, özgür bir ortamda bilimsel üretimin yapıldığı, Türkiye’yi evrensel değerlere taşıyacak birer kurum haline getirilecektir. YÖK, bilimi ve özgürlükleri sınırlayan bir kurum olamaz. YÖK giyimle değil, bilimle uğraşan bir kurum olacaktır. Kendi karar ve ihtiyaçlarını tespit eden özerk kurumlar olması gereken üniversitelerin bu niteliklerini gölgeleyen bütün anti-demokratik uygulamalara son verilecektir. Yüksek Öğretim Kurumu üniversitelere müdahale eden, her şeyi elinde tutan, bilim adamlarının iradesini anlamsız kılan bir kurum olmaktan çıkarılacaktır. YÖK Başkanlığı çoğalan ve yaygınlaşan yükseköğretim kurumları açısından koordinasyon sağlayıcı bir kuruluş haline getirilecektir. YÖK idaresinin oluşumu yeniden düzenlenecektir. SAYIŞTAY örneğinde olduğu gibi demokrasinin üniversite yönetimine yansımaları için YÖK üyelerinin TBMM tarafından seçilmesini sağlayacak yeni bir düzenleme yapılacaktır. Üniversitelerdeki göstermelik rektörlük seçimlerine son verilecek ve üniversiteler rektör ve dekanlarını kendileri seçecektir*” (FP Seçim Beyannamesi, 1999:115-117).

Ancak bu düşünce aradan geçen 3 yıl içinde yerini tekrar YÖK’ün kaldırılması düşüncesine bırakmıştır. “*YÖK kaldırılacak, yerine yükseköğretim konusunda devlete düşen görevleri ve üniversiteler arasındaki koordinasyonu sağlamak üzere, üyeleri TBMM tarafından seçilecek, bir üst kurul oluşturulacaktır*” (Saadet Partisi Seçim Beyannamesi, 2002: 35).

işbirliği sağlanmalıdır. Bu kesimlerin sorunları üniversitelere aktarılmalı; bulunan çözümler bu kesimin yararına sunulmalıdır. Üniversiteler teori ile pratiğin birbirini tamamladığı ve sorunlara gerçek çözüm üretebilen danışma merkezi haline getirilmelidir.

Bölümler akademik faaliyetleri düzenlemede ve araştırmada temel birimler haline getirilmeli, Rektör ve Dekanlar, bölüm kararlarının uygulayıcıları olmalıdır. Üniversitelerdeki mevcut kapasite etkin bir şekilde kullanılmalı, üniversite öğrenimi görmek isteyen her gencin üniversiteye girmesi sağlanmalıdır. Yabancı dil öğrenimine önem verilmeli ancak üniversitelerde öğretim dili Türkçe olmalıdır. Üniversiteler araştırma - geliştirme kurumları haline getirilmelidir.⁵² Üniversitelerde kadro sorunu çözümlenmeli, kadrolar unvana bağlanmalıdır. Böylelikle her unvan sahibi, kendi unvanının kadrosuna doğrudan sahip olmalıdır. Bütün üniversite elemanları yurt dışı imkânlarından adilane bir şekilde yararlandırılmalıdır.

İlme ve ilim adamına gereken önemi vermeyen toplum, geri kalmışlık çemberini kıramaz düsturu ile üniversite mensuplarının maddi imkânları geliştirilmeli, öğretim üyeliği ülkenin en cazip mesleği haline getirilmelidir. Geleceğin ilim adamlarının iyi yetiştirilmesi için devletin bütün imkânları kullanılmalıdır. (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 106-107).

İslam dünyasında lisansüstü ve doktora çalışmalarının yapıldığı, araştırma ve geliştirmeye önem veren Silm⁵³ Üniversitesi adıyla Konya'da bir üniversite açılmalı,

⁵² Yükseköğretime dair yapısal düşünceler zaman geçse de farklı ifadelerle tekrar belirtilmiştir. “Bilimsel ve teknolojik çalışmaların desteklenmesi, Türkiye’de araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin birinci öncelikli faaliyetler olarak algılanması, başta TÜBİTAK ve üniversitelerimiz olmak üzere tüm araştırma kuruluşlarının faaliyetlerinin desteklenmesini öncelikli hedefler olması gerektiğine inanıyoruz. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Kurulu bulunan AR-GE şirketlerinin yanı sıra bu bölgelerde Üniversite- Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri kurulacak ve böylelikle üniversite sanayi işbirliğine öncelikli önem verilecektir. Bu amaçla YÖK kanununda gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Küçük ve Orta Büyüklükteki Sanayilerin ihtiyaç duyduğu teknoloji ve inovasyon desteği de bu merkezlerden sağlanacaktır” (FP Seçim Beyannamesi, 1999: 118-119).

⁵³ Sözlük anlam olarak; sulh, silm ve selamet, fetih anlamlarına gelmektedir (Nâci, 2009: 480).

bu üniversitenin bünyesinde “Silm Bilgi Bankası” kurulmalıdır. (RP Seçim Beyannamesi, 1991: 171).

Kültür ve sanat çalışmalarında hareket noktası olabilecek gerekli bilgi birikimini sağlamak, yeni formlara ulaşmada ufuk açıcı çalışmalar yapmak üzere Klasik Türk Sanatları Fakültelerinin kurulması için gerekli hukuki zemin hazırlanmalıdır (FP Seçim Beyannamesi, 1999: 126).

Millî Görüş Hareketi 28 Şubat sürecinin eğitim uygulamalarına yansıyan yönünü kendi ilkesel duruşu çerçevesinde eleştirmiştir. Eğitimde kamusal hakkın ihlali ve fırsat eşitliğine aykırı bu tür uygulamaları kabul etmediğini ortaya koymuştur. 8 yıllık zorunlu eğitimin İmam Hatip Okulları özelinde tüm meslek liselerine ve mesleki eğitime zarar vereceğini dile getirmiştir.

“Yükseköğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikte açık olmalıdır. Her ne amaçla olursa olsun eğitim hakkına dokunulamaz. Kamu hizmeti alan konumunda olan öğrencilerin inançları gereği başlarını örttükleri için eğitim hakkından mahrum edilmeleri önemli bir insan hakları ihhalidir ve kabul edilemez. Bu yanlış uygulamaya son verilecektir.

Siyasi ve ideolojik mülahazalarla sürekli müdahale edilen ülkenin eğitim sistemi, artık başlı başına bir sorun haline gelmiştir. Kalite düşmüş, eğitimde fırsat eşitliği ortadan kaldırılmış, hatta birçok gencin eğitim hakkı elinden alınmıştır. Üniversiteler bilim üreten ve yayan kurumlar olmaktan çıkarılmış, yaşama biçimi dayatmanın araçları haline getirilmiştir” (SP Seçim Beyannamesi, 2002: 34).

Hareket ortaya koyduğu ve kabul etmediği bu sorunu düzeltmek adına çözüm yollarını da ortaya koymuştur.

“Ülke gençlerimizi daha erken yaşlarda hayata hazırlamamız ve mesleki donanımına kavuşturmamız gerekirken; son iki yıldır Türkiye ilkokul ve ortaokulu birleştirmek gibi çağdaş bir faciaya da sahne oldu. İmam-Hatip Okullarına karşı anlamsız bir muhalefetten kuvvet alan bu tutum, gençlerimizi işten, meslekten ve hayattan koparmaktadır. Hâlbuki mesleğe yönelme ne kadar erken yaşlarda başlarsa, o nispette başarılı nesiller

yetişebilmektedir. Son yıllarda, gelişmiş ÷lkelerde ilkokul alabildiğine kısa tutulur ve mesleki eğitim o nispette erken başlatılırken, T÷rkiye'deki mevcut yaklaşımın mantığını yakalamak daha bir g÷ç hale gelmektedir. Sadece İmam-Hatip Okullarına karşı anlamsız bir muhalefetten dolayı, eğitim sistemimiz çağdışı bir hale getirilmiştir. Bu tutumun gen÷lerimizi meslekten ve hayattan kopartmakla kalmadığı, toplumun geleceğini de tehdit edebilecek bir potansiyel taşıdığı asla gözden uzak tutulmamalıdır” (FP Se÷im Beyannamesi, 1999:112).

“Eğitim kurumlarında insan hakları ve demokrasi ile Din K÷lt÷r÷ ve Ahlâk Bilgisi dersleri okutulması zorunlu olacaktır. Zorunlu eğitim ve öğretim 5+3 şeklinde kademeli olacaktır; zorunlu eğitim bir ge÷iş döneminden sonra 11 yıla çıkarılacaktır. Zorunlu eğitimin ikinci ve üçüncü kademesi mesleki ve teknik eğitime ge÷işi kolaylaştıracak şekilde programlanacaktır; yükseköğretime ge÷işte fırsat eşitliği ilkesi esas olacaktır” (SP Se÷im Beyannamesi, 2002: 35).

Hükümet ortağı olunan dönemde yükseköğretimle ilgili hedef söylemler değerlendirildiğinde harekete mensup bir bireyin bakan olarak hiç Millî Eğitim Bakanlığı yapmamış olmasına rağmen, eğitime dair düşüncelerin büyük oranda programlara dâhil edildiğini söylemek mümkündür. Bu durum Hareketin düşüncelerinde samimi olduğu, siyaset sahnesinde uygulamada bizatihi yer almadığı alanlarda da hükümet ortağına etkisi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Hareketin sahip olduğu düşünce bütünlüğü çerçevesinde, “Adil Düzen anlayışını” hayata geçirmeye çalışması olarak da gör÷lebilir. Hareketin yükseköğretimle ilgili hedef ve planlamaları şöyle sıralanabilir:

“Yükseköğrenim parasız olacak, yükseköğretime alınacak öğrenci sayısı ve bunların fak÷lte ve bölümler arasındaki dağılımı kalkınma planlarında öngör÷len yetişmiş insan gücü hedeflerine göre tespit olunacaktır. Yüksek İslam Enstit÷leri, Eğitim Enstit÷leri ve benzeri diğer yüksekokullara geniş bilimsel araştırma yapma imkânları sağlanacaktır” (CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı, 1974: 8,10).

“Üniversite girişinde, merkezi seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yükseköğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti artırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksekokullarının giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanda başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksekokullara girebilmeleri sağlanacaktır. Yüksek İslam Enstitüleri akademi haline getirilecek ve mevcut enstitülerdeki kontenjanlar artırılacaktır” (I.MC Hükümeti Programı, 1975: 5,7).

“Yükseköğretim çağına gelen gençlerimizin, üniversite ve yüksekokullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün üniversite ve yüksekokullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeye kararlıyız. Gerektiğinde ikili tedrisat yapabileceği gibi, yaz aylarında da bu Millî müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yükseköğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksekokulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz. Üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinde ülke ihtiyaçlarını nazara alarak kapasiteyi artıracacağız. Öğretimin niteliğini geliştireceğiz ve öğretim elemanlarının yurt dışında yetişmelerine öncelik vereceğiz.

İslam enstitüleri akademi haline getirilecek, ilmi araştırma güçleri artırılacak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlak, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır. En yüksek seviyede âlim yetiştirmek üzere bir ‘Manevi İlimler Üniversitesi’nin’ kurulmasına önem verilecektir. Türk ilim, dil ve sanat akademileri kurulacaktır” (II. MC Hükümeti Programı, 1977:6).

Hareket bireyin yetişmesinde ahlak ve maneviyat düşüncesine büyük önem verdiğinden öncelikli olarak programlarda ortaya konulan eğitim planlamalarında

belirtilen husus dikkat çekicidir. Hareketin bu hassasiyet çerçevesinde davranması kendi siyaset ilkelerine uygun davrandığını göstermektedir. Nitekim Kutan'ın belirttiği gibi kitlelerin beklenti ve ihtiyaçları Hareketin siyasetine yansımış, Hareket te toplumun ihtiyaçlarının sözcüsü olmuştur. Beklentileri gücü nispetinde karşılayabildiği ölçüde ülke yönetiminde kendine yer bulmuş, oy oranlarını artırmıştır (Recai Kutan ile kişisel iletişim, 09.01.2019). Ancak yükseköğretimin diğer sorunlarının da gündemde tutulması Hükümet ortaklarıyla aynı hissiyata sahip olduğu ve ortak eğitim değerleri ölçütlerinde uzlaşıyla hareket edildiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Eğitim insanlık tarihi kadar kadim, insanın doğumuyla birlikte başlayan ve insan ile birlikte büyüyen gelişen, insan ile şekillenen kalıcı öğrenme disiplini. Öğrenme ihtiyacı insanda içgüdüsel olarak formatlanmış dürtüsel bir ihtiyaçtır. Öğrenme faaliyeti bireyde belli bir disipliner yapı içerisinde ve belli kurallar çerçevesinde geliştiğinde/geliştirildiğinde, bireyde kalıcı davranışların sergilenmesini sağlamaktadır. Böylece bilinçli öğretim faaliyetinin bir sonucu olarak eğitim faaliyeti ve eğitilmiş bireyler ortaya çıkmaktadır.

Öğretim ve eğitim, bireyin kendini geliştirebilmesi, yaşamını sosyal ve siyasal organizasyon içerisinde sürdürebilmesi için önem arz etmektedir. Bu önem, bireylerden oluşan sosyal ve siyasal organizasyonların devamlılığı için de gereklidir. Bu organizasyonlar, sevk ve idaresi altında bulunan bireylerin davranışlarını, kendi varlıklarını devam ettirmek adına bireylerin davranışlarını şekillendirmeyi çok ama çok önemsemişlerdir. Bu düşünceden hareketle örgün ve yaygın eğitim öğretim kurumları oluşmuştur. Geçmişten günümüze farklı adlarla gelen bu kurumlarda bireylerin istemli davranışlar geliştirmesi amaç ve hedeflenmiştir.

Bireylerde başlayan, sosyal ve siyasal organizasyonlar tarafından öğretim ve eğitim faaliyeti eliyle kalıcı davranışlara dönüşen bu döngü mutluluk ürettiğinde, bireyden topluma yaşamsal huzur ve mutluluk sağlanmış olmaktadır. Böylece bireyler yaşamlarını mutlu ve istikrarlı bir toplum ve siyasal sistem çatısı altında sürdürebilmektedirler. Bireylerin ve toplumların doğup büyüdüğü birlikte nefes aldıkları ortamda mutlu ve huzurlu olarak geliştirdikleri kalıcı-istemli davranışlar kültür ve medeniyet kavramlarının da temelini oluşturmaktadır. Geçmişten gelerek biriken kalıcı-istemli davranışlar kültür-medeniyetin kodları olarak, eğitim yoluyla nesilden nesile aktarılmış, böylece elde edilen huzur ve mutluluğun devamlılığı tüm insanlık tarafından arzu edilir bir yapıya dönüşmüştür. Ancak bahsedilen mutluluk, bireylere eğitim yoluyla yeterince yansıtılamadığında bu durum eğitim sisteminin bir eksikliği olarak bireyleri, toplumu ve siyasal yapıları olumsuz anlamda etkilemeye başlamaktadır. Gerekli tedbirler alınamadığı takdirde bireyden topluma uzanan

huzursuzlukların çeşitliliği (ekonomik, askeri, idari vb.) artmakta ve toplumsal (kültür ve medeniyet boyutuyla) ve siyasal (siyasal organizasyonlar boyutuyla) yıkımlar gerçekleşebilmektedir.

Nitekim Osmanlı Devleti XVII. yüzyıldan itibaren bu aktarımı yeterince yapamadığı için siyasal olarak yıkılmıştır. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e gelinen noktada; Osmanlı'da eğitim alanındaki bozulmalar toplumsal ve siyasal yaşamı nasıl etki etkilediyse, Cumhuriyet döneminde de toplumun ve bireyin ayağa kalkması/kaldırılması adına eğitim alanında bir takım yaklaşımlar benimsenmeye çalışılmış, geçmişte düşülen hatalara düşmemek adına yeni uygulamalar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Siyaset mekanizması toplumun huzur ve mutluluğunun devamlılığı için var olan bir mekanizmadır. Toplumun ihtiyaçlarının veya bireyin ihtiyaçlarının karşılanamadığı noktalarda çözümler üretmek adına var olan bir organizasyondur. Demokratik siyaset düzleminde siyaset yapıcılar toplumun refahı için fiiller ortaya koyarak birey/toplumdan bu ortaya koyduğu fiilleri ve birey/toplumdaki beklentilerin karşılığı oranında birey/toplumun güvenini kazanmayı, birey/toplumu yönetme yetkisini birey/toplumdan almayı amaçlayarak siyaset yaparlar.

Millî Görüş Hareketi, Anadolu coğrafyasında XX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış siyasi, sosyal ve ahlaki bir harekettir. Anadolu'nun bin yıllık Türk-İslam hafızasında kültür ve medeniyet perspektifinde yaşanmışlıkların, değişimlerin, dönüşümlerin bir sonucu olarak doğmuştur. Erbakan'ın kişiliğinde ve kimliğinde hayat bulmuş, şekillenmiş gibi gözükse de toplumsal yığınların bir beklentisi sonucu ortaya çıkmıştır.

Bilimsel perspektifte, Millî Görüş Hareketi yarım asırlık siyasi olgunluk ve tarihsel tecrübeye sahip bir hareket olarak her yönüyle araştırılmaya değer bir anlam taşımaktadır. Hareketin eğitim anlayışı, Necmettin Erbakan'ın eğitim anlayışı çerçevesinde henüz üzerinde çalışılmamış bir saha olarak gözüken eğitim anlayışı birçok yönüyle ele alınmıştır. Bu perspektifle çalışmanın bilim dünyasına katkı verirlilik açısından son derece faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda modernleşme sürecinde yaşanan gelişmeler, sosyolojik sürüklenmelerin birey ve toplumu değişime zorlaması, bu zorlamaya karşı oluşan bireysel ve toplumsal direnç anlaşılmaya çalışılmıştır. Nitekim milletlerin dinamiklerini muhafaza etmeleri ancak genç bireylerin terbiyesine verdikleri önemle ölçülebilir. Bireylerin eğitimini ihmal eden toplumlarda çözümler başlamaktadır. Millî Görüş Hareketi böyle olası çözümlere karşı kitlesel bir reaksiyonun aksiyoner bir parçası olarak misyonunu ortaya koymaya çalışmıştır. Erbakan'ın kurmaya çalıştığı adil düzen anlayışında, hak-batıl ekseninde, insanın yaratılışıyla birlikte (fıtraten) muhtaç olduğu evrensel değerleri siyasi nizam olarak tesis etmenin en önemli unsuru bireyin eğitimidir.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte şekilsel bazı modernleşme hareketleri yapılmış olabilir. Ancak zaman, mekân ve şartlar değişse de yaşam döngüsü, insan temelli sürmektedir. Bu toprakların ortaya çıkardığı insan, binlerce yıldır belli bir geleneği ve inancı sindirerek, içselleştirerek yaşamını devam ettirmektedir. Siyasi iradelerin değişim vurgusu içinde yönettiği topluluğa; "*kök telakki*"sini yani özünü değiştirmeyi dayatması kabul edilebilir bir davranış değildir. Millî Görüş Hareketi'nin düşünce olarak doğmasını bir zaruret haline getiren en önemli nokta bu idraktır.

Millî Görüş düşüncesinde "*kök telakki*" yani bireydeki "*öz*", her zaman hak ve haklı yani adalet ve doğruluk tarafındadır. Batıl olan geçici, yalan, sahte düşünceler bireyin yaşamında, bireyi fıtratından saptırıcı unsurlardır. Bu sebeple bireyin eğitiminde Hareketin önemsendiği en önemli unsurun "*kök telakkinin*" hak ekseninde muhafazası olduğundan yola çıkılarak evrensel ahlak ilkelerinin temel olarak eğitimde de temel olması gerektiğine inanılmaktadır.

Hareketin bireydeki "*kök telakkinin*", hak eksenli muhafazası noktasında ve bireyden topluma inşası amaçlanan yaşamsal modelin karşısında en büyük engel olarak batılı temsilen Siyonizm görülmektedir. Siyonizm, hedeflenen yaşamsal modelin hâlihazırdaki mevcut yapısının da bozucu unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda bir taraftan batılı temsil eden unsurlarla meşru zeminde mücadele edilirken diğer taraftan siyasi ve sosyal hedefleri inşa sürecinde Müslüman topluluklar ile Müslüman Topluluklar Birliği Kongreleri vasıtasıyla bir araya gelinmiştir. Bu

kongrelerde İslam toplumlarının eğitim ile ilgili yaşadıkları sıkıntılar anlaşılmaya çalışılmış, mevcut sıkıntıların çözümüne yönelik kararlar alınmıştır. Ayrıca eğitim alanında işbirlikleri geliştirilerek ortak birtakım eğitim faaliyetleri ile Müslüman toplumların yakınlaşmaları sağlanmıştır. Hareketin bu tarz faaliyetleri, bireyden topluma inşası amaçlanan yaşamsal modelin küresel bir yapıya uyarlanması noktasında önemli adımlardan biri olarak görülebilir.

Hareket eğitim eksenli bireyin inşası sürecinde toplumsal dönüşümün bir parçası olarak manevi kalkınma kavramına büyük önem vermiştir. Bireyin ve toplumun ihmal edilen bir yönü olarak telakki ettiği manevi (ruhsal) tarafın beslenmesi ve desteklenmesi adına bir takım faaliyetler amaçlanmıştır. Amaçlanan bu faaliyetlerin kalkınma planlarının bünyesine dâhil edilerek sürdürülmesi için çok çaba sarf edilmiştir. Ancak iktidar gücünü tek başına elde edememenin verdiği yetersizlikler de göz önünde bulundurularak bu faaliyetler düşünce noktasında bırakılmıştır. Hükümet ortağı olunan dönemlerde ise manevi kalkınma kavramı çerçevesinde kısmi faaliyetler yürütülmüştür.

Erbakan'ın aksiyoner, düzen kurucu bir birey olarak verdiği 50 yıllık mücadelesi birlikte değerlendirildiğinde, Erbakan için İslam ve tasavvufun ne anlam ifade ettiği ortaya konulmuştur. Erbakan nezdinde tasavvufun amacının fertte ve nefiste, siyasetin ise toplumda Hakk'ı hâkim kılmanın bir tezahürü olarak görüldüğü anlaşılmıştır. Millî Görüş Hareketi'nin siyasal bir hareket olarak faaliyet göstermesinin yanında fikrîsel altyapısında görünmeyen dünyanın kanaat önderlerinin etkisinin izleri bulunmaktadır ve Erbakan'ın eğitim anlayışının şekillenmesinde tasavvufun büyük etkisi vardır.

Bu bağlamda Erbakan'ın birey merkezli eğitimin aile ve çeşitli eğitim-öğretim yapıları ile desteklenerek nihayetinde kâmil (olgun) birey tipinin inşasını amaçladığı bir modelin benimsendiği anlaşılmıştır.

Bireylerin eğitimi meselesi tüm toplumlar açısından önem arz eden bir mesele olmuştur. Hareket ve Necmettin Erbakan'a ait yazın çalışmaları neticesinde, Erbakan siyasal ve toplumsal misyonun gereği olarak toplumsal sorunlara çözüm bulmayı amaç edinen bir perspektifle bireyin eğitimi konusuna büyük önem vermiştir. Bu sayede

bireyin eğitim yolu ile inşası sürecinde, Erbakan'ın kendi çizimiyle ortaya koyduğu insan ve devlet modeli istikbali inşa edebilir.

Böylece bu modelin geliştirilerek eğitim uygulamaları çerçevesinde bireylere yönelik davranış geliştirme faaliyetlerinde uygulanabilir olacağına şüphe yoktur. Bu sayede bireyin kendini tanıması, bilinmeyen yönlerini keşfetmesi, adalet ölçütleriyle kendi beden devletini yönetmesine yönelik olarak öğretim programları geliştirilebilir. Geliştirilen bu programlar eğitim-öğretim kurumlarının her kademesinde uygulanabilir. İnsan devleti modeli ile eğitim politikaları üretilirken eğitimde yaşanan veya yaşanması öngörülen bazı problemler aşılabılır, geleceğin inşa edilmesinde Necmettin Erbakan'ın ortaya koyduğu eğitim modeli mevcut eğitim sistemine büyük katkılar sunacaktır.

KAYNAKÇA

I. Kitaplar

- Akay, Hasan. (2005). *İslami Terimler Sözlüğü*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Akın, Kenan. (2000). *Millî Nizam 'dan 28 Şubat 'a Olay Adam Erbakan*. İstanbul: Birey Yayınları.
- Akkiraz, İsmail Hakkı. (2017). *Müslüman ve Siyaset*. İstanbul: Yenidevir Yayınları.
- Aksay, Hasan. (1971). *Millî Nizam Davamız*. İzmir: MNP İzmir Gençlik Teşkilatı.
- Akşin Somel, Selçuk. (2012). Kırım Savaşı, Islahat Fermanı ve Osmanlı Eğitim Düzeninde Dönüşümler. (Editör: Emre Yalçın). *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 685-708.
- Akşin Somel, Selçuk. (2014). Sultan II. Abdülhamid ve Dönemi. (Editör: Coşkun Yılmaz). *II. Abdülhamid Devri Eğitimine Genel Bir Bakış*. İstanbul: Sultanbeyli Belediyesi Kültür Yayınları, 239-244.
- Akyüz, Yahya. (2015). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Albayrak, Sadık. (1995). Eşref Edip Fergan. *DİA, 11*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ay, Rahim. (2011). *Türkiye 'de Siyasal İslam Düşüncesinde Yahudi İmajı "Milli Görüş Örneği"*, Doktora Tezi, ANKARA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayverdi, İlhan. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük. 1*, Ankara: Yazar Yayınları.
- Ayverdi, İlhan. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük. 2*, Ankara: Yazar Yayınları.
- Barthold, Wilhelm; Köprülü, M. Fuad. (1977). *İslam Medeniyeti Tarihi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

- Başar, Nuri. (2015). *Küresel Musibet Siyonizm*. Ankara: MG V Yayınları.
- Başgil, Ali F. (2007). *Başgil'den Mektuplar*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Binbaşıoğlu, Cavit. (2014). *Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bolay, S. Hayri. (2012). Medeniyetin Temeli ve Yeni Medeniyete Duyulan İhtiyaç. *Medeniyet Özel Sayısı*. Ankara: Hece Yayınları, 130-139.
- Cem, İsmail. (1970). *Türkiye Üzerine (Araştırmalar)*. İstanbul: Cem Yayıncılık.
- CHP-MSP Koalisyon Hükümeti Programı, 1974.
- Çağbayır, Yaşar. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. 2, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çelikdoğan, Sedat. (2015). Gerçekleşmiş Rüya Prof. Dr. Necmettin Erbakan. (Editör: Mehmet Biten). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Siyasal Söylem ve İletişim: Prof.Dr. Necmettin Erbakan Özel Sayısı*. Ankara: Anadolu Gençlik Yayınları, 209-214.
- Çorumlu, Tufan. (1974). *Büyük Türkiye'ye Doğru Erbakan Olayı*. İstanbul: Selamet Yayınları.
- Damar, Hasan. (2013a). *Efendilikten Köleliğe Avrupa'da Millî Görüş Hareketi 1*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
- Damar, Hasan. (2013b). *Efendilikten Köleliğe Avrupa'da Millî Görüş Hareketi 2*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
- Doğan, Mehmet. (2011). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Yazar Yayınları.
- Duralı, Şaban Teoman. (2013). *Çağdaş küresel medeniyet: çağdaş küreselleştirilen İngiliz-Yahudi medeniyeti anlamı, gelişimi ve konumu*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- El-Acluni, Ebu'l-Fida. (1988). *Keşfü'l-Hafâ ve Müzilü'l-İlbas. 1*, Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Emre, Süleyman A. (2015). Kadim Bir Yürüyüş Millî Görüş. (Editör: Mehmet Biten). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Siyasal Söylem ve İletişim: Prof.Dr. Necmettin Erbakan Özel Sayısı*. Ankara: Anadolu Gençlik Yayınları, 178-185.
- Emre, Süleyman Arif. (2015a). *Siyasette 35 Yıl. 1*, Ankara: MG V Yayınları.
- Emre, Süleyman Arif. (2015a). *Siyasette 35 Yıl. 2*, Ankara: MG V Yayınları.
- Erbakan, Necmeddin. (1970). *Müsbet İlim ve İslam*. Konya: K.Y.T.T.B. Neşriyatı.
- Erbakan, Necmeddin. (1973). *Meclis'te Millî Görüş Açısından Üçüncü Beş Yıllık Planın Tenkidi*. Ankara: Furkan Yayınları.
- Erbakan, Necmeddin. (1975a). *Millî Görüş*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Erbakan, Necmeddin. (1975b). *Millî Görüş-Temel Görüş*. Ankara: Dağarcık Neşriyat.
- Erbakan, Necmeddin. (1991). *Türkiye'nin Temel Meseleleri*. Ankara: Rehber Yayınları.
- Erbakan, Necmettin. (1993). *Adil Düzen*. Ankara: byy.
- Erbakan, Necmettin. (1996). *İslam Birliği*. İstanbul:MG V Yayınları.
- Erbakan, Necmettin. (2005). *Gayemiz Bütün Beşeriyetin Saadetidir*. Ankara: ESAM Yayınları.
- Erbakan, Necmettin. (2007). *Millî Görüş Manevi Kalkınmayı Nasıl Sağlayacak?*. Ankara: ESAM Yayınları.
- Erbakan, Necmeddin. (2014b). Erbakan Birinci Büyük Kongre'de. (Editör: Taceddin Çetinkaya). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Külliyesi*. 2, Ankara: MG V Yayınları, 383-396.

- Erbakan, Necmettin. (2014a). *Davam*. Ankara: MG V Yayınları.
- Erbakan, Necmeddin. (2014b). Erbakan Diyor ki. (Editör: Taceddin Çetinkaya). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Külliyyatı*. 3, Ankara: MG V Yayınları, 271-335.
- Erbakan, Necmeddin. (2014b). Gizli Dünya Devleti Önsözü. (Editör: Taceddin Çetinkaya). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Külliyyatı*. 2, Ankara: MG V Yayınları, 199-246.
- Erbakan, Necmeddin. (2014b). Millî Görüş Temel Görüş. (Editör: Taceddin Çetinkaya). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Külliyyatı*. 1, Ankara: MG V Yayınları, 379-455.
- Erbakan, Necmeddin. (2014b). Saadetin Temel Esasları. (Editör: Taceddin Çetinkaya). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Külliyyatı*. 5, Ankara: MG V Yayınları, 437-451.
- Erbakan, Necmeddin. (2014b). Türkiye'nin Meseleleri ve Çözümleri. (Editör: Taceddin Çetinkaya). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Külliyyatı*. 2, Ankara: MG V Yayınları, 359-380.
- Erbakan, Necmettin. (2016). *Arkasındakilerle ve Türkiye'nin Kayıplarıyla DARBE*. Ankara: MG V Yayınları.
- Erbakan, Necmettin. (2017a). *Millî Görüş İktidarı: Niçin ve Nasıl*. Ankara: MG V Yayınları.
- Erbakan, Necmettin. (2017b). *İslam Birliği*. Ankara: MG V Yayınları.
- Ergin, Mehmet. (2015). *Asrın Lideri Erbakan*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- Ertem, Hüsamettin. (2015). Millî Görüş Partileri'nin Seçim Materyalleri Dili. (Editör: Mehmet Biten). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Siyasal Söylem ve İletişim: Prof.Dr. Necmettin Erbakan Özel Sayısı*. Ankara: Anadolu Gençlik Yayınları, 278-281.

ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi). (1992). *Müslüman Topluluklar I. İşbirliği Toplantısı*. Ankara: ESAM Yayınları.

ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi). (1993). *Müslüman Topluluklar II. İşbirliği Toplantısı*. Ankara: ESAM Yayınları.

ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi). (1994). *Müslüman Topluluklar III. İşbirliği Toplantısı*. Ankara: ESAM Yayınları.

ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi). (1995). *Müslüman Topluluklar IV. İşbirliği Toplantısı*. Ankara: ESAM Yayınları.

ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi). (1996). *Uluslararası Müslüman Topluluklar Kongresi Genel Sekreterlik Çalışma Raporu*. İstanbul.

ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi). (2006). *16. Müslüman Topluluklar Birliği Toplantısı Raporları ve Nihai Bildirgesi*. Ankara: ESAM Yayınları.

Fazilet Partisi. (1998). *Kalkınma Programı*, Öncü Türkiye İçin El Ele.

Fazilet Partisi. (1999). *18 Nisan 1999 Seçim Beyannamesi*, Gün Işığında Türkiye.

Gökalp, Ziya. (1968). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Gökalp, Ziya. (1996). *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak*. İstanbul: Kamer Yayınları.

Günay, Tuncer. (2014). *Mukaddes Kavgam*. Ankara: Andaç Yayınları.

Gürdoğan, Ersin Nazif. (2014). *Görünmeyen Üniversite*. İstanbul: İz Yayıncılık.

İştar, Emel. (2014). I. Uluslararası Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi Sempozyumu. İhsan Günaydın, Ali Kuzudişli, Adem Çatak (edit.), *Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretlerinin İktisadi Alandaki Etkileri Üzerine Bir İnceleme*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 837-843.

- Kafesoğlu, İbrahim. (2013). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kafesoğlu, İbrahim. (2014). *Türk İslam Sentezi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Karaman, M. Lütfullah. (2009). Siyonizm. *DİA*, 37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 329-335.
- Kazan, Şevket. (2013). *28 Şubat Postmodern Bir Darbenin Anatomisi*. Ankara: MG V Yayınları.
- Kısakürek, Necip Fazıl. (2014a). *Başmakâlelerim 2*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kızıлтаş, Ekrem. (2016). *Herkesin Hocası Erbakan*. Ankara: Hayat Yayınları.
- Kutan, Recai. (2014). Açış Konuşmaları. *Türkiye'nin Millî Eğitim Sistemi Dünü, Bugünü ve Geleceği-Millî Eğitim Sempozyumu*. Ankara: ESAM Yayınları, 22-29.
- Kutan, Recai. (2015). Yüzyıla Erbakan Mührü. (Editör: Mehmet Biten). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Siyasal Söylem ve İletişim: Prof.Dr. Necmettin Erbakan Özel Sayısı*. Ankara: Anadolu Gençlik Yayınları, 165-177.
- Kutan, Recai. (2016). Deklarasyon. 25. ve 26. *Uluslararası Müslüman Topluluklar Birliği Kongresi*. Ankara: ESAM Yayınları, 66-74.
- Mardin, Şerif. (2013a). *Türkiye, İslam ve Sekülerizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Şerif. (2013b). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Şerif. (2014). *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1996). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MNP (MillîNizam Partisi). (1970). *Millî Nizam Partisi Kuruluş Beyannamesi*. Ankara: Nüve Matbaası.

- MNP (Millî Nizam Partisi). (1970). *Program ve Tüzük*.
- MSP (Millî Selamet Partisi). (1973). *Seçim Beyannamesi*. İstanbul: Fatih Yayınevi.
- MSP (Millî Selamet Partisi). (1976). *Program ve Tüzük*. Ankara: Elif Matbaacılık.
- MSP (Millî Selamet Partisi). (1977). *Seçim Beyannamesi*.
- Nâci, Muallim. (2009). *Lûgat-i Nâci*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Oğuz, Yahya. (1993). *Erbakan'ın Misyonu*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Orçan, Mustafa. (2014). İdeolojiden Pedagojiye Millî Eğitim Müfredatı ve Yeni İmkanlar. *Türkiye'nin Millî Eğitim Sistemi Dünü, Bugünü ve Geleceği-Millî Eğitim Sempozyumu*. Ankara: ESAM Yayınları, 85-91.
- Ortaylı, İlber. (2012). Tanzimat Adamı ve Tanzimat Toplumu. (Editör: Emre Yalçın). *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 423-461.
- Ökten, Sadettin. (2014). *Örselenmiş Osmanlı'dan Medeniyet Umuduna*. İstanbul: Hayykitap.
- Özarpınar, Yılmaz. (2016). *İslam Medeniyeti ve Türk Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özçelik, A. Selçuk. (1992). Ali Fuat Başgil. *DİA*, 5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özdemir, Hasan Hilmi. (2013). *Bir Allah Dostu Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Özdemir*. Afyon: Afyonkarahisar Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özdemir, İsmail M. (2015). Türkiye'deki Siyasi Hareketin Uzun Yolu. (Editör: Mehmet Biten). *Prof.Dr. Necmettin Erbakan Siyasal Söylem ve İletişim: Prof.Dr. Necmettin Erbakan Özel Sayısı*. Ankara: Anadolu Gençlik Yayınları, 343-352.

- Özel, İsmet. (2013). *Üç Mesele, Teknik-Medeniyet-Yabancılaşma*. İstanbul: Tam İstiklal Yayıncılık Ortaklığı.
- Özemre, Ahmed Yüksel. (2012). *Misalli Kelimeler Kavramlar Sözlüğü. 1*, İstanbul: Kurtuba Kitap.
- Özemre, Ahmed Yüksel. (2012). *Misalli Kelimeler Kavramlar Sözlüğü. 2*, İstanbul: Kurtuba Kitap.
- Özgedik, Mehmet. (2014). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Ülke Yayınları.
- Özgür, Sedat. (2016). *Necmettin Erbakan ve Gümüş Motor*. İstanbul: İlke Yayınları.
- Özkan, Salih. (2014). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Refah Partisi. (1985). *Tüzük ve Program*. Ankara: Elif Matbaacılık.
- Sarıbay, Ali Yaşar. (1985). *Türkiye’de Modernleşme Din ve Parti Politikaları “MSP Örnek Olayı”*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Şama, Ekrem. (2015). *Allah Dostu Prof.Dr. Necmettin Erbakan*. İstanbul: Ege Basım Yayın.
- Şeker, M. Fatih. (2007). *Cumhuriyet İdeolojisinin Nakşibendilik Tasavvuru Şerif Mardin Örneği*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Şeriati, Ali. (2006). *Dr. Ali Şeriati Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Hivda İletişim.
- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). (2010). *TBMM Albümü (1920-2010)*. Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Yayınları.
- Toksöz, Meltem. (2012). Reform ve Yönetim: Devletten Topluma, Merkezden Bölgeye Osmanlı Modernleşmesi. (Editör: Emre Yalçın). *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 211-226.

- Topçu, Nurettin. (2016a). *Türkiye'nin Maarif Davası*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Topçu, Nurettin. (2016b). *Kültür ve Medeniyet*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tunaya, Tarık Zafer. (1999). *Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri I*. İstanbul: Yeni Gün Yayıncılık.
- Turhan, Mümtaz. (1997). *Kültür Değişimleri, Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Turhan, Mümtaz. (2015). *Garplılaşmanın Neresindeyiz?*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- Uçar, Sabahaddin. (2000). *Savunan Adam*. İstanbul: Yasin Yayınevi.
- Ülken, Hilmi Ziya. (2013). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Yalçın, Soner. (1994). *Hangi Erbakan*. Ankara: Başak Yayınları.
- Yavuz, M. Hakan (2004). Millî Görüş Hareketi: Muhalif ve Modernist Gelenek. Tanıl Bora, Murat Gültekingil (edit.), *Modern Türkiye Siyasi Düşünce: İslamcılık (591-596)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, Mehmet Serhat. (2008). *Arşiv Belgelerinde Mustafa Kemal Paşa'nın Kastamonu Gezisi*. Kastamonu: Töre Yayınevi.
- Yılmaz, Necdet ve Demirci, Cihat. (2017). *Bolvadinli Bir Alim ve Arif Yörükzâde Ahmet Fevzi Efendi*. Ankara: Bolvadin Belediye Başkanlığı.
- Yülek, Ertan. (2015). *Ömürdür Gelir Geçer: Yaşadıklarım, Gördüklerim, Duyduklarım*. Ankara: Cümle Yayınları.
- Zaim, Sabahattin. (2005). Kurtuluşumuzun Reçetesi Türk-İslam Kimliğimizdir. *Türkiye'nin Yirminci Yüzyılı. 1*, İstanbul: İşaret Yayınları, 11-31.

II. Makaleler

GÜLER, T. (2015). Necip Fazıl Kısakürek'in Hayatında ve Eserlerinde Tasavvuf Olgusu. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 19-44.

Günaydın, Yusuf Turan. (2006). Bağlanma: Abdülaziz Bekkine ve Nurettin Topçu İlişkisi, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, 92-97.

Güven, C, Boyraz, E. (2016). Hamdullah Suphi Tanrıöver'in İlk Maârif Vekilliği Dönemi Faaliyetleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6 (10), 286-317.

III. Elektronik Kaynaklar

Azamat, Nihat. (1992). Abdülaziz Bekkine. *DİA*, 5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <https://islamansiklopedisi.org.tr/bekkine-abdulaziz>, Erişim Tarihi: 23.08.2018.

Coşan, Mahmut Esat. (2002). Mehmet Zahit Kotku. *DİA*, 26, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kotku-mehmet-zahit>, Erişim Tarihi: 23.08.2018.

I.MC Hükümeti Koalisyon Protokolü, 1975.

https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2052/Koalisyon_Hukümetleri_C1.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

II.MC Hükümeti Programı, 1977.

https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2052/Koalisyon_Hukümetleri_C1.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

- Kurnaz, Cemal. (1996). Gönül. *DİA* 14, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/maddesnc.php?MaddeAdi=g%C3%B6n%C3%BCl>, Erişim Tarihi: 14.10.2018.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>, Erişim Tarihi: 23.01.2019.
- Milliyet, 05.12.1977. http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/0j52NU9fTnXLHxour9Wueg_x3D_x3D, Erişim Tarihi: 04.05.2018.
- Öngören, Reşat. (2011). Tasavvuf. *DİA* 40, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=400126>, Erişim Tarihi: 13.10.2018.
- Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi Koalisyon Hükümeti Protokolü, 1996, <https://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/KP54.htm>, Erişim Tarihi: 12.10.2017.
- Refah Partisi. (1991). *20 Ekim 1991 Genel Seçimi Seçim Beyannamesi*. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/672>, Erişim Tarihi: 02.02.2017.
- Refah Partisi. (1995). *Millî Görüş'ün İktidardaki Hizmetleri (1974-1978)*. [http://www.esam.org.tr/pdfler/siyasi_dokumanlar/2%20MSP/1978_Milli_G%C3%B6r%C3%BCs_iktidarindaki_Hizmetler%20\(1974-1978\).pdf](http://www.esam.org.tr/pdfler/siyasi_dokumanlar/2%20MSP/1978_Milli_G%C3%B6r%C3%BCs_iktidarindaki_Hizmetler%20(1974-1978).pdf), Erişim Tarihi: 02.02.2017.
- Resmi Gazete. (1934). *Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu*. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2751.pdf>, Erişim Tarihi: 02.03.2018.
- Saadet Partisi. (2002). *3 Kasım 2002 Seçim Beyannamesi, Acil Onarım ve Atılım Programı*. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/937>, Erişim Tarihi: 02.02.2017.

- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). (2018). *TBMM Tutanak Dergisi*, (28) 24.10.1972. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM/d03/c028/mm_03028153.pdf, Erişim Tarihi: 17.12.2017.
- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). (2018). *TBMM Tutanak Dergisi*, (7) 27.11.1978. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM/d05/c007/mm_05007013.pdf, Erişim Tarihi: 17.12.2017.
- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). (2018). *TBMM Tutanak Dergisi*, (7) 29.11.1978. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM/d05/c007/mm_05007015.pdf, Erişim Tarihi: 17.12.2017.
- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). (1961). *1961 Anayasası*. <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm>, Erişim Tarihi: 15.05.2018.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2018). *Tespit*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=TESP%C4%B0T Erişim Tarihi: 17.10.2018.
- Topaloğlu, Bekir. (1995). *Esmâ-i Hüsnâ. DİA 11*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=110404&idno2=c110256#1> Erişim Tarihi: 13.10.2018.
- TTKB (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). (1974). *IX. Milli Eğitim Şurası*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf, Erişim Tarihi: 03.03.2019.
- Uludağ, Süleyman. (1991). *A'yân-ı Sâbite. DİA 4*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=040198&idno2=c040149#2> Erişim tarihi: 13.10.2018.
- Uludağ, Süleyman. (2006). *Nefis. DİA 32*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/maddesnc.php?MaddeAdi=nefis>, Erişim Tarihi: 14.10.2018.
- Yalçın, Soner. (2007). *Hürriyet Gazetesi. O Afişlerin Kökeni Şeyh Ahmet Ziyaüddin Efendi'ye Dayanıyor*. <http://www.hurriyet.com.tr/o-afislerin-kokeni-seyh-ahmed-ziyaüddin-efendi-ye-dayaniyor-5930819>, Erişim Tarihi: 13.07.2017.

EKLER

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Necmettin Erbakan fotoğraf albümü

Ek-2: Erbakan'ın yakın çalışma arkadaşlarıyla yapılan mülakatlar;

- ✓ 06.10.2017 tarihinde İbrahim Titiz ile Parti Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Farklı zamanla bir araya gelinmiştir. Erbakan'a ait fotoğrafların birçoğu kendisinden temin edilmiştir.
- ✓ 06.10.2017 ve 28.12.2018 tarihlerinde İsmail Hakkı Akkiraz ile Parti Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Kendisinden çalışmanın konusu çerçevesinde bilgiler edinilmiştir.
- ✓ 06.10.2017 ve 28.12.2018 tarihlerinde Mehmet Karaman ile Parti Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Erbakan'a ait fotoğrafların bir kısmı kendisinden temin edilmiştir.
- ✓ 18.11.2017, 23.12.2018, 25.12.2018, 28.12.2018 tarihlerinde Muhittin Hamdi Yıldırım ile özel konutunda görüşülmüştür. Kendisinden bilgi ve yayın desteği alınmıştır.
- ✓ 02.01.2018 tarihinde Ahmet Tekdal ile Parti Genel Merkezi'nde görüşülmüştür.
- ✓ 19.01.2018 tarihinde Fatih Erbakan ile Erbakan Vakfı Genel Merkezi'nde görüşülmüştür. Kendisi ile yapılan görüşmenin ses çözümü Ek-1'de sunulmuştur.
- ✓ 10.08.2018 tarihinde Ömer Günaydın ile Aziziye Koleji'nde görüşülmüştür. Kendisiyle Milli Görüş Hareketi ve Erbakan'ın özel eğitim alanındaki düşünce ve uygulama pratikleri hakkında görüşülmüştür.

- ✓ 25.12.2018 tarihinde Hasan Hilmi Özdemir ile özel konutunda görüşülmüştür. Kendisiyle babası Yörükzade Efendi'nin Erbakan ile olan ilişkileri üzerinden bilgi belge alışverişi yapılmıştır.
- ✓ 09.01.2019 tarihinde Recai Kutan ile ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi)'nde görüşülmüştür. Kendisiyle yapılan görüşmenin ses çözümü Ek-1'de sunulmuştur.

Ek-3: Erbakan'ın Almanya'dan manevi büyüğü Abdülaziz Efendi'ye kendi el yazısı ile yazdığı 24.04.1952 tarihli mektubu

Ek-4: Adalet Partisi Milletvekilleri tarafından TBMM Başkanlığı'na 27.11.1978 tarihinde sunulan 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı taslağına dâhil edilmesini istediğı manevi kalkınma bölümünün orijinal metni

Ek-5: Abdülaziz Bekkine Efendi'nin talebi doğrultusunda Erbakan'ın kendi el yazısıyla kaleme aldığı ve 17.09.1951 tarihli Yörükzade Efendi'nin İstanbul'a davet edildiğı mektup

Ek-6: Erbakan'ın Prag'dan Yörükzade Efendi'ye yolladığı 08.01.1957 tarihli kartpostal

Ek-7: Erbakan ve Hüseyin Abbas'ın 24.10.1972 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yaptıkları tam konuşma metni

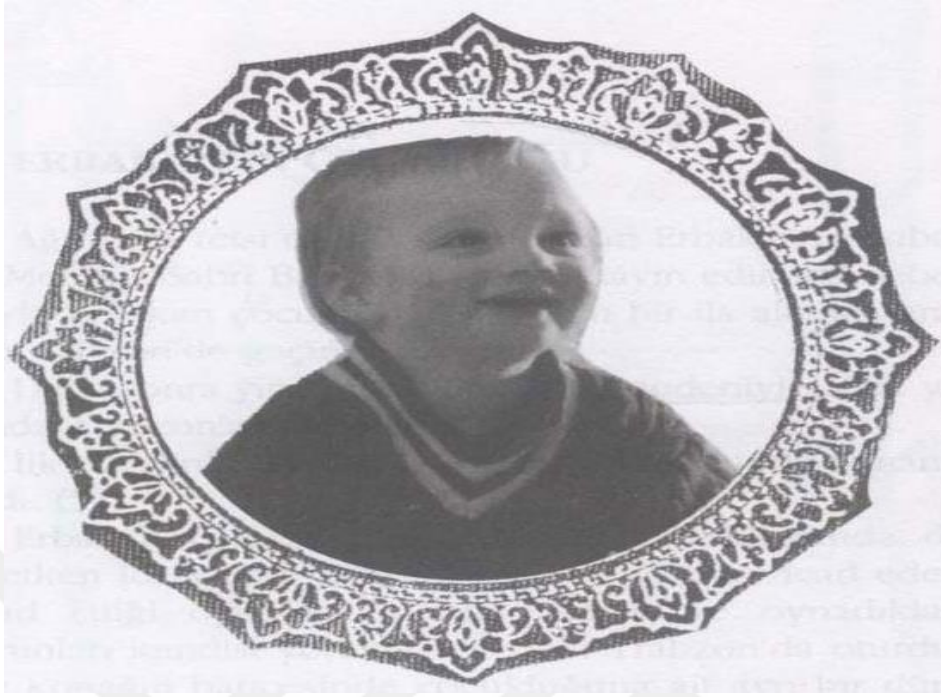
Ek-8: Erbakan'ın 23.11.1978 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı tam konuşma metni

Ek-9: Oğuzhan Asiltürk'ün 24.11.1978 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı tam konuşma metni

Ek-1

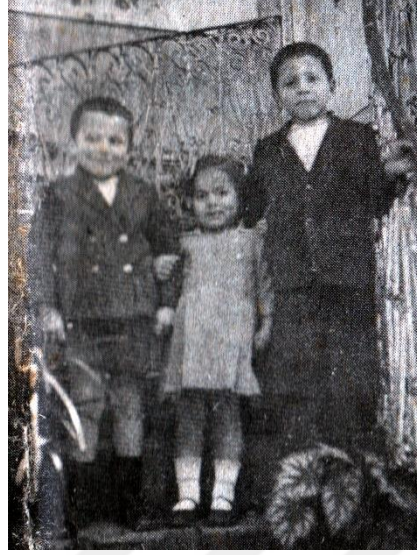
Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN (1926-2011)

Ek-1.1. Necmettin Erbakan'ın çocukluk yılları

Ek-1.2. Necmettin Erbakan kardeşi Kemalettin Erbakan ile

Ek-1.3. Necmettin Erbakan (10), kardeşleri Kemalettin ve Atıfet ile

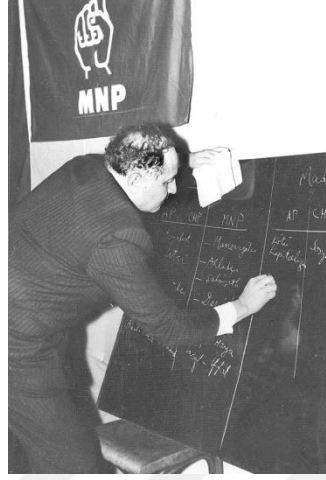
Ek-1.4. Necmettin Erbakan İstanbul Erkek Lisesi'nde talebe iken

Ek-1.5.

Ek-1.6. Necmettin Erbakan'ın askerlik günleri (İstanbul Kâğıthane İstihkâm Okulu, 1955)

Ek-1.7. Necmettin Erbakan'ın eğitimci yönü ve siyaseti birlikte (1970)

Ek-1.8. Necmettin Erbakan, Millî Nizam Partisi Kırşehir İl Teşkilatı'nın açılışı (12 Mayıs 1970)

Ek-1.9. Necmettin Erbakan, gençlerle birlikte

Ek-1.10. Necmettin Erbakan, eşi Nermin Erbakan ve kızlarıyla birlikte (Hac ibadetinin ardından yurda dönüşü, 1977)

Ek-1.11. Necmettin Erbakan, büyük damadı Ömer Faruk Baykoç ve çocuklarla birlikte

Ek-1.12. 54. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başbakanı Necmettin Erbakan, TBMM’nde ziyaret kabulünde Hüsamettin Cindoruk ve Yasin Hatipoğlu ile birlikte

Ek-1.13. 54. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başbakanı Necmettin Erbakan, Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller ve Devlet Bakanı-Hükümet Sözcüsü Abdullah Gül basın toplantısında

Ek-1.14. Necmettin Erbakan, D-8 zirvesinde dünya liderleriyle İstanbul Çırağan Sarayında (Nijerya Devlet Başkanı Sani Abacha, Bangladeş Başbakanı Hasina Vecid, İran Cumhurbaşkanı Haşimi Rafsancani, T.C. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Endonezya Devlet Başkanı Suharto, Malezya, Başbakanı Mahathir bin Muhammed, Pakistan Başbakanı Navaz Şerif, Mısır Dışişleri Bakanı) (1997)

Ek-1.15. Necmettin Erbakan, Recai Kutan ile birlikte (Trabzon İl Kongresi, 2003)

Ek-1.16. Necmettin Erbakan, 85 yıllık ömrünün son günlerinde hastane odasında (26.02.2011)

Ek 2. MÜLAKAT NOTLARI

Ek-2.1. Recai Kutan ile mülakat, 09.01.2019 tarihinde Recai Kutan ile ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi);

Necmettin Erbakan’ın eğitim anlayışı ve eğitime bakışı nasıldı? Kısaca bahsedebilir misiniz?

Erbakan Hocamız eğitime çok büyük önem veriyordu. Şu olayı bir anlatayım, Erbakan Hocamız malumunuz Teknik Üniversiteden mezun olduktan sonra Almanya Aachen Üniversitesi'ne gitti. Oradan döndükten sonra özellikle merhum Menderes'in desteği neticesinde oldukça güç şartlarda Gümüş Motor faaliyete başladı. Ancak bu arada özellikle Türkiye'deki ithalatçılar ve montajcılar böyle bir tesisin gelişmesini arzu etmedikleri için aleyhte bir sürü çalışma yaptılar. Sonunda Erbakan Hoca anladı ki bunlarla ciddi anlamda mücadele için bazı güçleri elinde bulundurması lazım. Bu anlayış içerisinde Odalar Birliği'nde görev almak istedi. Odalar Birliği'nde hangi imkânları eline alabilecek idi o dönemde? Türkiye'nin bir numaralı problemi döviz yokluğuydu ve çok kısıtlı şartlarda Türkiye'de bulunan dövizin özel sektöre dağıtımında AP döneminde Odalar Birliği'ne yetki verilmişti. Dolayısıyla o kısıtlı olan döviz imkânı Odalar Birliği vasıtasıyla dağıtılınca, Odalar Birliği malum o dönemin büyük sermaye gruplarının kontrolü altındaydı. Kullanılması gereken dövizin yüzde doksanı İstanbul ve Marmara Bölgesine gidiyordu. Erbakan Hoca bu yüzden önce sanayi dairesinin başına geçti, sonra çok daha geniş yetki ile genel sekreterliğe geldi. İşte o dönemde Erbakan hocamız bu konuda milleti uyandırmak ve ikaz etmek için bütün Türkiye genelinde uygulanan bir konferans serisine başladı. Konferansların bir numaralı konusu ilim ve İslam idi. Daha sonra gerçek anlamda her bölgenin özelliğine bağlı olarak anlattı ve öncelikle ilim ve İslam'ı anlattı. Tabii ilim ve İslam'ı anlatmak bir yönüyle eğitimle yakından ilgili ki şöyle; her zaman ifade ediyordu “*eğitimimiz tamamıyla batıların kontrolü altındadır. Dolayısıyla öyle bir eğitim sistemi uygulanıyor ki yetişen çocuklar ve onların aileleri gerek teknik alanda gerekse diğer alanlarda yaşanan bilimsel gelişmelerin hepsinin temelinde batılılar var. Mesela biz*

okuduğumuz zaman bizim nesile hatta yeni nesillere İbni Haldun gibi bir otoritenin adını bile öğretmediler. Bunun yanında Aristo'dan başlayarak Eflatun'a Kant'tan bilmem neye kadar bütün bunların hepsini öğretiler.” Erbakan Hoca konferanslarıyla vatandaşlara yerleştirdi ki hayır bunlar doğru değildir. Uygulanan hâlihazırdaki eğitim yanlıştır. Bütün müspet ilimlerin hepsinin temelinde İslam âlimleri vardır. Hangi konularda dersiniz en başta matematikte, astronomide, tıpta ve onun dışında kimyada vesairede ve öyle uydurma kitaplarla değil! Hangi alanlarda hangi büyük âlim var? Bir nevi eğitimin eksikliklerini böylece tamamlamış oldu. Daha sonra da nasıl bir eğitim sistemi olması lazım hususunda Selçuklu'dan başlayarak hangi metotlarla büyük âlimler yetişmiş, bunları anlatıyordu. Dolayısıyla eğitim Erbakan Hoca'nın temel meselelerinin bir tanesiydi.

Necmettin Erbakan ile tanışmanızı anlatabilir misiniz?

Erbakan Hocayla 1947'de tanıştık. Erbakan Hoca o zaman Teknik Üniversitedeydi. Ben de Teknik Üniversiteye yeni girmiştım. O dönemde Gümüşhaneli Ahmet Ziyaüddin Efendi'nin tekkesinde mürşit olan Abdülaziz Bekkine Efendi vardı. Ümmü Gülsüm Mescidi diye Zeyrek'te küçük bir mescitte vazife ifa ediyordu. Cevat Akşit Bey de orasıyla ilgiliydi. Hatta bir anısında anlatmıştı. Hocaefendi'nin çay dağıtımını, hatta bir dönem de müezzinliğini yaptığını söylemişti. Bir yatsı namazında gittik. Hocaefendi'nin evinin altı salon şeklinde yerde sıra sıra minderler vardı. Rahmetli Hocaefendi geldi ve burada sohbet başladı. Orada bulunan cemaat arasında gözüme ilışen iki kişi oldu. Bunlardan birisi Erbakan Hocamız öbürü de rahmetli Nurettin Topçuydu. O dönemde Topçu ile en yakın temas içerisinde olan isimlerden birisi AP'nin Adana milletvekili olan ve bir uçak kazasında vefat eden Profesör Remzi Oğuz Arık'tı. Kendisi eğitimle de çok yakından ilgiliydi ve merhum Nurettin Topçu'nun arkadaşıydı. Dolayısıyla bu konuda müşterek çalışmaları olurdu. O vakit Türkiye'de gündemde böyle ciddi anlamda bir eğitim hassasiyeti de yoktu. Zaten bizim lise çağları döneminde Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'di. Yani eğitim tamamen sol eğilimli bir kadrolaşmanın elindeydi. Bir yandan tabi eskiden beri gelen ırkçı-turancı bir anlayış vardı. Öbür taraftan da Marksist görüşler vardı. İşte o dönemde Erbakan Hoca'nın yakın temasta bulunduğu önemli isimlerden bir tanesi

Profesör Ali Fuat Başgil hocaydı. Ali Fuat Başgil hocanın başucu kitapları serisinden “*Gençlerle Başbaşa*” vesaire hep o eğitim çalışmalarıyla iç içeydi. Bizim o dönemde eğitimci olan milletvekillerimiz vardı yani dolayısıyla ben bu eğitim çalışmalarının içinde olmadım. Daha çok teknik meselelerde Erbakan Hoca ile beraber oldum.

Millî Görüş Hareketi’nin siyaset yaptığı dönemlerde eğitim ile ilgili çalışmalarından biraz bahseder misiniz?

1973 seçimleri oldu, o zaman Millî Nizam kapatılmıştı. Millî Selamet Partisi vardı. O vakit amblemimiz anahtardı. Seçimin sonunda alınan netice ile MSP bir yönüyle hükümet olabilmek için bir anahtar parti haline geldi. Demokrat Parti devamı AP döneminde Halk Partisi hiç iktidar olamadı. Daha doğrusu bir miktar 1960 darbesinden sonra oldu ama o da kısa bir dönem oldu. Dolayısıyla o zaman Ecevit mutlaka iktidar arzusu olmak içindeydi. Kendisi geldi bize müracaat etti, “*gelin birlikte hükümet olalım*” dedi. Çünkü biz hangi parti ile bir araya gelirsek hükümet kurabiliyorduk. Ancak o dönemde AP tarafından “*sağcılar bir araya gelmelidir*” diye topluma bir mesaj veriliyordu. Bu dönemlerde sağcılığın bir tarifi de yoktu. Biz onlara “*sizin sağcılık anlayışınızla bizim sağcılık anlayışımız farklıdır. Bizim sağcılık anlayışımızda amel defteri sağdan verilecekleri kastediyoruz. Siz Batı literatüründe geçen sağ ve sol tariflerine göre tarif yapıyorsunuz*” derdik. Aslında iki parti arasında bir fark da görmüyorduk ancak halkın psikolojisi nazar-ı itibara alınarak Erbakan Hoca “*gelin beraber hükümet olalım*” diye Demirel ile konuştu. Adam dedi ki: “*efendim halkımız verdiği oylarla beni muhalefete tayin etti. Bu halde ben hükümet olmak istemiyorum*” dedi. O halde önümüzde iki alternatif vardı ve onlarla bir hükümet kurmamızı gene bu yalancı sağcılar tarafından nasıl istismar edileceğini de biliyorduk. “*Komünistleri iktidara getirdiler*” mesajı vereceklerdi. Önümüzde alternatifler ise suydı; Ecevit ile bir hükümet kuracaktık, olmadığı takdirde de hükümet kurulamıyor diyerek bir seçime gidilecekti. O vakit de Ecevit’in sloganları millet arasında ve hep onu tutan gazetelerde “*ne ezen, ne ezilen hakça düzen hakça düzen*” benzeri sloganlar vardı. Bu arada tahmin ettik ki eğer biz Ecevit’le hükümete girmezsek bu sefer Ecevit tek başına iktidara gelebilecekti. Çünkü o vakit kimse Ecevit’in iktidara gelebileceğini görmüyordu ve o seçimde Ecevit’in aldığı oy AP’den fazlaydı. Yani tek başına iktidar

olabiliyordu. Biz de Allah’a sığındık ve hükümete ortak olduk. Anlaşıyor ki hep Hocamızın bir sözüdür, *“iktidar gücü elinizde olmadıktan sonra arzu ettiğiniz şeyleri gerçekleştirmeniz mümkün değil o yüzden Ecevit’le iktidara ortak olduk”* derdi. Görüşmelerde *“biz senin bildiğin partilerden değiliz, bizim olmazsa olmazlarımız vardır ve dolayısıyla eğer bizim olmazlarımızı kabul ederseniz memnuniyetle hükümet kurabiliriz sizinle”* dedik. O vakit bir koalisyon protokolü imzalandı. Protokolün en önemli maddelerinden bir tanesi *“halk tarafından inşa edilen ancak yarıda kalan binalarda İmam Hatip Okulları eğitimi açılacak”* maddesiydi. O zamanlar Millî Eğitim Bakanı köy enstitülerinden yetişmiş ve temelli Marksist olan Mustafa Üstündağ diye bir adam vardı. O dedi ki: *“Sayın Kutan ben değil yeni bir İmam Hatip Okulu açmak mevcut olan İmam Hatip Okullarının kapatılmasını savunan bir eğitimciyim ama ne yapayım liderimiz geldi bir protokol imzaladı.”* Bu vesileyle şunu da ifade edeyim her ne kadar Demirel *“efendim Hoca işte bu komünistleri iktidara getirdi”* iftirasını bize atmış olsa bile aslında Ecevit ile beraber hükümet olmanın İslamiyet’e getirdiği bir sürü fayda oldu. O zamanlar üniversiteler ve yargı organları bunlarda (dini meselelerde) o kadar keskinlerdi ki yatıp kalkıp laiklikti, din istismarıydı sürekli gündemlerindeydi. Mesela biz Demirel ile, Ecevit hükümeti zamanında yaptığımız icraatın yarısını yapsaydık bunlar cübbelerini giyip mutlaka sokağa dökülürlerdi. Ecevit’i tuttukları için adamlar hoşlanmadı ama yutkundular, seslerini çıkarmadılar. Ondan sonra da Allah selamet versin, Oğuzhan Bey kardeşimiz İçişleri Bakanı idi valileri arayarak dedi ki: *“ne kadar bina bulursanız İmam Hatip Okuluna dönüştürelim.”* İşte Tokat’ın bir ilçesinde iki katlı bir Kur'an Kursu yapmışlar, adamlar dediler ki: *“efendim biz burayı İmam Hatip Lisesi olarak yaptık.”* Hemen bir bina kiraladılar ve Kur'an Kursunu buraya taşıdılar. Yerine İmam Hatip Lisesi açıldı. O dönemde bu sayede yaklaşık 50 civarında yanılmıyorsa İmam Hatip Lisesi açıldı. Bu arada İlahiyat Fakültelerine ilaveten Yüksek İslam Enstitüleri vardı ve sınırlıydı. Bizim hükümetimize gelince dini meselelerde atılan önemli adımlardan bir tanesi de vekil imamlar vardı ve kadrolu değillerdi. Onlar için 10000 kişilik kadro çıkarıldı. Bu yapılanlar çok fevkalade önemliydi. Yanılmıyorsa 10 tane de Yüksek İslam Enstitüsü açıldı. İmam Hatip Okullarındaki eğitim kadroları da *“iktidara gelmiş bir parti bizi nasıl olsa kollar”* diye bayağı cesaretlendiler. Örneğin ben hatırlıyorum Malatya’da aday oldum, bir program yaptık ve köyleri dolaşıyoruz. Kimler nereye

gidecek onları belirlemeye çalışıyoruz. Biz Pütürge'nin bir dağ köyüne gidiyoruz ve biliyoruz ki ilk olarak ben gidiyorum. Oraya gittiğimde adamlar diyor ki: *“iki gün evvel iki adam geldi bir gece kaldılar bütün köyleri topladılar.”* Bir bakıyorum ki gelenler İmam Hatip Okulu öğretmenleri imiş. O dönemde en aktif çalışanlar İmam Hatip Okulları öğretmenleri idi. Nasip oldu, Allah nasip etti de Diyarbakır'da İmam Hatip hocalığı yaptık. Adını duymuşsunuzdur vefat etti Ali Nar, çiçeği burnunda genç bir öğretmendi. Hüseyin Bey diye Antalyalı bir arkadaşı ile geldi DSİ'ye dedi ki; *“biz İmam Hatip Lisesi'ne geldik, bazı dersler boş geçiyor. Matematik yok, fizik yok, İngilizce yok. Acaba bu boşluğu siz telafi eder misiniz?”* Fehim Bey ve Abdurrahman Ünsal ile birlikte iki sene derse gittik. Tabii imam Hatiplerin önemini de orada gördük. Bu dönemin öğrencilerinin de ne kadar farklı olduğunu hatırlıyorum. Bir gencecik hanım kız yeni bitirmiş üniversiteyi ve Diyarbakır İmam Hatip Lisesi'ne sosyoloji öğretmeni olarak atanmış. Şimdi ders bitiyor, öğretmenler odasına gidiyoruz. Okulda eski müftü vardı, tefsir hocası ve nüktedan biriydi. Öğretmenler odasında hanım kız ağlamaklı ne yapacağımı şaşırmış. Dedi: *“çocuklar benim anlattıklarımı iyice dinlesinler diye eğitimde bize öğretilen bütün eğitim kurallarını uyguladım ancak dönüp yüzüme bile bakmıyorlar, beni dinlemiyorlar, çok sinirlendim. Çocuklardan birini çağırdım sordum ‘ben ne anlattım?’ diye. Ne anlattıysam aynısını tekrar etti, bu sefer daha çok şaşırdım.”* Müftü genç hocaya şöyle söyledi: *“güzel kızım, çocuklar giyiminin japone kol olmasından dolayı, sana saygılarından dolayı bakmıyorlar. Giyimini düzeltirsen dersini rahat işlersin. Burası İmam Hatip Okulu, bu kıyafetle buraya gelinmez”* dedi.

Böylece bu yapılan çalışmalar Türkiye'deki mevcut yapıda çok büyük ölçüde değişiklikler meydana getirdi. 28 Şubat öncesi sonradan adına beşli çete denilen bize karşı gruplar vardı. Refah Partisi'ne karşı olan bu gruplar içerisinde iş adamları vardı ve bunların hepsinin başında da TÜSİAD vardı, Türk-İş vardı. Bunlar Atina'da bir toplantı yaptılar. Bundan evvel Milliyet ya da Hürriyet gazetesinde bir köşe yazarı yazısında dedi ki; *“yüksek yerlerde Millî Görüşün önlenemez yükselişi gündeme geldi, ne yaparız da bunların yükselişini önleyeceğiz? O vakit dendi ki bu partiyi mutlaka bölmek lazım.”*

Atina'da bir araya gelinen toplantıda akademisyenler de vardı. Onlara bazı görevler verildi. Türkiye'deki önemli değişiklikler ile Millî Görüş Hareketi arasındaki bağıntıyı ortaya koymak için bazı istatistiksel çalışmalar yaptırıldı. Bu çalışmalar İmam Hatip Okulları, İlahiyatlar, Kur'an Kursları gibi dinî müesseselerin sayıları ile Hareketin oy oranları arasındaki ilişkiyi değerlendirdiler. Doğrusal bir orantı gözlemlendi, rivayeten bize söylendi. Dendi ki: *“bazı tedbirler alınmadığı takdirde önümüzdeki seçimde Millî Görüş Hareketi %40 oy alacak, o vakit bunların önlenmesi mümkün değil.”*

Dolayısıyla bütün bunlar da gösteriyor ki din eğitimi fevkalade önemlidir. Yani Türkiye'nin Selçuklu'dan, Osmanlı'dan gelen yapısı aynen devam etsin istiyorsak bunlara dikkat edilmesi lazım. Bu yönleriyle eğitime büyük önem verildi.

Nurettin Topçu ile Erbakan'ın Gümüşhanevî dergâhında manevi yönden beslenmelerini önemsiyoruz. Okumalarımız da çok net gördük. Erbakan'ın eğitim anlayışında yani bireyin bedenen beslenmesi kadar ruhunun da beslenmesi önem arz ediyor. Nurettin Topçu'nun söylemleri ile Erbakan'ın söylemleri benzer söylemler ifade ediyor. Nurettin Topçu'nun söylemlerinde de çok net olarak gözlemlemek mümkün, “çocuklarımızı ruhen beslemeliyiz” diyor. Erbakan da söylemlerinde “çocukların kalbine Allah sevgisini koymalıyız” diyor. Bireyde sadece bedenin değil ruhun da tekamülüyeti söz konusu. Bireylerin eğitiminde ve geleceğin inşası noktasında Topçu ile Erbakan'ın etkileşimine dair hatırlanmaya gelen anılarınız var mı?

Talebelik dönemimizde lisede özellikle en büyük şansımız lise müdürümüzün Arif Nihat Asya olmasıydı. Benim babam da Malatya'nın en önemli ilkokullarından bir ilkokulda müdür ve başöğretmen olarak 27 yıl kesintisiz vazife yapmış biriydi. Dolayısıyla eğitim camiasında olan bitenleri rahmetli babamın ağzından öğrenirdim. Yine o dönemde Millî Eğitim Bakanlığı, daha doğrusu CHP yönetimi devrimlerin topluma yerleşmesinde bir numaralı sorumlu olarak öğretmenleri görüyordu. Öğretmenlere devamlı olarak bir sürü doküman gönderiyorlardı. O dönemde hatırlıyorum, dilde reform yapılıyordu ve bir sürü doküman geliyordu. İlkokuldayken bana çok saçma geliyordu, deniyordu ki *“efendim bütün dillerin temelinde Türkçe var.”* Birisini de hiç unutmuyorum Hoca demişti ki: *“geometride prizma diye bir şey var. Bu Latince'den gelmiş bir kelimedir ve bunun aslı Türkçedir. Şimdi prizmayı*

yuvarlamak istersek yuvarlanmaz çünkü pürüz var, dolayısıyla prizma kelimesi pürüz kelimesinden türemiştir.”

Bu süreçte eğitimin bir sürü saçmalıklarının yanında Arif Nihat Asya'nın müdürümüz olması ve yine edebiyat hocamız olması bize çok fayda sağlamıştır.

Lisede iken Arif Nihat Hoca'nın gayretleriyle mezun olduk. Lisede fen şubesi ve edebiyat şubesi vardı. Edebiyat şubesi iki sınıftı ve her sınıfta elli öğrenci vardı. Biz ise fen şubesinde sadece on dört kişiydik.

Biz İstanbul'a Arif Nihat Hoca'nın yetiştirmesi ile fen ve edebiyat alanında iyi yetişmiş öğrenciler olarak gittik. O dönemin sıradan öğrencisi 15-20 şiiri ezberinden okuyabiliyordu.

O dönemde Ahmet Haşim'in Piyale adlı şiir kitabı bizi çok etkilemişti, onu baştan sona ezberlemiştim. Bu şartlarda geldik İstanbul'a, İstanbul'da Türk Kültür Ocağı adında bir dernek vardı. Orada milliyetçilik ve maneviyatçılık düşüncesinin hepsinin karması vardı. Bu derneğe üye olduk. Fethi Gemuhluoğlu, Bekir Berk vardı. Bekir Berk ırkçı Kemalist düşüncede idi. Mustafa Kemal'in “*Ne Mutlu Türk'üm Diyene*” sözünü kabul etmezdi. “*Ne Mutlu Türk Olana*” olarak söylerdi. Kan ırkçılığını savunuyordu. Esasen dernekte ise fikirlere etki eden Nurettin Topçu oradaydı ve biz kendisini tekkeden önce tanımiştık. Elbistan'lı Rahmi Eray oradaydı, kendisine Emin Acar'ın mürşidi diyorduk. Emin Acar'ın oğlunun adı da sanıyorum bu yüzden Rahmi'dir. Rahmi abinin kendisi İslami bakımdan fevkalade iyi yetişmişti. Ancak kendisinin tromboflebit hastalığı vardı. Hastalığa bağlı olarak havalar ısındı mı mutlaka istirahat alırdı. Son sınıfta olmasına rağmen imtihanlara girememişti, varlıklı bir ailenin çocuğuydu. Her gün evine Elbistan'dan bol miktarda kuru yiyecekler geliyordu ve bir yardımcısı vardı. Günde evine 8-10 ekmek geliyordu. Rahmi abi sohbetlerini salonda yapar, ne kadar dergi ve yeni neşriyat varsa buraya gelir, orada müzakere edilirdi. Bir gün kendisine gittik, “*bazı dini meselelerde arkadaşlarımızla tartıştık ancak bir uzlaşya varamadık sizden yardım istedik*” dedik. Bizi Abdülaziz Bekkine Efendi'ye yönlendirdi, “*İstanbul'un bir numaralı alimidir*” diyerek bizi Bekkine Efendi'ye götürdü.

Sınıf arkadaşım Rıfat Tandoğan, Gökhan Evliyaoğlu oradaydı. Gökhan aslında o Tekke'nin adamıdır ama sonradan başka yerlere yöneldi. Neyse gıybetini de yapmış olmayalım. Orada Nurettin Topçu, Erbakan Hoca birlikteydi. Hocaefendi geldi Rahmi

abiye yönelttiğimiz bütün soruların cevaplarını bize söyledi. Biz kapımızı bulduğumuzu düşünerek oraya isabet intisap ettik. Haftanın iki günü uzun mesafeler yürüyerek sohbetlere devam ettik. Teknik üniversite talebe yurdundan Ümmü Gülsüm Camii'ne gider yolda da gece yaralarına kadar sohbetin istişaresini yaparak dönerdik. Bir gün sohbet sırasında abilerimizden birisi Hocaefendiye demiş ki efendim: *“bir gün Karaköy'de vapur iskelesinde gençler koltukların altında gazeteler olduğu halde ‘mücadele mücadele’ diye satıyorlar. Çok hoşumuza gitti, aldık”* diyorlar. O dönemde biz gazeteyi Bekir Berk, Rahmi abi Pendik'te birlikte yayına hazırlıyorduk. Yazı yazarlar arasında daha büyükler de oluyordu. Peyami Safa, Hamdullah Suphi Tanrıöver Türk kültür ocağına geliyordu, bunlardan istifade ediyorduk. Turgut Özal'ın yakınındaki Mehmet Dülger'in babası Bahadır Dülger vardı, Osman Turan vardı. Onlarla da tanıştım, onların da yazılarını alırdık. Hocaefendi'ye gazeteyi vermişler: *“Hocaefendi gazeteyi aldı okudu sonra da elini açtı dua etti. Ondan sonra da siz buraya düştünüz”* dediler. Allah rahmet eylesin.

İşte böyle etkileşme nasıl oluyor dersanız eğitim fikriyatı bir yandan Nurettin Topçu bir yandan da işte bu tanıdığımız önemli bazı kişiler sayesinde oldu. Erbakan Hoca benden için gençlere derdi ki: *“bak bak bunlar vapur iskelesinde ‘mücadele mücadele’ diye dergi satarlardı”* diye anlatırdı. Orada çok kişiye ulaştığımızı düşündüğümüz için orada o dergileri satardık. O dönemde millette Müslümanlığa dönüşte büyük bir özlem vardı. Özellikle yaşlılarda bu hassasiyet vardı: *“evladım beş tane ver, on tane ver”* diyerek fazla fazla alırlardı.

Erbakan ve Millî Görüş Hareketi siyaset yaptıkları süreçte Millî Eğitim Bakanlığı'nı hiç alamadılar. Erbakan Millî Eğitim Bakanlığı'nı alabilseydi, sizinle özel sohbetlerinde paylaştığı “eğitimde şunu da hedefliyordum” dediği veya “böyle de yapabiliirdik” dediği herhangi bir husus oldu mu?

Zaten Hocanın etrafındaki dar kadroda ana fikir olarak eğitim vardı ve bazı bakanlıkların mutlaka alınması arzusu vardı. Şimdi bu MC Hükümetleri döneminde Hükümetin kuruluşu bizim evde oldu. İşte Ecevit'in o meşhur Güneş Motel rezaletinden sonra o vakit Demirel bazı şeyleri anladı artık yola geldi. Tabii bizim Demirel ile eski uzun bir geçmişimiz olduğu için DSI'den, gazeteciler de duysun istemiyorlar: *“Recai'nin evinde görüşelim”* demiş. Demirel geldi *“Eee Hoca inşallah*

hükümeti kuracağız. Daha sen söylemeden ben sana söyleyeyim. Şu bakanlıklar size yakışır” dedi. “Diyanetten Vakıflardan sorumlu Devlet Bakanlığı söz sizde Sanayi Bakanlığı o zaten sizde, herhalde Tarım Bakanlığı'nı da istersiniz. Ondan sonra Ekonomik Kurul Başkanlığı şahsen (beni kastederek) sizin uhdenizde olacak” dedi. “Evet Hoca bunun üstüne ne istiyorsun?” diye sordu. Erbakan Hoca dedi ki “bu sefer Dışişleri Bakanlığı'nın biz istiyoruz” dedi. Birdenbire adam öylece bir dondu, “Ciddi misin Hoca” dedi. Hoca “ciddiyim” dedi. Önünde bir bloknot vardı açmıştı, onu kapattı ve “bunda ısrarcı iseniz bu Hükümet kurulmaz” dedi. Evet, yani eminim ki Hoca bir de eğitimi söyleyecekti de söylemeye mahal kalmadı.

Bakin o dönemin kamuoyuna mal olmuş önemli liderleri var. Efendim diyelim ki bir İnönü gelmiş geçmiş, Ecevit gelmiş geçmiş, Demirel gelmiş geçmiş. Ondan sonra buna benzer isimler şimdi şu anda acaba bu geçmişte önemli görülen liderler hakkında kamuoyunda ve gençler arasında acaba bunlar hakkında herhangi bir doktora çalışması var mı? Ancak Erbakan Hoca ile ilgili benim bildiğim bana müracaat eden aşağı on beş civarında doktora çalışması yapan var. Bu durum Cenabı Hakk'ın bir ikramıdır. Hoca sağlığında bu ilgiyi görememiştir, vefatından sonra çok kişi başka çevrelerden bana “*ya Recai Bey biz Hocanın değerini bilememişiz ne büyük adammış*” diyen çok sayıda adam var.

Efendim çok teşekkür ediyorum.

Ek-2.1.1. Recai Kutan ile ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi)

Ek-2.2. 19.01.2018 tarihinde Erbakan Vakfı Genel Merkezi'nde Fatih ERBAKAN ile mülakat;

Millî Görüş Hareketi'nin lideri olarak Necmettin Erbakan iktidara geldiğinde eğitime dair neler yapmayı düşünmüştü? Neleri değiştirmeyi istemişti? Bir yakını olarak birebir sohbetlerinde sizinle paylaştığı hususlar çerçevesinde bizlere neler aktarabilirsiniz? Buyurun efendim.

Tabi kendisinin meşhur olan ve eğitimle ilgili konuşmalarında bizim de Millî Görüş olarak adeta sloganlaştırdığımız; eğitim sisteminde 5 in 4 ten büyük olduğunun öğretildiği kadar, bütünleşmesi bütünleştirilmesi hep desteklenmesi şarttır. Yoksa yine meşhur bir sözü; *'çok iyi bir bilgisayar programcısı genç manevi eğitim ile desteklenmezse bu bilgisayar programcılığı ilmini gidip banka hesaplarını hack'lemek için kullanır, internette birtakım kurumların sitelerini çökertmek için kullanır veya çok zeki çok becerikli bir gence manevi eğitim yeteri kadar verilmezse bu zekâsını kasa hırsızlığı yapmakla yapmakta kullanır'* sözleri Millî Görüş literatürüne geçmiştir. Bu nedenle eğitim sisteminde manevi eğitimin son derece önemli yer tuttuğuna her zaman vurgu yapmıştır. Bunun yanında tabii ki diğer mühendislik gibi tıp gibi diğer ilimlerin de pozitif ilimlerin de en ileri seviyede verilmesi ve Türkiye'nin yeniden büyük Türkiye haline gelmesinde bu iki sacayağının çok önemli rol oynadığını yani manevi kalkınmanın ve maddi kalkınmanın yani hem pozitif ilimlerin hem de manevi ilimlerin, ahlakın, faziletin yeni nesillere topluma, millete verilmesi ile yeniden büyük Türkiye ile bu iki sacayağı üzerinde yükseleceğini oluşacağını ifade etmiştir.

Özellikle benim de dikkatimi çeken bir husus, gerek Millî Nizam Partisi'nin ve gerekse Millî Selamet Partisi'nin özellikle Parti programlarında hep rahmetli Erbakan hocamız şuna vurgu yapıyor. Diyor ki; *'işte en güzel masa başında veya da uygulandığı zaman en iyi sonuç vereceğine inandığınız birçok kanunlar yapıyorsunuz, birçok düzenlemeler yapıyorsunuz, hem ticari hayatta hem sosyal hayatta fakat buna rağmen istediğiniz sonuçları alamıyorsunuz. Ticari hayatta bu kadar düzenleme bu kadar kanun kural ortaya koyacağınıza aslında insanların manevi açıdan yetişmesini gelişmesini sağlarsanız işi baştan, kökünden halletmiş olursunuz'* diye bir özel vurgusu var. Benim de çok dikkatimi çekmişti. 'Hem ticari hayatta hem beşeri

münasebetlerde, sosyal hayatta ne kadar kanun kural düzenleme en mükemmel şekilde yaptığınızı düşünseniz bile insanın kendi içinde bu hak hukuk anlayışı ahlak maneviyat ahiret inancı ve Allah korkusu insanın nesillerin kalbine yerleştirilmediği takdirde yine bu en geniş en kapsamlı düzenlemelerle kanunlarla bile hayatı düzenleyemezsiniz ve sonuç almanız mümkün olmaz' diye bir vurgusu vardı.

O nedenle asıl öncelikli olan yeni nesillerin milletin kalbine ahiret inancına Allah korkusunu maneviyatı ve ahlaki yerleştirmek gereklidir diye bunu Millî Nizam'ın Millî Selamet Partisi'nin Parti programlarında da özellikle vurgulamış. Hatta Refah Partisi döneminde de bir vurgusu vardı. Diyordu ki 'herkesin başına bir tane Jandarma, bütün vatandaşların her birinin başına bir tane Jandarma dikseniz bile istediğiniz düzeni sağlamanız mümkün olmuyor. Bunu yapmak yerine herkesin kalbine Allah korkusunu ahiret inancını haram ve helal bilincini yerleştirmeniz gerekir' ifadesini kullanmıştı. Bu da gene dediğim gibi manevi eğitimi ahlak ve maneviyatın öncelenmesine vermiş olduğu önemi gösteren bir sözdür. Bu bağlamda tabi CHP-MSP Hükümeti'nde sol zihniyetinde bir koalisyon partisi olmasına rağmen kendisinin de ifade ettiği gibi 600 İmam Hatip Okulu, 5000 Kur'an kursunun açılmasını bu dönemde sağlamıştır. Biraz evvel söylediğimiz görüşleri ve onlarla paralel onları destekleyecek şekilde bu CHP-MSP koalisyon döneminde İmam Hatip mezunlarının sadece ilahiyat fakültelerinde değil diğer bütün istedikleri fakültelere gidilebilmesinin önünü açan düzenlemeleri yapmıştır. Bu da önce ahlak ve maneviyat anlayışına sahip Allah korkusu kalbinde yer etmiş, ahiret inancına sahip imanlı inançlı insanların sadece İlahiyat Fakültesi değil hayatın her alanında yetişmeleri ve hayatın her alanında bu manevi önceliğe sahip gençlerin nesillerin yer almasının sağlanmasının önemini ve gereğini gösteren bir hamledir. Tabii bunların aynı zamanda dediğim gibi Sol görüşlü bir parti ile koalisyon döneminde yapılmış olması da ayrıca önemli bir olaydır.

Efendim Necmettin Erbakan bir baba olarak nasıl bir eğitimciydi? Kendisinin teşkilat yapısını ve teşkilattakileri sabırla yetiştirdiğini mülakatlarımda gördüğüm bütün büyüklerimden işittim. O'nun elinin değmediği her çalışmanın eksik kaldığını, ne zaman ki kendisi çalışmaya dâhil olduktan sonra çalışmalarda eksik kalan tarafların tamamlandığını ifade ettiler.

Muhittin Hamdi Yıldırım'ın anlatımında; 1991'de Rusya'dan gelen bir heyete adil düzeni anlatan akademik düzeyde sunumlar hazırlanmış. Ancak sunumların devamında Necmettin Erbakan'ın müdahalesiyle meseleler anlaşılabilmiş. Necmettin Erbakan'ın meselelere yaklaşımında müthiş bir teknik ve analiz olduğunu belirttiler. Müthiş bir tasavvura sahip, müthiş bir mühendis, müthiş bir beyin yapısı var. Her şeyi önce kendi zihninde tasarlıyor ve bunu daha sonra hayata geçirmek adına da hamleler yapıyor. Bunu görmemek mümkün değil. Mesela sizin büyüme sürecinizde, gençliğinizde aile içerisinde, size olan davranışları nasıldı? Sizin yaşamınızın, davranışlarınızın şekillenmesi sürecinde kendisinin eğitimci tarafını da merak ediyoruz.

Tabii kendisi temizliğe çok önem verirdi. Çocukların yetiştirilmesinde bizim dinimiz bir defa temizlikle başlar diye her zaman söylemiştir. Temizlik konusunda bizlere de her zaman hem örnek olmuş hem de nasihatler de ve tavsiyelerde bulunmuştur. Örneğin ben küçük bir çocukken elimi ayağımı kirlettikten sonra yanına gittiğimde bu durum dikkatini çekmiş *'gidip mutlaka elini yıka'* diye bana söylemiştir. *'Abdest, temizlik bizim dinimizin temelidir. O nedenle çocukların yetiştirilmesinde de temizliğe önem verilmesi gerekir. Necis olanın ve temiz olanın birbirinden ayırt edilmesi çok önemlidir. Bütün ibadetler önce temizlik ile başlar'* diye her zaman ifade etmiştir. Bunun yanında tabi Kur'an-ı Kerim'i öğrenmemiz konusunda teşvik edici olmuştur. Hem ablamların hem benim hem de aynı zamanda namazlarımıza başlamamız konusunda 10 yaşını geçmeden namazlara başlanması konusunda da yine teşvik edici olmuştur. Rahmetli annem aracılığıyla bize bunları aktarmıştır kendisi de bizzat söylemiştir. Bunların yanında tabii söylenmesi gereken özellikle üniversite eğitime büyük önem veren bir kimse olmuş olmasıdır. Örneğin bir hanımefendiye bir genç kızıma bir damat adayı talip olduğunda iki tane sorusu vardır. Birincisi *'damat adayı namaz kılıyor mu'* sorusu olurdu. Diğeri de *'üniversite mezunu mu? Tahsili ne?'* diye soru sorardı. Tabii bu durum sadece damat adayı için değil, hanımlarında üniversite eğitime devam etmesinin önemini her zaman söylerdi. Bu nedenle hem ablamların üniversite tahsilini gerçekleştirmesini tavsiye etmiş, teşvik etmiştir. Bütün camiamızda da akrabalarımız içerisinde de kendi kız çocukları ile ilgili soranlara mutlaka üniversiteyi okumalarını, mutlaka üniversite tahsili yapmalarını kız

çocuklarına tavsiye etmiştir. Tabi iki uçlu bir eğitime sacayağı üzerine oturan bir eğitime önem veriyor. Hem manevi ilimlere hem de pozitif ilimlere önem veriyor. Tabi bir de bu manevi eğitim verilirken özellikle bildiğiniz gibi meşhur sözü '*Müslüman olmak yetmez şuurlu Müslüman olmak gerekir*' sözüdür. Yani sadece bir insana Kur'an-ı Kerim'i öğretmek ezberletmek, namazını, bireysel ibadetlerini yapmasını öğretmek sadece yeterli olmuyor. İslam'ın özünü de mutlaka mantığını da mutlaka gençlere yeni nesillere vermek gerekir. Şuurlu Müslüman olunması gerekir. Yani bu da meşhur sözü yine biliyorsunuz İslam'ı şuurlu bir şekilde bilen öğrenen kimse mutlaka iki temel konuya dikkat eder. Bunlardan birincisi dış güçlerin dünya Siyonizm'inin ekonomik sömürüsüne karşı gelinmesidir. Yani bununla ilgili meşhur sözünü de bilirsiniz duymuşsunuzdur: '*namaz kılan Yahudi kölesi olmayacağız. Namaz kılan Yahudi kölesi olmayı kabul etmememiz gerekir*' sözüdür. Bir diğeri de İslam'ın sadece yine bireysel ibadetlerden ibaret olmadığını ekonomik sömürünün ortadan kaldırılmasının, ortadan kaldırılmasını sağlanması olduğunu iki temelde de İslam'ın sadece bireysel ibadetlerden ibaret değil aynı zamanda zulmün, haksızlığın, çifte standardın, adaletsizliğin ortadan kaldırılmasını sağlamak için çalışmak olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla şuurlu bir Müslüman tabii ki bireysel ibadetlerini yapacak, Kur'an okuyacak, zekât, sadaka, hac, umre görevlerini yerine getirecek ama aynı zamanda da hem ülkesinde hem de bu dünyada ekonomik sömürünün ortadan kaldırılmasını sağlamak için mücadele edecek.

Siyonizm'in borç ve faiz ekonomisine karşı mücadele edecek, onun yerine faizsiz adil bir ekonomik sistemin kurulmasını sağlamak için mücadele edecek. Bunun bilincinde olacak hem de aynı zamanda İslam âleminin birliğinin sağlanması, İslam birliği ile Siyonizm'in üzerimizdeki planlarının bertaraf edilmesinin sağlanması ve İslam birliğinin, İslam medeniyetinin öncülüğünde yeni bir dünyanın adil bir dünyanın kurulmasının sağlanması için çalışacak. Bunun bilincinde olacak yani hem namaz kılıyor hem başını örtüyor ama ondan sonra çıkıp Kudüs'ten bana ne, Mescid-i Aksa'dan bize ne demeyecek. Hem namaz kılacak hem de Kıbrıs'ı verelim Rumlara, verelim kurtulalım, bizim ne derdimiz var demeyecek. Dolayısıyla İslam öğretilirken şuurlu Müslüman olmanın da aynı zamanda öğretilmesi lazım. Bunu da çok güzel bir şekilde açıklıyor: '*namaz kılan Yahudi kölesi olmayı kabul etmemek!*' Bizim de

zaman zaman bir benzetmemiz oluyor kendisinin bu sözüne paralel olarak: ‘*Ayete’l-Kürsi okuyan papağan.*’ Erbakan hocamız da aslında bunu kast ediyordu. Ayetlerin aslında Cenâb-ı Allah'ın Kur'an'ını okuyup bunu söyleyen, tekrar eden ama tam olarak neyin istendiğini neyin emredildiğinin farkında olmayan, o ayetleri diliyle okuyan arkasından da bunlara aykırı hareket eden bir nesil olmaması. Yani Ayete’l-Kürsi’yi ezberden okuyan ama ne okuduğunun farkında olmayan bir papağan gibi olmaması gerektiği konusunda da her zaman vurgu yapmıştır.

Teşekkür ediyorum efendim.

Ek-2.3. Yörükzade Ahmet Efendi’nin oğlu Hasan Hilmi Özdemir’in konutunda (Ankara-Ümitköy)

Ek-2.4. Muhittin Hamdi Yıldırım (Din Görevlileri Birliği Derneği Genel Başkanı) ile

Ek-2.5. İsmail Hakkı Akkiraz (Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı), İbrahim Titiz (Necmettin Erbakan'ın Özel Kalem Müdürü) ile

Ek-2.6. İsmail Hakkı Akkiraz (Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı),
Mehmet Karaman (Necmettin Erbakan'ın Özel Kalem Müdürü) ile

- 2 -

Konferansın ismi "Arabien - Route" Türkçesi "Arabistan
Bulvarı" .

Konferans Amerikan - Alman Petrol şirketi ESSO nun
Almanya teşkilatı umum müdürü Dr. Sven von Müller adlı
bir milyarder tarafından veriliyor. Konferans esas itibarıyla
gizli ve ancak hususi olarak davet edilmiş olan Aachen
ve Cwars vilayetlerindeki hükümet erkânı ve sanayi mümes-
sillerine veriliyor.

Konferansın dinleyicileri önceden tespit olunmuş ve bir broşür
halinde bastırılmış. Bu broşürden birisi şimdi önümde duruyor.
Tahriben 150 kadar zatın isimleri yazılı. Şimdi kağıda şöyle
bir göz atıyorum. Şey yok Kumas Fabrikası sahipleri yok
kömür fabrikası sahipleri yok banka direktörleri yok cwar
vilayetlerin vali v.s. gibi hükümet erkânından ibaret zevat.
Kısacası bu havalelerin en sekin aksiyoner ziımmesi. Bu ha-
valede söz bunların elinde.

Bu zat ,sonradan öğrendiğime göre Almanyanın grup
grup muhtelif havalelerini dolayarak konferansa aşağı yukarı
tekrarlıyor. Bu arada Aachen havalesine gelmiş.

Bu arada davetkiler meyanında bizim üniversiteden birke
profesörde davet olunmuş. Bizim profesörde Motoreu ve dolı
yusıyla petrole alakalı olduğu için davet edilmiş. Teradüfen
bizim Profesörün bu konferans saatinde işi var. Ferine ensti-
tiden kendisini teminlen iki kişinin gitmesini aristarlara bil-
diriyor . Aristarlarda kendi aralarında sen git ben git diye
konuşurken ben vaziyetten haberdar oldum. Ve benim mamme-

oturduğum buluştuk. Ve konferansın verilceği salona girdik. Bu tarihi resimlerle süslü bir salon. Karşıda konferans kürsüsünün yanında korkutucu bir Arabistan haritası. Aşağı yukarı bütün şehirler, kasabalar karı karı gösterilmiş. Vakit biraz erkendi. 5-10 dakikaya kadar diğer davetlilerde hazır oldular. Ve salon doldu. Kısa bir rukut fasulasından sonra benim Aachen'in valisi olduğumu tahmin ettiğim zat; davetlilere konferansı verecek olan zati takdim etti. Konferansın son derece ehemmiyeti olduğu hakkında da birkaç söz söyledikten sonra sözü Dr. Müller'e bıraktı. Bu adamın daha duruşundan belliki milyarder. Cü gibi gözleri var. 50 yaşlarında. Son derece güzel ve sürükleyici konuşuyor. Belliki gayet de zeki. Kıyafeti almanlarınkinden ziyade Amerikalılardankiye benziyor. Başlı sözlerinden de anlaşıldığına göre Almanya'dan ziyade Avrupa'nın diğer memleket-

çe hayatımız ortasark petrollerine bağlı. Acaba bu petrollerin sahipleri kimlerdir? Bu his merak etmiyormusunuz? Ben bence son derece merak ettim. Ve bu ahali "üzerinde gerek kitaplar okunak suretiyle ve gerekse son yaptığım seyahat ~~amıt~~amlarıyla görmek suretiyle" tetkikle bulundum. Sırdı size bu havalenin petrolerinden ziyade ahaliini tanıtmayı enteresan buluyorum. dedi. Ve başladı son yaptığı seyahatle gördüğü manzaraları ve ile itihaz ederek kendince arap memleketlerini, ~~başgünki~~ başgünki arabistanı tahlil etmeye :

Hayatımıza farkında olmadan ellerinde tutan bu ahali aştı, ayakları sızlaklar. Bereketli (diyor) ellerindeki servetin farkında değildir ve kendileri kendi mallarını işletmezler. Bunlar bir garpli memleketle beraber çalışmaya mecburdurlar. Bu garpli memleket hangi memleket olabilir. Sırdıye kadar ingiltereydi. Fakat son siyasi

- 5 -

hadiselerden sonra İngiltere artık bu memleketler tarafından sevilmeyiz. Fransa ise İngilterenin her zaman yanında ve ayrıca bilhassa Afrikadaki, tunusdaki siyasetinin bozukluğuyla gâfle yapmakta ve İngiltere gibi o da Arap alemi tarafından sevilmemektedir. Amerika mı? Amerika ise yahudi memleketi meselesi yüzünden Arap aleminin en büyük düşmanı meyanına geçmiştir. Acaba Arap aleminin hemen yanı başındaki Türkiye mi? [Adam Arap alemiyle Türkiye arasında hiç bir bağ görmediği gibi Türkiyeyi Arap aleminde ziyade Avrupa camiasına daha yakın bir memleket addediyor.] İngiltere bu hususta laşım gelen rotü faşlarıyla oynadı. En siyasi hadiseler sırasında Türkiye'nin garplarla bir olup Araplara yüz camiasını Araplara kolay kolay kazandırmıyacaklarını aşikârdır. Görüyoruz ki, Sayın dinleyiciler, Arap alemi bugün ancak ve ancak Almanlara beklenmektedir. Ona göre hareket etmeliyiz. Bugün için yapılacak en mühim vazife garp alemiyle birlikte önce Arap aleminin toparlanmasına mani olmak. Sonra nasıl olsa Arap alemi garplıların içinde birisi olacaktır. Bu itibarla garplıların Arap aleminin toparlanmasını baltalama siyasetlerini ve gayretlerini bir de bütün gücümüzle desteklemeliyiz. Acaba Arap aleminin toparlanma mümkün müdür? Bugün muhtelif muntakalarda çeşitli siyasi cereyanlar ve dehşetli hareketler görüyoruz. Bunlar Arap aleminin ayaklanmasına bir delil olabilir mi? Benes (diyor adam) diyardan siyasi oyunlar tatbik edilese bile Arap aleminin toparlanma şüphe götürür. Zira bu kaa-

- 6 -

alem, bir okyanustan öbürüne kadar (Adam hep Arap Alemi
sözüyle İslâm alemini, İslâm Alemi sözüyle Arap alemini
kastediyor. Ve aralarında bir fark göstermiyor.) yeknesak bir alem
değildir. Pakistanlılar daha demokratlerdir. Ayrıca ^{arapların} Araplarında
siyasi gaye bakımından bir birlik yoktur. Yashlar ile
genlerin görüşleri arasında uyuşumlar vardır. Bu sebeplerden
dolayı kolayca toplanamazlar. Fakat Britüs bunlara rağmen
toplanmalarına imkân vardır. Zira İslâm dîni birlik dinidir.
Bu arada bizim için en tehlikeli adetleri arapların hac
adettiridir. Zira bu vesileyle hepî bir araya gelmektedirler. Buna
ne yapıp yapıp mani olmalıyız.

Adamın konuşması bu minval üzerine bir müddet devam
etti. Ve Britüs şark alemine böyle sahip bekleyen bir müs-
temleke diyarı gözüyle bakılması beni gayet tatlı olarak son
derece sinirlendirdi. Adam ayrıca İslâm örfünden numune diye
Sunatı Arabistan kralı İbrahim'in saygı karise olduğunu ve
ve o kadar çok çocuğu bulunduğunu ki kendisinin bu çocuklarının
isimlerini bilmesini imkân olmadığının söylediğini benim beynim
attı. Ve hele Kazaîki Kîze Radıyallahuanha validemiz hakkında
bir iftira sarurunca ben yerimde duramaz oldum. Ve konferansın
ondan sonrasına iştirakinden tokip edemedim. Bizim arkadaş benim
vaziyetimi farketti. Ve adeta benim bir hadise çıkartılamama-
rica ederecesine bana bakıp duruyordu. O anda aklımdan yıldı-
rım gibi birçok fikirler geçti. Fakat muhakkak birşey yapmak
istiyordum. En hafiften olarak sert bir tavırla kalkıp salona
terketmek. Yokut kalkıp konferansın bu noktasının tashih
edilmesini lâzımdır demek v.s. vs.

- 7 -

Fakat gerek Profesörü Temsilin gelmesi duamız ve gerekse toplantının gizli mahiyette olmasına ve çıkacak bir hadisenin büyüyeceğini düşünerek kendimi zor yaptım. Konferans asafı yukarı 2,5 saat devam ettikten sonra bitti. Ve adam dinleyicilerden konferans hakkında fikirlerini sordu. Konferansın kritiğini yapmalarına istedi. Bu sırada tam farsatte. Fakat konuşmamın terirli olması için ya en başta veya en sonda ben konuşmaya arzu ettim. En başta konuşmaya birisine verdi. Onun üzerine bu konuşmalar devam ederken ben en sonda konuşmaya tasarlayarak düşünmeye başladım. Adama en az: "Siz böyle birde rakamlara ve müspet temellere atınat eden bu konferanımıza Mukaddes Sahiplara iftiralar atmağa ~~bu~~ terbiyesizliğini göstermeden daha güzel verebiliridiniz" demekle tasarladım. Fakat bir yandan da bu iftara noktasına tekrar dönmemeği zira dinleyicilerin zihinlerinde bu hadisenin iyice yer etmesine vesile olmaya hiç uygun görmüyordum. Onun için sonunda en uygun yol olarak adama bu nokta üzerinde konuşarak konuşmaya karar verdim. Mütakafada 45 dakika kadar sürdükten sonra konferans tamamen kapandı. Kեսen bizim arkadaş benini halini ve olduğunu sorarak beni teskin etmek için işe başladı. Diğer profesörlerde alâkadar oldular. Onlara dedim. Bu zat şöyle şöyle anlatı. Bunun aslı yoktur. Aslı şu şekildedir. Eğer bunun anlattığı iftiranın aslı olmuş olsaydı o devirde sadece bu hadise İslamiyetin suyu bilmesine ilmeğe kâfi idi. Zira müsrıkların uydurdukları bu iftiraya ~~çok~~ ~~çok~~ ~~çok~~ hakikat olsaydı müsrıklar bunu kolayca ifat edebilirlerdi. Ve hersey dururdu. Bu itibarla bu vak'anın aslı yoktur.

~~Bu~~ Profesörler bunun sadece saka kabilinden konferans esnasında anlatılmış bir vak'a olduğunu ve esasen ilâm tarihi

- 8 -

hakkında burada kiisinin birsey bilmedigini de arada konferans veren Dr. Müller'in de bu hadiseyi bilerek değıl bir yerden iştirak naklettiginin muhakkak olduğunu söylediler.

Konferans verenin toplantı salonunda dolayın dalkavukları vardı. Onlardan birisine söyledim ki ben kendisiyle bazı noktalar iğünde konuşmak istiyorum. O niğardar yanına yanasmıyan herif benim de telifim kendisine bildirilince hemen kalktı geldi. Ve bizim masaya oturdu. Ve ~~başta~~ bittis ahali dağılmıya kadar bizim masadan kalkmadı. Ben durumu önce bizim masadakilere anlattığım için Profesörler ayrıldıktan tekrar aynı konuşmaları Dr. Müllerle bir defa daha yapmağı uygun görmedim. Ve Dr. Müllerle Profesörler evlerine ayrıldıktan sonra konuşmak istedim. Onun için önce kavadan sudan oradan burdan konuştum. Bir tarafta da yemek yeniyor. Ben tabii yemekleri sece sece yiyorum. Bazılarına itirazıyorum. Adam biliyor ki ben onların nazama göre pek normal bir adam değilim. Profesörler ayrıldılar. Bizim Aristan arkadaş, ben de konferans veren adam bizim masada yalnız kaldık. O zaman bir vaziyeti aştım. Dedim bir defa o vak'a öyle değıl sadece öyle. Sanıyan siz İslâm adeti örfi diye bazı vak'alar naklettiniz. Bunların İslamiyetle hiçbir alakası yoktur. Siz bazı adeleri, öifleri Arabistanda görmüş olabilirsiniz. Bunların İslâm adeti dııııı lüzum gelmez. Konferansımız birçok noktalarını hakikaten işice taktik ederek hazırlamışımız. Göñil istedik ki bu adetlerinde İslâm adeti olup olmadığını İslamiyetle hakikatte nasıl olmasın veip ettiğini de taktik ederek, taktikamızın bu noktaya kadarda götürerek de konferansın her noktasını mükemmelleştireydiniz.

- 9 -

Bizim arkadaş adamın ne diyeceğini merakla bekliyorduk. Adam şöyle bir derdu da dedi ki : « Zannediyordum ki ben bu vak'anın ne bu adatların aıllarını bilmiyorum. Pek alâ biliyorum. Yalnız, ben burada bilerek teri söyleninceye yanlış konuşmağa mecburum. Zira dinleyiciler öyle istiyor. Ben bazı ona fikirleri anlamak istiyorum. Onlara rahatça dinletebilirdim işin bu fikirlerin arasındaki vak'aları bazı bilerek değiştirmeye dinleyicinin hoşuna gidecek tarzda konuşmağa mecburum. Onun işin böyle konuştu. Konferansın bazı noktaları size icettiyse özür dilerim. Ben ley'et'i umumiye ye nazaran itibare alarak konuştum. İslamiyet meselesine gelince bilirmesinin benim bu din ve bu dinin ~~Adamları~~ hakkındaki fikrim nedir. Bada Peygamber gelmiş geçmiş en yürekli insandır. Gerek devlet adamı gerek siyasetçi gerek asker v.s. Ayrica bizim hürriyetçilik bize bir cennet tarif ediyor bulutlarla dolu. Halbuki ben sadece İslamiyetin tarif ettiği cennete hayranım. »

Adamın bu konuşması adeta : hakiki İslamiyetin karşısında bu katmerli boynum kıldan incedir.

dermiş gibi bir konuşma oldu. Bu adama ne yapılırsındı. Adam orada üç beş kişiyi iki üç dakika memnun edeceğim diye kendisini gayya kuyusuna atıyor.

Eraser adamı diğer bir maradan o marada cağırdıkları işin biz bu konuşmadan sonra ayrıldık. Ayıldıkten son söz olarak adama « Allahın mukadder dininin büyük şahıslarına böyle küçük maksatlar işin ~~faide~~ faydali bir yol değildir. » dedim. (Hürriyetçilik göstermek)

Öyle tahmin ediyorum ki adam bundan sonraki konferanslarında his değilse bu uydurma vak'ayı anlatmayacak.

- 10 -

Yolda bizim arkadaş başladı : Bu İslâmiyet hakkında bana kısaca malumat verene. demişti. Ben diyor İslâmiyetin içinde başka hiçbirini bilmiyorum. Bunun üzerine biz biraz konuştuk. Bu senin söylediğine bakılma dedi ben halis muhlis islâmım. Zira Allahın bildiğine inanıyorum. Hzret-i İsmâil sadece bir peygamber olduğuna bir inan olduğuna kabul ediyorum. Ve Hzret-i Muhammed (A.S.)'nda peygamber olmadığımı iddia edemiyorum.

Bizim arkadaş duy bitenleri öteki gün öbür arkadaşlara anlatmış. Bunlar bir grup halinde geldiler. Ve eğer benim vaktim varsa İslâmiyet hakkında biraz konuşmak istediklerini bildirdiler. Hay hay dedim. ~~İslâm~~ Enstitüsünün sakin bir odasına çekildik. Ve konuşma başladı. Bunlar önce sualler sormaya başladılar. Tabii hemer kas kadın alına meselesine dair sualler başladı. Bu suale burada cevap verince çalısca çalısca baktım artık. Bu sefer dedim ki : Bu sual burada bana tanıdığım her kiıne tarafından en aşağı bir defa tervih edildi. Onun için bu nokta üzerinde biraz esareli konuşalım. Siz ne zannediyorsunuz. Öyle tahmin ediyorsunuz ki veya size ~~şey~~ yanlış olarak öyle öğretiliyorki Siz bizzat Peygamber (A.S.)'ın kadınlara (hava) düşkünlüğüne zannediyorsunuz. » Bunlar merakla bu hususu nasıl ıvık edileceğini diye bekliyorlardı. Dedim ki : « Bu zannınızın kay'ıyın aklı yoktur. Zira siz bu noktayı asla unutmamalısınız ki Peygamber (S.A) bizzat 40 yaşına kadar kadınıız yaşamıştır. Sayet o size yanlış olarak öğretildiği gibi

- 11 -

kadınlara düşkün birisi olmas olaydı. Bu mümkün olur-
muydu? • Evet kendisi sonradan aynı anda bir kaç
kavime yanında bulunduğumustur. Fakat bunların
sebeplerini muhakkak ki başka sahalarda aramak lazımdır.
Politik sebepler olabilir, taltif etmek istemiş olabilir v.s. v.s. »

Bunun üzerine bakışları bile değişti. Zira bunların İslâmîyetin
adeta kadın mensabı ihraz edilecek en mühim noktası.

Sonra dedi ki bu böyle düşünmek suallerle biz köklü bir
neticeye varamayız. Dedim ki bırakın size önce esasattan
başla baksaydınız « Allah birdir. Birçok sıfatlara sahiptir.
Kusurdan hatadan münezzehtir. İnsanlar kendi baklarına
doğru yolu bulacak kudrete malik değildiler. Allah insanlara
doğru yolu bulacak kudrete malik değildiler. Allah insanlara
doğru yolu göstermek için
birçok nimetler veriyor. Bu arada bu doğru yolu göstermek için
funda da bulunmuşdur. Doğru yol insanlara Peygamberlerle
gösterilmiştir. Bütün alemde bir ıktisaf bir tekâmül vardır.
Onun için insanın takip etmesi icap ettikleri yollarda tefer-
uatları itibarıyla bu tekâmüle uyması lazımdır. Bu itibarla
Peygamberler zaman zaman gönderilmişler. Hepsi aynı itikadi
esasa biddirler yalnız zamana uygun ayrı ayrı ameller
göstermişlerdir. Bu peygamberler arasında Hz. İsa da bir
Peygamberdir. Hz. İsa da. v.s. Son peygamber Hz. İsa
Muhammed A.S. dir. Bu denizde bütün insanlar onun
gösterdiği yolu takibe mecburdurlar. X

Hazreti İsa (A.S.) bir İslam peygamberidir. Zira o hızzat
yükartı esasa inanıyordu. Hıssa Allahın oğlu olamaz.
Zira böyle bir şey olamaz; Allahın oğlunda her türlü hatadan
münezzeht olması ve kavayın Allahın sıfatlarına aynen sahip
olması yani aynı anda bir kaç Allah olması (hıssa) icap ederdi.
Çünkü İnsanlık heyeti umumiyesi itibarıyla binlerce yıllar-
dan beri bu saama fikri yani Allahın bir olmasını
fikrini artık atmıştır. Onun için Hz. İsa Allahın oğlu
(hıssa)

veya Allahı kendisiydi demek en büyük bir günahdır. Ve Allahı hakarettir. (Hava). Bu yüzden her kimki yukarıki Allahı ve Peygamberlere ait ana itikada muhalif itikat tavr. O istediği kadar kendisini arındırsun. Cennet yüzü görmez. Meğerki umulmuyan bir affa uğradığı. »

Bunlar, bendin öce, Allah ın birliğine münezzahlığına ve peygamberlere iman şartı oluyordu. Acaba aynı zamanda hem İslâm hem Hristiyan olma mümkün değil mi ? diye sordular. Ve aynı zamanda ihtiyaten İslâm olmağa niyetlendiler. Zira Cennet derurken Cennet neye gollanmaya his istemiyorlar. Fakat bendin sıradan Hz. İsa A.S. nur ancak bir peygamber olduğunu fakat ~~Allah~~ Hristiyanın Hz. İsa A.S. a (Hava) Allah demeye ~~başladılar~~ tutulduğunu bu yüzden hem Hristiyan hem de aynı zamanda İslâm olmanın mümkün olamayacağına söyledikçe dehşetli müteessir oldular. « Ne yapalım biz Hristiyanlığımıza değiştiremeyiz ki. Bu bizim için büyük bir hadisedir. Bunun için yok yapamayız. Anamız babamız etraf bize ne der? » demeye başladılar. ~~« Siz bilirsiniz.~~ Lağretti lağretti Hava Allah dediğini müddetce cennete gireceğiniz. » diyiverdim. Bunlar en sonunda dediler ki biz şu ilamıyetin esas diye anlattığını esas kadar mantiki şimdiye kadar rüyaya derisi bile dinlemedik. Bunu ister istemez inanıyoruz. Onun için biz gene bir yandan İslâmız ». « Dyle yağma yok ilân edeceksiniz. » dedim. « Onu yapamayız » dediler. « Siz bilirsiniz » dedim. Dedilerki « madem ilamıyet bu kadar mantiki ve tabii. Niye bütün insanlar şimdiye kadar İslâm ~~bilmi~~ olmuştular » « İnsanlar her zaman hakke doğruyu kabul etmiyorlar ki. Çok kere göre göre bile bile yanlış yola giriyorlar. » ondan dolayı. »

- 13 -

başı yukarı bu konuşmamız 3 saat kadar sürmüştü. Bu son cümleyle konuşmaya son vermeğe karar verdik. Yüzlerinde adeta mest olmuş hali vardı. Ve çok faydalı şeyler öğrenmiş olduklarına kabul ederek son derece memnundular. Kendi kendilerine aynı zamanda işlerinden İslamiyet tarafında adeta idare edebileceklerini kestirerek akşam vakti memnun memnun ayrıldılar.

Bir en garip tarafa bu papazlar adeta hürriyetin esmanı bir noktada toplamalar. Oda ~~Köle~~ Hazreti İsa A.S. a ~~Allah~~ Allah demek. Bu hususta derece titizler ki buna bir misal olmak üzere zatısaline arapçadaki vak'eye yazmak istiyorum:

~~Arasında bir tiyatro var. [Ada isminde Tiyatro]~~ adında. Geniş bir odanın etrafına sandalyeler konmuşlar. Ortada piyano oynuyor. Adeta Müsafer gibi. Hürriyetin sahnesinde değil piyano seslerinin kemane içinde ortalarında ve aynı seviyede oynamak. Böylece daha samimi olurlar. Bendeniz dün akşam lisan lakimından faydalanmış olur diye bu tiyatroya gitmeğe karar verdim. Ve gittim. [Gözet ve Yoanna] adlı bir eserin ilk temsili. Eserin sahibi, rejisi v.s. gibi sahnelarda bulunuyor se-yirciler arasında. Ve bu akşam aynı zamanda eserin, oynandıktan sonra seyirciler tarafından münakaşası olacak. Her temsil edilmeğe başladı. En ön sırada en gösterişli yerde bir papaz son derece temiz (?) giyinmiş oturuyor. Seyirci olarak gelmiş.

-14-

Genin meşhuru şu: Bir papaz var. Bu bir kupa aşk olmuştur. Takat evlenmesi yasak. Papaz ilâhi sevgi ile kupa karşı olan zahiri sevgi anında bocalıyor. Bu rus subayı var. Bu his din insan alâkası yok. Sırf maddiyatçı. Bu da o kupa aşk. Bu subaya göre aşk kartalın zaaf. Ama yine de bu kupa aldatıp onu sahne götürmek v.s. v.s. istiyor. Kızda acaba bu maddiyatçı adamı mı gitsin yoksa papazla mı kalın köyde. diyor bocalıyor. Vak'a bir köyde geçiyor. Böyle eserde kadın arazi maneviyatlılıkla, maddiyatçılık ilâhi aşkla zahiri aşk bükürleriyle karşılaşılıyorlar. Kâh bir hâkim oluyor. Kâh öbürü. Kız sonunda papazla beraber ~~öbürü~~ razi oluyor. Ve Subay ikisinin de vuruyor. Böylece öbürü oluyor. İşin esas mühim kısmı eserin münakaşası kısmı. Tamsil bittikten sonra bir 10 dakikalık tauffüs verildi. Ve sonra münakaşa başladı. Önce eseri sahneye koyan şahıs bir şey konuşmamıştı. Ve eseri ve sahneye konmasını tenkit edin dedi. Kimsede başlangıçta cesaret yok. Konuşmaya başlamış için. Zaten bari eser konumaya gitti mi onu söyleyin diyor? Yine başlangıçta kimsede bir şey söylemedi. Arzı yukarı bir 150 kişi kadar var. Biraz sonra o ön sırada oturan papaz ilk olarak söz ~~aldı~~ aldı. Ve dedi ki: Ben eserin muharri- rinden sormak istiyorum. Acaba niçin bu meşhuru seçti. Papaz yerine lalettayın bir şahıs koyamaz mıydı? Genin muharri- ri gayet olgun bir şahıs olarak görünüyor. 60 yaşlarında beyaz saçlı bir adam. Dedi ki: Bundan ~~önce~~ sana kadar enver bir sabah gazetede gayet büyük puntalarla yazılı olarak: Papa komünistliği tel'in ediyor diye bir başlık gördüm. Bu cümleden ilham alarak ben bu eseri yazıladım. Maneviyatlılıkla Maddiyatlılığın bir mu-

-45-

kayserini yapmak itedim. Ve bana gayet tabii olarak maneviyatin müessesisi olarak (?) bir papaz hatirına geldi maddiyatlığın müessesisi olarak bir rus zabiti. Bu yüzden maneviyatesi sahne papaz olarak seçtim. »

Papazın esas derdi : Pijeste papaz kızı seviyor. İstiyor ki bu hakiki papaz , papazları temize çıkartsın onları zahiri aştan münezzehtir gibi gösterevin. Onun için dedi ki « iyi ama böylece adeta papazlara bir nevi iftirada bulunmuş olmuyormusunuz ? Bundan korkmadınız mı ? » Muharrir dedi ki « Ben eserimde daha ziyade realist olmağa yani hakiki hayattan misaller vermeğe gayret ettim. Papazlar hakikatte öbür insanlardan farklı olarak zahiri aştan münezzehtir midirler. Ve birçok papazlar birçok uygunsuz hareketlerde bulunuyorlar mı ? » Onun üzerine dinleyiciler arasında ~~homurdanmalar~~ oldu. Papaz « Ben bunu kabul edemem » dedi. Öteden bir gün çok kalbetti dedi ki anlaşıyor ki muharrir katolik değil protestan. Hakikaten de Muharrir protestanmış. Aachen'in ahalisi katolik. Protestanlar ve papazı tanıyorlar Nede papazlara bir intijaz veriyorlar. « Nihim bir sual olarak ayrıca sormak istiyorum » dedi papaz « Ben işiye dikkat edemedim. Ama bilmiyorum. Eserde daima Allah. Allah adı geçiyor. Fakat his bir noktada Gott yerine Jesus Crist denediğini yani Allah yerine (hasa) Flayeti İsa'nın söylendiğini duymadım. Birkaç yerinde Allah yerine (hasa) İsa dedirtiliyordunuz daha doğru olmasaydı ? » dedi. Bu söz üzerine bütün ahali papaza hak verdi. « Ya sahi his İsa denedi » dediler. Muharrir kalbetti dedi ki « Ben dedi eserime gayet umumî bir mahiyet vermek itedim. Öyle mahalli kabullerle eserimin mahiyetini tahdit etmek istemedim. » Fakat bu cümleyi o kadar güçlükle ve localyarak söylediki. Zira bütün ahali muhar-

— 46 —

ria yüzecek gibi bakıyorlardı. Muharrir geniş gövüslü
dişlilerin bir adamı. Ve böyle edebî eserlerin kii' hüse vakıf.
Böyleyken papaz adeta adamı azarlarcasına « Niye Allah
yerine laa demedin » diye adamı sekiştiriyor. Su bizim
lâikleler gelinlerde burada bu uydurma dinin saltana-
tını görünüler. Burada bir muharrir hırsızınlağın köhne
uydurmalarına hizmetkâr olmasının serbestçe bir eser
yazamıyor ! Yazama iste böyle bir papaz çıkıp azarlıyor.
Papazlar bu derece hâkim.

Muhterem Efendim, müsaadenizle birazda mektep-
teki vaziyetten haber yazayım. Umumiyet itibariyle mektepteki
çalışmam Elhamdülillah gayet iyi gitmektedir. Kırmağa
olduğumuz Teisat bu son günlerde hayli inkisaflar kaydetti.
Esa ölü olarak Takat, Teyyit ve karakter ölçütleri yapmağa
mevzu-yetindeyiz. Bunlardan ilk olarak arazi yubası tazyak
ölçütlerini yapabileceğ duruma geldik. Şimdi diğerlerini ele
alacağız. Burada 15 Marttan 1 Mayıs kadar Sonmest tatili
vardı. Bu arada ustalar Tamamen bu oldukları için gayet
iyi çalışabiliyor. Profesör Sonmest tatili minarebetiyle
menilektiriz gitmişti. Bir ay kadar kaldı. Ve şimdi tekrar
döndü. Gitmede önce birkaç defa kendisiyle, bu arada neler
yapmağımızın icap ettiği hakkında konuşmuştuk. Bu konuş-
ma sırasında mektebin 15 Nisandaki Umumi Toplantı günün-
de ~~konuşma~~ konuşmak istediğini kendisinin ~~mevzu-yet~~ istediğini.
O zaman dedi ki : Bu sene umumi Toplantı günü ~~iki ay~~
kısında yapılacak. Baş Enstitüler Nisanda, ~~okullarda~~ Temmunda
Beşin Enstitüsü temmuzda yapılacaktır. Bu toplantı ~~mevzu-~~

- 42 -

ayrca İngiltereden iki meşhur Profesör de davetli. On-
larda konuşacaklar. Bu toplantıda adet 6 sunu içinde
Yapılan çalışmalarından bahsetmektedir. Bu sunu ~~6~~ içinde
yapılan çalışma olarak en mühim olarak ben sizin so-
lismanızı görüyorum. Onun için bu toplantıya hazırlanan
komisyona tavsiye edeceğim. Bu İngiliz profesörlere karşı
bizim kürsüyü temsil eden siz konuşacaksınız. »

Kendisine bu hususta daha müddetler geçecek duydu-
ğumu bildiririm ve teşekkür ederim. Profesör, o burada
yaptığımız bir hesap tarzının anlatılmasını gayet uygun
görüyor. Hıvaallah duaınız berekâtıyla, bu konuşma-
da Cenabı Hak hayrile muvaffakiyet nasip buyursun.
Amin.

Burada Nieddhen sonra, Ainsch tatili esnasında Nieddhe birlikte yathgimiza benzeyen diğer bir Ekursion yani teknik gezi oldu. Makina Fakültesinin iş entitiüsü müstereken bu geziyi hazırladılar. Buna bendenizde iştirak ettim. Ve son derece enteresan oldu. Gezi tam 5 gün sürdü. 17 Martla 22 Mart arasında. Bu gezile Britani Alüman meşhur Sanayi havzası Ruhr havzasını taradık. Her gün iki fabrika gezmek suretiyle Britani Ruhr havzasının 10 ana fabrikasını dolardık. Gezi iki bölüme yapıldı. 3 Profesör fabrika asistan ve 50 kadar talebe iştirak etti. Her gün otobüsle saat 7 de yola çıkarak suretiyle ^{camion} 4 saat kadar sürüşle Ruhr sahasında yol aldık.

-13-

Ayrıca sabahları bir fabrikada 4 saat öğleden sonraları ise diğer birer fabrikada 4 er saat gezmek suretiyle her günde cum' an Ruhr sahasında otobüsle 600 km. kadar yol ve sadece fabrikaların tezgahları arasında imalatı tetkik edilebilir 30 km. kadar yol katettik. Ancak böyle bir seyahatten sonra insan bir sanayi memleketi ne demektedir. Bir sanayi havzası ne demektedir. anlıyoruz. Heram işleri dolarken ufaklarda böyle çelik ve demir fabrikalarının kızılleklerinin arde arkası gelmiyor. Bu vesileyle meşhur Krupp, Demag, Wagner, Friedrich Wilhelm Hütte, Böhler, Eisenwerk - Wanneim, Bauer - Schaurte, Siemens - Schuckert ve Ford fabrikalarına girdik. Ayrıca bu vesileyle Köln, Düsseldorf, Dortmund, Neuss, Essen, Duisburg ve Mülheim gibi büyük sanayi şehirlerini görmüş olduk. Bunların arasında gayet ilginç bir fabrika Wagner Fabrikasıydı. Zira bu fabrika eskiden harp zamanında ağır tankların imalatı için çalışıyordu. Harpten sonra işsizler bütün makinelerini söküp götürmüşler. Ve niitarske hükümetlerine göre çalışmaya başlatılmış. Böylelikle fabrika başka bir işin altında işe başlamış. Hız bir banka kredi almazken çok ufak bir parayla işiyle beraber birkaç küçük tezgah alarak ~~başlatılmış~~ 1950 Martında enkaze temizlemeye başlayarak işe başlamışlar. Bu aradaki 1,52 sene içerisinde fabrika bugün tekrar dünyanın en büyük tezgahlarına yapıyor. Torna, Freze Tezgahları. Fabrika halen kurulmuş zamanında. öyle ki her makina kendi cinsinden daha büyük

-19-

bir makineye inat ediyor. Böyle insan gözleriyle görüyor ki bir fabrika kendi kendini nasıl kuruyor. Bazı yerlerde henüz damlalar yok. Tahta bir çatı altında dünyanın en mükemmel tezgahını yapıyor. Bu tezgahlar şöyle ki 20 ÷ 30 metre uzunluğundaki makina elemanlarının işiyle birleşerek kabiliyetle şöyle dev makineler. Parasız pulsu bu fabrikayı nasıl kurduklarına fabrika sahipleri kendileri de hayret ediyorlar. Onun için fabrikanın inkişafına aylık fotoğraflarla tespit ediyorlar. Bunlardan bir kısmını ~~bu~~ fabrikanın misafir kabul salonuna koymuşlar. Yahuz görülebiliyor ki fabrikanın gayet enerjik bir mühendis kadrosu var.

Machin Krupp fabrikaları, mütarake hükümlerince teslimat yapılarak olduğu için bekini doğrulttıklarını. 20 ÷ 25 gibi dev makina hal'inden sadece 2 si çıkıyor. O da lokomotif yapıyor. Ürünleri haraba halinde. Krupp fabrikaları başlı başına bir şehir büyüklüğünde.

Nâgus fabrikanın görünüşü insan inanıyor ki parasız pulsu 1,5 ÷ 2 senede dünyanın en büyük fabrikası kurulur. Bütün bu harzayı görünüşüde insan inanıyor ki bütün memleket, ~~bu~~ oradayken onun bunun söylediği gibi, bu sahada Avrupa memleketlerinde şahusun Almanya'dan şöyle 10 sene 20 sene değil en aşağı birkaç bin sene geride. Zira burada Adm basma bir fabrika. Bu defa o koca koca nehirler eski tabii yatağından akıyorlar. O birağı alması öbürü birağı alması. Anas suyundan bir damla kaybolmaması diye birçok yerlerde nehir bota metonlu hüsnü yataklar yapmışlar. Onların içlerinden

- 20 -

akutuyorlar. ^{Şöyle} Allahın verdiği Nehir nimetini aruç
içerinde el içerinde tutmak suretiyle nimete ~~edat~~
şükür diye buna denir» diyelim geliyor.

Muhterem Efendim, bu seferde yine oldukça
uzun bir mektupla kıymetli vakitlerinizi isgal ettiğinden
dolay affınıza dilerim.

Bu mektubum müiaasebetiyle, geçirilmiş olduğumuz
Recebî Şerif ayınıza ve Regaip kandiliinize son darakka
Miras gecelerinizi tebrik ederim. Cualı Hak Kendi
yolundan ayırmadan daha nicelerine afiyetle erismek
nasip buyursun. İnşallah.

Muhterem Efendim, mektubuma müiaadenizle
burada nihayet varırken önce zatinalinizin mübarak
ellerinden tekrar tekrar öper gerek size ve gerekse
diğer Cümlü ihvana çok çok selamlar eder dualarınıza
beklerim.

Es selamualeyküm V Rahmetullahi
V Berekatih

Ardat İnşallah Ramazanın
son günlerinde, oradaki işle-
rini bitirip, gelecekte
Selame vabr.

Skennettin

GEREKÇE :

Görüşülmekte olan dördüncü beş yıllık kalkınma plânı, tamamiyle maddi değerlendirmeler temeline oturtularak hazırlanmıştır.

Bu güne kadar asırlar boyu Türk milletinin birikimi olan manevi değerler potansiyelinin İktisadi ve Sosyal Kalkınmamıza nasıl yansıtacağı, kalkınmanın itici güç olarak ne türlü bir rol ifa edeceği belli değildir. Plânın Eğitim, Kültür, gençlik bölümlerinde sadece maddi ihtiyaçlardan ve bunların tedbirlerinden bahsedilmektedir.

Dini hizmetlerin ve eğitimin ve bu sahada kurulmuş bulunan müesseselerin önümüzdeki beş yılda nasıl bir istikamet alacağını anlamak mümkün değildir.

İslâm Enstitüleri, İmam Hatip okulları ne olacak, okullardaki din eğitimi ahlâk dersleri nasıl bir şekil alacak.

Manevi değerlerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve yansıtılması genç nesillere kazandırılması ele alınmamıştır.

Maneviyatsız ne kalkınmak ve ne de bu güzel vatani koruyarak milli birlik ve beraberliği muhafaza etmek mümkün değildir.

Manevi Kalkınma bölümünün plâna konulması zarureti vardır.

= MANEVİ KALKINMA =

Son yıllarda bilim ve teknoloji alanında süratli gelişmeler olurken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde her geçen gün daha büyük boyutlara ulaşan suç işleme vakaları, uyuşturucu madde kullanma alışkanlığı, alkoholizm çeşitli görünümde anarşik olaylar gibi sosyal hastalıklara ile toplum düzeninin giderek bozuluşu ve ferdi ve içtimai huzursuzlukların atışı müşahade edilmektedir. Bu sosyal hastalıklar, bilhassa toplumun geleceğinin temel taşı olan genç kuşakları daha çok etkilemektedir. Bugün sanayileşmiş ve sanayileşmekte olan ülkelerde "gençlik sorunu" sosyal buhranlar içinde başı sırayı almaktadır. Bir taraftan maddi kalkınma için büyük çapta yatırımlar yapılırken, bunları işletecek insan unsuruna manevi yönden gereken önemin verilmeyişi maddi kalkınmanın verimini etkilemektedir. Bunun sonucu olarak günümüzde büyük kayıplara yol açan maddi eğitim yapamayan bazı üniversitelere, yersiz grevler yüzünden üretim yapamayan tesislere ve bunların ötesinde aynı toplumda birbirine müsamaha edemiyen fertlere rastlamak normal ^{halde} ~~gelmektedir~~ ^{gelmektedir} Bütün bu sosyal bozuklukların esas sebebi insanın yalnızca maddi bir varlık olarak mütalaa edilmesi ve onun maddi yönünden daha önemli olan manevi yanının unutulması veya ihmal edilmesidir.

Ancak, insaliğin son yıllarda geçirdiği tecrübeler, maddi kalkınmaya paralel olarak manevi kalkınmaya da önem verilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Nitekim Anayasamızın 10. maddesinde "insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanması" devlete bir vazife olarak verilmiş ve ferdin maddi ve manevi gelişmesi beraber mütalaa edilmiştir.

Kalkınmakta olan ülkemizde de, diğer kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkelerde görülen sosyal rahatsızlıklar baş göstermiştir. Bunlar içinde bilhassa anarşik olaylar, toplumun huzurunu ve devletin güvenliğini sarsıcı ciddi ^{bir} ~~durum~~ ^{durum} arz etmektedir. Bunun çok yönlü nedenleri arasında fertlerin manevi tedbiyesinin bir bütün olarak, bir plân disiplini içinde ~~ve~~ uzun yıllar ele alınmamış olmasıdır. Bugün toplumumuzdaki manevi eğitim noksanlığının sebep olduğu menfi tesirler ailede, iktisadi ^{ve} sosyal hayatta, kısaca toplumun her kesiminde kendisini hissettirmektedir. Fertler arasında sevgi, saygı ve tesanüd bağlarının ve karşılıklı anlayışın giderek kaybolması birlik-beraberlik ve güven

- 2 -

duygusunun azalması geleceğimiz açısından önemle dikkate alınması gereken ciddi belirtilerdir. Bütün bu belirtiler, ülkemizde en az maddi kalkınmamıza verilen değer ölçüsünde ve hatta ondan da ötede bir gayret, ciddiyet ve bilimsel bir program ve plân disiplini çerçevesinde bir manevi kalkınma seferberliğini bağlatmanın zarureti ortaya koymuştur. Milletlerin tarihinde manevi değerlerin üstün tutulduğu devirlerde büyük ilerlemeler kaydedildiği görülmüştür. Hak, adalet ve fazilete bağlı büyük insanlar yetiştirmiş milletimizin tekrar dünya milletlerine örnek olacak bir seviyeye getirilmesi özel bir önem taşımaktadır. Huzur içinde, hızlı ve dengeli, maddeîen kalkınmış bir ülke haline gelebilmemiz manevi kalkınmaya vereceğimiz önemle yakından ilgilidir.

Beş yıllık kalkınma planlarının ilk üçünde ve bunların dilimleri olan yıllık programlarda, Manevi Kalkınma vasıta, ilke ve tedbirleri Ete, müstakil bir bölüm olarak ele alınmamış ancak ferdin manevi varlığını geliştirmeye matuf bazı hususlar plan ve programların eğitim ve kültür bölümlerinde yer yer zikredilmiştir. Böylece, bir plan ve program disiplini altına alınmayan Manevi Kalkınma sahasındaki faaliyetler Maddi Kalkınma gayretlerinin yanında kifayetsiz olmuştur. Manevi Kalkınmanın eğitim araçlarından olan İmam-Hatip Liseleri ve Yüksek İslam Enstitüleri planlı dönemin son yıllarında kendi içlerinde nisbi bir artış göstermekle beraber, kemiyet ve keyfiyet bakımından artmakta olan nüfusun ihtiyaçlarına cevap verememişlerdir. Bu tür öğretim müesseseleri önemleri ile mütenezip resmi ilgiye mazhar olmamış ve dolayısı ile halkın bu müesseselerin kuruluş ve gelişmeleri istikametindeki katkısından layık ile istifade edilememiştir. Ayrıca, bu okul mezunlarına yüksek öğretim yapabilmeleri açısından, muadil okullara bahşedilen imkânlar ^{kısıtlı kalmıştır.} verilmemiştir.

Öte yandan ilk ve orta dereceli okullara konulan din ve ahlak dersleri, müfredat, muhteva ve meslek öğretmenleri kadrosundaki kifayetsizlik açısından hedefe ulaşamamıştır.

II. İLKELER

1. Manevi Kalkınma bir bütündür ve topyekûn planlama ihtiyacından doğmuştur. Manevi planlama ve kalkınma toplumun bütün kesimlerini içine alır. Manevi Kalkınma ve planlama içerisinde; Aile, Milli Eğitim, Tiyatro, Sinema, Basın, TRT ve diğer müesseseler söz konusudur.

2. Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında birlik ve bütünlüğünün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden faydalanılacaktır.

3. Cumhuriyetin temeli olan Milli Kültürümüzün korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, yeni nesillere ve bütün cihana duyurulması manevi kalkınmanın temel ilkelerindendir. Vatandaşların ve özellikle genç nesillerin

- 3 -

108

63

milli kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbir alınacaktır.

4. Milli kültürümüzün yabancı ülkelerde layık olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için yürütülen faaliyetler geliştirilecektir. Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın kendi öz kültürlerini yaşatıp geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri, insan haklarına kâmil manada sahip olmaları ve bulundukları ülke kanunlarının bahsettiği bütün haklardan eşit olarak faydalanmaları üzerinde titizlikle durulacaktır.

III. TEDBİRLER

1. Milletimizin medeni milletler topluluğu içinde şerefli tarihi ile mütenasip yerini alabilmesi için şümüllü bir manevi kalkınma seferberliği ilgili kuruluşlarca başlatılacaktır. Bu maksatla gerekli planlama ve ilgili kuruluşlar arası koordinasyon Devlet Planlama Teşkilatı tarafından sağlanacaktır.

2. Manevi kalkınmada hizmet edecek kadronun yetiştirilmesi için İslami İlimler Fakülteleri, Akademileri, İmam-Hatip Okulları ve İmam-Hatip okulları müfredatına uygulayan kız liseleri bütün yurt sathına yayılacaktır. Bu okulların kurulmasında halkın yardımı teşvik edilecek ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün katkısı sağlanacaktır.

3. Uygulamadaki bir eşitsizliği ortadan kaldırma açısından İmam Hatip lisesi mezunlarına Üniversite ve yüksek okullara girişte lise mezunlarına verilen haklar tanınacaktır.

4. Yüksek İslam Enstitüleri Akademi haline getirilerek, cemiyetimizin ve çağımızın çeşitli meselelerine çözümler getirecek ve yüksek vasıflı araştırmacı, uzman ve eğitici yetiştirecek dinamik bir yapıya kavuşturulacaktır.

5. İslami İlimler alanında ülkemizde ihtiyaç duyulan yüksek seviyede ilim adamlarının yurt içinde yetişmesini sağlamak ve tarihi ve kültürel bağlarımız bulunan ülkelere de hitab edebilecek vasıfta bir İslami İlimler Üniversitesi kurulacaktır. Ülkemizin sosyal güçlükleri dikkate alınarak, milli birlik ve beraberliğimize ve manevi kalkınmamıza sağlayacağı değerli katkılar nedeniyle bu tür Üniversitelerin uzun vadede çoğaltılması hedef alınacaktır.

6. İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri (İslami İlimler Akademileri) mezunlarına orta dereceli okullarda tercihen din ve ahlak dersleri öğretmenliğine ilaveten sosyal ve kültürel derslerin öğretmenlik hakları da tanınacaktır.

7. Çeşitli iş yerleri, fabrikalar, askeri birlikler, hapishaneler gibi hizmetlerin toplu olarak görüldüğü yerlerde ihdas edilecek sosyal hizmetler kadrolarında Yüksek İslam Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi ve

- 4 -

109

63

İslami İlimler Fakültesi mezunları görevlendirilecektir.

8. Nesillere dünya görüşü kazandırmakta büyük ehemmiyeti olan ahlak, sosyoloji, felsefe psikoloji gibi derslerin müfredat ve muhtevaları milli inanç ve manevi değerlere bağlılığı sağlayacak şekilde yeniden yazılacaktır.

9. Manevi ilimler sahasında yetkili uzmanlarca hazırlanmış özel terbiyevi programlar radyolar ve televizyon aracılığı ile yayınlanacaktır. Televizyon ve radyolarda yayınlanan çeşitli programların milli kültür, ahlak ve inanç ile bağdaşmasına itina gösterilecektir. Polis ve Meteoroloji radyoları gibi Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak kurulacak bir radyo istasyonu vasıtası ile yurt içi ve yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın manevi alanda aydınlatılması sağlanacaktır.

10. Manevi kalkınma seferberliğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek engelleri giderici mevzuat düzenlenmesine gidilecektir.

11. Müsbet ilimlere ait ders kitaplarında, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilecektir, yeni nesillere dünya görüşü aşılamakta önemli rol oynayan, ahlak, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi derslerin müfredatı ve kitapları, milli inanç ve manevi değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden yazılacaktır.

12. Ecdat yadigarı vakıflarımızın korunması ve geliştirilmesine dikkat ve itina gösterilecek; yurt dışındaki vakıflarımızla yakından ilgilenilecek ve vakıflar kuruluş gayeleri dışında kullanılmayacaktır.

~~13. Vakıfların korunması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için "Vakıfların Korunması ve Geliştirilmesi Kanunu" ile ilgili çalışmalar, bu Kanunla ilgili diğer kanunlar ile birlikte yürütülecektir.~~

Ohuhu: Red

B. 13-27-11-1978

Cumartesi günü tren akşamı üzeri Haydarpaşa-ya yani İstanbul'a gelir. Bu hale göre önümüzdeki Cumartesi günü İnşallah sizlere kavuşacağız.

Eğer Çay istasyonundan Hoca Efendi Hazretleri için yataklı bileti alınacak olursa Cumayı Cumartesiye bağlayan gece saat Çaydan trene binilerek doğru İstanbul'a gelmek herhalde daha rahat olur. Çünkü otobüsler sarımsı yapıyor ve çok toz oluyor. Hoca Efendi Hazretlerini rahatlatır edebilir.

Siz gelişinizi bir telgrafla şu adrese bildirecektiniz. Belki kaybolmuştur diye yeniden yazayım.

Abdülaziz Bekkine

Hüseyin Caddesi No. 118

Fatih
İstanbul

Bu İnşallah telgrafla alınmaz karşılamağa geliniz. Tabii telgrafla mümkün olduğu kadar erken geliniz. Yok kadar iyi olur. Sizde

Orada Hoca Efendi Hazretlerinin gerek
Melik karderinize gerek bendinize ve gerekse
Yahya karderinize gösterdikleri son derece
kymetli hüsnî kabil ve hüsnî muameleden
dolayı kendilerine ve size burada tekrar
tekrar teşekkür ederiz. Allah Razi Olsun
sizlerden ve biglerden. Amin.

Biz burada Bayram günlerini iyi
geirdik. Hamdolsun. Abdulaziz Efendi Hazretleri
ve Burralı Mehmet Efendi Hazretleriyle bir-
likte Bayramın dördünü, geçen Cumartesi günü
Yusa tepesine çıktık. İnşallah Hoca
Efendi Hazretleri geldiğinde tekrar çıkarız.

Sevgili Ağabeyimiz İnşallah gelmeniz
oldukça yakınlığı için bendemiz burada
daha fazla yazarak sizin kıymetli vakitlerinizi
işgal etmeyeceyim.

Buradaki bütün ihvan
Hazretleri ve diğer Kardeşler
ihvana Hoca Efendi Hazretlerine ve diğer
kardeşlere selam ve izzetler. Numan efendiye selamla

ederler. Abdülaziz Efendi Hazretleri Hoca
Efendi Hazretlerinin ellerinden öpüyorlar. Bizlerde
Senediniz, Melik, Yahya ve diğer kardeşlerde
Hoca Efendi Hazretlerinin ellerinden tekrar
tekrar öperiz.

İnsaallah gelmeniz Cumaertesi gününden
geri kalmaz. Telgrafınıza ve sizleri dört
göze bekliyoruz. Artık İnsaallah geldiğinizde
görüşürüz.

Allah ümmetimize Şehadet ve Afiyet ihsan
buyursun. Amin.

Essilamunaleküm ve Rahmetullahi
ve Berkatuh.

Bay Necmettin Erbakan
Hakir Kardeşiniz
Necmettin
İstikbalçılar
Cocukları

Romanya

no

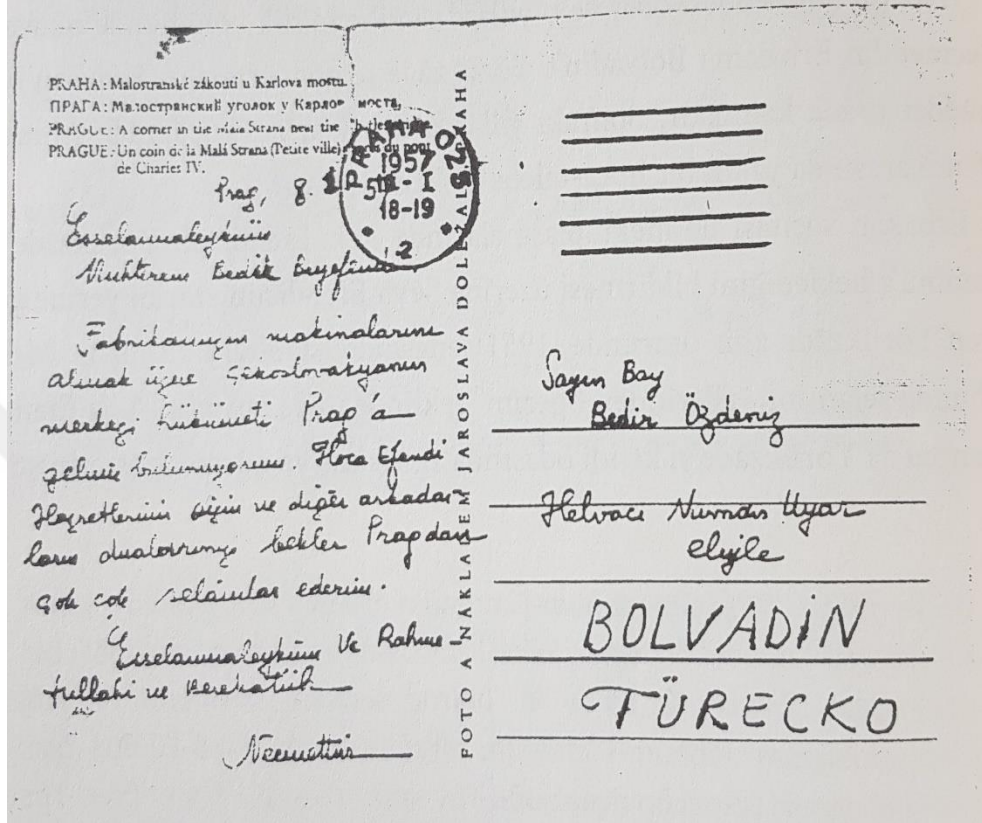
6

Necmettin
Erbakan

İstikbalçılar
Cocukları

no 6

EK-6 Erbakan'ın Prag'dan Yörükzade Efendi'ye yolladığı 08.01.1957 tarihli kartpostal (Yılmaz ve Demirci, 2017: 68-69).

Prag, 8.1.57

Esselamualeyküm Muhterem Bedir Beyefendi

Fabrikamızın makinalarının alınmak üzere Çekoslovakya'nın merkezi hükümeti Prag'a gelmiş bulunuyorum. Hoca Efendi Hazretlerinin, sizin ve diğer arkadaşların dualarınızı bekler, Prag'dan çok çok selamlar ederim. Esselamu aleyküm ve rahmetullahi ve berekatüh.

Necmettin

Sayın Bay Bedir Özdemir

Helvacı Numan Uyar eliyle

BOLVADIN

TÜRECKO

EK-7 Erbakan ve Hüseyin Abbas'ın 24.10.1972 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda manevi kalkınma ile ilgili yaptıkları tam konuşma metni (TBMM Tutanak Dergisi (28) 24.10.1972, s.229-231).

M. Meclisi B : 153 24 . 10 . 1972 O : 2

ve hakiki demokrasi devrine geçilmek lâzımgelir. Bunun için, birtakım insanların dar görüşü caridir, bunun dışındaki görüşlere yer yoktur, düşüncesiyle hareket etmek ne plana, ne de kalkınmaya yol açar.

Onun için, iç barışın temin edilmesi hususunda bilhassa bu kardeşliğin doğmasına ait tavsiyelerin planlamaca düşünülüp yapılmasında ve bunun stratejide yer almasında büyük ehemmiyet görmektedir. Bu münasebetle bu kısmın plana dahil edilmesinde fayda mülâhaza ettik.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Erbakan'ın gerekçeli geriverme önergesi Genel Kurulun birgilerine arz olunmuştur.

Komisyon, raporuna ekleyecek bir husus olmadığını ifade etmiştir.

Sayın Devlet Bakanı katılmama sebebini gerekçeli olarak izah buyurmuş ve Sayın Erbakan'da önergesinin izahını yapmış bulunmaktadır.

Takririn dikkate alınıp alınmaması hususunu oylarınıza arz edeceğim. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

97 Sıra Sayıda kayıtlı önergeyi okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Konu : 3. BYKP. hakkında tadil teklifi

Özü : «3. BYKP'nın temel hedefleri ve stratejisi» bölüm I.

«Türk toplumunun temel sorunları» ve bölüm III.

«Uzun vadede kalkınmanın amaçları» bölümlerine

«Manevi ve ahlâki kalkınma» kısmının ilâvesi.

Gerekçe :

Anayasanın 41 nci maddesi Devlete : «İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek» vazifesini vermekte ve kalkınma planlarının bu maksatla yapılmasını amir bulunmaktadır. Hal böyle iken Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı stratejisi ve planın kendisi daha ziyade sadece iktisadi konulara ehemmiyet vermekte, sosyal ve kültürel konulara ve bu arada bilhassa manevi ve ahlâki kalkınmaya tek kelimeyle olsun temas etmemektedir.

Halbuki bütün kalkınmaların esas ve temeli manevi ve ahlâki kalkınmadır. Manevi ve ahlâki kalkınma olmadan hiçbir kalkınmada başarı mümkün değildir ve esasen bunlarsız kalkınma olamaz. Plan tasarısı maddeci esaslara göre hazırlanmış bulunuyor. Bu yanlış bir tutumdur ve memleketimizde komünizm tehlikesi belirtilerine karşı korunmamızın son derece ehemmiyetli bulunduğu bir plan döneminde, komünizmin temelini teşkil eden maddeci görüşlerin esas alınması büyük hatadır ve yanlıştır. Bu durumun planda ve tabbıkatta süratle izalesi şarttır. Bunun için plana manevi ve ahlâki kısımların ehemmiyetle ilâvesi zorunludur.

Teklif - 1

Planın temel hedefleri ve stratejisi sayfa 16'daki bölüm. I paragraf 1.3 ile 1.4 arasında aşağıdaki kısmın ilâvesi: Manevi ve Ahlâki kalkınma : 1.4 her türlü kalkınmanın temelini manevi ve ahlâki kalkınma teşkil eder. Halen yurdumuzda manevi ve ahlâki kalkınmaya yeteri ağırlığın verildiği ve bu kalkınma için lüzumlu müesseselerin kurulup gerekli tedbirlerin alındığı iddia edilemez.

Cemiyetlerin ve fertlerin huzur ve saadetlerinin temini için hukuk nizamının ahlâk ve fazilete dayalı nizam ile tamamlanması şarttır. Bu konuda halledilmesi gereken meselelerimiz ve alınması gerekli tedbirlerin bulunduğunu kabule mecburuz.

Teklif - 2 :

Planın temel hedefleri ve stratejisi sayfa 25'deki bölüm - III paragraf 3.1 ile 3.2 arasında aşağıdaki kısmın ilâvesi. Manevi ve Ahlâki kalkınma : 3.2 uzun vadeli kalkınmanın temel hedefi her şeyden önce manevi ve ahlâki kalkınmadır. Anayasamızın 10 nci maddesinin Devlete vazife olarak verdiği fertlerin manevi varlığının geliştirilmesi hizmetinin ifası yine Anayasamızın 11, 19, 22, 26 ve 29 ncu maddelerinde hassasiyetle üzerinde durulan ahlâk ve fazilete dayalı bir cemiyet nizamının teessüsü için lüzumlu hizmetlerin yapılmasına öncelik verilecektir.

Tokat

Hüseyin Abbas

Konya

Necmettin Erbakan

M. Meclisi B : 153 24 . 10 . 1972 O : 2

BAŞKAN — Sayın Komisyon?**PLAN KARMA KOMİSYONU ADINA CAVİT OKYAYUZ** (İçel) — Rapora ilâve edilecek yeni bir husus yoktur.**BAŞKAN** — Sayın Bakan?**DEVLET BAKANI ZEYYAT BAYKARA**

— Sayın Başkan, planı ilgilendirecek bir önerge değildir. Bu yüzden katılmıyoruz efendim.

HÜSEYİN ABBAS (Tokat) — Söz istiyorum.**BAŞKAN** — Buyurun Sayın Abbas.**HÜSEYİN ABBAS** (Tokat) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Sayın Hükümet Sözcüsü getirilen birçok temel meselelere, bunlar stratejidedir, Üçüncü Beş Yıllık Planda değildir, diye âdeta stratejiyi bir dokunulmaz nesne gibi göstererek, bizi, siz teferruatla uğraşırsanız, demeye getirmektedirler.

Değerli arkadaşlarım, stratejisi de, Üçüncü Beş Yıllık Plan gibi elbette bu Meclisin tasvibinden geçmedikçe, millet temsilcilerinin müspet oyuna nail olmadıkça millet tarafından da hüsnü kabul göremez.

Burada insanın aklına bir şey geliyor, biz Hükümetin emrinde miyiz Meclis olarak, yoksa Hükümet Meclisin emrinde midir? Mer'i mevzuat, Hükümetin Meclisin emrinde olduğunu âmir olduğuna göre, burada kabul edilir veya edilmez, ama teklifler mutlaka stratejik konudur deyip geri itilemez.

BAŞKAN — Sayın Abbas, önergenizi izah etmeniz için sizi davet ettim.**HÜSEYİN ABBAS** (Devamla) — Bu bakımdan biz, manevî ve ahlâkî kalkınma konusunda stratejide ve Üçüncü Beş Yıllık Planda boşluklar olduğu mülahazası ile vermiş olduğumuz önergeleri izah ediyoruz.

Bugün, önergemizde de izah edildiği gibi, memleketin komünizmin eşiğine kadar geldiği bir zamanda, bu gibi maddeci tedbirler sadece komünizmin daha da kuvvetlenmesine yardım edecektir. İşte en taze misali; bir uçak kaçırma olayı... Bu, hükümetlere hâlâ bir şeyler hatırlatmıyor mu? Neden?.. Nedir bu gaflet ..

Manevî ve ahlâkî kalkınma olmadan hiçbir kalkınmanın olamayacağı bir gerçektir. Çünkü, hem kalkınma tahakkuk edemeyecek; bu-

nu yürütecek işçi, memur, asker talebe, doktor her şeyden önce manevî değerlerine bağlı olmadığı takdirde üzerine tevdi edilmiş olan emanetleri yerine getirmeyecek ve böylece Hükümet mekanizması çalışmamış olacaktır.

2. Esasen manevî sahaya yatırım yaparsanız asıl sizin arzuladığınız maddî kalkınmaya güç katmış olacaksınız.

3. Hem de bunlarsız kalkınmanın gayesi olan içtimai ve ferdî sulh, saadet ve selâmete kavuşmamız mümkün olamamaktadır.

Planda gençler için «geniş dünya görüşü ve genel ahlâka bağlı olarak yetiştireceğimiz» tedbirleri geçiyor; yuvarlak laflar. Geniş dünya görüşü ve genel ahlâk kaidelerinden biz bir şey anlayamıyoruz. Bu milletin kendi bir millî görüşü ve bir de millî ahlâkı vardır. Bunun içindir ki, bütün mekteplere, ilkökuldan üniversiteye kadar her sahada yetiştirilecek nesillerimize millî ve manevî değerlerini telkin edici, müfredat programlarında tadilat yapıcı hususlar yerleştirilmedikçe biz yetiştirilecek nesillerden yarın için de bu memleketin kaderinde müspet rol oynayacağımızı kabul edemiyoruz.

Çünkü, bunlar olmadığı takdirde bugün cemiyette şikâyetçi olduğumuz birçok saymakla bitmeyecek ahlâksızlıkların önü aynamayacaktır.

Yine Üçüncü Beş Yıllık Planda İmam - Hatip okulları dondurulmuş, orta kısımları kaldırılmıştır. Bu yanlış bir yoldur. Halbuki bugün diyabetin, din eğitiminin, ordunun, yurt dışındaki işçilerin, hapisanelerin ve hastanelerin, fabrikaların şiddetle ihtiyaç duyduğu iyi yetişmiş din adamlarına, planda tahdit edilen 3 500 kişilik senelik miktarla nasıl cevap verilecektir?..

Yine bugün yüksek islâm enstitüleri, ilâhiyat fakülteleri de yüksek din eğitimi veren müesseseler olarak gelişmesi, sahasında ilmi araştırmalar yapabilmesi için lüzumlu tahsisatlardan, asistan ve sair kadrolardan mahrum kaldığı için memleketin muhtaç olduğu münevver din adamlarını yetiştirememektedir.

Planda yine bunlara bahane olarak «istihdam ve âtıl kapasite» diye bir mesele ortaya konuluyor.

M. Meclisi B : 153 24 . 10 . 1972 O : 2

Değerli arkadaşlarım, bu sahada bugün istihdam meselesi, kapasite meselesi diye bir şey yoktur. Yalnız Avrupada 600 000 işçinin 11 tane din adamı vardır. Bugün Yunanistan'ın her 100 kişiye 1 din adamı düştüğü yerde biz sadece 11 kişiyle...

BAŞKAN — Bitiriniz Sayın Abbas.

HÜSEYİN ABBAS (Devamla) — Toparlıyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Toparlayın demedim, bitiriniz dedim.

HÜSEYİN ABBAS (Devamla) — Hem de milli ve mânevî değerlerinden tamamen ayrı bir memlekette biz bu işçilerimizi nasıl kurtaracağız, milli varlığını nasıl devam ettireceğiz?..

Onun için b'z, bu halihazır yanlış tatbikat-tan vazgeçilerek Planda gösterilmiş olan ilk kayıt miktarlarının, 3 500 yerine bunun iki misli olarak hiç olmazsa 7 000 kişi kaydedilerek bu sahanın muhtaç olduğu elemanların yetiştirilmesi hususunda Sayın Hükümetin ilgilencesini rica ediyor, Yüce Meclisten önergemizin kabulü lehinde rey vermelerini istiyor ve saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN — Sayın Abbas, Sayın Erbakan tarafından müstereken verilmiş olan önergeye Komisyon rapora ekleyecek bir husus bulunmadığını ifade ile, Sayın Devlet Bakanı da Planla hiç ilgisi bulunmayan bir konu olması hasebiyle katılmadıklarını ifade buyurdular. Sayın Abbas önergesini Genel Kurul önünde izah etmiş bulunuyor. Dikkate alınıp alınmaması hususunu oylarınıza arz edeceğim.

Dikkate alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Millet Meclisi Başkanlığına

Konu : 3 B Y K P. hakkında tadil teklifi.

Özü : Planın dili.

Gerekçe : «Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının temel hedefleri ve stratejisi» ve «Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı» adlı belgeler milletimizin konuşma dili ve rahatlıkla anlayabileceği bir lisanla hazırlanmamış bulunmaktadır. Bilâkis, milletimizin halihazır yaşayan dilini, gayri ilmi ve keyfî bir şekilde süratle değiştirmeye hizmet etme mahiyeti taşımaktadır. Evlâdın babayı, talebenin ho-

cağı anlayamayacağı ve temel mefhumlarda yaygın ve müessir bir kargaşalığın hüküm süreceği bir vasatlan ve planın yürütücü ve tatbik ediciler tarafından ve milletçe anlaşılamaması dolayısıyla benimsenememesinden her şeyden önce bizzat plan ve onun tatbikatı zarar görecektir.

Bu kadar mühim bir hususun Komisyonla görüşülürken reddedilmesi için serdedilen sebepler tatminkâr değildir. Bu gerekçe ile aşağıdaki teklifin kabulünü rica ederim.

Teklifler :

Teklif - 1 : «Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının temel hedefleri ve stratejisi» ve «Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planına tasarılarının milletimizin halen konuştuğu dil ve rahat anlaşılabilir bir lisanla yazılması.»

Teklif - 2 : Bundan sonraki plan çalışmalarında ve umumiyetle Devlet müesseselerinde yazışma ve belgelerde milletimizin rahatça anlayabileceği bir lisanın kullanılması ve gayri ilmi ve keyfî tercihlerle milletimizin dilinin süratle bozulmasına mâni olunmasının Yüce Meclisçe temenni edildiğinin karar altına alınması.

Hüseyin Abbas
Tokat

Necmettin Erbakan
Konya

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet bu önergeye katılıyor mu efendim?..

KARMA PLAN KOMİSYONU ADINA CAVİT OKYAYUZ (İçel) — Rapora ekleyecek yeni bir husus yok.

DEVLET BAKANI ZEYYAT BAYKARA — Sabahleyin görüşülen önergeye benzer bir önerge efendim, Yüksek Meclisin takdiri-ne bırakıyoruz.

BAŞKAN — Haa, anlayamadım efendim. Şimdi birbirine benzemiş olsaydı aynı muamele yapıldı; tatbikatımız aynı mealde olan önergelerin tekrar oya arz edilmemesi hususunu kapsamakla beraber böyle bir konuda beyanımızı almak suretiyle işlem yapmaya uygun buluyorum.

DEVLET BAKANI ZEYYAT BAYKARA — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet katılmıyorlar.

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

EK-8 Erbakan'ın 23.11.1978 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda manevi kalkınma ile ilgili yaptığı tam konuşma metni (TBMM Tutanak Dergisi (7) 23.11.1978, s.312-353).

M. Meclisi B : 9 23 . 11 . 1978 O : 1

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

İki oturum yapılan bu Birleşimde:
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının (1979 - 1983) (3/442, S. Sayısı : 254) tümü üzerinde bir süre görüşüldü.

Görüşmelere gelecek birleşimde devam olunması-na dair Danışma Kurulu önerisi kabul edilerek :

23 Kasım 1978 Perşembe günü saat 14.00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 22.37'de son verildi.

Başkan	Başkan
Cahit Karakaş	Başkanvekili
Divan Üyesi	Müşih Görentaş
Denizli	Divan Üyesi
Mustafa Gazalcı	İstanbul
	Recep Özel

Divan Üyesi
Küta'ya
Nizamettin Çoban

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14.00

BAŞKAN : Başkanvekili Memduh Eksil

DİVAN ÜYELERİ : Recep Özel (İstanbul), Yılmaz Balta (Rize)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 9 ncü Birleşimini açıyorum.

II. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

I. — Dördüncü Beş Yıllık (1979 - 1983) Kalkınma Planının, 16 . 10 . 1962 tarih ve 77 sayılı Yasanın ikinci maddesinin (6/d) bendi uyarınca Hükümete geri verilen Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının (1978 - 1982) sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen değişikliklere dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Plan Karma Komisyonu raporu, (Millet Meclisi : 3/442; Cumhuriyet Senatosu : 3/1544) (M. Meclisi S. Sayısı : 254; C. Senatosu S. Sayısı : 824) (1)

(1) 254 S. Sayılı Basmayazı 22.11.1978 tarihli 8 ncü Birleşim tutanağına ekli'dir.

BAŞKAN — Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı üzerindeki görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Komisyon hazır.

Sayın Hükümet?

DEVLET BAKANI MEHMET SALİH YILDIZ
(Van) — Hükümet, burada Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Zatiâliniz mi efendim?

DEVLET BAKANI MEHMET SALİH YILDIZ
(Van) — Evet efendim.

Sayın Hükümet var.

Söz sırası Millî Selâmet Partisi Grubu adına Sayın Necmettin Erbakan'ın.

M. Meclisi B : 9 23 . 11 . 1978 O : 1

Buyurun Sayın Erbakan.

MSP GRUPU ADINA NECMETTİN ERBANKAN (Konya) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri;

Bugün 23 Kasım 1978. Düünden beri Yüce Mecliste Dördüncü Beş Yıllık Planın çalışmalarını sürdürüyoruz. Millî Selâmet Partimiz Grubunun, ülkemizin Dördüncü Beş Yıllık Planı hakkındaki görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Sözlerime başlarken Yüce Meclise Millî Selâmet Partisi Grupumuzun saygılarını sunarım, üyelere hürmetlerimizi takdim ederim ve Cenabı Haktan önümüzdeki yıllarda ve daha sonraki yıllarda aziz milletimize saadet ve selâmet vermesini niyaz ederim. (MSP sıralarından alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, plan görüşmelerinin ehemmiyeti bütün üyelerimizin malumudur. Düünden beri saatlerce süren görüşmeler yapılırken, ülkemizin en mühim meselesini müzakere etmiş oluyoruz ve bu meydana bir yandan plan hakkındaki görüşler orta yere konurken, bir yandan da temsil edilmekte olunan temel görüşler meydana çıkmaktadır. Nitekim dün planı Yüce Meclise takdim ederken yapmış olduğu konuşmada Sayın Başbakan, Cumhuriyet Halk Partisinin solcu görüşlerini orta yere koymuştur. Bu Plan hakkında görüşlerini açıklayan Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel de, Adalet Partisinin görüşlerini orta yere koymuştur. Bu görüşler bizim kanaatimize göre, temelinde kapitalist nizamı benimsemiş bir liberal görüşün ifadesidir. Bize gelince, biz Millî Selâmet Partisiyiz, millî görüşün temsilcisiyiz. Bu sebepten dolayıdır ki, plan hakkındaki görüşlerimizi arz ederken, millî görüş açısından görüşlerimizi arz etmemiz çok tabiidir.

Muhterem arkadaşlarım, bu hususta bir noktayı bilhassa belirtmek istiyorum. Bakınız sosyalizmden ilham alan solcu görüşler, kapitalizmden ilham alan liberal görüşler ve bunların temsilcileri, Batı ülkelerinin birçok parlamentolarında aynen mevcuttur.

Burada dün yapılmış olan müzakereler, benzeri şekilde bu ülkelerin parlamentolarında da yapılmaktadır. Ancak biz ona inanıyoruz ki, bizim milletimizin bir bahtiyarlığı vardır. O da kendi parlamentosunda; kendi millî görüşünü, taklitçi görüşler dışında kendi millî sistem ve görüşünün temsil edilmesidir. Bu büyük bir bahtiyarlıktır ve konuşmalarına başlarken bu ehemmiyetli noktayı işaret etmeyi bir vazife sayıyoruz.

Bu sebepten dolayı şimdi millî görüş açısından görüşlerimizi orta yere koyarken, zaman zaman solcu zihniyet ve liberal zihniyet arasında hakemlik vazifemizi yapmak da gerekecektir. Bunada peşinen Yüce Meclisin dikkatlerini çekiyorum.

Muhterem üyeler, muhterem arkadaşlarım; meseleye millî görüş açısından yaklaştığımız zaman, önce hiç şüphesiz bu planın hangi millet için yapıldığı, bu Millet'in tarihinin hangi noktasında yapıldığı ve ne maksatla yapılmış olduğu üzerinde ehemmiyetle durmak mecburiyetindeyiz.

Bugün bilindiği gibi, yeryüzünde 217 tane ülke vardır. Bunların 149 tanesi müstakil ülkedir, 68 tanesi de bağımlı ülkedir. Türkiye'miz bu 217 ülke arasında rasgele, lalettayın ülkelerden bir tanesi değildir. Plan yaparken hiç şüphesiz, her şeyden önce bu gerçeği dikkatle gözönünde bulundurmak mecburiyetindeyiz.

Biz, eşsiz bir tarihe sahip bir milletiz. Çağ açıp, çağ kapatmış; asırlar boyu dünyanın en güçlü ülkesi olarak gelen bir milletiz. İlimleri, feneri kuran bir milletiz. Bugün Batı'nın tatbik etmekte olduğu teknolojinin temel esaslarını geliştiren bir milletiz ve en yakın mazimizde, bin yıllık tarihimize ülkeleri en kaba ölçülerle mukayese etmek istesek; nüfusu, toprak büyüklüğü, millî geliri ve fert başına millî gelir açısından dünyanın bir numaralı yerini işgal etmiş bir milletiz. Bu büyük tarihimizi bilmeden, göz önüne almadan, elbette bizim ülkemize plan yapmak mümkün değildir.

20 nci Asra gelirken, milletimiz hakikaten o günün şartları altında dahi büyük kalkınma hamlelerini başarmıştır. Ancak, bin yıldan beri devam eden bir Haçlı zihniyeti, bizim milletimiz ne zaman kalkınmak istediye, daima ona fırsat vermemeyi kendisine bir vazife bilmıştır. Bu sebepten dolayı, biz, bu asrın başına geldiğimizde demiryollarımızı kendimiz yapan, Batı ülkelerinden fabrikalarını daha büyük ölçüde kuran, bir misal olarak arz etmek lazım gelirse; gemi inşaiyesinde, dünyada en ileri dereceyi temsil eden bir millet olarak geldik. Hamidiye tipi kruvazörlerin bundan 70 - 80 sene önce zirhıyla, makinesiyle ve bütün teçizatıyla ülkemizde inşa edilmiş olduğu gerçeğini hiçbir zaman göz önünden uzak tutamayız.

Ne zaman ki, biz büyük kalkınma hamlelerine başlamışızdır, dış güçler de bunları önlemek hususunda gayretlerini artırmıştır. Nitekim, bu asrın başında böyle oldu, 20 nci Asrın ilk 25 senesi bu sebepten

dolayı harplerle geçirilmek mecburiyetinde kaldık. Hiçbir millet, bu asrın harplerine 25 sene dayanamaz. Bizim milletimiz o millettir ki, 25 senelik bir harp devresini Cenabı Hakkın lütfuyla zaferlerle, sabırla, başarıyla gelip geçmiştir.

20 nci asırda 4 tarihi devreyi yaşıyoruz. Bu birinci 25 senelik harpler devresinin arkasından, milletimiz, bir ikinci 25 senelik devre geçirdi. Bu devre bir bakıma, bu uzun harpler yılının yaralarını sarma devresi olarak telâkki edilebilir.

Bir üçüncü 25 senelik devre daha geçirdik. Bu da, kalkınma için gayret gösterilen bir devre oldu; ama ana karakteri itibarıyla nasıl kalkınacağımız hakkındaki bir yol arama devresi sayılmak lazım gelir.

Bu devrelerden geçtikten sonra, şimdi 20 nci asrın son 25 senelik bölümündeyiz. Yeni bir devrin başlangıcındayız. İşte, tarihimizin bu önemli bir noktasında, Dördüncü Beş Yıllık Planı hazırlamak üzere bu toplantıları yapmaktayız.

Muhterem arkadaşlarım, bu bulunmuş olduğumuz noktayı çok iyi tespit etmek mecburiyetindeyiz. İlk önce harekete başladığımız noktayı belirteyim. Asırlar boyu nüfus, toprak büyüklüğü, milli gelir ve fert başına milli gelir itibarıyla bütün dünya ülkeleri içerisinde bir numaralı yeri işgal ettiğimiz halde; şimdi bu yeni devreye girerken, milletlerarasında 217 ülke içerisinde bu dört mühim büyüklük bakımından bulunduğumuz nokta şudur:

Türkiye, takriben 780 000 km²'lik toprak büyüklüğüne sahiptir. Bu toprak büyüklüğü, aslında küçümsemeyecek bir büyüklüktür. Zira, Almanya'nın toprak büyüklüğünün 230 000 km², Fransa'nın ise ondan biraz büyük olduğu, yani Türkiye'nin toprak büyüklüğünün bugünkü Almanya ve Fransa'nın yekûnu kadar olduğu dikkate alınacak olursa, zenginlikleri ayrıca buna ilâveten dikkate alınacak olursa, toprak büyüklüğümüz ülkemizin jeopolitik yeri itibarıyla elbette bu milletin evlâtları olarak halimize şükretmek, Cevabı Hak'ka şükretmek gerekir.

Nüfusumuz bu hareket noktasında 43 milyonu bulmuştur. Bugün dünyada 900 milyon nüfuslu ülkeler var; buna mukabil 1 milyon, 2 milyon nüfuslu ülkeler var. 43 milyon nüfus, önemli bir nüfustur; hele bu nüfusu bizim milletimizin evlâtları teşkil ederse, elbette bunun önemi eşsiz olur.

Yine muhterem arkadaşlarım, bugün toprak büyüklüğü itibarıyla bütün dünya devletleri arasında 36 ncıyız, nüfus büyüklüğü itibarıyla 16 ncı sıradayız. Fakat maalesef bunlara mukabil, milli gelirimiz

itibarıyla, takriben 40 milyar dolarlık milli gelirden, yeryüzündeki ülkeler içerisinde 25 nci sıraya düşmüş bulunuyoruz. Fert başına milli gelir itibarıyla, takriben 1 000 dolarlık bir milli gelirle, yeryüzündeki ülkeler arasında 52 nci sıraya düşmüş bulunuyoruz. Milli gelir ve fert başına düşen milli gelir, yani ekonomik muhassalamızı gösteren bu rakamlar bizim milletimizle bağdaştırılmaz. Bundan dolayıdır ki, büyük tarihimizi, milletimizin layık olduğu yeri dikkate alarak son derece gayretle çalışmak mecburiyetindeyiz ve işte Dördüncü Beş Yıllık Planı bu görüşlerin ışığında hazırlamak mecburiyetindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, bu planı hazırlarken, bundan önce üç plan devresi geçirdiğimiz yüksek malûmlarınızdır. Birinci Plan devresine (Bu rakamlar dün burada kısmen konuşulduğu için çok hûlâsatan geçmek istiyorum) Türkiye 29 milyon nüfusla girdi, 32 milyon nüfusla bu Plan devresini tamamladı. Bu plan devresi esnasında Türkiye cari fiyatlarla 66 milyar milli hâsıladan 101 milyar lira milli hâsılaya, 2 250 liralık fert başına gelirden 3 100 lira fert başına gelire çıkmasını başardı. Bu plan devresi esnasında, Türkiye bu neticeyi başarmak hususunda 68 milyar liralık bir yatırımı öngörmüştü. Bu yatırımı % 90 ölçüsünde gerçekleştirmiştir. Birinci Plan devresinde ve kalkınma hızı olarak % 7'yi hedef almıştı, bunu % 6,7 ile gerçekleştirmiştir. Bu plan devresinde özel sektör ve kamu sektörü olarak alınmış olan hedeflerde, özel sektörün kendi plan hedefini % 100'den daha büyük bir nispette gerçekleştirdiğini, kamu sektörünün ise Birinci Plan devresinde takriben % 90 ölçüsünde gerçekleştirdiğini görüyoruz.

Birinci Plan devresinde Türkiye, bu kalkınma hızlarını gerçekleştirirken, hemen ifade edeyim ki bu konuda Devlet arşivlerimiz fevkalâde yetersizdir, aşağı yukarı 1 milyar dolarlık bir dış kredi imkânına sahip bulunuyordu bütün plan devresi boyunca. Bunun 317 milyon dolarını proje kredisi olarak kullanmıştır Birinci Plan devresinde, o günkü dolar fiyatlarıyla.

İkinci Plan devresinde, Türkiye yatırım olarak 110 milyar liralık bir yatırımı öngörmüştü; bunun % 89'unu gerçekleştirmiştir, % 7'lik bir kalkınma hızını gerçekleştirmiştir.

Birinci plan devresindeki % 5,7'lik fiyat artışına mukabil, İkinci Plan devresinde ortalama fiyat artışı % 10,6'yı geçmiştir.

Bu Plan devresinde kullanılmaya müsait kredi imkânları takriben 1 milyar 200 milyon dolar mertebeye

sinde, kullanılan fiili kredi ise 1 milyar dolar mertebesinde idi. Üçüncü Plan devresine geldiğimiz zaman - ki bu 1973 - 1977 senelerini ihtiva eden plan devresidir - bu plan devresinde bilindiği gibi 261 milyar liralık bir yatırım öngörülmüştü, % 101 oranında bu yatırım gerçekleştirilmiştir; fiyat artışları % 20'yi bulmuştur ve bu plan devresinde özel sektör kendisine ayrılmış olan kısmı % 116 nispetinde gerçekleştirmiştir. Dış kredi olarak da 2 milyar dolarlık bir dış kredinin kullanıldığını görmekteyiz.

İşte üç plan devresini bu rakamlarla geldik geçtik. Planları yaparken, Birinci Plan devremizde anahedimiz aslında Türkiye'nin belli bir milli geliri tahakkuk ettirmesi, belli bir kalkınma hızını tahakkuk ettirmesi idi. Bu plan devresinde hakikaten gözönüne alınan milli gelir ve belli bir kalkınma hızı gerçekleştirilmiştir. İkinci Plan devresine girildiğinde bir adım atıldı. Türkiye bu milli geliri elde edecek, fakat bu milli gelirin bileşimi ne olacaktı? Bu bileşim, sanayi geliştirmek suretiyle olmalıdır dendi; ikinci planda sanayi yatırımlarına ağırlık verildi ve bunun neticesi olarak da İkinci Plan devresinde hakikaten sanayide önemli adımlar atılmak imkânı bulundu.

Üçüncü Plan devresine gelince, sanayide ağırlık verdiğimiz ama, hangi çeşit sanayi? Montaj sanayi mi, birtakım tüketim mallarına ait sanayiler mi; yoksa hakiki kalkınmaya ait ağır sanayi yapacağız, Türkiye sanayileşmesinde, sanayileşmede take-off denilen kritik noktasını aşmayı başaracak mı? İşte Üçüncü Plan devresinin anamaksadı böylece, Türkiye'nin milli gelirde sanayi payını artırmak olduğu kadar, bu sanayinin de hakiki sanayiye dönüşmesi gayesiydi. Üçüncü Plan bu maksatlar için hazırlanmıştı.

Hemen şunu ifade edeyim ki, geçtiğimiz üç plan devresinde, bu plan devrelerine ait öngörülen rakamlar; kalkınma hızları, milli gelirler, yatırım miktarları, takriben gerçekleştirilmiş olduğu halde, asıl Türkiye için hayati ehemmiyeti haiz olan ağır sanayi, bu plan devrelerinde gerçekleştirilememiş, daima geriye kalmış ve Türkiye'nin ağır sanayinin kurulmasına mani olunmuştur. Bu plan devrelerinde Türkiye, hızlı bir nüfus artışını orta yere koymuş ve dünya ülkeleri arasında hızlı oranda bir kalkınmayı başarmıştır. Ancak, hakiki kalkınma dediğimiz, kritik noktayı aşma dediğimiz hadise, henüz başırlanmamıştır.

Milletçe, iktisadi istiklal savaşımızın bugün en kızgın noktasında bulunmaktayız. İşte, Dördüncü Beş Yıllık Plan hazırlanırken, her şeyden önce dikkatle gözönünde bulundurmaya mecbur olduğumuz gerçek budur.

Muhterem arkadaşlarım, buraya nasıl geliyoruz? Son birkaç yılı dikkatle ele almakta yarar var. Aslında, önümüze getirilmiş olan plan, takdim edilirken; son yılların savurganlığı v.s. gibi birtakım tabirlerle, son birkaç yıllık ülkemiz için fevkalade hayati ehemmiyeti haiz olan çalışmalar, gerçeğin tersine gösterilmeye kalkışılmaktadır. Elbette bu iddiaları kökünden reddetmek vazifemizdir.

Türkiye, onbeş yıllık plan devresinde en hakiki adımlarını şu son birkaç sene esnasında atmıştır. Nitekim 1976 yılında bilindiği gibi büyük hakiki kalkınma, ağır sanayi hamlesi başlamıştır. Bunu birkaç cümle ile Yüce Meclisin önünde bir kere daha tebarüz ettirmeyi bir milli vazife sayarım. 1976'da 240 milyar lira - 1976 fiyatlarıyla - tutarı olan 200 büyük ağır sanayi yatırımının 100'den fazlasının kuruluşu yapılmıştır. Bu sanayi yatırımların kuruluşları gece gündüz far ışıklarında atılan temellerle yapıldı. İyi ki, o yıllarda gece gündüz far ışıkları ile bu temelleri attık. Çünkü biz tarihimizi çok iyi bildiğimiz için, ne zaman böyle bir kalkınmaya kalkışılır ise, mutlaka dış güçlerin buna mani olmak istediğini bildiğimiz için, elimizi çabuk tutmak mecburiyetinde olduğumuzu biliyorduk. İşte bundan dolayıdır ki, Allah'a şükürler olsun, şimdi bu 200 tane eser birer abide gibi yükselmektedir. Şurada Ankara'nın yanında Haymana'ya gittiğiniz zaman, tepenin üzerinde Haymana Kalıp Fabrikalarının bir kartal gibi kaba inşaatının tamamlandığını görüyorsunuz. Bu inşaat şimdi bir yıldan beri durmaktadır. Ancak bir abide gibi durmaktadır ve yakın bir gelecekte tamamlanacağı bir abidesi gibi durmaktadır. Biz elimizi çabuk tutup bu adımları atmasaydık, Haymana hiçbir zaman bir fabrikaya kavuşamazdı. Daha uzun yıllar bir müstemleke gibi kalırdık. Fakat şimdi o abide orada durduğu müddetçe ne iç, ne dış hiçbir güç bu fabrikaların tamamlanmasına mani olamayacaktır. Biz elimizi çabuk tuttuğumuz için milletimizin bu büyük iktisadi istiklâl savaşında henüz hedefe ulaşamadıysak da, mutlaka hedefe ulaşılmanın adımlarını vaktinde atmış olmanın bahtiyarlığı içindeyiz.

1976 yılında sanayi için ayrılmış olan para aşağı yukarı 10 milyar lira civarında bir para idi. Bununla bu büyük hamleler başlatıldı. 1977 yılında sanayi harcama imkânını 44 milyar liraya çıkarttık. Bunun 25 milyar lirasını fiilen harcadık. Bütün seçimlerin erkene alınması ve 6 ay takriben seçimlerle meşgul olunmasına rağmen ve 15 tane milyarlık tesisi bütün güçlüklerle rağmen, kendi temelini attığımız 15 tane

milyarlık tesisi 1977 yılında tamamlayarak işletmeye açtık. 1978 yılı için 50 milyar liraya yakın sanayie para harcama imkânını, bütçelerin ve mali dengele- rin içerisine koyduk. 40 kadar sanayi tesisinin de bu yıl işletmeye açılmasını programladık.

İşte aziz kardeşlerim, bu büyük hamlelerin neticesi olarak ki, Türkiyemizin sanayileşmesine karşı dış güçler birtakım tedbirlerini geri bırakmadılar.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Sayın Başkan, duymuyoruz, gürlü oluyor, anlaşılıyor.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; dün burada konuşan her iki partinin temsilcisi arkadaşlarımız, memnuniyetle ifade etmek istiyorum ki, Türkiye'nin kalkınmasına karşı, dış güçlerin tutumları üzerinde durmak ihtiyacını hissetmişlerdir. Türkiyemizin güçlü bir ülke olmasına mani olmak isteyen dış güçlerin mevcudiyetini kabul etmişlerdir. Milletçe bu idrake gelmiş olmamızdan, Milli Selâmet Partisi olarak elbette memnuniyet duymaktayız. Ancak bu noktayı huzurlarınızda, dünki konuşan arkadaşlarımızdan bir kademe daha ileri giderek açıklamayı bir milli vazife sayarım. Mesele, hepimizin meselesidir. Milletçe bu hedefler etrafında tek bir vücut olmaya mecbur olduğumuz meselelerdir. Ondan dolayıdır ki, bu gerçekleri dile getirmeyi bu kadar önemli bir konuda bir milli vazife saymaktayım.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız, bizim bu kalkınmalarımız başladığı zaman, dün burada lobilerden bahsedildi. Hangi lobilerdir bu lobiler? Bir yanda bir Yunan Lobisi var, öbür tarafta da bir İsrail Lobisi var. Bu lobileri görmemezlikten gelerek, Türkiye'nin meselesini halletmek mümkün değildir. İsrail meselesini Türkiye olarak dikkatle takip etmeye mecburuz. Buraya Birleşmiş Milletlerin ilk kararı olarak, Müslüman ülkelerin ortasına getirilip zorla bir İsrail kurulmuştur.

Bu İsrail'in Millet Meclisinin önünde, Teodor Herzl adlı bir zatın heykeli mevcuttur. Bu zat 150 sene önce Viyana'da yaşamış bir siyonist gazetecidir. İsrail'in planlarını kurmuş bir kimsedir. Bu kimse bir kitap hazırlamıştır. Ve bu kitabının arkasına da bir harita ilâve etmiştir. Bu haritada bizim Konya'mız; bizim Fırat bölgemiz; diğer Müslüman ülkelerin, Irak'ın sahası; Mısır'ın Nil sahaları Teodor Herzl'in kitabında İsrail'in toprakları olarak gösterilmektedir.

Aynı İsrail, kurulduğundan bugüne kadar geçen 30 sene zarfında devamlı olarak mütecaviz olmuş; hudutlarını şu 30 yıl içerisinde 10 misli genişletmiştir.

Bugünlerde, bilindiği gibi ayrıca bütün müslümanların bir mukaddes şehri olan Kudüs'ü kendi şehirle- riymiş gibi İsrail'in merkezi yapmak için gizli anlaş- malar ve gizli çalışmaların peşindedir.

Bu planlar ortada iken, Türkiye'nin meselelerini elbette iyice görmek mecburiyetindeyiz.

Dünyadaki, nasıl Yunan lobileri Türkiye'nin güç- lenmesini istemiyorsa; birtakım siyonist lobiler de Tür- kiye'nin güçlenmesini istememektedir; İsrail planları- nın tatbikatı için, karşılarında en büyük güç ve mani olarak Türkiye'yi görmektedirler.

İşte bu sebepten dolayıdır ki, Türkiye'nin mesele- lerine bakış yaparken, bugün 43 milyon nüfusumuz- la bu gerçekleri görmek mecburiyetindeyiz. Bunları üstü kapalı geçiştirerek, aziz milletimize bu gerçek- leri göstermeden, bugünkü iktisadi istiklâl savaşımızı kazanmamız mümkün değildir.

Bu noktada bir kademe daha ileri gitmek istiyorum. Bakınız, bu ağır sanayi hamleleri başladı. Tür- kiye hakiki kalkınmaya başladı, cereyan eden olayla- rı görüyorsunuz. Bunlar karşısında Türkiye'ye am- bargolar koymaya başlandı. Gerek silah ambargosu ve gerekse iktisadi ambargolar, biraz önce sözünü et- tiğim lobilerin birer marifetidir.

Silah ambargosunda bir kademe daha ileri gide- rek Yüce Meclise ifade ediyorum: Zannedilmesin ki, Kıbrıs hakiki sebeptir; hayır. Silah ambargosunda hakiki sebep, Türkiye'nin yükselmemesidir. Kıbrıs me- selesi olmasa idi dahi, Türkiye'nin bu büyük kalkın- ma hamleleri karşısında Türkiye'ye yine bir silah am- bargosu konacaktı. Kıbrıs bir zahiri sebeptir. Kim bu gerçeği bizim gözümüzden saklayacak? Türkiye Kıb- rıs'da ne yapmıştır, 11 seneden beri kan gövdeyi götü- ren bir adaya sulh ve sükûn getirmiş, Türkiye'nin bu atmış olduğu adımın arkasından - çok şükür - Adada herkes huzur içerisinde yaşamaya başlamıştır. Bunun Batılılara, bugün Amerika'ya ne zararı var. Biz bu hamleyi yapmasaydık Kıbrıs tam tersine bir «Küba» haline dönüşecek, dünya sulhu ve bütün Orta - Doğu allak bullak olacaktı. Türkiye bu kadar hayırlı, in- sanlık için bu kadar hayırlı bir adımı atmıştır.

Hal böyle iken, bu kadar hayırlı bir adım bahane edilerek bize silah ambargosu konuyor, Orta Doğuda tecavüzünü artırdıkça, aynı Amerika, İsrail'e silah yar- dımını artırıyor. Bunun beynelmillel âlemde ve hak- lılık ölçüsü içerisinde izahı mümkün değildir, bunun temelinde yatan husus; Türkiye'nin güçlenmesini iste- meyen lobilerin oynadığı müessir roldür.

Nasıl ki, silah ambargosunda bu roller önümüze çıkmışsa, iktisadi meselelerde de aynı faaliyetler önümüzdür. Türkiye'nin her sene yapılan borç ertelemelerini, birtakım finansman kaynaklarının, daha önceden tespit edilmiş kredileri haydi kullanalım dediğimiz zaman, şimdi biz bunu vermeyiz, size kredi veririz ama ağır sanayide kullanmamak şartı ile, demeleri birçok gerçekleri orta yere koymaktadır.

Yeni planı hazırlarken bu gerçekleri dikkate alarak hareket etmek mecburiyetimiz, her işin başında gelir.

Bu sebepten dolayıdır ki, bu Dördüncü Plan devresi tıpkı Shakespeare'in meşhur piyesindeki «to be or not to be» meselesidir. Ya bir istiklal savaşını kazanacağız, bu ağır sanayiye kuracağız, Türkiye take off'unu yapacak, güçlü bir ülke olacak veya - Allah vermesin - tekrar müstemleke tipine dönülecek, tekrar sömürgeye dönülecek, tekrar onun bunun oyuncağı olunacaktır. Bu kadar ehemmiyetli bir noktadayız, bu kadar ehemmiyetli bir meseleyi konuşuyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız bu şartlar altında planımızı yapmaya başlarken, iki gerçeği baştan görmemizde zaruret vardır. Kalkınmak istiyoruz, ancak birtakım güçlüklerimiz var. Diğer yandan milletlerarası yarışta ileri gitmek için de birtakım istisnai avantajlarımız olduğu da bilinmektedir.

Güçlüklerimiz nedir? Bu noktada hemen bir şey belirtmek istiyorum : Sayın Başbakanın dün burada konuşurken bütün bu güçlükleri geçtiğimiz birkaç yıllık icraata atfetmek istemelerini gerçekte bağdaştırmamız mümkün değildir. Bu güçlükler esasen yıllardan beri üst üste birikerek gelen güçlüklerdir. Bu güçlüklerin bir muhasebesini yapacak olursak, bizim inancımıza göre belki de daha büyük pay, bizzat Cumhuriyet Halk Partisinin evvelki iktidarlarında uzun yılları tam verimli olarak geçirmemesine gelip dayanır. Onun için bugünkü güçlüklerden şikâyet etmek, hatta bugünkü düzenden şikâyet etmek, bu düzenin bizzat kurucusu olan Halk Partisinin hakkı değildir. Kendi eserinizden, kendinizden şikâyet ediyorsunuz. (MSP Grupundan alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, bakınız geçtiğimiz yıllarda meseleler hızla artan bir nüfusun ihtiyaçlarına paralel olarak halledilmediği için biz bu güçlüklerle karşı karşıyayız. Nüfusumuz çok şükür hızla artmaktadır. Biz nüfusumuzun daha da hızlı artmasını elbette temenni ediyoruz. Ancak, iktisadi kalkınmamız bu nüfus artışıma paralel olmadığı için yıldan yıla işsizlik birikmiş; şimdi bakıyoruz 3,5 milyon işsiz olan

bir Türkiye ile karşı karşıya kalmışız. 50 senenin rakamını alırsanız bu işsizliğin kökünün 10 seneye, 20 seneye, 30 seneye, 40 seneye gittiğini görürsünüz. Tıpkı mesela şimdi üniversitelerimize elemanlar alırken, üniversitelerimizi yetersiz buluyoruz. 200 - 300 bin kişi müracaat ediyor, 100 bin kişi alıyoruz. Neden? 20 sene önce üniversiteleri yeterince kurmadık, 30 sene önce bu üniversitelere hoca yetiştirecek müesseseleri kurmadık. Şimdi seller geldi, duvarları barajları yıkıyor. Bugün karşılaştığımız mesele, 2 senenin 3 senenin meselesi değildir; geçirdiğimiz uzun yılların meselesidir.

Nasıl işsizlik takriben 40 - 50 seneden beri birikmiş bir mesele ise, aynı şekilde dış ticaret açığımız da birikmiş bir meseledir. Bugün Türkiye'nin 3 milyara 4 milyara varan, ihracatının 1,5 - 2 misline varan dış ticaret açığı doğmuştur. Yıllardan beri takip edilen politikaların, memleket ihtiyacına ayak uyduramayan zihniyetlerin ve idarelerin bir muhasalası, bugün önümüze bu meseleleri getirip koymaktadır. Bunu son 2 - 3 seneye getirip inhisar ettirmeye kalkışmak büyük haksızlık olur, meseleleri kökünden anlamamak olur.

Yine muhterem arkadaşlarım, Türkiye'nin gayri safi milli hâsılası bizim milletimizle bağdaşmaz. Bir küçücük İsviçre'nin milli hâsılası 70 - 80 milyar dolar iken - hiç bir hammaddesi olmadığı halde - 5 milyon nüfusuyla, bu kadar zengin bir ülkede bu kadar çalışkan bir milletin 40 milyar dolarlık bir milli hâsılası, elbette bizim milletimize yaraşır sayılamaz. Birinci sıradan 25 nci sıraya düşmüşüzdür. Bu gayretle çalışmaya mecburuz.

Fert başına milli gelir bakımından, bugün yeryüzünde 60 dolarlık, 80 dolarlık milli geliri olan ülkeler var. Ama 1 000 yıl dünyanın en zengini iken, bugün 60 nci sıraya düşmüş olmayı elbette kabul edemeyiz. Bunu bir anda artırmak mümkün değildir. Yalnız bunu mümkün olduğu kadar artırmanın en iyi yollarını arayıp bulmak, işte planı yaparken asıl vazifemizdir.

Türkiye'de yetersiz bir altyapı vardır. Bu yetersiz altyapı elbette bir günün işi değildir. Yine yılların ihtiyaçlara ayak uyduramayan tutumundan meydana gelmiş bir muhasaladır.

Türkiye'de dengesizlik vardır. Biz milli görüş sahibiyiz. Türkiye'de coğrafi dengesizlik vardır, zümrevi dengesizlik vardır. Bu dengesizliklerin giderilmesine dikkat etmeye mecburuz. Geçtiğimiz yıllarda fabrikalar 2 şehre yapılmıştır. Bütün Anadolu 65 vilayetiyle karasabanın arkasına terk edilmiştir. Geçtiğimiz yıl-

larda bir ufak zümre zengin olmuştur. Anadolu'nun insanların büyük kısmı geçim sıkıntısı içerisinde bırakılmıştır. Mesela tarımda çalışan insanlara geçen idarelerin getirdiği, yıldan yıla sadece yastıkların altında Ziraat Bankasına olan borç senedinin artmasıdır. Bu sebepten dolayıdır ki, Türkiye'mizde halledilmesi lazım gelen köklü ve temel meseleler var.

Bundan başka geçtiğimiz yılların bize getirdiği en kötü miras, Türkiye'nin bugün bir müstemleke tipi kalkınma yapısına sahip olmasıdır.

Muhterem arkadaşlarım, şu Anadolu'yu bir dolaşın. Tarımda en zengin olan Ege'mizde bile göreceksiniz ki ithalatçılar daha büyük bir refah sahibidir, asıl o bölgenin zengindir. Marmara bölgesi böyledir; hatta Adana bölgemiz en önemli bir tarım bölgemizdir, iki tane fabrikayı mukayese ediniz. Birisi iplik dokuyor, öbürü ise biçerdöver monte ediyor. Birisine 10 misli sermaye koymuşsunuz 1/10 kadar kazanç elde edemiyorsunuz, birine 1/10 kadar sermaye koymuşsunuz 10 misli kazanç elde ediyorsunuz. Bir ülkenin şartları böyle olursa elbette o ülkede halledilmesi lazım gelen çok büyük meseleler var demektir.

Bütün kalkınma hamlelerinde projeler dış mühendislere hazırlanmıştır. Yabancı sermayeye, yakın vakte gelinceye kadar sadece bir trafik memuru gibi muamele edilmiştir. Bu ne işe yarar? Bu ünite böyle mi kurulmalı? Bu büyüklükte mi kurulmalı? Hiç bir milli varlık, hiç bir yön gösterme, hiç bir düzeltme faaliyeti gösteremezsiniz. Bunun için çuvala ilaç getirmiştir. Pakete koyup 5 liralık ilacı 50 liraya satmıştır. Bütün bunların hepsinin mesullerini bunu yapanlarda değil, Türkiye'nin yönetimine sahip olması lazım gelen idarelerin tutumunda arayıp bulmaya mecburuz.

Muhterem arkadaşlarım, yine geçtiğimiz yılların en önemli mirasından birisi, bugünkü ekonomik hayatın bozuk bir kapitalist ekonomik sistem taklidi oluşudur. Bu nokta üzerinde ehemmiyetle durmaya mecburum.

Dün burada Sayın Demirel; «Efendim, eğer bugünkü düzende bir kaçakçılık varsa gidip yakasına yapışınız, bir hata yapan varsa gidip yakasına yapışınız» dedi, dedikleri doğrudur; fakat, bu sözün arkasında kapitalist nizamın zulmünü saklamak mümkün değildir; ya sistemin kendisi bizzat mesul ise? Ya sistemin kendisi bizzat bu kötülüğe sebebiyet veriyorsa? İşte biz Milli Selâmet Partisi geliriz, biz de o sistemin yakasına yapışırız, bugün bunu yapmak için buradayız.

(MSP sıralarından alkışlar, AP sıralarından «Konuya gel» sesleri, gürültüler)

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, geleceğiz, açıklayacağım; herkes sussun, zannediyorum ki Yüce Mecliste sükûnetle her şeyi dinleyeceğimiz en önemli günlerdendir, en önemli toplantıdayız; hepimiz görev yapıyoruz, bakın biz dün sizlerin konuşmanızı 4,5 saat 3 saat memnuniyetle dinledik, konuşan arkadaşlarımıza müteşekkirim, vazife yaptılar, teşekkür ediyorum. Şimdi sıra bizde... Aynı şekilde milli görüşü de dinleyeceksiniz ve inşallah temenni ediyorum ki bu konuşmalardan yararlanacaksınız ve inşallah temenni ederim ki aziz milletimiz bu konuşmalardan çıkış yolunu ve kurtuluşu bulacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız geçtiğimiz yılların bugün önümüze gelen diğer bir büyük manası da, mevzuat yığındır. Günlerce uğraşıp ayıklayamıyoruz, daha seneler sürer bu; niçin? Bizim inanışımıza göre; bilgisiz, beceriksiz zihniyetlerin, Türkiye'nin bütününü ve hedeflerini gözetmeden günlük hesaplarla yapmış oldukları birtakım kanunlar, şimdi bugün en büyük ayak bağıımızdır, her zaman ifade etmişimdir bir Amerikalının sözünü yine tekrar etmek isterim : «Türkiye büyük devlet olacak ama mevzuatı müsait değildir» demiştir. Bu bir gerçektir. Bugün kalkınmak istediğimiz zaman en büyük manimiz, geçtiğimiz yıllarda çıkartılmış olan kanunlar, ayak bağılarımızdır. Plan, bunların nasıl temizleneceğini, bunların nasıl verimli ve günün şartlarına uygun kalkınmaya mani olucunu değil, kalkınmayı teşvik edici haline getirdiğini apaçık ortaya koymalı ve bunu planlamalıdır ve nihayet arkadaşlarım, bugünkü en büyük meselemiz geçtiğimiz yıllarda materyalizme sapışın bir acı faturası olarak, bugünkü anarşi ve bugünkü iç huzursuzluk... İşte, eski yıllardan bunları miras aldık. Şimdi bu noktadan itibaren bir büyük hamle yapmaya mecburuz. Bu hamleyi yaparken, Allaha şükürler olsun ümitliyiz, inançlıyız; çünkü bu güçlükler rağmen bizim milletimizin müstesna birtakım avantajları, üstünlükleri var. Bunun başında eşsiz tarihimize ve aziz milletimizin eşsiz necip bir millet olduğu gelmektedir.

Ülkü büyüklüğümüz, - demin ifade ettim - Almanya'nın 230 000, Fransa'nın 550 000 Km²'lik topraklarına mukabil, ikisinin yekûnundan daha büyük bir ülkemiz vardır.

Ülkemiz dünyanın en zengin ülkesidir. Tarıma, hayvancılığa, maden, orman, denizcilik, turizm, sanayi için altyapı ve enerji kaynakları bakımından hakikaten büyük zenginliklere sahiptir.

Dünyanın kilit noktasındadır, Asya'dan Avrupa'ya, Asya'dan Afrika'ya Türkiye'ye uğramadan geçemezsiniz.

Çalışkan, kabiliyetli, dayanıklı bir milletiz.

Bugün çok şükür her sahada yetişmiş elemanımız var. İnsan gücümüz var. Hızla artan bir nüfusumuz var.

İşte bütün bunların tabii neticesi olarak da, 18 hükümet değişmesine rağmen 3 plan devresinde, bu 3 plan devresinde çeşitli güçlüklerle rağmen aziz milletimizin bu büyük cevherleri yine de yeryüzündeki milletler arasında en büyük kalkınma hızlarından birisini başaracak neticeleri orta yere koymuştur. Elbette bu önemli faktörler bize şevk vermektedir, milletlerarası yarışta bize azim ve gayret vermektedir.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi bu güçlükler ve bu üstünlükler muvacehesinde, 3 plan devresini geçirdikten sonra tarihimizin bu önemli noktasında dördüncü bir planı yapmak üzere burada toplanmış bulunuyoruz.

Önce, elbette bizi tahdit eden birtakım hudutlar var. Türkiye'nin % 7 kalkınma hızını gerçekleştirmesi demek, biz 5 sene içerisinde ne kadar uğraşsاک uğraşalım, bugünkü milli gelirimizi 1,5 mislinden daha fazla artıramayız demektir. Bu bir çizgidir. Hakikaten bu çizgileri aşmak mümkün değildir.

Yine aynı şekilde fert başına milli gelirimizi % 5,6 kadar bir kalkınma hızıyla ne kadar uğraşsاک uğraşalım 1,4 mislinden daha ileriye götürmemiz mümkün değil. 5 sene sonra Türkiye gelse gelse 70 milyar dolarlık milli gelire gelir, gelse gelse 1 400 dolarlık fert başına milli gelire gelir; ama bu 5 seneyi Türkiye iyi kullandığı zaman, bu rakamların içerisinde girmeyen çok büyük şeyi başarabilir. O da sanayileşmesini yapmış, güçlü, bağımsız diyebilecek sanayi sahasında; iktisadi sahada ifade ediyorum, bir Türkiye'nin meydana gelmesi hadisesidir. İşte bu Planda en büyük ihtimamla gözetmeye mecbur olduğumuz husus budur.

Bakınız, bu rakamları küçümsemeyelim. Zira işte geçirdiğimiz 3 plan devresindeki tempoyla yürürsek, bütün dünya milletleri arasında nereye varıyoruz? Önümüzdeki birkaç plan devresini düşündüğümüz zaman Türkiye'nin 1983 yılında 50 milyon nüfusa gelmesi 48 milyonu aşacaktır, 70 milyar dolarlık milli gelire sahip olması bugünkü fiyatlarla ve 1 400 dolar fert başına milli gelire sahip olması mümkündür. Bir 10 sene ileriye gittiğimiz zaman ki, seneler ne kadar çabuk geçtiğini görüyoruz, Türkiye 54 milyon nüfusa

erişmiş, 2 000 dolar milli geliri olan bir ülke olmak imkânına sahiptir. Bir 15 sene ileri gittiğimiz zaman 64 milyon nüfuslu, 170 milyar dolar milli geliri bugünkü fiyatlarla ve 2 600 dolar fert başına milli geliri olan, 73 milyon ve 2 000 yılına geldiğimiz zaman 82 milyon, 400 milyar dolarlık milli geliri olan ve 4 800 - 5 000 dolar fert başına milli geliri olan bir ülke olabilir. Bundan kısa bir süre önce Fransa Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing'in «Biz ancak 15 sene sonra Almanya'nın bugünkü noktasına erişiriz» dediğini düşünecek olursak - çünkü Fransa'nın milli geliri 230 milyar dolardır, Almanya'nınki ise 400 milyar dolar - 15 senede ancak oraya erişeceğimizi hesaplıyor. Türkiye'mizin şu söylediğimiz rakamlarla durumuna bakarsak, biraz önce arz ettiğim rakamların diğer bir ifadeyle manası şudur: Türkiye 15 sene sonra bugünkü İtalya'nın bulunduğu noktaya, 20 sene sonra bugünkü Fransa'nın bulunduğu noktaya, 25 sene sonrada bugünkü Almanya'nın bulunduğu noktaya erişmenin potansiyeline ve imkânına sahip. Bu çok büyük bir avantajdır. Bu imkânları tahrip etmeyelim. Aziz milletimizin bu büyük gücünü elbirliğiyle kuvveden fiile çıkartalım ve böylece planlarımız Türkiye'yi geri bırakan, her işi karıştıran değil, Türkiye'yi hızla dinamik olarak kalkan, tarihteki şerefli yerine her plan devresinde bir adım daha attıran bir plan olarak yapılmanın yollarını araştıralım.

Muhterem arkadaşlarım, size sadece on sene sonra Avrupa'nın bir tablosunu arz etmek istiyorum. Bakınız bu tabloda, Türkiye 780 000 km²'lik toprağı, 54 - 55 milyon nüfusu, 110 milyar milli geliri ve 2 bin dolarlık fert başına milli geliri olan bir Türkiye.

Başka kim var Avrupa'da? Batı Almanya; nüfusu bizim kadar, Fransa, İngiltere, İtalya nüfusu bizimkinden de daha azalmış; çünkü onlar nüfus planlaması tatbik ediyorlar. Türkiye, Avrupa'nın - Rusya hariç - en büyük nüfuslu devleti oluyor.

Bizim milletimiz, en büyük toprak büyüklüğü olan devlete sahip oluyoruz. Bizim milletimizin 110 milyar dolar milli gelire sahip oluşunun manası, bugünkü İspanya'nın 110 milyar dolar milli gelire sahip oluşuna benzemez. İşte buna benzemediğini bütün dünya bildiği içindir ki, tarihimizin bu kritik noktasında ille biz bunu başaramayalım istemektedirler.

Onun için hepimizi bu tarihi günden, bu milli idealler etrafında kucaklaşmaya, bizim kalkınmamıza mani olmak isteyen bu dış güçlere karşı bu milletin evlatları olarak inançla, şuurla, azimle bu iktisadi istiklâl savaşımızı elbirliğiyle başarmaya davet ediyorum. ((MSP sıralarından alkışlar.))

Muhterem arkadaşlarım, bakınız işte biz bu inanca sahip olduğumuz içindir ki, geçtiğimiz yılın Hükümeti olarak bu milli görevlerimizi yapmanın gayreti içerisinde girdik. Şu plan buraya nasıl geldi, bunun üzerinde birkaç cümleyle durmaya mecburum.

1976 yılında büyük ağır sanayi hamlelerini başlatıp, hakiki kalkınma hamlelerini başlattığımız sırada, biz, o günün hükümetleri olarak plan çalışmalarına hemen başlamışız. 1976 Eylülüdür, Türkiye'de bu 4 ncü Beş Yıllık Planın ihtisas komisyonlarını toplantıya çağırıyoruz. Bu ihtisas komisyonlarını eski planlardan daha fazla genişlettik, Hükümet olarak yeni hedefler verdik ve gayretli bir çalışmanın içine girdik. Bu çalışmalarımız altı ay kadar sürdü. Bu çalışmaların arkasından hedefimiz, en geç 1 Mayıs 1977'de bu planı sizin huzurlarınıza getirmek, Plan ile ilgili Anayasa, kanun ve içtüzük hükümlerine uyarak, takriben 40 gün esnasında 8 Haziran tarihinde bu Planı Yüce Meclisin planı olarak olgunlaştırıp orta yere koymak idi. Mesul Hükümet olarak, bu gayretle çalışmanın içerisinde girdik. Fakat maalesef bizim tam bu Planı huzurlarınıza getirip konuşacağımız sıraya seçimler getirildi kondu; 8 Haziranda bu planlaşacağı yerde, 5 Haziranda Türkiye'de seçim yapıldı.

Hemen şunu ifade edeyim ki, her zaman söylediğimiz gibi, biz bu hadiseleri kendi kendine olmuş saymıyoruz. Birtakım insanlarımızın, vevki iyi niyetle de olsa bazı şeylere kapılmış olmaları, üzerimizde oynanmak istenen oyunların gerçeğini değiştirmez. Türkiye ne zaman kalkınmak istese, hep seçim, hep hükümet buhranı ile karşı karşıya bırakılmıştır. Biz bunların yalnız kendi içimizden gelen iradi hareketler olduğunu kabul etmiyoruz. Bizim içimizde bunlara mani olmak isteyen birtakım dış güçlerin tesirini, hiçbir zaman dikkatten uzaklaştırmamalıyız.

Bakınız Kıbrıs Zaferi, büyük Kıbrıs Zaferi kazanıldı; biz onun arkasından, «şimdi bu askeri zaferi iktisadi zaferlerle devam ettirelim, her ile fabrika yapalım; milli, güçlü, süratli sanayileşmeyi başlatalım» diye ilan ettik, Kıbrıs Harbinin hemen arkasından Türkiye'de, bizim inancımıza göre hiç yoktan bir hükümet buhranı doğdu.

Başbakanlıkta biz 1974'te hazırlamışsınız ağır sanayi haritasını. Dış güçler, bu hazırlamış olduğumuz haritanın iki sene sonra perdesini açmağa sebep olmuşlardır. Bunlara bizim bilerek alet olmamız elbette söz konusu değildir. Ancak, milli

meselelerde bunları dikkatten uzak tutmamız da mümkün değildir. Arkasından bütün güçlüklerle rağmen bu hamleler başladı. Bu sefer seçimler öne alındı. Seçimlerde bu hamlelerin zihniyeti ortadan kaldırılmak için seferber olundu, buna imkân bulunamadı; hamleler tekrar başlatıldı. Bu sefer de hükümet değişikliği yapıldı. Şimdi biraz sonra arz edeceğim gibi bakınız, bu büyük hamlelerin önlenmesi sadedinde bilerek bilmeyerek neler cereyan etmektedir, bu gerçekleri görmeden ne plan yapabiliriz ne de beklenen hizmetlerin ifa edebiliriz.

Şu noktada arz edeceğim odur ki; ara yere seçim getirildiği için, Türkiye 1977 yılında dengelemini bozmuştur, 1978 yılını plansız geçirmiştir. 1979, 1980 yılında da yine Başbakanın dün ifade ettiği gibi asıl hakiki hakkı olan kalkınma hızlarını elde edememek tehlikesinin içerisinde düşmüştür. Biz Milli Selâmet Partisi olarak, milletimizin çekmekte olduğu bu zararların, elele vererek seçimi erkene alan partilerimizin üzerinde görüyoruz. Onları mesul tutuyoruz. Eğer siz, müteahhitler fabrika sahalarına giderken, köylü tarlaya giderken, altı ay sabredemeyip de «aman şu fabrikaların duvarları yükselmeden seçime koşalım» telaşını göstermeseydiniz, Türkiye 1977'de, bu güçlüklerin içerisinde bu nispette girmeyecekti, 1978'i, 1979'u plansız geçirmeyecekti, (MSP sıralarından alkışlar) Bunları hadiseler cereyan ederken hep ilan ettik, hep ifade ettik, üzerimize düşen görevi bütün gayretimizle yapmış olmanın bahtiyarlığını şu anda bir kere daha duyuyorum çok şükür.

Bakınız, geçen sene bütün bunlara rağmen seçimin arkasından planı yine hazırladık. Yine Meclise, kanunların, Anayasanın gösterdiği vakitte getirdik teslim ettik. Geçen seneki bir hadiseyi şimdi hatırlatmak istiyorum. Sayın Meclis Başkanımız acaba bu sene de 30 Kasım'da kendi yanlarında bir noter hazır bulunduracaklar mıdır? Şayet bu Plan o güne kadar çıkmaz ise, bu Hükümetin getireceği bütçeyi kabul edecekler midir? Geçen sene bize karşı takınılan tavır bu idi. Halbuki ne oldu? Bakınız bu Plan hemen ertesi günü alınıp eğer hakikaten iyileştirme takatı ve imkânı varsa düzeltilmeye koyuldu. Bu Plan, geçen sene Kasım ayının 27 - 29'unda Yüce Meclise getirildi, bizden çıktı, bizim planımız... Arkadan Aralık - Ocak - Şubat, 3 aya yakın bir zaman bu Plan yukarıda Mecliste kaldı. Ancak Şubat ayında Hükümet, planı geri çekti. Bu kadar gecikmiş bir konuda, madem daha iyi plan

yapma kabiliyetiniz var da, niçin geldiğiniz gün he-men planı ele almadınız? En aşağı bir ay kadar bu Planın hazırlanmasını kendi zamanınızda geciktirdiniz; elbette bunu sormaya mecburuz, bir.

İkincisi, «efendim plan geliyor, planlaşmadan bütçe geliyor.» dediniz geçen sene. Şimdi biz planı yeni görüşüyoruz. Siz öbür tarafta bütçeyi hazırlıyorsunuz. Sizin hazırladığınız 1979 Bütçesi de elbette bir plana dayanılarak yapılmıyor. Biz bu Planı şimdi kabul edeceğiz, siz ertesi gün bu Plana göre hazırlanmış bütçe getireceksiniz. Bu nasıl mümkün?

Muhterem arkadaşlarım, ya bu Plan 30 Kasım'a kadar kabul edilmezse, bugünkü Hükümet geçen sene kendisinin iddia ettiği durumların içerisinde kendisi girmiş olacaktır. Bu sebepten dolayı, bu Hükümet geçen seneki iddialarını samimi olarak yapmış değildir veya onları samimi olarak yaptıysa, şimdi kendi hatasını kendisi kabul etmek mecburiyetindedir.

Kaldı ki, iyi niyetle hareket edildiği zaman, geçen sene bu plan getirildiğinde Aralık ayında bu planı oturup da görüşseydik ve bunun arkasından da 1978 yılını planlı bir şekilde geçirseydik. Memlekete bu iki seneyi kaybettirmeseydik daha iyi olmaz mıydı? O gün onları yaptınız şimdi bugün aynı sıklıkla Mecliste bile 8 gün görüşülmesine imkân hazırladığı halde kanunlar, siz 6 günün içerisinde sıkıştırarak bu kadar önemli bir vesikayı Meclisin iki ayağını bir pabuca sokarak çıkarttırmak istiyorsunuz. Bu tutumlarınızın izahını yapmak mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlarım, bu gerçeğe işaret ettikten sonra şimdi çok önemli bir noktaya geliyorum. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti bizim hazırladığımız planı Şubatta Meclisten geri aldı, sonra arkasından şöyle bir belgeyi getirdi, önümüze koydu. Bu ara yerde ne oldu? Aynı milletin, aynı memleketin planı, aynı planlama teşkilatının uzmanları tarafından bir kere daha ele alındı ve önümüze yeni bir belge getirildi. Bakınız burada bu gerçeği, yani şu planda ne oldu gerçeğini açık ve beşrak bir şekilde orta yere koymadan önce bu Planda ne olduğunun anlaşılması bakımından birkaç noktayı huzurlarınızda açıklamaya zaruret görüyorum.

Önce bir defa, dün de burada ifade edildi. Planlardan maksadımız Türkiye'nin bir marul gibi büyümesi değildir. Adetlerin büyümesi önemli değildir. Bunların içerisinde hakikaten Türkiye kalkınmalıdır, Türkiye, güçlü bir ülke olmalıdır; Türkiye,

take-off'ünü yapmalıdır. Bugünkü dünyada hakikaten gelişmiş ülkelerin seviyesine erişmelidir ve ileri teknolojik ünitelere kavuşmalıdır.

Burada bir şeyi açıklamaya mecburum. Bakınız çok mühim bir hakikat, bir laf oyunu arasında kaybolup gitmemeli muhterem arkadaşlarım. Şu mütalaa biz iştirak etmeyiz. «Efendim kendi yağı ile kavrulan ülke yoktur. Her ülke bir diğerinden makine almaktadır, bir diğerinde alış veriş yapmaktadır. Onun için Türkiye'yi yapılarını kapatıp da kendi kendine yeter hale getirmeyi doğru bulmayız.» Bu söz, çok mühim bir hedefi gözden kaçırmak için söylenen bir sözdür. Bu söze asla aldanmamalıyız. Muhterem arkadaşlarım, bugün bir Amerika bir Japonya, bir Fransa, bir İngiltere, bir İtalya bunlar take-off'ünü yapmış ülkelerdir. Kendi sanayilerini kendileri kurabilecek ülkelerdir. Bugün Amerika'da yapılan bir uçağa, bir helikoptere İngiltere'deki bir fabrikadan motor satın alınıyorsa, bu Amerika'nın aczinden değil, belki 3 dolar daha ucuza geldiği için ekonomik sebeplerdendir. Yarın yine Amerika kapılarını kapattığı anda, aynı helikopteri kendisi yapacak her türlü imkân ve güce sahiptir; ama 3 dolar fazlaya mal olur. İşte bizim Türkiye'yi eristirmek istediğimiz budur. Türkiye bunları kendisi yapar hale gelmelidir.

Türkiye bugünün modern teknolojik ünitelerine sahip olmalıdır. Siz bunlara sahip olun da ekonomik sebepten dolayı, yine motorunuzu başka yerden icabederse alınız. Bugün Almanya motorunu Yugoslavya'dan alıyor, İspanya'dan alıyor. Niçin? Oradan alması kendisine daha ucuz geliyor; ama yarın alamadığı takdirde bunların en âlâsını yapabilecek her türlü imkânı sahiptir. İşte planlarda gözetmemiz lazım gelen anahedef budur. Türkiye'nin bir marul gibi büyümesi değil; hakikaten kalkınmış güçlü bir ülke olmasını temin etmektir. Herkes birbirinden alış veriş yapıyor diye, Türkiye'nin asıl hakiki kalkınmasının gözlemlerinden kaçırılmasına müsaade edemeyiz. Biz buna isyan ederiz. Hayır. Türkiye mutlaka bu tesislerine sahip olmalıdır ve planı yaparken anahedefimiz budur.

Onun için biz, biraz sonra da temas etmek istediğim gibi bir planda üç şey istiyoruz. Ekmek büyüyecek bir. Bu ekmeğin kalitesi ne olacak? Saman mı olacak, armut ekmeği mi olacak? Yoksa, halis bir buğday ekmeği mi olacak? Montaj sanayii ile mi büyüyecek bu gelirler? Montaj sanayii ile mi gelecek, yoksa hakiki sanayi ile mi gelecek? İki.

Üçüncüsü, bu ekmeği nasıl bölüşeceğiz? Bunun âdilane bölüşülmesi de, elbette bir planın anagörevi-
dir. Her üç açıdan meseleye eğilmek, önümüze ge-
tirilen belgeleri bu açıdan incelemek mecburiyetin-
deyiz.

İşte muhterem kardeşlerim; ben aziz Meclisin
hepsine söylüyorum, herkes kendisine çıkan hisse-
sini alsın.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız bu önemli nok-
taya işaret etikten sonradır ki, şimdi geliyorum büt-
tün konuşmamda orta yere koyacağım bir gerçeği
baştan açıkça ifade etmeye.

Ne yapılmıştır, bu neyi ifade ediyor? Bizim ge-
tirmiş olduğumuz planı, solcu zihniyetli Cumhuri-
yet Halk Partisi Hükümeti Meclisten geri aldı. Bu
Planın üzerinde 7 tane değişiklik yaptı anahatlarıyla.
Nedir bu değişiklikler derseniz, arz edeyim:

Bakınız, Planı, bu değişiklikleri berrakça orta-
ya koyabilmek için bir gemiye benzetmek istiyorum.
Türkiye'nin imkânları nispetinde, bütün teknik gü-
cümüzü, insan gücümüzü koyarak, bugün bulun-
duğumuz noktadan nereye götürebileceğimizi dikka-
te alarak bir gemi inşa etmiş idik. Bu, bizim geçen
sene hazırlamış olduğumuz Planımızdır, bir gemi-
dir. Bu gemiyi Cumhuriyet Halk Partisi, kendi sol-
cu tersanelerinin içerisine çekti. Bu gemide, kendi
solcu tersanelerinin içerisinde bir takım operasyonlar
yaptı. İlk yaptığı operasyonu size arz edeyim:

Önce bir defa bu geminin asıl muharrik gücü-
nü, bizim gemimizin asıl muharrik gücünü, kazan
daïresini söktü, bir kenara attı. Bu, manevi kalkın-
madır. Manevi kalkınma olmadan hakiki kalkınma
olmaz. Sizin geminizle yola çıkılmaz. Çıkılırsa, iş-
te kan gövdeyi götürür. Bugün çektiğimiz bu sıkın-
tılar sizin geminizin bizi sürüklediği sıkıntılardır, bir,

ALTAN TUNA (Çanakkale) — Sizin gemi de
batar zaten.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamlı) — Aynı
gemideyiz de, onun için bu meseleler hepimizin me-
selesidir.

İkincisi, bu geminin kalbini söktünüz, aldınız.
Demin söylemiş olduğum gibi, kalp, ağır sanayidir,
Türkiye'nin take - off'unu yapmasıdır. Bunu sem-
bolize etmek için tek kelimeyle ifade etmek istiyor-
um. 25 senedir savaşa, savaşa geldiğimiz şu noktada
nihayet Türkiye'nin kendi motorunu kendinin imal
etmesi hadisesesinin başarılmıştır. Biraz sonra açık-
layacağım, bakınız siz bunu ne hale çeviriyorsu-
nuz. Belki de Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun

birçok üyelerinin dahi bu konudan malumatı olma-
dığını dikkate alarak, bu açıklamayı yapmayı bir
vazife sayıyorum.

Üçüncüsü, siz bu geminin pusulasını söktünüz.
Bu geminin pusulası, milli görüş idi. Siz, bu ge-
minin pusulasını söktünüz, yerine bir solcu görüş
pusulası getirdiniz. Bakınız şimdi, biraz sonra da
açıklayacağım, asıl, bilhassa Cumhuriyet Halk
Partisi Grupundaki üye arkadaşlarıma sesleniyor-
um: Asıl bu geminin elbirliği ile sökmemiz lazım
gelen bir kısmı vardı ki, onu orada bıraktınız. O
kısmı, bugünkü bozuk kapitalist ekonomik sistemin
taklidine ait dişli çarklarının bulunduğu şanzıman
kısmı idi. Siz o bozuk şanzımanı burada bıraktınız.
Aynı faizle geleceğim, ne yaptığınızı söyleyeceğim.
Bırakmadınız değil, üstelik yağladınız. (MSP sıra-
larından «Bravo» sesleri, alkışlar) Gemiye kemirtili-
recek şekilde... Esasen niçin siz bu Planı, Grubunuz-
dan geçiremediniz? Çünkü bu gerçekler hakikaten
birer gerçektir de onun için. Siz kapitalist sisteme
daha büyük bir kuvvetle sarıldınız. Sadece gemiyi
boyayarak, bu başka gemidir diye orta yere çıkart-
tınız zannettiniz. Hiç hesaplamadınız ki, bir Milli
Selâmet var, bir milli görüş var; gelip bütün bun-
ların hepsini bir bir orta yere koyacak. Şimdi bu
vazifeyi yapıyoruz. (MSP sıralarından alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, siz bu gemide dümeni
de kırdınız, çıkarttınız. Çünkü bizim hazırlamış
oldüğümüz planda hakikaten dinamik bir yapı ön-
görülmiştir. Geçen sefer, Üçüncü Planda bir
petrol krizi başlayınca, bütün dünyada fiyatlar allak
bullak olunca, biz aslında dört sene plansız kal-
dık, kendimizi aldatmayalım. Hangi ithalat raka-
mı bize ışık tutacaktı, hangi ihracat rakamı bize
ışık tutacaktı? Bunları dikkate alarak biz bu Planın
her yıl bütün dengelerinin yeniden hesaplanması pren-
sibini planın içerisine getirdik, koyduk. Bu bir dü-
mendir, karşılaşılan şartlara göre gemiye rota ver-
mek için bir önemli kısımdır. Bunları söktünüz; di-
namik istikrar diye kelimelerin arasına sığınıyorsu-
nuz. Halbuki yaptığınız iş, dümensiz gemiden baş-
ka bir şey değil.

Muhterem arkadaşlar, siz bu geminin saatlerini
de söktünüz. Bu gemi hiç bir şeyi ölçmüyor. Bir
edebiyat yığmından ibarettir. Bakınız, «Türkiye'de
ezen, ezilen olmayacak dersiniz. Bunu diye diye
de milleti ezersiniz. Ama şimdi birisi karşınıza gelir.
Hadi gelin bakalım! Ezen ezilen olmayacaksa bu işi
kantara vuralım, diyoruz biz.

Siz köylüye refah getireceksiniz. Bugün dengesizlik var, köylü eziliyor. Bu Plan devresinde köylünün dengesizliğini artıracak mısınız, azaltacak mısınız? Bu koyduğunuz edebiyattan ne anlayacağız biz? Hangi kantarla ölçeceğiz bunu? Bunun için biz planımızın içerisine refah katsayıları diye, sosyal adaleti kantara vuracak ölçüleri getirip koymayı prensip edindik. Bunlar birer manometredir. Nereye gidiyoruz? Tazyik nedir? Hangi kazanda ne kadar tazyik var, bunları ölçmeye ait saatlerdir. Bu saatleri de söktünüz, sökmekle de kalmadınız, aldınız bizim gemiyi bir solcu mengenenin içerisinde...

AHMET SAYIN (Burdur) — Geminin rengi ne oldu Sayın Erbakan.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Geleceğim oraya....

Mengenenin içerisinde yamru yumru, bir tane sacı düzgün kaymayacak şekilde eğdiniz, bütünü ve nihayet yedinci olarak, bu eğik büyük ucubeyi bir de getirdiniz boyadınız, bu bizim gemimizdir dediniz, buraya koydunuz. (MSP sıralarından alkışlar) Yaptığınız iş budur, bir.

İkincisine geçiyorum; bunları yaparak, aslında neyin bir yekûnunu orta yere koydunuz? Biraz sonra açıklayacağım. Şu getirdiğiniz belge baştan sona kadar tezatlarla doludur, bir. İkinci, sosyalizm gayesini güden ne bulunduyorsa içerisine doldurulmak istenmiştir iki. Hayallerle dolu, pireyi deve gösteren bir zihniyetle ele alınmış, birtakım temenniler ve tecrübeler denemesidir, üç. Materyalist bir plandır, dört. Bir çok sahalarda felaket getiricidir, beş. Hakiki kalkınma yerine, sömürge tipi kalkınmaya döndürüldü, altı. Türkiye'ye zaman kaybettirip, Türkiye'yi milletlerarası yarışta geri götürecek bir belge haline gelmiştir, yedi.

Muhterem arkadaşlarım şimdi, bizim güzel gemimiz işte bir sosyalist mengenede ezile ezile bu hale getirilmiştir. Bunları size demin arz ettiğim gibi, baştan hemen arz ettim, ama şimdi elbette bir görevle yükümlüyüm, bu dediklerimi ispat etmeye mecburum, bu vazifemi ifa etmek istiyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — Hocam gemiyi hangi renge boyadılar?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Geleceğim, şimdi geleceğim. Merak etmeyin. Onu anlamak çok zor, onu anlamak çok zor, evet.

AHMET SAYIN (Burdur) — Gemiye hangi renge boyadılar?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Gemi renksiz değil... (Gülmeler) Geminin bir rengi var; ama anlaşılması çok zor, biraz sonra tahlilini yapacağım.

ALTAN TUĞA (Çanakkale) — Renksiz olmasından iyidir Hocam.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Rengârenk bir gemi,

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; bakın, şimdi burada iki gerçeği işaret ettikten sonra, bu ortaya koymuş olduğum görüşlerin ispatına geçmek istiyorum.

Ne koyacağım orta yere?

1. Aziz arkadaşlarım; eğer, Cumhuriyet Halk Partisi, bizim bildiğimiz Cumhuriyet Halk Partisi olmasaydı, şu son bir yıllık iktidarı olmasaydı, bugün yeni doğmuş bir parti olsaydı, şu belgeyi önümüze getirseydi; bunun içerisindeki birtakım cümlelerden, bütün iyi niyetimizi kullanarak ufak tefek ışıltımları görmek mümkün olurdu. Ve fakat, Cumhuriyet Halk Partisi, bizim bildiğimiz Cumhuriyet Halk Partisi olduğu için, hele şu son bir yıllık iktidar orta yerde olduğu için, maalesef bunu da arayıp bunun içerisinde görmek imkânından mahrum kalıyoruz. Niçin dersiniz:

Şimdi bakınız, bir yıldan beri iktidardasınız. «Geldiğimiz gün anarşiyi kaldıracacağız» dediniz; memleket 11 ayda ne hale geldi görüyorsunuz; bir iç harbin eşğine geldik. Kimse, gündüz bile sokağa çıkamıyor. 11 ayda anarşik olaylardan ölenlerin sayısı bine yaklaştı, yaralananların sayısı 5 bindir. Her gün 5 kişinin anarşik olaylardan ölmesini âdeta tabii hale getirdiniz. Bunları getirirken, evet, dış muhraklar teşvik ediyor; ama siz Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti olarak önce bir defa valilerinize, jandarmalarınıza «solcuları koruyun» diye boyuna telefon ediyorsunuz, boyuna tesir ediyorsunuz, (CHP sıralarından gürültüler, «İftira, iftira» sesleri; AP ve MSP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Bunları ben, sizin koyduğunuz valilerden, jandarma kumandanlarınızdan dinledim. Hadiseler karşısında aciz kalıyorsunuz, sizi iktidara getirmiş olan birtakım kuruluşlara taviz verme mecburiyetiniz, sizi anarşi karşısında aciz bırakıyor. Onun için Türkiye'deki bu anarşinin bu mertebelere ulaşmasında, elbette Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bugünkü Hükümet olarak büyük bir kabahatiniz vardır. Şimdi bir yandan memleketi 11 ayda bu hale getirmişken, «Biz Türkiye'ye huzur getireceğiz» diye planın içe-

risine 10 ton edebiyat koysanız, ne ifade eder bu? Sadece bir vurdumduymazlık ifade eder. Bunları yaptıktan sonra bu sözül söylememiz lazım gelirdi. Öbür taraftan aslında memleketi öyle bir hale getirdiniz ki, bizim şu Mecliste oturup da her şeyi, bu Planı konuşmamız, tıpkı 14 ncü Lui devrinde vatandaşlarına «Ekmek yiyemiyorsanız pasta yiyin» deyişine benzer. (AP ve MSP sıralarından alkışlar) Millet canından bıkmış, can kaygısı içerisinde, biz burada kalkınma hızını % 5,6 mı yapacağız, % 5 mi?...

Muhterem arkadaşlarım, dün burada bir gerçek ifade edildi. Eğer rollerimiz değişik olsaydı, yani bizim geçen seneki iktidarımız burada olsaydı ve Cumhuriyet Halk Partisi muhalefette olsaydı, memleket de bu halde olsaydı, emin olunuz ki, her kalkan arkadaş plandan bahsetmezdi. Geçen sene bizim bütçelerimizde öyle oldu. Her kalkan arkadaş kan, barut, dinamit, bir saat bundan bahseder inerdi.

KAYA ÇAKMAKÇI (Antalya) — Anaların gözyaşı.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bugün memleket için sevinilecek bir hadisedir ki, planı yapmanın bir görev olduğunu müdrik olduğumuz için, memleket bir yandan kan ağlarken, yüreğimize taş basa basa biz gene bu görevi yapmanın gayretini gösteriyoruz. Bu Türkiye için sevinilecek bir olaydır. Yoksa roller değişik olsaydı, burada bu Plan konuşulmazdı. Zaten şaşırdığım bir şey var ve memnun olarak şaşıyorum; emin olunuz ki, bizim Hükümetimiz zamanında biz bu kadar pahalılık getirsek, bu memurları da bu maaşta bıraksaydık, bu memurların hepsi sokağa dökülürdü.

AHMET BULDANLI (Muğla) — İsyan ederdi.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bugün Allah'a şükürler olsun ki, böyle dökülsün diye değil, böyle olduğuna ben memnunum, ama nasıl olup da bunlar zaptediliyor; bu tılsımı keşfetmek istiyorum. (AP sıralarından gülüşmeler, AP, MSP ve MHP sıralarından alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, bugünkü Hükümet bir yıldan beri IMF'nin emirlerine uya uya, şimdi Sayın Başbakan takdimde ne diyor; «Elbette Türkiye'yi, demokrasiyi tehlikeye düşürecek, menfaatlerimizle bağdaşmayacak bir şekilde dışardan gelen teklifleri kabulümüz mümkün değildir.» E, mübarek 11 aydan beri ne yapıyorsunuz? (Gülüşmeler) Ne yapıyorsunuz? Siz 11 ay IMF'ye kendinizi otomatikman bağlamışsınız ve artık siz de uğraşmıyorsunuz, paranın kıymeti otomatikman düşüyor. Bu kadar sıkı

bir irtibat içerisinde paralel hareket edip, âdeta onlar tarafından tahrik edilerek hareket edildikten sonra, «Bunları kabul etmemiz mümkün değildir» diye Planda bir cümle okursak, bu Planı nasıl anlayacağız biz? Bu Plandan ne bekleyeceğiz biz? 100 liranın kıymeti 11 ayda 30 liraya düşürülmüştür. Zorunlu ihtiyaç maddelerinin fiyatı % 100 artırılmıştır. Emekli, dul, yetim, köylü, işçi, esnaf bunların hepsi geçim sıkıntısı içindedir. Bizzat Halk Partisinin kendi bakanı, «Ben milletvekili olarak aldığım 25 bin lira ile geçinemiyorum» diyor. Peki 3 bin lira ile binlerce işçi kardeşimiz nasıl geçiniyor? Bu kadar memur kardeşimiz nasıl geçiniyor?

Muhterem arkadaşlarım, bütün bunlar yetmiyor muş gibi, şu Meclisin kapısına getirilip konmuş olan vergi kanununun da, tam tersine takdim edilmesine elbette rıza göstermemiz mümkün değil. Şu Meclisin kapısına getirip koyduğunuz vergi kanununun, halen 160 milyar liralık vergiye bir senede Hükümete, yine aynı fakir fukaradan 250 milyar liraya kadar yılda ilave vergi alma hakkını tanımaktan başka mahiyeti ne?

«Efendim biz vergiyi, asgari geçim indiriminden kaldıracacağız, fakirden, fukaradan almayacağız.»

Muhterem arkadaşlarım, getirdiğiniz kanunun içerisinde verginin ağırlığı ki, yine gelirden alıyor sunuz. Siz falanca zenginden vergi alıyorum diye göstermekle neyi değiştireceksiniz? O zenginlerin nasıl hesap yaptığını hepimiz biliyoruz. O zengin geçen sene 2 milyar lira kâr etmiş, bu sene 3 milyar kâr etmesi lazım. Onun anayasası, onun maliyesi başka türlü çalışır. 3 milyar kâr etmesi için ne lazım? Siz istediğiniz vergiyi getirin, gecekonduda oturan kardeşimize 5 bin liraya satacağı buzdolabını bu sene 20 bin liraya satması lazım; öyle mi? Neticede 20 bin liraya satacaktır. Siz getirmiş olduğunuz vergi knunuyla ben falanca zenginden vergi alıyorum diye, gene gecekonduda oturan kardeşimizi, gene fakir köylüyü, gene memuru ezeceksiniz. Esasen bu noktaya bu zihniyetlerinizde geldik. Siz değil misiniz Etibank'ı kuran ey Halk Partisi? 40 senedenberi bu Etibank niçin kuruldu? Türkiye'de madenler işletilsin, bu kadar zenginliğimiz var, bundan, zenginliğimizden gelir temin edelim.

E, sizin elinizde kalmış bir Etibank yıllarca - daha başka kimin elinde kaldıysa, herkes hissesini alsın - Bugün Türkiye'nin trilyonlarca lira değerinde ki madeninden, devlet masraflarına gelir getireceğine, 10 milyar lira memur maaşını bizden istiyor,

AHMET BULDANLI (Muğla) — Yaşa Hoca, nurul.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Kömür İşletmesi, kömürlerden zenginlik alalım diye kurulmuş. Ne kadar maden işletmesi varsa, bunlar zarar ediyor ve zenginliklerimiz bizim sırtımıza yük oluyor, sizin idareniz yüzünden. «Keşke bu zenginlikleriniz olmasaydı» dedirttiyorsunuz bize.

Muhterem arkadaşlarım, bu sebepten dolayıdır ki, işte planlar o belgelerdir ki, bunları konuşurken, bu temel meseleleri mutlaka çözmeye mecburuz. Daha kötüye götürmek yerine bu işi iyileştirmenin tek çaresi budur.

Fakir fukaradan vergi almak sistemini ıslah etmek mecburiyetindeyiz. İdareler kendi beceriksizliklerini, fakirin sofrasına elini uzatarak telafi etmek yolundan vazgeçmelidir.

Bu kadar zengin bir ülkede, her bir plan devresinde devlet gelirlerinin, yüzde itibarıyla, şimdi ne kadarını bu zenginliklere kaydırabiliyoruz? Bunu burada en mühim mesele olarak konuşmalıyız, aydınlığa kavuşturmalıyız ve bu plan bu rakamı orta yere koymalıdır. Siz bu işi kötüye mi götüreceksiniz, iyiye mi? Yoksa tonlarla edebiyat yığınının plan demek mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlarım, işsizlik, geçtiğimiz şu devre içerisinde, 11 ayda Türkiye'de, 1 milyona yakın memleket evladı işyerini kaybetmiştir.

Dün Sayın Demirel, İstanbul bölgesine 50 bin dedi. Yine İstanbul Sanayi Odası yöneticilerinin hazırladığı bir rapora ve bendenize verdikleri bilgiye dayanarak söylüyorum; bugün Türkiye'de işyerini kaybedenler, - aynı insan değil, yeni iş bulunmuş, kaybetmiş - ama aradaki fark bu 11 ayda 1 milyona yaklaşan nispettedir.

Daha dün bir işadama, 5 bin kişiyi çıkarttığını ifade etti.

Kaldı ki, birçok sanayi müesseseleri şu anda % 25'le çalışıyor. Bunun arkasından işsizlik bir sosyal patlamaya dönüşecektir.

Siz Türkiye'yi 11 ayda böyle bir hale getirdikten sonra şimdi işsizlik sorununu çözeceğiz diye plan getireceksiniz ve biz de bu planla avunacağız.

Muhterem arkadaşlar, yine bu 11 aylık devre esnasında fabrikaların sökülmesine karar alındı, yapılmasına değil. Ne kadar gariptir ki, bütün bu işleyen fabrikaların hepsinin verimleri düşürüldü. Bugün fabrikaların çalışma kapasitesi % 25'e düşmüştür. Hammadde yok, piyasada canlılık yok.

Niçin? Çünkü bu Hükümet iktidarda ve bu Hükümet zamanında kimse cesaret edip iş yapamıyor. Bu yüzden durgunluk vardır, üretim durmuştur. Bu sene 15 yıllık plan devremizde ilk defa refah artışı sıfır; kalkınma hızı 2,7, nüfus artışı 2,7 fark sıfır, sıfıra sıfır elde var sıfır. Her şeyi hallettiniz sanki.

Muhterem arkadaşlarım, bu yıl 40 tane fabrika işletmeye açılacak. Planlar, programlar devletin arşivindedir, önünüzdedir. Siz ne yaptınız? Önce sanayie ayrılmış bulunan 13,5 milyar lirayı geri aldınız. Onu geri alırken ne diyordunuz: «Yok efendim, tövbeler olsun. Biz bunu gene sanayie vereceğiz» diyordunuz. Ne oldu, hani? Ne oldu 13,5 milyar lira; hangi sanayie verdin? Siz onları aldınız, Halk Partili belediyelere dağıttınız, duvarlara kırmızı boya ile yazı yazan yüksek maaşlı memurlara dağıttınız. Bizim ağır sanayi paramız sonunda buralara gitti.

Kaldı ki, işin garibine bakınız, Doğu ve Güneydoğu Anadolu kalkınması deniyor. Muhterem arkadaşlarım, bütün bu sökülün fabrikaların hepsi Doğu ve Güneydoğu'da. Bu iş, edebiyat yapmakla olmaz, bu iş samimiyetle olur. Bu fabrikaları bir an evvel kurmak mecburiyetindeyiz.

Siz şimdi Plana yazıyorsunuz; «Efendim, biz Güneydoğu sulamasını bir bütün olarak ele alacağız.» Aa, mübarekler (sulamaya tabii mübarek diyorum), (Güneydoğu Anadolu'da siz bu projeyi ele alacaksınız da bir seneden beri buradaki sulama projelerinin çimentosunu verecek olan 5 fabrikayı niye durdurdunuz? Niçin bunların müteahhitlerinin hepsi işleri bıraktı gitti? Ne biçim baraj yapacaksınız siz? Başka bir şey mi keşfettiniz? (AP ve MSP sıralarından gülüşmeler)

Buna çimento lazım bu çimento için biz Urfa'da geceli gündüzlü far ışığı altında çimento fabrikasının temelini bunun için attık. Ağustos böceği gibi ötmek için değil, Güneydoğu'ya baraj yapmak için attık biz o temelleri (AP, MSP, MHP sıralarından alkışlar)

Adıyaman Çimento Fabrikasının 3/4'ü bile bitmişti, siloları bile; bugün müteahhidi bıraktı gitti. Ne bekliyorsunuz? Gene biz işbaşına geleceğiz, yeniden ihaleye çıkartacağız, yeniden tamamlayacağız, barajı yapacağız, sizin sofranıza ekmek getireceğiz. Biraz da siz çalışın bakayım. (AP, MSP, MHP sıralarından gülüşmeler, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, geçtiğimiz 11 aylık dönemde, aynı zamanda bir tahakküm devresi geçiril-

miştir. Onun için «Biz bu Planı hürriyeti ve demokrasiyi pekiştirmek için getiriyoruz» sözünü samimi olarak kabul etmemiz mümkün değil.

Yurtları eylemle ele geçiren siz değil misiniz? TRT'yi ele geçiren siz değil misiniz? Anadolu Ajansı ele geçiren, gazetelerin kâğıdını kesen siz değil misiniz? TRT'de muhalefetin sesini kesen, Merkez Bankasını ele geçiren ve Millet Meclisi Danışma Kurulunun yetkilerini kaldıran siz değil misiniz? Bunlar hangi hürriyetçilik anlayışı ile bağdaşır?

Diğer yandan, mekteplerde ahlak derslerini beraber koyduk, şimdi siz iktidar olunca ne hikmetse bu derslerin kıymeti kalmadı. «Kitapları yanlış yazılmıştı» deniyor, ahlak dersleri okutulmuyor, Hacca gidişte akla hayale gelmedik tehditler koydunuz. Her sene 150 bin hacı Hacca gidiyordu, bu sene 20 bin hacı gitti; 29 bin rakamının 9 bin'i, Almanya'dan ve Suudi Arabistan'da çalışarak gelen işçilerindir, sadece 20 bin hacı gitmiştir.

Evinde dini kitap okuyanlara yine baskı yapıyorsunuz; biraz sonra bir münasebetle açıklayacağım. TRT'de milletin ahlakını ve manevi değerlerini tahrip ediyorsunuz, sosyalizm ve komünizm propagandası yapıyorsunuz.

İşte bütün bunlar önümüzde iken, bize getirilen bu belgeyi bunların ışığı altında incelemeye mecburuz, bir.

Bir ikinci çok mühim bir olayı da burada huzurlarınızda açıklamaya mecburum ve bu hususta, bilhas-sa Cumhuriyet Halk Partisi Grupundaki arkadaşlarıma sesleniyorum. Bir meseleyi eğer siz Grupta halletmezseniz biz burda halledeceğiz Allah'ın izniyle; haber vereyim size. Nedir o mesele, söyleyeyim. Bakınız Konya'da traktör ve motor fabrikası kuruyoruz. TUMOSAN kuruldu, bu broşürlerini hazırladı. (AP sıralarından broşür gösterildi.)

Bu sizde olamaz. Öyle ise siz de benim gibi kaçak aldınız. Çünkü Sayın İşletmeler Bakanı ne hikmetse 5 bin adet basılmış olan bu broşürün dağıtılmasını yasak etmiştir. Burası Meclis kürsüsü olduğu için herhalde bu hareketim bir kusur sayılmaz. Yoksa şu broşürü yasaklar. Ne var bu broşürün içinde: Konya'da kurulacak olan traktör ve motor fabrikası 580 tipi traktörleri yapacakmış; Devlet öncülüğünde kurulu-yormuş; 80 bin traktör yapacakmış; bu sene montaj suretiyle çalışmaya geçecekmiş ve hakiki imalat mak-sadıyla kurulan bir fabrikaymış.

Şimdi bugünkü Hükümet bu fikirlerin dahi yapılmasına mani olmak için ilk iş olarak önce bu broşü-

rün dağıtılmasını yasak etmiştir. Niçin bu broşürün dağıtılması yasaklanmıştır? Bu bir.

İkincisi; şu geçtiğimiz aylar esnasında atılan adımları bilgilerinize sunuyorum. Önce bir defa «bu fabrikanın traktör adedi 80 bin değil, 20 bin olsun; bu fabrikanın imal edeceği 80 bin traktörün 60 bin adedi-ni bu fabrika imal etmesin, bir özel sektör müessesesi monte etsin.» Kim yapıyor bunu? Halk Partisi Hükümeti kapalı odaların arkasında yapıyor. Bu Hükümet, uzman dediği birtakım insanları topluyor, onlardan rapor alıyor: Bu fabrika 80 bin değil 60 bin yapsın. Türkiye'nin ihtiyacı 120 bin, 150 bin. E, onu özel sektör monte etsin. Bu gerçekler ortadayken siz nasıl çıkarsınız da dün burada, «Efendim biz sömürü-ye karşıyız» dersiniz? Sizin yaptığınız ne?

Diğer bir husus, bu fabrika en modern tipleri ya-pıyor. İtalya'daki FIAT Fabrikası yeni, en modern 580 tiplerini geliştirmiş. Bunların kadrosu gitmiş bu tip-leri almaya uğraşmış; şimdi Bakan Bey bu tipleri yap-mayın, siz demode tipleri yapın, o tipleri özel sektör yapsın gayretinin içindedir, iki.

Üçüncüsü; Hükümetin resmen çıkartmış olduğu 18 Eylül tarihli Kararname ile özel sektör montaj ya-pacak, bu fabrika da bu sene montaj yapacak. Bu fabrika montaj yapamaz diye kararnameniz var res-men, 18 Eylül tarihli Resmi Gazetede. Hani hakiki sanayie montajla geçilirdi. Bu fabrika böyle planlan-mıştır. Önce montajını yapacak, sonra o montaja olan katkılar yıldan yıla artırılabilecek. Siz bu fabrikaya bu montajları yaptırmayacaksınız, korumak istediğiniz özel sektöre yaptıracaksınız. Elbette bunun hesabını soracağız. (MSP sıralarından «Bravo» sesleri, alkış-lar.)

Onun için işaret ettim ki, ya Grupta sorarsınız, ve-yahut da biz sorarız bunu burada. Bu gerçekler giz-li kapaklı kalmaz.

Muhterem arkadaşlarım, bu fabrikaya 500 milyon lira harcandı, binaları bitti, gece gündüz çalışılıyor. Bunun İtalyan ve Alman kredileri hazırdır. İslâm Ban-kasının vereceği kredi de hazırdır ve bu fabrika için, Türkiye'de ilk defa bu kadar yıldan beri «Motor ima-latını» başaracağız. Traktör motorünü, traktör ima-latını» başaracağız. Bir nevi iktisadi istiklal savaşımı-zın bayrağı» diyoruz.

Şimdi bu bayrak tepeye dikilecek iken, kapalı ka-pıların arkasında oynanan oyunları Yüce Mecliste açıklamayı milli bir vazife sayıyorum. (MSP ve AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Getirdiğiniz planı bu açıdan incelemeye mecburuz da onun için bu misalin üzerinde ehemmiyetle duruyorum.

Neden bu planın içerisinde Aksaray Motor Fabrikası yok? Çünkü, o dışarıdan gelsin, imal edilmesin zihniyeti saklı bunun arkasında da onun için.

Neden bu planın içerisinde ağır sanayi tesislerinin ismi yok? Çünkü, Türkiye sömürge gibi yürüsün isteniyor da ondan. Arkasında gizli olan budur. Bizim getirdiğimiz plan nerde bu plan nerde? Bütün planın kaburgası çıkartılmış, sökülüş, yamru yumru bir söz yığını. (AP sıralarından gülüşmeler.)

Muhterem arkadaşlarım, bu meselenin üzerinde, hem meselenin bizzat kendisi önemli olduğu için, hem de, aynı zamanda bu meselenin sembolik bir mesele oluşu itibariyle durmak, elbette bir milli vazifemizdir.

Muhterem arkadaşlarım, bu iki noktayı açıkladıktan sonra, demin orta yere koymuş olduğum görüşlerin ispatına geçmeyi bir vazife sayıyorum.

Bakınız plan gelmiş. Demin söylediğim ameliyelere tabi olarak geldi. Dışarıdan bakarsanız, saçları yamru yumru yapılmış bizim getirdiğimiz geminin gövdesi aşağı yukarı gözüktüyor gibi bir durum görülmektedir. Burada bir gerçeği işaret etmek istiyorum. Bilhassa plancı uzman arkadaşlarımıza ve Hükümete duyurmak istiyorum :

Aziz arkadaşlarım, bakınız bizim bir defa plan yapma tekniğimiz eskimiştir ve milli hedeflerimize uygun değildir. Bundan 15 yıl önce getirilmiş olan bir dış uzman, bizim milli gerçeklerimize uymayan bir planlama tekniği vazetmiştir. Bu bizim gerçeklerimize uymaz. Bu teknik için kabul edilmiş olan modeller de bizim gerçeklerimize uymaz. Yüce Meclisin üyeleri bu tekniğin içerisine girmeye fırsat bulamamışlardır. Buraya netice gelir. Ama bu tekniğin içerisine girerseniz saçınızı başınızı yolarsınız. Çünkü bu tekniğin içerisinde, mesela işçi sınıfının bu devrede refahı ne kadar artacak diye birtakım kat sayılar kullanılıyor; köylü sınıfının, esnaf sınıfının refahı ne kadar artacak, buna ait katsayılar bu hesapların içinde yok. Bunun içerisinde, bu modellerin içerisinde kabul edilmiş olan katsayıları göz önüne aldığınız zaman, «Bu modelle Türkiye'nin planı yapılamaz» dersiniz. Kaldı ki 15 sene öncenin kabulleriye bugüne plan yapmak artık mümkün değildir. 5 yıllık plan yapıyorsunuz, 20 sene sonrasının Türkiye'sini, 15 sene öncenin hem de bir yabancı zihniyetiyle orta yere koyduğu teknikle çözmek artık bize yaraşmaz.

Onun için (Bir milli vazife ifa ediyorum), Planlama Teşkilatımız bugünden itibaren - plan kapıya geldiği gün değil - Hükümetler de bu vaziyette âciz kalıyor...

AYHAN ALTUĞ (İstanbul) — Yani siz de aynı durumdaydınız?..

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Çünkü bir ay sonra getireceksiniz Planı..

Tabii biz aynı duruma düştük onun için yakınıyorum. Ama sizin hiç değilse 1 sene vaktiniz var. Biz seçimin arkasından hemen getirmeye mecbur olduğumuz için, yüreğimize taş basa basa bunu getirmeye mecbur olduk. Halbuki, «Biz bunun daha iyisini hazırlayacağız» dediniz. Aynı modeli sağını solunu yamru ederek getirdiniz. Bu işin içerisine bile giremediğinizden eminim.

Burada bir milli vazifeyi ifa ediyorum. Planlama Teşkilatımız plan tekniğini yeniden milli ihtiyaçlara göre düzenlemelidir, plan modellerini milli ihtiyaçlara göre geliştirmelidir. Bugünden başlarsa ancak bir sonraki plana kadar bunları yetiştirmek imkânı bulunabilir.

Muhterem arkadaşlarım, neden «dış görünüş itibariyle yamrum yapılmış bizim planımız getirilmiştir» diyorum? Önce bunu açıklayayım.

Bakınız bu Planda, bizim getirdiğimiz planla bu Planda nüfusun 78 senesinde 43 milyon, 83'de 48 milyon olacağı dikkate alınmış. Milli gelir artışı bizim Planımızda yılda ortalama 8,3 idi, bu Planda bu % 8'e düşürüldü. Aslında Halk Partisi Hükümeti için bu % 8 bile çok büyüktür. «Niye böyle yaptınız?» demiyeceğim, kendilerine göre bu kadar küçültmeyi uygun görmüşler. Bunu da tutturamazlar; inancım budur. Şimdi esasen kendileri de bunu itiraf ediyor, diyorlar ki : «Bu her ne kadar ortalama % 8 ise de, önümüzdeki 2 senede bunu tutturmak mümkün değildir, bu çok düşük olacaktır, ondan sonra artıracacağız.»

Bu sözün altında ne var? 81 senesinde seçim var. Şayet bugünkü Hükümet o vakte kadar devam ederse - ki inşallah etmeyecek - ederse şimdiden bahane hazırlanıyor. 81 seçiminde millete denecek ki, «Biz yaparken söylemiştik». «Niye siz % 2, % 3 tutturuyorsunuz?», dendiği zaman, «Bizden önceki Hükümet öyle bozmuştu ki, bizim bunu yaptığımıza bile şükredin» diyecek. Onun için % 2'yle, % 3'le milletin önüne çıkacağımı biliyor, şimdiden mazeret hazırlıyor, «Efendim 2 senede düzelmez» diyor. E, bugüne kadar Türkiye'de kalkınma hızı hiç % 4,6'dan aşağı

M. Meclisi B : 9

23 . 11 . 1978 O : 1

düşmedi 15 seneden beri; ilk defa sizin zamanınızda 2,7. Ne badiyeler geldi geçti bu planlı devrede, neler oldu... Bütün bunlara rağmen hiçbirisinde bu milletin kalkınma hızı bu yılınki gibi düşmemiştir. Şimdiden bahane hazırlanıyor. Siz şimdi % 2,7 yapacaksınız, gelecek sene % 3 - 4 yapacaksınız, sonra hangi sihrî göstereceksiniz de birdenbire bu kalkınma hızı son 2 senede % 20'ye çıkacak?

Bundan başka fert başına milli gelir...

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — % 20 nerededir?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Şimdi 2 - 3 tutturursanız, % 8'i tutturmak için son 2 senede % 20 tutturmak gerekir de onun için. Onun için % 20 buradan çıkıyor. (MSP sıralarından «Bravo» sesleri)

Bizim Planımızda fert başına milli gelirin artış hızı % 6,5, bu, getirilen Planda % 5,7'ye düşürülmüş. Her iki planda da aşağı yukarı bu rakamlar muvacehesinde bugünkü 40 milyar dolarlık milli gelir 60 milyar dolara çıkacak ve fert başına bin dolar olan milli gelirin 1 400 - 1 500 dolar civarına çıkacağı öngörülmüştür. Bu, Plan gövdesinin dış görüntüsüdür. Buna mukabil gayri safi yurt içi hâsılının bileşiminde biz tarımda % 25,6 milli gelire katkı öngörülmüşüz, % 22 öngörüyorsunuz; % 25,6'dan % 22,5'a. 5 yıldaki inkişafınızı; sanayide % 20'den % 25'e çıkacağımızı; buna mukabil sizde ise sanayi % 29'dan % 31'e çıkacağı öngörülmüş bulunuyor. Burada dikkat edeceğimiz bir husus şudur : Bizde sanayi yıl-lık artışı % 12,8, Halk Partisinin getirdiği bu Planda bu artış % 9,9'a düşüyor.

Bizde hizmetlerde % 7,8 iken Halk Partisinininkinde % 8,5'a düşürülmüş.

Burada diğer bir önemli konu, yılda ortalama olarak 300 milyar Türk lirası yatırılacak, bu Plan devresinde 1,5 trilyon yatırım olacaktır. 347 milyar liralık 1979 yılındaki gelir, 1983 yılında 556 milyara çıkacak. Bu gelirin, getirilmiş olan Planda, % 80'inin yine fakir fukaradan alınan vergiden temin edileceği esas alınmış bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, bu rakamları uzun uzun huzurlarınızda sıralayacak değilim. Söyleyeceğim konu şudur :

Bakınız, ne tarafından bakarsak bakalım Türkiye bu Plan devresinde 40 milyar dolar milli gelirden 60 milyara çıkacak, takriben ve ortalama olarak yılda 12 milyar dolarlık bir yatırım yapacak; yekûnen 60 milyar dolarlık bir yatırım yapacak. Gücümüz bu-

dur. Bu güç, aslında Batıdaki ülkelere nazaran çok küçüktür. Bizim yapacağımız yatırım gücünden bugün birçok kardeş Müslüman ülkelerin yatırım gücü daha büyüktür; fakat imkânlar budur. Bundan dolayıdır ki, bu mahdut imkânları en iyi şekilde kullanmaya mecburuz. Bundan dolayıdır ki, bizim plana vermemiz lazım gelen ehemmiyet herkesinkinden daha fazla olmak mecburiyetindedir.

Bakınız dış borçlanmada bizim getirmiş olduğumuz Plan 5 yılda takriben 9,3 milyar yeniden dış borç yapılacağını öngörüyordu; Cumhuriyet Halk Partisinin getirmiş olduğu Plan, 13,5 milyar dış borç yapılacağını öngörmektedir.

Bundan başka bu Plan takriben 1,6 milyon insana işyeri hazırlayacağını ileri sürmektedir. Bizim getirmiş olduğumuz Plan, ağır sanayi hamlesi dikkate alınmak suretiyle, bunun iki misli memleket evladına işyeri hazırlamayı öngörüyor idi. Diğer bir ifadeyle bu iki planın bazı büyüklükleri birbirine benziyorsa da, kalkınma hızı düşürülmüştür, dış borç miktarı artırılmıştır, işsizliğe çare bulma bakımından rakamlar yarı yarıya indirilmiştir bu getirilmiş olan Planda. Onun için Türkiye'nin meselelerini çözmek bakımından bu Plan, bizimkini daha iyileştirici değil, tam tersine, bizim çözmeyi hedef aldığımız meseleleri daha baştan çözemeyeceğini kabul eden bir plan halinde önümüze geldi.

Biz ne yapacağız da bu hedeflere bu getirilmiş olan Plandan daha iyi erişeceğiz? Bizim 3 tane lokomotifimiz vardı planda. Bu Planda bu lokomotifler çıkarılmış. Bizim lokomotiflerimizden bir tanesi, büyük ağır sanayi hamlesidir; bir 2 ncisi ihracat seferberliği hamlesidir; bir 3 ncüsü özel sektör lokomotifidir. Bu Planda ise, özel sektör lokomotifini tamamen devre dışı bırakılıyor, ihracat seferberliği yerine biraz sonra ifade edeceğim gibi dış borçlara bel bağlanıyor, ağır sanayi dejenere ediliyor, montaja, sömürtilmeye, sömürgeciliğe dönülüyor.

Bu sebepten dolayıdır ki, planların anakarakterî itibarıyla aradaki bu 3 mümeyyiz fark kendisini orta yere koymaktadır.

Bizim Planımız 3 milyon insana işyeri hazırlamak için hazırlanmıştı; bu Plan yarıya indi, bizim Planımız Türkiye'de daha hızlı dış borç yaparak ihracatı teşvik suretiyle, hakiki kalkınma suretiyle kalkınma hızını temin etmeyi hedef almıştı; bu Plan dış borçlara bel bağlamıştır. «5 senede 9,5 milyar yerine 13,5 milyar dış borç alacağız» diyor ve bizim Planımız-

da ağır sanayie ehemmiyet verilmiş idi, bu Planda bu vasıf ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, Planın bu dış görünüşüne rağmen içerisine girerse ne var?

Şimdi müsaadenizle demin orta yere koymuş olduğum bazı gerçekleri açıklamak, ispat etmek istiyorum.

Önce bir defa dedim ki, Halk Partisi Hükümeti bizim Planı aldı, bunu bir sosyalist mengine den geçir-di, boyadı, getirdi. Bu boya bu Planın dilidir, dili arkadaşlar.

Bu Planın içindeki d'il, aslında hakikaten bizim milletimizin kullanmış olduğu dilden tamamen uzak bir dil. Meclis Başkanının bu Planı kabul etmeye-rek jade etmesi gerekirdi; bizim inancımız budur.

Milletimizin dili oyuncak değildir. Önüne gelen dilediği gibi uydurma kelimelerle resmi belge yazamaz. Cumhuriyet Halk Partisinin Dördüncü Beş Yı-lık Plan Taslağında kullandığı dil, bizim inancımıza göre siyasi nezaket hudutlarını zedeleyecek mahiyet-tedir.

Muhterem arkadaşlarım, bizim Planımız alınmış, yukarıdan aşağıya kadar bambaşka bir dille yazılma-sına gayret edilmiş, bu dille de hep uydurma ke-li-melere özentili gösterilmiş. (MSP ve AP sıralarından alkışlar.)

Biz bu hastalığı, milli bünyemizi bildiğimiz için, çok iyi biliriz. Bizim milli bünyemizde bizim anlayışımı-za göre bu uydurmacılık, bu dil hastalığı yeni değildir. Tanzimatın yarı aydınları da aslında millettan kendi-lerini üstün gördükleri için milletin kullandığı dili kullanmaz, mutlaka başka bir dil kullanmaya özenir, bugün aynı hastalığın daha da şiddetlenmiş olarak önümüze geldiğini görüyoruz. İlla millettan farklı olu-nacak; hani siz halkla beraber iktidara gelecektiniz? Gelin bir köye, şu Planı verin bir köylü arkadaş-a, okusun, tercüme etsin de göreyim bakalım. Biz ken-dimizi bile bu kadar zamandır sizi dinleye dinleye, mecburen dinleye dinleye hâlâ bu kelimelere alışmış değiliz. Bu sebepten dolayı lafa gelince, edebiyata gelince «Halkla beraber iktidara geleceğiz»; «Plan yaz» dediğin zaman illa başka cihetten, fikir cihetin-den üstünlük gösteremiyor, - bu bir komplekstir - uy-durmaca söylemek suretiyle üstün görüneyim diyor ve bu yola sapılıyor. (MSP sıralarından alkışlar.)

Plan yazıyoruz, bunun düşündürücü bir şey olma-sı lazım. İçindeki fikirler düşündürücü olacağına, kar-şısındaki kelimeyi anlamak için düşündürmeyi marifet zannediyor.

Muhterem arkadaşlarım, bugüne kadar geçtiği-miz yıllarda, 1961 Anayasasının dilinde bulunmayan ulus, olanak, saptamak, olasılık gibi birtakım ke-li-melerinizi söyleye söyleye bunlara bir bakıma mil-letten kopuk da olsa, artık bizi alıstırdınız; ama şim-di bu Planda yeni bir marifet orta yere koydunuz. Bakınız Planın kelimelerini söyleyim, hatta Sayın Mec-lis Başkanının lisan imtihanı yapacağına bir Türkçe dilinden imtihan yapmasını da teklif ediyorum. İngiliz-ceden önce bakalım şu Mecliste kaç kişi bu kelimelerin karşılığını bilecektir: Tümleşik; Planın ana kelimesi-dir, sunu, istem, gereksinim, görelili, görece, birincil.. Yazın bakalım şunların türkçelerini de görelim. Plan bu...

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bakınız bu kelime-lerle, yani bu Planı, müsaade ederseniz eğer biz, Milli Selâmet Partisi olarak Planı kendi diliyle ta-rif etmemiz lazım gelirse, bu tarihi konuşmada size bir cümle hediye etmek istiyorum. O da şudur: Bu plan Türkiye'yi birincil açıdan görelili ve görece yö-nüyle gereksinimlerini, tümleşik sunu istemlerle batır-ma planıdır. (MSP sıralarından alkışlar, AP sırala-rından gülüşmeler.)

Ümit ederim ki planın ne olduğunu anladınız. Bak, şu 600 sayfayı size iki cümleyle hülâsa ettim. Bir cümleyle, iki satır, iki satırla hülâsa ettim. Getirdiği-niz planın sizin anlayacağımız dille işte ifadesi bu-dur.

Muhterem arkadaşlarım, bunun tercümeleri birbi-rini tutmaz. Herkes kendine göre tercüme eder. Onun için Grupta görüşemediler. Şimdi bakınız dil meselesi fevkalade mühim bir meseledir. Bir milletin seviyesi, gelişmesi, tefekkür sistemi diliyle sıkı sıkıya bağlı-dır. Milletimizin mültekâmil dili bir kenara itilerek uydurma kelimelerle, tarzancaya kaymakla ilerleme değil sadece gerileme ve dejenere olma sağlanır. Mil-letimizin bütün tekamül etmiş kullanma lisanı bir ke-nara itilerek, bu kelimelerin uydurulması Cumhuriyet Halk Partisinin bir bakıma bir ırkçılığıdır, ırkçılık. Milletimizin diliyle oynamaya kimsenin hakkı yoktur. Burada kullanılan kelimeler hakikaten zorlanarak uy-durulmuş kelimelerdir. Demin de ifade ettiğim gibi bir devlet belgesinde buna kimsenin hakkı yoktur. Meclis Reisinin bunu geri iade etmesi lazım gelir duy-gusundaki kanaatimizi bir kere daha ifade ediyorum.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, çok önemli bir ko-nuya geçiyorum: Boyası budur. Bizim gemi alınmış böylece boyanarak getirilmiştir. Bizim gemimizin içe-risinden kazan dairesi sökül-müş, muharrik güç sökül-

miştir. Bakınız bu noktanın üzerinde büyük bir ehemmiyetle durmaya mecburum. Önce bir şeyi ifade etmek istiyorum. Dün burada Sayın Başbakan konuştu, Sayın Demirel konuştu. Bu iki partimizin temsilcilerinin de manevi kalkınmayı benimsemiş olmaları aslında, temelde Milli Selâmet Partisi olarak bizi memnun etmektedir. Bu planda manevi kalkınmaya ait bir şey olmamakla beraber, manevi kalkınmaya muhalefet eder bir eda da takınılmamıştır. Bunu dahi biz bir merhale sayıyoruz ve Milli Selâmet Partisi olarak görürüz, görünmez hizmetlerimizden birisi telakki ettiğimiz için de, ülkemizin bu noktaya gelmesini bir büyük bahtiyarlık kabul ediyoruz.

Ancak, bu gerçeğe işaret etmekle beraber, bu planın içerisinde manevi kalkınma kısmının bililtizam çıkartılmış olmasını milletimiz adına hoş görmemiz, affetmemiz mümkün değildir. Çünkü manevi kalkınma olmayan plan, plan değildir. Cumhuriyet Halk Partisi manevi kalkınma kısmını çıkartmakla en büyük hatayı işlemiştir. Manevi kalkınma olmadan maddi kalkınma olmaz. Manevi kalkınma olmadan saadet ve selâmet olmaz.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız şurada size sözlü uzatmadan kısmen sual, kısmen gerçeklere işaret şeklinde sadece 9 tane cümle ifade etmek istiyorum.

Önce bizim büyük tarihimiz; bir Ulubatlı Hasan, bir Seyyit Çavuş, memleketimiz bu materyalist planlarla yürütüldüğü için çıkmamıştır. Biz Malazgirt Harbini düşmana karşı silâhta üstün olduğumuz için kazanmadık. İmanımız, maneviyatımız üstün olduğu için kazandık. Böyle bir milletin elbette bu kadar önemli bir noktada, hele şu anarşik olaylar içerisinde kıvrılırken plana en büyük ihtimamla yerleştirmeye mecbur olduğu husus, elbette manevi kalkınma olmak lazım gelir. Tarihimizi inceleyiniz, büyük kahramanlıklarla övünüyoruz. Ancak bir Ulubatlı Hasan, Ulubatlı Hasan nasıl olmuştur? Onun köyünde, onu Ulubatlı Hasan yapan bir din âlimi vardır, bir hocası vardır. Oradan Ulubatlı Hasan yetişmiştir, kendi kendisine yetişmemiştir. Bu gerçekleri gözden uzaklaştıramayız.

Bunun yanında muhterem arkadaşlarım, size bir sual sormak istiyorum. Farzediniz ki, bir fabrika kurduk. Bunun içindeki insanlar, her gün, acaba şu makinenin arasına nasıl bir demir sokayım da bu fabrika çalışsın diye düşünen insan olursa mı maddi kalkınma gerçekleşir; yoksa her gün daha fazla iştihsal yapmayı ibadet sayacak şekilde memleket evlatlarını yetiştirirsek mi hakiki kalkınmayı temin edebiliriz? Yine hepinizi düşünmeye davet ediyorum.

Bir ülkede şu Planda söylediğiniz milyarları yatırıp üniversiteler kurdunuz, milyarları yatırıp fabrikalar yaptınız. Eğer bu üniversitelerde grevlerden, boykotlardan ders göremiyorsanız, fabrikalarda grevlerden çalışmıyorsanız bu yatırımlar ne işe yarayacak? Bundan başka muhterem arkadaşlarım, eğer şu güzel vatanı komşumuz iyi insan olur, birbirimizi kardeşlik hisleri ile seversek mi bahtiyar oluruz, yoksa herkese birbirinin gözünü oyar, herkes birbirinin kuyusunu kazarsa mı mesut olur? Saadet ve selâmette elbette manevi kalkınma maddi kalkınmadan önde gelir. Bugün bir Amerika maddi kalkınmasını sözde yapmıştır; ama 2 saat elektrik kesildiği zaman soyulmadık dükkan kalmıyor. Polis radyoları elektrik kesileceği zaman «ey ahali gangsterlere cebinizde ne varsa mukavemet etmeden verin» diyor. Bu kalkınmadan kime ne hayır gelir? Bizim milletimiz hakiki kalkınmayı istemektedir. Onun için bu Plan manevi kalkınmayı başının tacı yapmalıdır. İtalya'da, İspanya'da fabrikalar var; ama grevlerden, boykotlardan rahat yüzü göremiyor.

Muhterem arkadaşlarım, bugün çektiğimiz acıları, bu anarşileri, bu anaların gözyaşlarını, bunları nasıl dindireceğiz? Edebiyata geldiği zaman söylemek kolay. Hadi gelin adım atalım dediğimiz zaman «Efendim, o söyledikleriniz uzun vadeli. Şimdi kısa vadeli tedbirleri konuşalım» deyip mühim meseleleri geçiştirmek kolay. Peki biz uzun vadeli meseleleri plan yaparken konuşmayacağımızda ne zaman konuşacağız?

Size iki tane topluluk tarif ediyorum. Topluluğun bir tanesinde fabrikada çalışan işçi, «Ne koparırsam kârdır» diyor. «İşverenin gözünü oyayım, aman daha fazla elde edeyim» diyor. İşverenine gelince «Aman şu işçiden her türlü imkânı keseyim; benim kârım, menfaatim daha çok olsun, işçinin hakkını keseyim» diyor.

Böyle bir çalışma hayatında mı huzur bulursunuz; yoksa işçisi «Beyefendi ben bu gün bu kadar çalıştım, hakkım bu kadardır fazlasını verirsiniz almam» diyor; buna mukabil işveren; «Allah senden razı olsun. Sen alının teriyle çalışan muhterem bir insansın. Senin hakkın bu kadar, ama sen benim kardeşimsin, ben seni seviyorum. Bugün sana daha fazla para vermek istiyorum» diyen bir işvereniniz olursa mı çalışma hayatında saadet ve mesuliyet bulursunuz?

Ondan dolayıdır ki, planları yaparken materyalist yığınlardan hayır gelmez. Bu planı yaparken ne olacak da, bu milletin işvereni, işçisine daha çok vermek isteyen; işçisi, işveren daha çok verdiği halde «Bu be-

M. Meclisi B : 9 23 . 11 . 1978 O : 1

nim hakkım değildir, ben harama el uzatmam, ben helal kazancı istiyorum» diyen işçi olacak? Asıl temel mesele budur. Bunu halletmeden hiçbir şeyi halledemeyiz. Bunu ihtiva etmeyen bir plan, hiçbir şeyi halletmez. Sadece Türkiye'yi anarşiye, felaketlere götürür.

Felaket planı mı yapacağız, saadet planı mı yapacağız? Ve nihayet muhterem kardeşlerim çok mühim bir noktaya dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Bu Planın içerisinde üç satır geçmiyor ki, «Biz bu Planı da aynı zamanda demokrasiyi pekiştirmek istiyoruz» deniyor.

Muhterem arkadaşlarım, demokrasi, hürriyet, manevi kalkınmayla orantılıdır. Siz insanları iyi insan olarak yetiştirmesiniz hürriyetleri artıramazsınız. Artırdığınız nispette bataklığa batarsınız. Onun içindir ki, manevi kalkınma olan yerde ancak demokrasi olur. Oradaki demokrasiden ancak hayır gelir. Orada ancak hürriyet olabilir.

Manevi kalkınması olmayan demirperde gerilerinde, sadece tahakküm rejimi yürütür, hürriyet veremezsiniz. Siz demokrasiyi pekiştirmek istiyorsanız, bunda samimiyseniz aynı nispette manevi kalkınmayı geliştirmeye ehemmiyet vermeye mecbursunuz. Manevi kalkınmayı kulağın arkasına itip, «Hürriyetleri artıracacağız» dersiniz, size, anarşiden, siz, herkese birbirini gırtlaklaştırmaktan başka bir şey getiremezsiniz. Yaşadığımız bu kadar acı hadiselerden ne zaman ders alacağız?

Muhterem arkadaşlarım, kaldı ki, Anayasanın 10 ncu maddesi, Devlete, millet fertlerinin manevi varlıklarını geliştirmeyi vazife vermiş. Anayasanın 14 ncü maddesi, millet fertlerine, manevi gelişmelerini temin etmeyi en mühim insan hakkı olarak tanımıştır. Anayasanın birçok maddeleri, ahlakın korunmasına büyük ehemmiyet atfetmiş.

Planın yapılmasına mütedair olan Anayasa maddesine gelince, bu madde sadece ekonomik ve sosyal gelişmeyi değil, aynı zamanda Kültürel gelişmeyi ve Anayasanın bütünü içinde düşünüldüğü zaman, gayet tabii olarak manevi gelişmenin de, kalkınmanın da planlanmasına amir bulunmaktadır. Devlet her görevini planlıyor da, manevi kalkınma planını niçin orta yere koymuyor?

Aziz kardeşlerim, işte bu zihniyetten dolayıdır ki, bizim geçen sene hazırlamış olduğumuz plan, bu kalbi, bu muharrik gücü ihtiva eden bir plan olarak huzurlarınıza gelmiş, Bizim hazırlamış olduğumuz planda ki şu cümleleri bir kere daha dikkatinize sunuyorum: Huzur içinde, hızla ve dengeli, maddeten

kalkınmış bir ülke haline gelebilmemiz manevi kalkınmaya verebileceğimiz önemle yakından ilgilidir.

Ülkemizde en az maddi kalkınmamıza verilen değer ölçüsünde ve hatta ondan da ötede bir gayret, ciddiyet ve bilimsel bir program ve plan disiplini çerçevesinde bir manevi kalkınma seferberliğini başlatmanın zarureti ortadadır.

Bu gerçeklere işaret etmiş idik ve iki tane ilke vazedmiştik. Manevi kalkınma bir bütündür, topyekûn planlama ihtiyacından doğmuştur. Manevi planlama ve kalkınma toplumun bütün kesimlerini içine alır. Manevi kalkınma ve planlama içerisinde; aile, Milli Eğitim, tiyatro, sinema, basın, TRT ve diğer müesseseler söz konusudur.

Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında, güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden faydalanılacak. Bundan sonra da, 13 tane müşahhas tedbir getirdik.

Önce plan şümüllü olarak ele alınacak, Devlet Planlama Teşkilatı bu sahada yapılacak çalışmaları koordine edecek dedik.

İkinci olarak manevi kalkınmada hizmet edecek elemanların yetiştirilmeleri için manevi ilimler üniversitesi, akademiler, imam hatip okulları, Kur'an kursları, imam hatip okullarını uygulayan kız liseleri bütün yurt sathına yayılacak dedik. Uygulamadaki eşitsizliği kaldırmak için, imam hatip okulu mezunlarının üniversitelere aynen lise mezunları gibi girmeleri hakkını getirdik.

Yüksek İslam Enstitülerinin akademi haline getirilmesi ve cemiyetimizde sosyal meselelere çözüm getirecek noktada görevler yapması esasını getirdik. Sadece kendi ülkemiz için değil, diğer Müslüman ülkelere de en yüksek seviyede ilim adamı yetiştirmek için manevi ilimler üniversitesini getirdik. Yüksek İslam enstitüsü mezunlarının liselerde sadece din ve ahlak dersi değil, sosyal ve kültürel derslere de öğretmenlik yapmaları esasını getirdik.

Bundan başka, işyerlerinde, askeri birliklerde, fabrikalarda sosyal müdürlükler tesis edip, bu kadrolara yüksek İslam enstitüsü, ilahiyat fakültesi ve İslami ilimler fakültesi mezunlarına bu görevlerin verilmesi esasını getirdik.

Liselerdeki psikoloji, sosyoloji, felsefe kitaplarının yeniden yazılacağını, bunları mutlaka manevi ilimler tahsil etmiş hocaların okutacağını getirdik.

Diyanet işleri teşkilatının bir radyoya sahip olması esasını getirdik. Manevi kalkınmaya engel olacak

mevzuatın ortadan kaldırılmasını getirdik. Mektep kitaplarına müspet ilimlerin kurucularının bizim alimlerimiz olduğunu yazılmasını getirdik ve en mühim bir madde olarak, bugün mekteplerimizde okutulan ahlak, sosyoloji, psikoloji, ve felsefe kitaplarını inkârcı temelden çıkartıp, bizim milletimizin milli ve manevi değerlerine dayanan, hakiki ilme dayanan kitaplar haline getirilmesi esasını getirdik.

Muhterem arkadaşlarım, vakıfların geliştirilmesi esasını getirdik. Bütün bu esasların hepsi karşısında, Cumhuriyet Halk Partisi bu Planı getirirken 3 şey yapmıştır: Birincisi geminin bu muharrik gücünü, kazan dairesini tamamen dışarıya çıkarmış, bir, ikincisi, hiç bahsedilmemiş denmesin diye Anayasadan birkaç cümleyi 500 sayfalık Planın 12 satırı içerisine getirip koymuş. Derlerse ki «Efendim siz manevi kalkınmaya karşı mısınız?» Yok, hayır, bizim planımızda bunlar var diyebilmek için; ama geminin kazan dairesini sökmekten hiç çekinmeksizin.

Bunun yanında, ayrıca, «Din ve vicdan hürriyetinin baskı altına alınmaması temel ilkedir» dediği halde, bunun baskı altına alınmamasını nasıl temin edeceği hususunda en ufak bir açıklama getirilmemiştir. Böylece Plan kupkuru, materyalist bir plan haline getirilmiştir. Bu plan bunun için plan olamaz. Bu Plan bunun için milletimize saadet ve selamet getiremez.

Aziz kardeşlerim, bizim Planımızda temel ilkelerden birisi maarifin millileştirilmesi olmuştur. Çocuklarımızı taklikçilikten kurtarmak, sömürge zihniyetine iltifattan kurtarmak, bugünkü anarşiyi ortadan kaldırmak ancak maarifin millileştirilmesiyle mümkündür. Bunun için, demin söylediğim gibi, mekteplerde çocuklarımıza din dersi, ahlak dersi okutmak yetmez. Siz din ve ahlak dersini okuttuktan sonra, sosyoloji okutuyorum diye bir kitap koyarak, «Din dediğiniz bir modadan ibarettir» dersiniz, o çocuğa din dersinde okuttuğunuz her şeyi silip götürürsünüz. Mekteplerde çocuklarımıza maneviyatı öğretiyoruz diye, materyalist bir düşünceyle, psikoloji kitaplarında yalnız dikkat, ahlak, yalnız dikkat zeka, akıl gibi materyalist mefhumları öğretir, çocuklarımıza hiç bir zaman rahmet, şefkat, edep, haya, iffet gibi ulvi mefhumları öğretmekten sarfınazar ederseniz, bu milletin evlatlarını birbirine boğdurmaktan başka bir hedefe gidemezsiniz. Onun için maarifin millileştirilmesi bu plan devresinin bu kadar çekilen acıdan sonra temel hedefi olmalıdır. Aynı şekilde TRT'nin millileştirilmesi de bir temel hedef olarak ele alınmalıdır. Bugünkü TRT, anarşi ve komünizm propagandasından öte-

ye bir şey yapmıyor. Milletin milli ve manevi değerlerini tahripten başka bir şey yapmıyor. Bu mahiyetteki TRT'yi siz Planda ballandıra ballandıra; «Televizyonu her yere yayacağız, her köye televizyon götüreceğiz» dersiniz, o zaman sizin bu tutumunuz karşısında biz sizin millete iyilik değil, tahribat getirdiğinizi anlarız. Ne zaman ki siz bu TRT'yi, bir milli TRT haline getirirsiniz, o zaman bunu yaymanızda fayda var. Bugünkü haliyle milleti tahrip eden bir TRT'nin yayılmasıyla iftihar etmek yerinde değildir. Bu, ancak bir tahribat mahiyetini taşır.

Maarifte evlatlarımıza hak mefhumunu yerleştirmeden - muhterem Halk Partili arkadaşlarıma bu kelimeyi çok kullandıkları için söylüyorum - hak nedir, bunu tanıtmadan, bunu bilmeden hakka düzen nasıl kurulur arkadaşlar, nasıl kurulur? Hakka düzeni kurmak isteyen, önce hakkın ne olduğunu öğretmesi lazımdır.

Muhterem arkadaşlarım, bu sebepten dolayıdır ki, içerisinde manevi kalkınma bölümünün çıkartılmış olması, maarifin millileştirilmesi, TRT'nin millileştirilmesi bölümlerinin çıkartılmış olması dolayısıyla bu Planı, plan olarak kabul etmek mümkün değildir. Bu Planın, Türkiye'nin bugün içine düşmüş olduğu anarşik ortamda, böylesine pervasızca hazırlanıp getirilmiş olması, milletimiz için endişe verici bir hadisedir.

Muhterem arkadaşlarım, onun için siz geminin kazan dairesini söktünüz.

Diğer yandan, geliyorum, siz geminin motorunu da söktünüz, omurgasını da söktünüz. Çünkü, bu getirmiş olduğunuz Planın içerisinde, ağır sanayiye ait hiç bir ciddi kayıt yoktur. Yuvarlak kelimelerin içerisinde en büyük milli davalar geçirilmiştir. Biraz önce size söyledim; siz, motor sanayiini, böylece montaj sanayiine çevireceksiniz, sömürüye çevireceksiniz, Devlet öncülüğünde kurulmakta olan sanayii, bir özel sektöre kâr müessesesi haline dönüştürerek, motor imalatını dejenere edeceksiniz, sonra da öbür taraftan bugüne kadar kullandığınız edebiyatı yapmaya devam edeceksiniz. Dediğinizle yaptığınız birbirine taban tabana zıttır. Bu sebepten dolayı hepinizi uyarmak istiyorum. Bu Planın içerisinde milli, güçlü, süratli, yaygın kalkınma mutlaka yerini almalıdır. Bu Planın içerisinde mutlaka başlattığımız hamlelerin hedeflerine ulaşması için gereken tedbirler alınmalıdır.

Planda TUMOSAN'ın kurmakta olduğu fabrikalardan tek kelimeyle söz edilmiyor. Bilakis Planın içerisinde Devlet Planlama Teşkilatının da muhale-

fetine rağmen, Bakanlar Kurulunda son günde yapılan bir oturumda motor sanayiinin TUMOSAN'ın elinden alınıp, bunun montaj şeklinde ve bir özel sektöre devredilmesine müsait cümleler yerleştirilmiştir. Bu noktaya dikkatlerinizi çekiyorum. Biz bir kuruluşun özel sektör mü, kamu sektörü mu oluşu üzerinde durmuyoruz. Bunu söylerken Türkiye'nin motorunu imal eden bir ülke halinde olması davası üzerinde duruyoruz. Bu memlekette bir Perkins motoru hadisesi geçmiştir. Bu Perkins motorlarının temelleri bile atıldı. Ne oldu? Şimdi o temellerin atıldığı yerlerde ısırgan otları bitiyor, ısırgan otları. Hepinizi uyarıyorum. 25 senedir bu memlekette motor imalatı mücadelesini yapıyoruz. Eğer 20 sene önce gecemizi gündüzümüze katıp, şu Gümüş Motor Fabrikasını kurmasaydık, bu şartlar altında bu ülke hâlâ tarlasını sulayan motorunu bile yapamamış olacaktı. (MSP sıralarından alkışlar) Bugün Allah'a şükürler olsun, Devlet olarak yapılmayan bir işi 200 tane mühendis arkadaşlarımızla bir araya getirip başarmış olmanın bahtıyarlığını hissederken, bu iktisadi İstiklâl Savaşımızın şu anda bayrağını dikmek üzere olduğumuz hedeflerin üzerinde de aynı hassasiyetle durmayı bir vazife biliyoruz.

Huzurlarınızda bir kere daha haykırıyorum; 500 milyon lira yatırılmış Konya Motor Fabrikasının, Ak-saray Kamyon Motoru Fabrikasının, Bolu Minibüs Motorları Fabrikasının ve bizim getirdiğimiz, Plana koymuş olduğumuz diğer motor fabrikalarının kurulmasını önlemeye hiçbir güç, hiçbir tertip, isterse dış güç olsun yetmeyecektir. Asırlar boyu nasıl İstiklâl Savaşlarımızı her zaman milli gücümüze dayanarak kazandıysak, bugün de Türkiye'yi şu getirilen Planla tekrar dejenere edip, tekrar sömürgeye, tekrar montaja çevirmek isteyen zihniyetle aynı şekilde savasacağız ve bu fabrikaları Allah'ın izniyle mutlaka hedefine ulaştıracağız. Veleki en kısa zamanda bu yanlış zihniyetli Hükümeti düşürüp, yeniden kolları sıvayıp bunları en kısa zamanda tamamlamak pahasına olsa da.

Muhterem arkadaşlarım, aynı Planın içerisinde Takım Tezgâhları Sanayii gibi fevkalade önemli bir sanayiden tek kelime ile bahsedilmiyor; Kayseri Otomatik Takım Tezgâhları Sanayii. Bunların birçok inşaatları yürülmüştür. Yerköy'de Dişli Sanayii. Bunun yanında Tokat'ta Ağır Sanayii ve Erzincan'da Takım Tezgâhları Sanayii, Ünsel Takım Tezgâhları Sanayii. Bütün bu 4 tane TAKSAN'ın kuracak olduğu sanayilerin kaba inşaatları başlamış, lojmanları bitiril-

miş, bunların hepsi şimdi tamamen yüzüstü bırakılmış durumda. Bir ülke kendi takım tezgâhını yapmazsa, o ülkenin fabrika kurması mümkün değildir. Hem çıkacaksınız köşe başlarında «Bağımsız Türkiye» diye bağıracaksınız, hem de biz bağımsız Türkiye'yi kurmak için bu temelleri attığımız zaman, geleceğiniz bu fabrikaları durdurmaya kalkışacaksınız. Bağımsız Türkiye'yi biz kuruyoruz ve Allah'ın izniyle kuracağız. (MSP sıralarından alkışlar) Daha bütün gücünüzü koysanız, bilerek, bilmeyerek dış güçler sizi alet etse de, bu zihniyetinizi yeneceğiz, bu fabrikalar mutlaka bu Plan devresinde hedeflerine ulaşacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, elektromekanik Sanayii. Bütün bu Anadolu'nun bakımsız kalmış bölgelerinin ki; hani siz Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu kalkındıracaktınız? Diyarbakır'da kurmayı planladığımız 5 tane; derin kuyu tulumbaları, pompalar, su türbinleri, gaz türbinleri gibi en ileri sanayi tesisleri ki, bütün bunların hepsinin fizibilite raporları yapılmış, yerleri alınmış, bu kadar kısa bir zamanda bunların hepsinden, Planın içerisinde tek kelime ile dahi bahsetmeden geçiyorsunuz.

Ne getiriyorsunuz siz bu Planda? Bunları yapmayacaksınız da ne yapacaksınız?

Muhterem arkadaşlarım, yine bu Planın içerisinde elektronik sanayiye yok. Bir yandan ilericiilikten bahsedersiniz, peki ne biçim ilericisiniz siz? Elektronik sanayi olmadan ilericiilik mi olur? Bir yanda Erzurum'da kurmakta olduğumuz pasif devre elemanları; Pasinler'de kurmakta olduğumuz elektronik araçlar; Aydın'da kurmakta olduğumuz aktif devre elemanları ve kompitürler, elektronik sanayiine ait olan tesisleri.... Ankara'daki TEMSAN'ın araştırma merkezine ait tesisleri, hepsini plandan çıkartacaksınız, yarım kelime ile bile temas etmeden geçeceksiniz ve sonra siz ilericiilikten bahsedeceksiniz ve sonra siz plan yapmaktan bahsedeceksiniz.

Ağır makine fabrikalarımız ne oluyor? Bugün bir Almanya'da 5 bin tane ağır makine fabrikası var. Yıllardan beri boğuşarak, şu Makine Kimya Endüstrisi-ne bunun 30 tanesini kurdurmak için çırpındık. Seçimler öne alındığı halde, o Makine Kimya Endüstrisindeki idealist kadrolar, seçimler esnasındaki 6 ayda 28 tane ağır makine fabrikasının, takım ve kalıp fabrikasının kuruluşunu başlatmışlardır. O çocuklara aslında milletçe birer madalya vermemiz lazım gelir. Halbuki, şimdi bugünkü Hükümet bütün bunların hepsini ismen dahi zikretmekten kaçınmış, Türkiye'nin

rulmanını yapmasını, yüksek vasıflı çeliklerini yapmasını, kendi makinesini kendisinin imal etmesini tamamen gözlerden uzak hale getirmiştir.

Bu gerçekler ortada iken, «Bağımsızlığımızı azaltacağız. İş miktarlarını artıracacağız, kalkınmayı yavaşacağız» sözlerinizin edebiyattan başka ne kıymeti olur.

Asıl tesisleri sökersiniz, bunları durdurursunuz; öbür taraftan edebiyat ve laf kısmına gelince tonlarla laf söylemekten çekinmezsiniz.

Önümüze getirilmiş olan bu taslak, omurgası çıkartılmış bir pelte, bir yığındır. Biz bunun kalbini istiyoruz. Biz bunun kazan dairesini istiyoruz. Biz bunun omurgasını istiyoruz. Biz bunun canlısını istiyoruz, canlısını. Yeniden Büyük Türkiye'ye giden plan istiyoruz, sömürgeye dönen, Türkiye'yi gerileten plan değil.

Muhterem kardeşlerim, çok önemli bir noktaya da dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Şu Planda büyük büyük lafların arkasında bir pire deve misali, incir çekirdeğini doldurmayan bir gerçek var; o da milli harp sanayii. Bakıyorsunuz, Planın edebiyat kısmında: «Efendim, ekonomik kalkınmamızla savunmamız arasında büyük dengeler kuracağız.» Zannedersiniz ki, şimdi ağır sanayi planlanacak, harp sanayii Planlanacak, adım adım ordumuzun ihtiyaçları bir plan dairesinde Türkiye'de imal edilmeye başlanacak. Bu cümleyi okuyup, Planı bu heyecanla inceliyorsunuz, ekonomi ile savunma arasındaki işbirliği olarak çıka çıka ne çıkıyor biliyor musunuz? Eskişehir'e NATO boru hattından iki varil petrol pompalanmış.. Ekonomi ile savunma arasındaki işbirliği bu imiş.

Muhterem arkadaşlarım, bu ne garip bir hal? Büyük büyük cümleler, arkasından bu. Hani bu Planda uçak sanayii? Bu Meclis 1972 senesinde uçak sanayiinin kanununu çıkarmadı mı? Türkiye'de uçak sanayii kurulacak demedi mi? Sene kaç geldi? 1979 yılına geliyoruz, 5 senenin yeniden planını yapıyoruz, 10 sene geçiyor Yüce Meclisin kanunla vermiş olduğu emirden buyana, bu planın içinde tek kelime ile olsun bahsedilmiyor. Siz bu plan dönemi içinde, yapa yapa uçak sanayiinde, sadece iki tane pırpır yapmayı koymuşsunuz. Devenin arkasındaki pire budur, incir çekirdeğini doldurmayan gerçek budur. Helikopterleri bile dışarıdan alacağız, zirai mücadele uçaklarını bile dışarıdan alacağız diye ithalatta kalem var.

Buna mukabil imalat sanayiinin alt sektörlerinde ne ordumuzun ihtiyacı olan uçaktan tek kelime ile bahsediliyor, ne ordumuzun diğer milli harp sanayiine ait tek kelime var. Ne zaman bunlara el atacağız?

Geçmiş iktidarları da, bu Planı yapanı da aziz milletimizin önünde şikâyet ediyorum. Milli harp sanayii bizim ayrılmaz bir parçamızdır. Bin yıl kendi ordusunun silahlarını kendisi yapmış bir milletiz. Bütün dünyaya bu hususta en ileri örnekleri vermiş bir milletiz. Şimdi sizin yüzünüzden, Amerika bize yedek parça göndermezse uçacağımızı uçuramıyoruz, sizin yüzünüzden Amerika'dan bir yedek parça gelmezse köyün yolunu yapamıyoruz. Hangi plandan bahsediyorsunuz? (MSP sıralarından alkışlar) Hani burada iş makineleri sanayii? Ne ile köy - kent'i kuracaksınız, hangi köy - kent? Amerika'dan yedek parçanın gelecek, sen 3 milyon liralık greyderi yola çıkaracaksınız. Hiçbir şey yapamazsın. Bu bataklığa, sizin bu yetersiz zihniyetleriniz yüzünden düştük, bir 5 seneyi daha size haraplattırmayacağız.

Muhterem arkadaşlarım, huzurlarınızda açıkça ifade ediyorum; Bir millet bağımsız olamaz, bir millet kendi savunmasından bahsedemez; eğer kendi harp sanayiini kurmak hususunda, hiç değilse temel müesseselerine sahip olmak yolunda gayret sarf etmezse. Bu, bir anda olmaz; ama bir yerden başlanacak ve bunun konuşulması günü de budur. Böyle başlanmaz bu işe. Bu, başlanıyorsa yok etmeye ait bir Plan. İki tane pırpır uçağı için TUSAŞ'ı kurmaya lüzum yok. Bugün Kayseri'deki bir tamir fabrikamızda 2 ayda 30 tane pırpır uçağını da yaparız biz; hiç fabrikaya, kanuna manuna hiçbir şeye, paraya da lüzum yok, bir emir verin Hava Kuvvetlerine 2 ayda 30 tane yapar.

Bir akşam yanımda idi kumandan, kendisi söylüyor; yapar, inanıyorum. Ee, bunun için TUSAŞ, kuruldu. Bunun için milleti 10 sene oyalamak!.. Gene de bütün bunların arkasında işi pırpır uçağına çevirmeyin. Bunu yapamazsınız, buna müsaade etmez bu millet.

Bu devrede - jet uçakları dahil - uçakların gövdesi Türkiye'de yapılacaktır. Başka çaresi yok bu işin. Bundan nasıl sarfınazar edebilirsiniz ki? 50 tane uçağı dışarıdan alacağınız, o 50 uçağın kendisini ve onun gövdesini yapacak olan fabrikaya sahip oluyorsunuz. Hesaplar ortadadır, raporlar ortadadır. Dışardaki işçilik bize nazaran o kadar fazla ki bunlar birer gerçektir. Siz buna sahip olmayı bırakacaksınız, dışarıda kapı kapı dolanacaksınız, ondan bundan yedek parça dileneceksiniz, sonra saygınlıktan bahsedeceksiniz. Bunları koymadan saygınlık olmaz. Saygınlık lafla olmaz. Saygınlık uçak sanayii ile olur, tank sanayii ile olur, top sanayii ile olur, roketle olur sanayi. (MSP sıralarından alkışlar)

Bu devrede helikopterler monte edilmelidir. Gayet tabii zirai mücadele uçaklarımızı kendimiz yapmalıyız. Bundan başka tank sanayiine başlamalıyız. Hem Planda sık sık, «ileri birtakım ülkeler kendi harp sanayilerini ekonomilerine yük yapmıyor, bilakis ekonomilerine katkı temin edecek şekilde kullanıyor» diyeceksiniz, hem de bizim kendi planlamamıza geldiğimiz zaman, bütün bunların hepsini plandan çıkaracaksınız. Niçin biz aynı marifeti göstermiyoruz? Niye bunları yapıp, en aşağı 50 tane kardeş Müslüman ülkeye bunları biz satmıyoruz?

Bak Libya'nın Muhterem Genelkurmay Başkanı şu anda Ankara'da; «Hangi silahı verirseniz alacağız» diyor. Dün akşam yine kendisiyle beraberdik bir davette. Ee, bütün bu imkânlar ortadayken bu imalatlar Türkiye'de yapılmayacak!... Bu Planın böyle olmasını IMF mi emrediyor size? (MSP sıralarından alkışlar)

Toplarımızı yapmaya mecburuz, roketlerimizi, hücumbotları ve denizaltılarımızı yapmaya mecburuz. Bunlar lafla olmaz; bunlar planın omurgasıdır. Bu olmadan plan olmaz; bu bir peltedir. Bunların bir bir bu omurganın içine yerleşmesi lazım. Kaldı ki bunların hepsi Üçüncü Planın hedefi idi; bırakın Dördüncü Planı. Bu Meclis bunları, Üçüncü Planda yapılsın diye hükümetlere vazife olarak verdi; şimdi Dördüncü Plandan bile kaçırılıyor. Bizim getirdiğimizde var bunların hepsi; ismen cismen, madde madde mevcut. Planda yapılacak başka değişiklik bulunmamış; manevi kalkınma çıkartılıyor, ağır sanayi çıkartılıyor, ihracat seferberliği çıkartılıyor; ne kalıyor geriye? Ne kalıyor geriye? O lisanın içinden de, geriye ne kaldığını anlayabilene aşkolsun.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız, uçak sanayii için uzun uzun edebiyatlara girilmiş. Zannedersiniz ki, aynı gayretle bu sanayi kurulacak.

Bunlarla şimdi bir bir vaktinizi almıyorum. Planın içerisinde bunlara taalluk eden çok cümleler var. Halbuki uçak sanayiinin % 35 ile 50'si işçilikten meydana gelir. Emek yoğun bir sanayi koludur. Bizim gibi işsiz bol ve işsizine iş bulmaya mecbur bir ülke, başka ülkelerin bile uçaklarının gövdelerini yapmalıdır. Öbür taraftan, uçak sanayii bir odak noktasıdır ve bir ülkede teknolojik gelişmenin itici gücüdür. Siz uçak yapmaya kalkışmazsanız teknolojinizi geliştiremezsiniz.

De Gaul'ün Fransa'ya yaptığı çok büyük bir iyilik vardır; Hava Araştırmaları Merkezini kurmuştur. Bunun başkanını teknik üniversiteye davet ettik.

Adamcağızın söylediği şu : «Bizim maksadımız Ay'da Güneşte dolaşmak değil. Biz Fransa olarak bunları yapacak lükse, güce sahip değiliz; ancak bu araştırmaları yapıyoruz ki, hava araştırmasında bulacağımız bir buluş ile küçük hacimde bir eve bir ısıtıcı yapalım. Teknik gelişmeyi, teknolojik gelişmeyi kamçıladığı için biz bu araştırma merkezlerini kurduk» demişti.

Bu sebepten dolayı, uçak sanayii tıpkı taşıt sanayii gibi bir ülkenin nivosudur, hedefidir. Bunlar ihmal götürecek şeyler değildir. Bunların mutlaka bu planın içerisinde hedef noktası olarak, belkemiği olarak yerini alması lazımgelir. Bu uçak sanayii için süratle çalışmalıyız. TUSAŞ'ta hazırlanmış olan projelere ilaveten başka bir şey yapmaya lüzum yok. Her şey hazır. Teklifler de toplanmıştır, ama ne hikmetse bir türlü karar alınamıyor. 5 senedir bunun boğuşmasını yapıyoruz, 5 senedir. Önce TUSAŞ'ı kuramadık. Kurduk, ortağımız parti kendi üyelerini vermedi, hükümetler değişti çalıştırdık, dış çalışmaları yaptık; tam patent anlaşması imzalanacak «efendim bir hafta daha tezekkür edelim» Bak o bir hafta şimdi 2 seneye patladı. Niye biz geceleri far ışığında temel attık, niye attık? Çünkü bu memleketin şartlarını çok iyi biliriz. Gümüş Motor'dan beri biliriz. 25 seneden beri biliriz. Biz bu motorları yaptık, bir sürü sömürücü adam bu sefer de «ha şimdi bizim motorlarımızı alacaklar» diye beklerken, biz sizden motor almayacağız, fiyatları düşürüp, kafasını söküp yedek parça diye getireceğiz, gene dışarıdan getireceğiz dedik.

Biz 25 senedir bu mücadelenin içinden geliyoruz. Türkiye'nin şartlarını çok iyi biliriz. Bu ülkenin güçlenmesini isteyenlerden kat kat daha çok adet itibarıyla güçlenmesini istemeyenler var. Onun için tam istiklal savaşımızın, iktisadi istiklal savaşımızın bu kızgın noktasında bu bayrakları bu hedeflere diktirmeyen kimseyi elimizden bırakmayız, kimsenin yakasından elimizi çekmeyiz.

Bu 5 senelik devrede en aşağı uçak sanayiine 3 milyar lira Devlet olarak para ayırmak mecburiyetindeyiz. Bu Plan devresinde TUSAŞ'ın hazırlanmış olduğu projelerin noksansız tatbik edilmesi mecburidir.

Muhterem arkadaşlarım, önümüze getirilen planda otomotiv sanayii gibi çok mühim bir konuda da hedefler maalesef yarı yarıya kesilmiştir. Bizim getirdiğimiz planda, sanki yapacak hiçbir şey yok, kamyon imalatı 120 binden 50 bine düşürülmüş. 50 binden 29 bine düşürülmüş. Otomobil imalatı hedefi 150 binden 62 bine düşürülmüş.

Muhterem arkadaşlarım, «dış ticaret dengesi kuracağız» diyoruz. Ne ile kuracağız? Biz bugün Fransa'ya otobüs satıyoruz, biz bugün Fransa'ya motor satıyoruz. Bugün bütün o Batılı ülkeler artık bu imalatı bize bırakmak istiyor.

Fiat : «Bütün traktörleri siz yapın, ben bunun dünya ticaretini yapayım» diyor; «Grevim var, ben bu işleri yapamıyorum» Önümüzde çok büyük bir sahha açılmıştır. Bunlar dış ticarete en büyük yekûn tutacak kalemlerdir, başardığımız işlerdir, en büyük ağırlığı vermeye mecbur olduğumuz sahalardır. Daha ne istiyorsunuz, otomobil yapıp satalım. Otobüs yapıp, kamyon yapıp satalım. Bunlar bizim en kolay, en fazla döviz getirecek, en fazla işçi çalıştıracak ve yan sanayimizi geliştirecek temel hedeflerdir. Bunların hedeflerini yarı yarıya düşürmeye hakkınız yok. Bugün bir Irak; «Her şeyimizi sizden almaya hazırız. Niyе Çekoslovakya'dan alalım. 15 bin lira fiyatınızı düşürün, otobüsü sizden alalım» diyor. 50 milyon dolarlık taşıt alabilecek durumdadır. Bütün bunların hepsi gözümüzün önünde iken, yeni bir plan devresinde en fazla teşvik etmeye mecbur olduğumuz bir otomotiv sanayiinde, bir yandan montaja döneceksiniz, bir yandan sömürüye döneceksiniz, bir yandan adetleri kısıp Türkiye'nin bu en büyük gelişme imkânlarını daraltacaksınız ve bunu da plan diye önümüze koyacaksınız. Bizim planımız olmadan bunları yapsaydınız bir dereceye kadar mazurdunuz, ama bizim planımızda bütün bu hedefler ortada iken, yapacak başka bir değişiklik yokmuş gibi, bir bir en hayati noktaları budaya budaya buraya gelerseniz, elbette burada biz kendimizi zaptedemeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, iki kelimeyle de enerji üzerinde durmak istiyorum. Çünkü bu işin çok spekülasyonu yapıldı; iki cümlemin arkasına saklanıp büyük gerçekler gözden kaçırılmak isteniyor. Nedir bu? «Enerji olmadan ağır sanayi olmaz.»

«Enerji olmasın» diye kim? Bu iş bir denge meselesidir, ne kadar enerji, ne kadar ağır sanayi, bunun ilk öncesi de olmaz, «önce yemek yiyelim sonra uyuyalım» diyemezsiniz, hepsinin sırası, yeri vardır. Bunlar, bir ahenk içerisinde yapılması lazım gelen zaruri hususlardır.

Diğer bir konu da şu : «Kendi kaynaklarımıza dayalı olarak enerji temin etmeye ağırlık verelim.»

Doğru, ama bu doğrunun yanında başka bir doğru daha var: Zamanında yeteri kadar enerji temin etmek. Bir doğruyu gösterip, öbür doğruyu gözden kaçıramazsınız ki, doğruların hepsini beraber ortaya koy-

maya mecbursunuz. Bu sebepten dolayıdır ki, enerji meselesine bu açıdan eğilmeye mecburuz. Bu kadar edebiyatı yapıldığı halde, bu planda Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda enerji ihtiyacının yılda % 9,4 artacağı temel alınmıştır. Bu hesap yanlıştır; geçmiş olduğumuz yıllarda Türkiye'nin enerji ihtiyacı % 10,5 ilâ 13,3 arasında artmıştır yıldan yıla, önümüzdeki devrede ağır sanayi kuruyoruz, büyük bir kalkınma hamlesine giriyoruz, Türkiye sanayileşmede dış ticaret dengesini bu sanayi tesisleriyle temin etmeye mecburdur. Böyle bir devrede yıllık artış, en aşağı % 12 ilâ 15 arasında alınmak mecburiyetindedir, bu Plan Türkiye'yi karanlıkta bırakır, bizi karanlığa götüren bir plandan başka bir mana taşımıyor.

Muhterem arkadaşlarım, dün burada temas edildi, ehemmiyetine binaen dokunmadan geçemeyeceğim, bir cümle ile de olsa,

Bu santralleri kuracağız. Santrallerin içerisinde en mühim kısım, bunların elektromekanik sanayiine ait teçhizatıdır. Kazandır, buhar türbinidir, alternatördür, su türbinidir.

Bugün dünyadaki fabrikalar doludur. Sipariş vermek isterseniz, 5 sene sonra siparişinize başlarım diyor. Böyle bir durum karşısında, nasıl olur da siz Diyarbakır'daki, Malatya'daki, Yozgat'taki TEMSAN'ın fabrikalarını tamamen programdan çıkartırsınız, sonra bunları başaracağız dersiniz? Bu mümkün değil. Bu sanayileri kurmadan bizim enerji meselemizi halletmemiz mümkün değildir.

Yine bütün bunlarda anahtar teslimi ihaleler dışarı veriliyor, bunların içerisinde mühendislik hizmeti olarak bizim katkımız sıfıra iniyor.

Planın içerisine, bizim mühendislik hizmetlerimizi artıracak, bundan önce şöyle yapıldı, böyle yapıldı diye bir ton edebiyat koyabilirsiniz; ama bunların fiilen hiçbir kıymeti yok. Bu plan devresinde plana ilke olarak sarahaten şunu yazmaya mecburuz muhterem arkadaşlarım: Bugüne kadar proje hizmetleri, kontrollük hizmetleri, müşavirlik hizmetleri dışarıdaki firmalara ihale edildi. O firmalar bizim mühendislik firmalarımızı taşaron olarak kullandı. Geliniz bu plan devresinde sistemi değiştirelim; asıl anahaleyi bizim firmalarımıza yapalım. Müşavirlik hizmetlerini Türk firmalarına yapalım, onların ihtiyacı varsa taşaron olarak ecnebi firmaları kendi altlarında bizim mühendislik firmalarımız kullansın. Bu prensibe geçmeden, bir işin tümünün mesuliyetini bizim müesseselerimize vermeden bu merhaleleri geçmemiz mümkün değildir. Onun için bu planda bütün Türk mühendisleri adına

M. Meclisi B : 9 23 . 11 , 1978 Ö : 1

sarahaten, bundan sonra mühendislik hizmetlerinin bu plan devresinde bizim mühendislik firmalarımıza ihale edileceği, onların dış firmaları taşaron olarak kullanacağına dair açık ve sarıh hüküm istiyoruz. Edebiyat değil, fiiliyat istiyoruz; laf değil, iş istiyoruz iş.

Muhterem arkadaşlarım, yine bu planın içerisinde çok önemli bir konu, özel sektör meselesi. Özel sektör Türkiye'nin en mühim kalkınma lokomotiflerinden birisidir. Bunu dumura uğrattırsanız, bunun şevkini kırarsanız, hedeflerin hiçbirisine erişemezsiniz. Planın içerisindeki zihniyete bakınız; Planın genel politikalar kısmını alıyorsunuz, geliştirilecek teşebbüslerin içerisinde kamu teşebbüsü var, geliştirilecek teşebbüsün içerisinde kooperatifler var, vakıflar var, özel teşebbüs yok. Bu ne Anayasaya uyar, ne Türkiye'nin hakeza kalkınmasını isteyen bir zihniyetle bağdaşır. Bir yandan Devlet öncülüğünde Türkiye'de hakikaten büyük sanayi hamlelerini yapmaya mecburuz, ama aynı nispette özel sektörü de bütün gücümüzle teşvik etmeye mecburuz. Bu, milletin kalkınma gücüdür, aynı şekilde teşvik edilmesi gerek. Siz plana adını bile yazmazsanız, bu plandaki hedeflerin hiçbirisini tutamazsınız. Marifet iltifata bağlıdır.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız bu plan böyle hazırlanıyor, ama kapalı kapıların arkasında iş montaj ve sömürüye dönüştürülmek istenirse, önemli sanayilerin bazı müesseselere aktarılması ihmal edilmiyor.

Bu planda hedef olarak dış ticaretin Devletleştirilmesi hedef alınmıştır. Bu planda hedef olarak iç ticaretin, pazarlamanın devletleştirilmesi, yerel yönetimler, kooperatifler diye birtakım icatlara gitti. 11 aylık dönemi acı netice vermiş. Demiri yerel yönetim dağıtacak dediniz, ne oldu? Demir 16 liradan 18 liraya fırladı. Çünkü, o yerel yönetimi kimse bulamadı, kimse oradan gidip demir alamadı, iş karaborsaya düştü, 2 lira daha fazla verip herkes demiri karaborsadan aldı.

Bunun yanında, siz aynı zamanda Devlet ihalelerinin yürütülmesini de kamu sektörüne devretmeye kalkışyorsunuz. Neymiş, iki tane emanet usulü iş yapılmış. Bir insan Devlet işine ilk defa girerse, iki müessesenin iki tane emanet işi iş yapmasını büyük hâdisse zanneder, bu plana bu büyük büyük edebiyatları koyar. (MSP sıralarından alkışlar.)

Halbuki bunlar bu ülkede yıllardan beri yapılır. İki tane emanet işi yapmakla neyi halledersiniz? Bakınız, yatırımlarda % 50'de kaldınız. Bütün imkânları seferber etmek mecburiyetindeyiz. Nerede, hangi

imkânı bulursak onu harekete koymak mecburiyetindeyiz.

Birtakım donmuş kalıplarla, birtakım solcu menesinden geçirilerek sağı solu yamrutulmuş zihniyetlerle Türkiye'ye hızlı bir kalkınma temin etmek mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlarım, bu plandaki zihniyete bakınız, bütün gücüyle bu plan, enerji açığını karşılamak için Bulgaristan'dan, demirperde gerisinden elektrik almak için çırpınıyor, bu milletin evlatları biz size elektrik yapalım dedikleri zaman, aman ha, onlara elektrik yapmasın diye 40 tane mana konmuş bu plana. Niye Bulgardan elektrik alacağız da bizim kendi insanlarımız elektrik üretmeyecek, bu zihniyetin izahı var mı?

Diğer yandan aziz kardeşlerim, tarım meselesinde bir aldatmacaya başvuruluyor; bu da nedir? Biz, ağır sanayi dedikçe sanki tarımın aleyhinde bunu yapmak istiyormuşuz gibi, biz milli, güçlü, süratli, yaygın kalkınma dedikçe sanki tarımı ihmal etmek istiyormuşuz gibi gösterilmek oyununa başvurulmak isteniyor. Aslında rakamlar ortadadır, gerçekler ortadadır.

Bizim getirmiş olduğumuz plan, tarımda, bu getirilmiş olan plana nazaran kat kat üstün, inkişafı görmüş bir plandır.

Geçtiğimiz yıllarda, demin de söyledim, köylümüzün Ziraat Bankasına borçları yığılmıştır. Tarımda doğrudur; bugüne kadar beklenen ciddi adımlar atılmamıştır.

Başka ülkelerde büyük ovaların ortasında bugün sanayi şehirleri çıktıysa, o gördüğümüz 5 milyonluk tezgâh, 100 senede tarımdan kazanılmış olan kazancın şimdi görünür hale gelmesidir. Sanayi temeli tarıma dayalı olarak kurulmuştur bu ülkede.

Bizde büyük ovaların ortasında ne var? Ziraat Bankasının büyük borç senetleri var. Konya'mız yakın vakte kadar 400 bin nüfuslu büyük köy gibi geldi; en büyük ovanın üzerindedir. Bir Münih, bir Frankfurt, bir Stuttgart gibi en büyük sanayi şehri olması lâzım gelirken, 2-3 tane un değirmeniyle bir köy manzarası içinde kalmıştır. Bu, tarımda beklenen büyük hamleyi yapamadığımızın açık işaretidir. Ancak hemen işaret edeyim ki, bütün güçlüklerle rağmen, tarımdaki adımlar da yine kötülenmek istenen üç dört senelik şu hükümetler devresinde başlatılmıştır. İlk defa hayvancılıkta faizsiz 2 milyar liralık krediyi biz dağıttık, 500 milyon liralık süt kredisini faizsiz olarak biz dağıttık, sosyal maksatlı kredilerin, zirai kredi, mesken kredisi, esnaf kredisi, burslar, bunların hepsinin faiz-

siz olarak verileceğini son Hükümetin programında biz yazdık, plana biz yazdık.

Bunun yanında, bir şeyin dün burada münakaşası oldu; et kombinalarının 40'a çıkartılmasının kararını alan biziz, bunları başlatan biziz, «her ile bir tane et kombinası yapacağız» diyen biziz. Geçtiğimiz yıllarda et kombinaları gecikmiştir, diyemez hiç kimse; gece gündüz et kombinalarının üzerine düşmüştür geçtiğimiz iki üç yıl zarfında.

Öbür taraftan ete, canlı hayvana, süte taban fiyatı koyan kim? Bunlar birer büyük adım değil midir?

Geliyorum bu zirai planlamaya: Dün burada münakaşa yapıldı, zihniyetlerden biri dedi ki: «Bunun planlanmasına ne lüzum var? Öbürü de, «bu planlamayı biz başlattık...»

Aslında bir ülkede teşvik yoluyla - zorlama değil - tarımın planlanarak daha verimli hale getirilmesi, rasyonel esaslara dayanılarak, mühim bir konudur. Biz Millî Selâmet Partisiyiz, bunun ehemmiyeti üzerinde ısrarla durmak isteriz; bu yapılmamıştır. Nitekim, durmuşuzdur ve bugün sizin «biz başlattık» dediğinizi de biz başlatmışızdır. İşte o devrin Tarım Bakanı sıralarda oturuyor. İlk defa bu planlama fikrini orta yere atan, Toprak Mahsulleri Ofisini öncü olarak kullanarak, baştan pirinç ziraatından başlayarak. Belgelere bakınız, Türkiye'de ihtiyacı karşılamaya çok yakın bir üretimimiz var. Bunu tamamen dışarıdan getirmeyelim, ne pahasına olursa olsun teşvik edelim, diyerek bütün bu adımları atan biziz. Bu, zirai planlamanın bir geniş programının bir adımı olarak atılmıştı.

Diğer yandan, tıpkı tütünde ve pancarda olduğu gibi, buğday üretimini de adım adım bir entegre kuruluş halinde, projeli çalışma haline getiren yine biziz. Haymana'dan başladık, Yozgat'a kadar, yıldan yıla adım adım... Bugün Türkiye'de buğday üretimi 17 milyon tona ulaşmış ise, bunu yalnız iklim şartlarıyla izah edemezsiniz. Çok daha güzel iklimli ne yıllar geçti. Bu yolda attığımız adımların elbette bunlarda payı vardır. Bu adımları görmemezlikten gelemezsiniz. Bunları eğer incelemek fırsatını bulmadıysanız inceleyiniz. Kuruluşların hepsinde bu çalışmaları var. Siz şimdi Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti olarak geleceksiniz, traktörün fiyatını % 100 artıracaksınız, ondan sonra köylünün satın aldığı bütün malların fiyatlarını % 100 artıracaksınız, paranın kıymetini % 70 düşüreceksiniz, bütün bunlara rağmen köylüye % 10 tarım fiyatında fark vereceksiniz, köylü şimdiden zenginleşmeye başladı diyeceksiniz.

Muhterem kardeşlerim, plana öyle cümleler yazmışsınız ki, köylü refaha kavuştu, zenginleşmeye başladı, iyiki bu planı gidip köylü kardeşlerimizin karşısında okumuyorsunuz. Bir deneyin, bir deneyin, şu cümlelerinizi gidin köylülerimizin karşısına bir okuyun, bakalım ne göreceksiniz. Köylümüz gübresini, ilacını bulamamıştır, acz içerisinde inin inin inlenmektedir. Esasen, plana konmuş olan rakamlar bakınız; planlardaki rakamlar şöyle : Bizim getirmiş olduğumuz planda sabit sermaye yatırımlarımızın % 16'sını biz tarıma ayırıyoruz; bu planda % 12'ye düşürülmüştür. Planda kalkınma hızı % 5,7'dir; bu planda % 5,3'e düşürülmüştür.

Muhterem arkadaşlarım, «köyü geliştireceğiz, sulayacağız» diyorsunuz, demin de söylediğim gibi, sulama projelerine ehemmiyet vermiyorsunuz, bunları yapacak olan çimento fabrikalarını durduruyorsunuz. Bizim planda gübre üretimi hedeflerimiz azotlu gübrede 1 119 000 tondur; siz bunu 900 000 tona indirmişsiniz. Fosfatlı gübrelerde üretimimiz 900 000 tondur, siz bunu - kimyasal ton olarak söylüyorum - 8 000 tona indirmişsiniz. Bu, Türkiye'nin dışarıdan gübre ithalini gerektirir. Bunun içerisinde bizim başlatmış olduğumuz gübre fabrikalarının durdurulması maksadı yatar. Bu zihniyetle Türkiye'nin tarımını geliştirmek mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlarım, bu getirilmiş olan planda üzerinde durmaya mecbur olduğumuz diğer çok önemli bir konu, ihracat seferberliği ve dış ödemeler dengesi meselesidir. Bugün yeni plan devresinin en önemli meselesi, dış ödemeler dengesi meselesidir. Çekmekte olduğumuz güçlükler gözönündedir. Bir yıldan beri bu Hükümet dışarıda dolaşmıştır, sadre şifa hiçbir şey alamamıştır. Bazı borç ertelemelerinden öteye taze para olarak bir şey gelmemiştir. Hal böyleyken, bu hükümet bu planın içinde 5 senede 13,5 milyar dolar dışarıdan kredi bulacağını ifade ediyor. Bizim planımızda bu, ihtiyatlı tutulmuş, 9,5 milyar dolar mertebesinde tutulmuştur. Bu planın hayalciliği buradan gözükmektedir.

Kaldı ki, bu plan dışarıdan ağır şartlarla krediler almaya bel bağlamıştır. Asıl yapılması lazım gelen ihracat seferberliğine hiçbir ağırlık verilmemiştir; laftan ibaret. Bizim 8 Eylül 1977 tarihli Kararnamemizde belirtmiş olduğumuz esaslardan bir kısmı plana geçirilmiş, ama bu esasların asıl maddeleri buraya geçirilmemiş. Şöyle ki, tarım sigortası, ihracatta vergi iadesi, güçlü ihracat kuruluşlarını yapmak bu konuda yetmez. Düşününüz ki, Türkiye'deki sanayi;

pikini Karabük'ten alıyor, tenekesini Ereğli'den alıyor, elektriğini TEK'ten alıyor, nakliyesini bu demiryoluna yaptırıyor. Bütün bunların hepsinin fiyatları batıdaki rakip fabrikaların fiyatlarından ya üç misli, ya beş misli, ya on misli daha yüksektir. Nasıl rekabet edip de dışarıya siz ihracat yapacaksınız? Bugün bütün bu temel üretim ve hizmetler devletin elinde olduğu için, bir özel sektörün bu fiyatlara herhangi bir tesiri söz konusu olamayacağı için, ihracat seferberliğinde en mühim kalem girdi dengelemesini yapmaktır. Bunu meydana getirmeden vergi iadeleriyle, bunu meydana getirmeden birtakım kredi artırmalarıyla bugünkü kredi sistemi içerisinde bu meseleyi halletmenize imkân yoktur. Kaldı ki, şimdiden ihracat arttı diyorsunuz. Artan nedir? Geçen seneki bazı stokların satılması. Buna mukabil asıl artması lazım gelen sanayi mamulleri hacim itibarıyla yarı yarıya düşmüştür. Bu sebepten dolayıdır ki, asıl halledilmesi lazım gelen meselede geri gidilmiştir. Bunu nasıl arttıracaktınız ki?.. Sanayi müesseselerinin kapasitesini % 25'e indirdiniz ve esasen sanayi üretimindeki düşmeden dolayı milli gelirdeki artış % 2,7'ye düştü, refah artışı ise devrenizde sıfıra indi.

Muhterem arkadaşlarım, bu konuda şu önemli noktayı belirtmek istiyorum : İhracat hayatı meselemizdir. Henüz daha ciddi adımlar fiilen başlamamıştır ve biz de gerçek lafla söylersek, ihracat diye bir şey yok. Yıllardan beri batıların gelip bizden almaya alıştıkları birtakım tarım ürünleri var. Adamın kendi müessesesi var; İzmir'de, Aydın'da tütünü alıyor, pamuğu alıyor, fındığı alıyor kendi furnisörleriyle, bu rakamları topluyoruz, «bu bizim ihracatımızdır» diyoruz. İhracat, arapça kökünde müteâti bir kelimedir. Siz bunu dışarı göndereceksiniz, siz aktif olacaksınız, başkasının sizden gelip aldığı şeyin adını ihracat koymaya gramer bakımından bile hakkınız yok. Bunu yapmak için ne yapıyorsunuz? Bunu yapmak için bir ton edebiyat... Fiiliyatta, yapılmakta olan ihracatların hepsi durmuştur, herkes bu Hükümetin değişmesini, ihracatı harekete getirecek yeni bir hükümetin gelmesini bekliyor.

TURAN FIRAT (Malatya) — Çok beklersiniz.

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — 500 milyon lira açığınız var.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, bu sebepten dolayıdır ki, bizim kararlarımızı iyi inceleyin. Asıl maddelerini görememişsiniz, girdi dengelemesini ve ihracatçıların kendi

zaruri döviz ihtiyaçlarını karşılamak için ihracatlarındaki döviz gelirlerinin bir kısmını kendilerinin kullanma hakkını kendilerine tanıyınız.

Muhterem arkadaşlarım, kaldı ki, bu plandaki ana zihniyetle ihracatı geliştirmek mümkün değil. Çünkü, ihracatta asıl mesele kamu kesiminin çalışma sistemi ile ihracatı geliştirmek mümkün değil. Bilhassa bir saat gibi özel sektörü teşvik etmek lazım. Siz özel sektörü dumura uğrattırsanız, ihracatta gelişme yapamazsınız. Bu sebepten dolayıdır ki, bu plandaki temel zihniyet ile Türk dış ticaret dengesi kurulamaz, dış kredilere bel bağlayarak bu milli mesele halledilemez. Onun için, her meselede olduğu gibi, ihracat seferberliğinde de kurtuluş, milli görüştedir. Kurtuluş, dış politika nimet-külfet dengesini kurmaktır. Kurtuluş, ağır şartlı kredilere esir olmakta değil; bizim milletimizin kalkınma gücünü harekete getirerek, milli güçlere dayanarak, ihracatımızı artırarak dış ticaret dengesini kurma yoludur.

Muhterem arkadaşlarım, planda, demin de ifade ettim; yatırımlar miktar olarak eşitse de, tercihler farklıdır. Üretime gelince; sekerde, bitkisel yağda, yünü, pamuklu dokumada, kâğıtta, çelikte, çimentoda ve enerjide, takriben bizim hedeflerimiz benimsenmiştir. Ancak azotlu gübre, fosforlu gübre, traktör, kamyon, motor, otomobil gibi önemli kalemler takriben yarı yarıya indirilmiştir.

İstihdam meselesinde de bu getirilmiş olan plan, bizim planımıza nazaran bu en büyük meselede yarı yarıya meselenin hedeflerini küçültmüştür. Türkiye'de ağır sanayi hamlelerini durdurmak ve sökmek; buna mukabil KİP, KUP gibi birtakım hayali tasavvurlarla işsizlik meselesine çözüm getirmek mümkün değildir. Kaldı ki, bir plan devresi bir deneme devresi de değildir.

Aziz kardeşlerim, şimdi yüksek müsaadelerinizle, bir planı konuşurken üzerinde en büyük ehemmiyetle durmamız lazım gelen bir önemli bölüme geçiyorum. Bu da, sıhhatli ekonomiye geçiş ve herkese refah kudur.

Her şeyden önce şunu ifade edeyim: Dün burada çeşitli zihniyetler sergilendi. Bunlar birbirlerini itham ettiler. Bu ithamlar da bir dereceye kadar haklılık payı vardır. Ancak bu ithamlar çözümü orta yere koymaz. Bu sebepten dolayıdır ki, konuşmamın belki de en ehemmiyetli kısmına gelmiş bulunuyorum. Bakınız, şu gerçeği kabul etmeye mecburuz:

Bugün Türkiye'de bozuk bir kapitalist düzen vardır. Bu düzen, sömürü düzenidir. Bu düzen, temeli haksızlığa dayanan bir düzendir. Bu düzen, fakiri daha fakir, zengini daha zengin yapan bir düzendir. (CHP sıralarından, «Bravo» sesleri)

Şimdi hepiniz «Bravo» diyorsunuz. Söyleyeceklerime dikkat edin, bu kışın iki tarafı var. Şimdi bakın, sizin gibi, bir asır önce başka meclislerde, başka toplantılarda bu konuşmalar yapılırken, «bravo» diyenler çıktı, «öyleyse bu kapitalist sistemin zulmünden kurtulalım» diyenler çıktı; fakat sizin düşmekte olduğunuz hatayı yaptı. Ne yaptılar? Direksiyonu o kadar fazla kırdılar ki, bu uçuruma düşecekken, öbür uçuruma düştüler. Onun için, şimdi söyleyeceklerimi dikkatle dinleyin.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız, siz şu planı getirdiniz. Şimdi zannediyorum ki, bu konuşmalarım yarın veya yakın bir gelecekte Cumhuriyet Halk Partisinin Grubunun içinde de ele alınacaktır kanaatindeyim. Söyleyeceklerimi dinleyin.

Muhterem arkadaşlarım, bakın, siz Cumhuriyet Halk Partisi olarak bir tezatınızı çözmeye mecbursunuz. Siz, kapitalist misiniz? sosyalist misiniz? (CHP sıralarından, «demokratik solcuyuz» sesleri) Sizin ne olduğunuz belli değil. Bak, şimdi şu planda, bizim getirmiş olduğumuz geminin en önemli kısımlarını söktünüz, asıl kapitalist mekanizmaya ait olan kısımları yağladınız, takviye edip getirdiniz. Faizi % 12'den % 40'a çıkardınız. Ne biçim sosyalistsiniz siz? Ne biçim sosyalistsiniz siz % 40'a faizli çıkartırmakla? Köylüyü, işçiyi, memuru gidip edebiyatla kurtaracağız diyecsiniz, sonra bu fakir fukarayı inim inim, ezik ezik ezecsiniz.

Ağrı'da bir vatandaş sizin için duvarına ne yazmış: «Ey, ezen, ezilen olmayacak diye diye milleti ezen zalim, yeter gayri, ne zaman başımızdan gideceksiniz gidin» diyor. Bu, bir vatandaşın duvarında yazılı.

HÜSEYİN KALELİ (Konya) — Onları siz yazıyorsunuz.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Şimdi bununla bir büyük gerçeğe dikkatlerinizi çekmek için bu hatıramı arz ettim. Çekeceğim dikkat şudur muhterem arkadaşlarım; bakınız, şu teşhiste hepimizin birleşmesi lazım. Bugün Türkiye'de mevcut ekonomik sistem bozuk bir kapitalist sistemdir. Önce bir defa karma ekonomi diye sistem olmaz ha... Ekonominin gerçeklerini gözden kaçırmak için laf ebeliği dersiniz, bu kürsülerde tonlarla söylenmiştir. Bir kuruluşun sahibinin kim olacağını ifade ederek bir ekonomik sistem ifade edilmez. Bu şuna benzer; Karaköy

Meydanının trafiğini tanzim edeceksiniz, birisi gelmiş size diyor, «Bu meydanı nasıl tanzim edeceksiniz» diye; efendim ben yeşil ve mavi boyalı arabalarla tanzim edeceğim... Bu bir şeyi tanzim etmez, arabanın boyasıyla trafik tanzim olmaz. Yani, müesseselerin sahibinin kim olacağıyla bir ekonomik sistem ölçülemez. Ekonomik sistemin mekanizması mühimdir, çarkları mühimdir. Ne alıyor, ne üretiyor, sosyal yönden, ekonomik yönden?... Asıl mühim olan budur.

Bu açıdan baktığımız zaman, bu bozuk kapitalist sistemin en aşağı değiştirilmesi icap eden beş tane çarkı var. Bütün bu sistem düzeltilmek mecburi. Bu çarklardan birincisi, böyle başkasına bağlı, kâğıttan para ile bu işi yürütemeyiz; sağlam paraya geçmeye mecburuz. Ben burada bir tarihi konuşma yapmanın görevini ifa ediyorum. Bunları Allahın izni ile getirdiğimiz planda arz edeceğim. Adımlarını attık, bu millet eninde sonunda hedefine ulaşacaktır. Yarın hepiniz bunlara sahip çıkacaksınız, biliyorum. Bundan da sadece sevinç duyuyorum.

Şimdi biz, parayı getirmişiz Amerikan dolarına bağlamışız. Bu nasıl bağımsızlık? Biri yıl dünyanın efendisi bir millet için bu, hicap verici bir hal değil mi? Amerika orada parasının değerini düşürüyor, biz bağımsız devletiz, tıngır tıngır bizim para da düşüyor. Amerika orada kendi matbaasını çalıştırıyor, 300 milyar dolar kâğıt para basıyor, onun yükünü bizim gibi fakir milletimiz ödüyor. Bakınız, en azından dolara bağlılığımızın senede 500 milyon dolar zararı var. En azından 500 milyon dolar bu fakir millet, dolara bağlı olduğumuz için biz ödüyoruz. Hesap açık. Şimdi, Mart ayında bir ihracat yapıyoruz, farzediniz ki 1 milyar dolar hesabımıza geçiyor, bu, dolar olarak hesaba yazılıyor, para birimini dolar alınız. O doları kullanmak için biz makineleri siparişe verip tekrar bir ithalatımıza mahsup ettirdiğimiz zaman 6 ay geçiyor. O 6 ay esnasında doların kıymeti % 5 düşmüş oluyor, doların kıymetinin % 5 düştüğünü biz bu fakir millet olarak sırtımızdan ödemeye mecbur kalıyoruz. Eğer biz o parayı hesabımıza, bizim kendi bir sağlam para birimimiz olarak geçirirsek, 5 ay sonra da o sağlam parayla ödesek, bu takdirde Amerikan parasının 5 - 6 ayda değerinin kaybindan mütevellit yükü, kendi yükünü taşıyamayan bir fakir millet olarak biz çekmekten kurtulmuş olacağız. Hiçbir hakiki bağımsız ülke düşünülemez ki, kendi parasını götürsün başkasına bağlamış olsun.

Bir noktada fikirleriniz açılın diye söylüyorum, bugün yeryüzünde 50'ye yakın Müslüman ülke var. Asıl para gücü de bunlarda, hammaddeler de bunlar.

da. Bugün Türkiye bunlarla münasebetlerini geliştirebilir ve bugün Türkiye kendi parasını, bu her gün düşen paralara nazaran çok daha sağlam bir yapıya kavuşturulabilir. Ekonomide bugünkü hastalıklardan kurtulmanın... Aynı hastalık batıda da var, o da inim iniyor. Siz onun dışarıdan yaldızlı görünüşüne, kendisini güçlümüş gibi gösterdiğine bakmayın. İki taraf da yanlış sistemlerin içerisinde inim inim inlemekteler, ama insanlık inlemeye mecbur değildir. Her meselede olduğu gibi, bu meselenin de hakka dayanan, insanlığa refah getirecek bir çözümü vardır. Bu çözümde para mutlaka sağlam ve sabit bir para olmalıdır. Hiç kimsin şuna hakkı yoktur: 20 sene önce çalışmış bir işçi kardeşimiz, bir yere biriktirmiş, 5 lira para koymuş, 20 sene önce 5 lira koymak bir marifetti, o 5 lirayla o zaman bir çift ayakkabı alıyordu, şimdi siz paranın kıymetini düşüre düşüre getiriyorsunuz, bugün o ayakkabının bağını bile alamıyor. İlla bu işçi size güvenmeyip parasını ayakkabı olarak depo etmeye mecbur mu muhterem arkadaşlar? Sizin bu meseleyi çözmek mecburiyetiniz vardır. Bunun çözümü, birinci çark, anaçark değişecek, bu para dolara bağlı olmaktan kurtarılacak, bu para sağlam bir para birimine dönüştürülecek. Biz başkasının uşağı değiliz, biz başkasının sömürgeci değiliz. Buraya bir ton edebiyat koy, sonra da her gün senin Merkez Bankan, «Amerikan doları düştü, bizim de paramız düştü» diye ilan etsin. Buradaki bağımsızlık edebiyatının ne kıymeti var?

Maddede 2) Faiz:

Halk Partisi Hükümeti olarak geldiniz, bütün söylediklerinizin tam tersine faizi % 40'a çıkardınız. Kim ödüyor bu faizi? Köylü, işçi, memur, esnaf. Siz, daha koyu bir kapitalist sistemi getiriyorsunuz. Siz, bu maddenin bozuk çarklarını yaşıyorsunuz. Siz, hastalığı büyütüyorsunuz. Onun için siz, sosyalist misiniz kapitalist misiniz? Bu meseleyi halletmeniz lazımdır. Tatbikatta asıl anamakinende en koyu kapitalist sizsiniz; ama gemiyi boyarken sosyalist boyaya boyuyorsunuz. (AP ve MSP sıralarından gülmeler.) Boya ile neyi değiştireceksiniz, neyi değiştireceksiniz?..

HÜSEYİN KALELİ (Konya) — Peki Hocam, sen niye indirmedin faizi o zaman?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Geleceğim, bir dakika sabrınızı rica ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız, bu faiz, her şeyin içine katlanarak giriyor; felaketlerin anasıdır. Kendisi aslında, yekûn olarak toplarsan bir büyük yekûn tutmaz; ama doğurduğu neticeler itibarıyla her

şeyi pahalılaştırdığı için, bir büyük felaketin anasıdır. Sosyal hadiseler gibi, tıpkı fizikteki yanma olayları gibi bu, üstel bir fonksiyondur. Başlangıçta küçük küçük yürür, bir kritik noktayı aştığı zaman birdenbire asimtotik şekilde büyür. Onun için faiz, sinsi bir faktördür. Yüzde ikiden, üçten ne çıkar dersin; ama on sene sonra bir de bakarsın ki her şeyi silmiş süpürmüş; Ondan dolayıdır ki muhterem arkadaşlarım, bu faiz meselesinin halledilmesi şarttır. Faizin ortadan kaldırılması lazım gelir. Bakınız, bir anda buradan buraya geçmek mümkün değildir; biz adımlarımızı koyduk.

Şimdi size cevap arz ediyorum muhterem arkadaşım.

Biz, önce geçtiğimiz iktidarlar devresinde iki kere 1 milyar liralık hayvancılık kredisini faizsiz olarak verdik, 500 milyon liralık silt kredisini faizsiz dağıttık. «Faiz kalkmaz», diyenlerin, zannedenlerin gözleri önünde bunu kaldırdık ve köylümüzün de duasını aldık. Öbür taraftan, son hükümetimiz programına; ziraai kredi, esnaf kredisi, mesken kredisi, burslar, bütün sosyal maksatlı kredilerin faizsiz olarak dağıtılacağını yazdık. Bundan başka da bu programımızın, bu planımızın içerisine sosyal maksatlı...

DURMUŞ ALİ ÇALIK (Konya) — Yazmayı bırak, uyguladınız mı? Çok şeyler yazdınız.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — % 40'a çıkartmadık. Faizleri de indirdik. İktidarımız zamanında, Halk Partisiyle koalisyon kurduğumuz zaman, sizinle, faizler o zaman da artırılmıştı. Aynı kararnamenin altında, 20 Ağustos 1974 tarihli Kararnameyi okuyun; üstü sizindir, altı bizim. Üstte siz faizleri artırdınız, biz altında kâr ortaklığı sisteminin esaslarını getirdik. Sonraki hükümetlerimizde faizi indirdik. Siz gelir gelmez gene faizi artırdınız. Onun için siz, bütün söylediklerinizle temelde tezat teşkil ediyorsunuz.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız, bizim huzurlarınızda kanun teklifimiz var. Hepinizin bu kanun teklifi hususunda dikkatlerinizi rica ediyorum. Bizim kanun teklifimizde diyor ki: «Tüccar faizi masrafa yazmasın.» Bu, çok önemli bir adımdır. Gelin elbirliğiyle takdim edelim, bunu yürütelim. Bu ne kadar büyük bir hadisedir biliyor musunuz? Bu, faizin yükünü fakir fukaranın sırtından kaldırmak demektir. Bu, faizsiz sıhhatli ekonomiye geçişte çok mühim bir adımdır. Siz faizleri % 40'a çıkartıp, köylüyü, işçiyi, memuru, esnafı eziyorsunuz. Bunları ezik ezik ezen sizsiniz. Çarşıda, pazarda adamcağız ne alsın her şeyin içerisinde bu faizleri o ödüyor. Bu iş edebiyatla olmaz; bu iş,

işin içerisine girmekle olur. Bu çarkları düzeltin. Siz hem bu düzenden şikâyetçi olacaksınız, hem de bu düzenin asıl bozuk çarklarını yağlayıp daha hızla çalıştıracaksınız.

Muhterem arkadaşlarım, bunun yanında diğer bir ikinci büyük mesele, vergi meselesidir. Bakınız, vergilerde iki noktaya dikkatinizi çekiyorum, bütün kapitalist ekonomilerde olduğu gibi - öbürlerini konuşmaya bile değer bulmuyorum, hepsi birer zulüm, tahakküm mekanizmasıdır - vergi fakiri ezerek alınıyor. Buna hakkınız yoktur. Zulüm yapıyorsunuz. Verginin - açın bakın tablolarınıza - % 80'i, % 90'ı gelirden alınıyor. Devlet gelirinin % 80'i, % 90'ı vergiden elde ediliyor. E, gelirden alınan vergi ise köylüden, işçiden, memurdan, esnaftan alınan vergidir.

Yine kapitalist ekonomilerde yapılan diğer bir pansuman metodu var. Biz Milli Selâmet Partisiyiz, milli görüşü temsil ediyoruz. Biz sosyalist sisteminin bozukluğu kadar, kapitalist sistemin de bozukluğunun açıkça idraki içindeyiz çok şükür ve biz kapitalist sistemin pansuman metotlarını da kabul etmeyiz. Bir köylüyü alacaksınız küçük yaşından beri, vergi ile, faizle ezik ezik ezeceksiniz adamı, yaşlandığı zaman sana yaşlılık sigortası veriyorum, sosyal adalet yapıyorum diyeceksiniz. Sen bu zatın sıhhatını istiyorsan, bunu çocukluğundan beri niye ezik ezik ezdin? Bu, tıpkı vergi iadesindeki tutuma benzer. Ağır vergileri koy, faizleri koy, mamulü pahalılaştır her kademesinde, sonra da efendim ihracat yaparken vergi iade ediyorum... Bu ne perhiz, bu ne turşu? Adamı öldürdükten sonra, yüzünü darmadağın ettikten sonra, gelip pansuman yapmaya kalkıyorsun. Bunlar sıhhatli metotlar değildir. Milli ekonomik sisteme, bizim milletimizi 1000 yıl dünyaya hâkim kılan sistemin esaslarına dönmeye mecburuz. Vergiyi fakirden alamayız arkadaşlar. Bundan vazgeçmek mecburiyetindeyiz. İşte bu Plan devresinde bizim vazifemiz, 160 milyar liralık vergiyi, yine fakir ezerek 250 milyar liralık vergi kanunları getirmek değil, milletin devlete teslim ettiği zenginlikleri kâr getirecek şekilde işletmeyi başararak, devlet gelirlerini mümkün mertebe zenginliklerin üzerine kaydırmak, şayet bir vergi alınacaksa, bunu da ancak mali gücü olandan, onu da ezmeden, onu da işine mani olmadan almak esastır.

ALİ KIRCA (Malatya) — Hocam bu sistem sosyalist sistem mi, kapitalist sistemi mi?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu, milli görüş sistemidir; ne kapitalisttir, ne sosyalisttir. Bin yıl dünyaya hâkim olmuş bir milletin evlatları

olarak, bizim ille kapitalizmi veya komünizmi veya sosyalizmi taklit etmeye ne ihtiyacımız var, ne ihtiyacımız var? Niye kendi sistemimizi görmüyorsunuz? (MSP sıralarından alkışlar) İlle gözüne bir batılı gözlük takmaya mecbur musunuz? Çıkartın bu gözlükleri, millete dönün, milletin inancına dönün. Her şeyin en iyi çözümünü orada bulacaksınız. (MSP sıralarından alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, bir diğer bozuk çark da bu kredi mekanizmasıdır. Ey Halk Partisi Hükümeti, edebiyata gelince laf bırakmıyorsunuz; 1 senedenberi itidardasınız, ne yaptınız kredi dağıtımında? Ne yaptınız, ne yaptınız? Bugünkü ne kadar bozuk sistemler varsa bunlara sahip oldunuz.

Muhterem arkadaşlarım, kredi dağıtılması meselesi imkân eşitliği bakımından, kalkınma bakımından bir ülkenin ekonomik mekanizmasında en önemli bir konudur.

Dikkatlerinizi çekiyorum; biz DESİYAB'da bir tatbikat getirdik. «Ey sanayiciler, kim kredi istiyorsa gelin, filanca vakte kadar müracaat edin» dedik. Projelerini aldık, eldeki imkânı puantaj sistemine göre, kimin hakkı ise ona tevzi etmeye yöneldik. Bir ülkede krediler, bu hakkaniyet esasına göre dağıtılmalıdır. Birisi gelip de 250 milyar liralık kredinin 70 milyarını kullanırsa ve burada da sizin Hükümetiniz buna alet olursa, sizin bu planınızdan, bu konuşmanızdan kime, neyi anlatacaksınız? Yaptığınız ne, laf edebiyatı ile göstermek istediğiniz nedir?

HÜSEYİN KALELİ (Konya) — HEMA Şirketi ne verdiğiniz 2,5 milyar mı bunlar?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ha, bakınız onun açıklaması yapıldı. Onun altında o günkü Maliye Bakanının imzası var; ya!.. Zannediyorum ki bunu grupunuzda konuşacaksınız. Onların altındaki imzalara dikkat edin, altındaki imzalara dikkat edin bakayım; edebiyat nasıl, kapalı odalar arkasındaki icraat nasıl? Siz daha kendi hükümetinizin icraatının farkında değilsiniz. Ümit edelim ki bunun muhasebesini yapalım.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız, şu plan konuşmasında söyleyeceğim en mühim şeyi arz ediyorum :

Planda bir göz boyamacılık var; ne getiriyoruz biz planda rakam olarak? Kalkınma hızı şu kadar olacak, dört tane rakam var; şu kadar milli gelir artacak, şuraya şu kadar, buraya bu kadar yatırım yapılacak... Bu bir refah planı olamaz. Şöyle ki, bu rakamların hepsi global artışları gösteriyor. Peki, den-

gesizlikler nasıl giderilecek? Bu milli gelir artışından herkes payını nasıl alacak?

Demim söyledim, mesele bir değıl ¼t¼r. Ekmek büyücek, bu ekmeğın kalitesi marulla harman olmayacak, iyi kaliteli ekmek olacak ve bu ekmek adilane bölüşülecek. Adilane bölüş¼lme işini laf edebiyatına bırakamayız arkadaşlar. Bu planın içine, tıpkı ekonomik katsayılar gibi refah katsayısı mefhumunu da getirmeye mecburuz. Hepinizi bu gerçekte elbirliği olmaya davet ediyorum.

Bundan maksadımız şudur: Muhterem arkadaşlarım, bugün dengesizlik var mı? Var. Kalkınmadan belli zümre büyük pay alıyor, geniş zümre payını almıyor. Bunu elbirliği ile düzeltelim.

Gelir grupları içerisinde köyl¼, taban fiyatları ve çeşitli politikalarla belli bir miktarda milli gelir artışı elde ediyor. Buna mukabil belli nispette vergi ödüyor, belli nispette satın aldığı malların içerisinde faizler ödüyor, belli miktarda kredi kullanabiliyor. Bu sebepten dolaydır ki, köyl¼n¼n bu plan devresinde biz refahını azaltacak mıyız, artıracak mıyız? Bu ne ile belli olacak? Bunu mutlaka işte bu planın içinde rakamla orta yere koymalıyız. Refah katsayısı dediğimiz işte bu.

Beş senelik bir devre esnasında köyl¼n¼n hakiki net gelirini ortalama olarak ne nispette artıracakız, vergi yük¼n¼ ne nispette azaltacakız, köyl¼ye bug¼nk¼ dengesiz kredi sisteminde ne nispette kredi vereceğiz? Bu bir defada olmaz, bir plan dveresinde de olmaz. Ancak, bir plan bunu kötüye değıl, iyiye götürdüğ¼n¼ rakamlarla orta yere koymalıdır. Onun için, biz bu plana hakiki bir refah planı göz¼lye bakmıyoruz. Bu, dört tane ekonomik rakamla tek yanlı bir belgedir. Köyl¼n¼n, işçinin, memurun, esnafın refahını 5 senede nereden alıp nereye götüreceğiz? Milli gelirden almış oldukları paydaki haksızlığı ne nispette düzelterek? Bunun rakamlarını istiyoruz. Bir iktidar bunlarla öv¼nmeli, söm¼r¼ ile kimse öv¼nemez.

Bu dengesizlikleri rakamlarla gidermeliyiz; bunun için bizim öteden beri teklifimiz var. Türkiye'yi rasyonel işleyen bir ¼lke haline getirmek için partiler planlarını yapsınlar, millete sunsunlar, millet ondan sonra oyunu versin. O plan devresinde bir tek parti iktidarı yönetsin, devre bitmeden önce sayım yapılsın, yani bu plandaki rakamlar devlet marifetiyle tespit edilsin, bu parti kendi planını yerine getirdi mi getirmedi mi, ondan sonra da seçime gidsin.

Türkiye seçimini, Anayasa değışikliği olurken, tam 5 sene önce, biz Anayasada bu değışikliği getirdik bu Meclise, dedik ki; Anayasa çocuk oyuncakı değıl, mademki değıştiriyoruz, gelin bunu gayet sistemli bir hale getirelim, örnek bir netice koyalım. Şimdi kim vurduya gidecek. Siz planı yapıp gideceksiniz, başkası tatbik edecek. Siz ona laf atacaksınız, o size laf atacak, sonunda zavallı köyl¼, zavallı işçi, zavallı faizin, verginin altında iniminim inleyecek. Kimin ne yaptığı belli değıl ki. Ne yapıyoruz biz burada? Kör döv¼ş¼. Şurada bir belge var, içinde ne getirilecek belli değıl, kime ne geliyor belli değıl, kim tatbik edecek, o da belli değıl, tatbik edildi mi edilmedi mi neticesi de belli değıl. Ne ile ölç¼yoruz biz bunu, nedir bunun kantarı? Hiç, laf olarak, edebiyat olarak bunlar burada günlerce konuşulur.

Geliniz muhterem arkadaşlarım bu işi, hakikaten rasyonel bir hale getirelim, bu iki hakikaten kantarla ölç¼l¼r hale getirelim. Bakın bunu biz açık yüreklilikle istiyoruz. Bu, elhamdulillah kendine güvenenlerin isteğidir. Gelin kantarla tartıalım bakalım, siz mi, biz mi daha iyisini yapacağız? Erkekçe meydan okuyoruz, Allaha sığınarak. Gelin bakalım, haydi çıkın ve bu teklifimizi kabul edin deyin ki «getirin teklifinizi, prensip olarak benimsiyoruz, getirin teklifinizi planı buna göre düzelterek» deyin. Yani biz bu planda köyl¼ye ne refah getireceğiz, bunu rakamla ölçmek istiyoruz; işçiye ne getireceğiz, memura ne getireceğiz? Yoksa, bu planda milli gelir artışı % 8 artmış... E, peki Hakk¼ri ne aldı bundan, Edirne ne aldı? Köyl¼ ne aldı, esnaf ne aldı; hiçbir şey belli değıl.

Bu sebepten dolaydır ki, Türkiye her şeyden önce plan meselesini konuşurken bu işin riyaziye esaslarını vazetmelidir, bu işi kör döv¼ş¼nden çıkartmalıyız, bu işi kantarla tartılır hale getirmeliyiz. İşte bizim refah katsayıları dediğimiz budur. Bir planda global umumî rakamlarla iktifa etmek yetmez. Bu milletin çeşitli gelir grupları vardır. Bu umumî rakamlar gerçeğı orta yere koymuyor. Bütün gelir grupları arasında adilane bir taksimatı katsayı ile, hesaplama orta yere koymalıyız. Bir plan ancak böyle plan olur. Bu yapılmamış olan bir belgeye plan göz¼lye bakmak mümkün değıldir.

Muhterem arkadaşlarım, bundan dolaydır ki, bütün bu gerçekleri rakamla ihtiva etmeyen bu belgede şimdi bir düşük taban fiyatı vermiş bir H¼k¼met; her şeyi pahalılaştırmış, kredileri yetersiz, traktör veremiyor, gübre veremiyor, ilaç veremiyor; buraya birçok

edebiyat koymuş, kendisi esasen ne tatbik edecek ve bırakıp gidecek. Ondan sonra da kim ne yaptı dendiği zaman, herkes birbirine birtakım laf edebiyatıyla cevap verecek. Sonunda iş, hakikaten işi başarma kabiliyetine değil, propaganda gücüne, polemik gücüne göre değer kazanacak. Bu, haksızlıktır, bu, millete haksızlıktır. Bu durumu ortadan kaldırmalıyız.

Muhterem arkadaşlarım, köylüye refah getirmek bakımından planda ciddi hiçbir şey yoktur. Tam tersine, bu planın içerisinde köylüye bir şey getireceğiz adı altında; köy - kentler, kolhoz denemeleri, solhoz denemelerine girilmek isteniyor. Müşterek traktör, müşterek işletmeler demokratik gönüllü kooperatifler... Bu mefhumların ne manaya geldiğini biliriz. Siz asıl çarkları kapitalist bırakmışınız, bu geminin yolcularını sosyalist yolcu yapmak istiyorsunuz, müesseseleri sosyalist müessese haline getirmekle işi hallederiz zannediyorsanız.

Sayın Başbakan dün burada ifade etti: «Biz köy - kentleri deneyeceğiz. Köylülerle beraber değerlendireceğiz.» Daha dünkü cümleler; yankıları şu duvarlardan geçti. «Ee ondan sonra ya yürüteceğiz, ya vazgeçeceğiz»

Muhterem arkadaşlarım, bu millet tecrübe tahtası mıdır?

AHMET SAYIN (Burdur) — Bile bile yapıyorlar zaten.

NECMETTİN ERBAKAN — (Devamla) — Siz, niçin ne yapacağınızı bilmeden, niçin ne yapacağınızı inanmadan yola çıkıyorsunuz?

Muhterem arkadaşlarım, sizin bu zihniyetle köylüye fakirlikten, köylüye kargaşadan, aralarında çıkacak nizadan başka bir şey getirmeniz mümkün değil. Siz köylüye hizmet etmek istiyorsanız, zirai kredileri faizsiz verin, onun her türlü ihtiyacını, traktör, gübre ihtiyacını - karşılayın ve onun gelişmesine yardımcı olun. Köye refah götürün, yolunu, suyunu, elektriğini yapmaya bakın. Bunları yapmak için de, bunları yapacak olan iş makineleri fabrikalarına öncelik verin.

Memur kardeşlerimize gelince: Konuşmamın başında da söyledim, bu kardeşlerimiz bugün inim inim inlemektedir. Çünkü yılbaşından beri katsayılar aynıdır. Buna mukabil her şey % 100 pahalılaşmıştır, memur bugün geçimden aciz haldedir.

Sabahleyin de söyledğim gibi, bir tılsımı öğrenmek istiyorum. Şayet sizin iktidarınız değil de, geçen seneki bizim iktidarımız gibi bir iktidar olsaydı, biz bu tazyiki tutamazdık emin olun, samimiyetle itiraf

ediyorum. Aşkolsun size, bütün bu baskılara rağmen bu memurları tutuyorsunuz. Bu, hakikaten bir büyük başarıdır. Bunun tılsımını hakikaten inceleyip öğrenmek lâzım.

Aziz kardeşlerim, 4 seneden beri asgari geçim indirimi kanunu çıkmadı. Elbette bunun suçlusu Cumhuriyet Halk Partisidir. Neden? Geçen sefer seçime giderken, bu kürsüde asgari geçim indirimi kanununa sıra gelmişti. Bu konuya 2 saat ayırmadan seçime koşan sizsiniz. Ondan sonra, biz 1974'teki Hükümetimizde asgari geçim indirimini çıkartacağımızı beraberce yazdık. O zaman yazarken, «yeni vergi koyacağız» diye bir kayıt koymadık. Bu zulümdür. Bugünkü fiyatla söylersem; 3 300 lira alan adamdan 1 000 lira vergi alınmaz, önce bu zulmü düzeltmeliyiz dedim. E şimdi siz getirdiniz bunu, 110 maddelik Vergi Kanunu Tasarısının bir köşesine sakladınız. Memurlar inim inim inlemektedirler. Asgari Geçim İndirimi Kanununu eğer memura refah getirmekte samimiyseniz, her zaman ilân ettik. tek madde olarak getirin 2 saatte bu işi halledelim. Bizim, Milli Selâmet Partisi olarak bu noktaya ne kadar ehemmiyet verdiğimiz biliyorsunuz, her zaman da hazırız.

Şimdi buna ilâveten, bakınız bu plana konmasını istediğimiz 3 tane önemli teklifimiz var:

1. Muhterem arkadaşlar, biz niçin katsayı sistemine geçtik? Katsayı sisteminin hikmeti nedir? «Efendim, hayat pahalılığı artıyor. E memurların da yıldan yıla bu hayat pahalılığından mutazarrır olmasını ortadan kaldırmak için bu hayat pahalılığını karşılayalım». Felsefe bu. Bunu Fransa da yaptı; ama Fransa, hayat pahalılığı karşısında memurların, hatı 3 ayda bir maaşlarını otomatikman artırıyor. Buna da Hükümet karar vermiyor, devletin istatistik enstitüsü gibi resmi kuruluşları karar veriyor. Bir memleket böyle idare edilir.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Eşel - mobil sistemi o.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Eşel - mobil sistemi.

Eşel - mobil sistemine geçelim. Plana bunu yazalım. Milli Selâmet Partisi olarak teklifimiz budur. Biz zulmü ortadan kaldırmak istiyoruz. Biz memurların meselesini ele alıp da katsayı düzeltelim derken, hayat iki misli daha çok pahalılaşıyor. Kaçmaktan koşmaya vakit yok. Bugün tatbik ettiğimiz zulümle hiçbir şeyi düzeltmemiz mümkün değil. Plana eşel - mobil sisteminin yazılmasını istiyoruz. Tıpkı diğer ileri Batı ülkelerinde olduğu gibi, hayat ne kadar pahalı-

lanmışsa, memurun maaşı da bu kadar artsın. Memur bundan başka, ayrıca milli gelir artışından da tabii payını almak mecburiyetindedir. O da memurun bir ikinci hakkıdır.

Muhterem arkadaşlarım, bunun yanında bakınız, en azından, bu asgari geçim indiriminin Halk Partisinin ve Hükümetin getirdiği kanun gibi değil, bizim kanunumuz gibi çıkmasını istiyoruz. Asgari ücreti bile tekabül etmiyor getirdiğiniz kanun. 2 750 lirayı vergiden muaf tutacağız diyorsunuz. Bununla hangi yaraya merhem olacaksınız? Biz kanun teklifimizde, asgari ücrete bağlı olarak otomatik bir hudut getirmişizdir ve aile efradına göre hududu artırmışızdır; 2 çocuklu bir ailenin, bugün asgari ücret 120 lira olduğuna göre bizim kanun teklifimizde 5 500 lirası vergiden muaf tutulacak; bu ise, bugün için en asgari bir insan hakkıdır. Bu sebepten dolayıdır ki, memur kardeşlerimizi bugünkü inim inim inlemekten kurtarmak için, ilk atmaya mecbur olduğumuz adımlardan bir tanesi de budur.

Bunun yanında, şimdi memur katsayıları getirilecek, Maliye Bakanlığından sızan haberlere göre, «Biz bunu Meclise bırakıyoruz» diyor. E, siz ne getiriyorsunuz? Bu katsayı tayin edilmeden bütçe olmaz; elbette bir şey koyacaksınız. Sızan haberlere göre, «Efendim 14'ü 15'e çıkartalım», o zaman bu planda yaptığınız edebiyatlar ne oluyor? Buraya tonlarla söz koymuşsunuz; her şeyi % 100 pahalılandır, paranın kıymetini 100 lirayı 30 liraya düşür, sonra da «bak ben sana refah getiriyorum» de, katsayıyı 14'den 15 et. Eğer bu planı tatbik edecekseniz, buradaki sözlerinizi tatbik edecekseniz, sizi kendi sözünüzle bağlayarak söylüyorum ki, siz bu sene katsayıyı 20'ye çıkartmaya mecbursunuz; eğer şuradaki sözlerinizin en asgari bir kıymeti varsa. Yoksa, bu plan hiçbir şey ifade etmez, buraya bir çuval edebiyat koyun, sonra da getirirken katsayıyı «14 veya 15» diye getirin. Bu, kendi kendinizi inkârdir, bu, saygınlığınızı yitirmektir.

Muhterem arkadaşlarım, işçi arkadaşlarımıza da hiçbir şey gelmiyor. Bugüne kadar istismarı bol bol yapılmıştır; işçi arkadaşlarımıza «Toplumsal anlaşma» diye yapılan bir şey getirmek değil, haklarının tahdididir. 1976'daki esas alınacak fiyat artışı kadar zam verilmiştir. Halbuki, toptan eşya fiyat artışlarına nazaran fiiliyettaki fiyatlar çok daha fazla artmıştır. E, siz toptan eşya fiyatı kadar artış verirsiniz, işçiye eski verdiğinizden vermemiş oluyorsunuz. Bu sebepten dolayı, toplumsal anlaşma dediğiniz anlaşma, işçiye hak getiren değil, işçinin hakkını kesen, gasbeden bir

anlaşmadır. Kuruluşlardan birinin başkanıyla aranızı ayarlamışsınız, ama milyonluk işçi kitlelerini, böyle aranızda bir odada attığınız iki tane imzayla istismar edemezsiniz. Asgari Geçim İndirimi Kanunu işçi kardeşlerimiz için de hayati ehemmiyeti haizdir; 110 maddelik kanun içerisinde kaybedilmeden bir an evvel çıkartılmalıdır.

İşçilerin fabrikalara ortak edilmeleri, bunların hepsi bizim zamanımızda başlatılmış hususlardır. İşsizliği azaltmak, işsizlik sigortası, toplu iş sözleşmelerinde adil ücret, bunların hepsi bizim planımızda da bulunan hususlardır. Ancak, bizim planımızda bulunduğu halde siz, işçiler için çok mühim olan şu 5 tane maddeyi planınıza koymadınız. Bunun muhasebesini vermelisiniz.

DESİYAB işçilere refah getirmek için kurulmuş bir kuruluştur. DESİYAB'ın işçilere refah getirmesine ait, bu şekilde geliştirileceğine ait tek kelimemiz yok.

İYAK'ın Sosyal Sigortalara ilâveten işçi kardeşlerimize ayrıca ikramiye ve emekli aylığı vermesine dair tek maddeniz yok.

Ev hizmetlerinde çalışan hanımların Sosyal Sigorta kapsamına alınacağına dair tek maddeniz yok.

Yurt dışındaki işçilerin iç ve dış hizmetlerinin birleştirileceğine dair hiçbir maddeniz yok. Bunu biz hem plana yazdık, hem Milli Selâmet Partisi olarak ayrıca kanun teklifi getirdik.

Sıhhatli ekonomiye geçiş suretiyle, işçinin faiz ve vergiden kurtuluşuna dair tek maddeniz yoktur planda.

Esnaf kardeşlerimiz için de planda yazdıklarınız edebiyattan başka bir şey değildir.

Organize sanayi bölgelerine her sene 1,5 milyar lira harcadık, sanayi sitelerini 300'e çıkartmak üzere geceli gündüzlü çalıştık.

Asgari Geçim İndirimi Kanunu esnaf kardeşlerimizi yakinen ilgilendirir. Esnafın tıpkı İYAK, MEYAK gibi bir EYAK kuruluşuna sahip olması lâzım gelir. Esnaf kardeşlerimiz için Bağ - Kur yeterlidir. Esnaf Kalkınma Kuruluşu kurulmalıdır. Yine esnaf kardeşlerimiz, sıhhatli ekonomiye geçilerek, ağır faiz ve vergilerden kurtarılmalıdır.

Sıhhatli ekonomiye geçiş emekli kardeşlerimiz ve dar gelirli kardeşlerimize de refah getirecektir. Biz, işçi ve memur emeklilerimizin de eşel - mobil sistemine geçirilmesini istiyoruz. Bunların katsayıları da hayat pahalılığı nispetinde otomatikman artırılmalıdır. Bunların da maaşlarının taban ve tavanları otomatik olarak

asgari ücretlere bağlı olarak artırılmalı ve nispetler yükseltilmelidir. Biraz önce söylediğim refah katsayıları dar gelirliyle de, refahı artırmak bakımından, onların hakkını korumak bakımından hayati ehemmiyeti haiz bir konudur.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, size, «bizim planımız alındı ne hale getirildi» konusunda başlangıçta bazı gerçekleri ortaya koydum. Şu ana kadar ki maruzatımla bu söylediklerimizin birer hakikat olduğunu ifade etmeye çalışmak suretiyle de vazifemi ifa etmeye gayret ettim. Şimdi, vazifemi tamamlamak için daha iki noktaya temas etmek mecburiyetindeyim.

Bundan bir tanesi, muhteva bakımından, bu plandan bir yandan manevi kalkınma çıkartılmış, ağır sanayi çıkartılmış, ihracat seferberliği çıkartılmış, herkeşe refah ve sıhhatli ekonomiye geçiş çıkartılmış. Bunların yerine, bugünkü bozuk kapitalist nizamın zulmünü artırıcı, buna mukabil de birtakım sosyalizm özantisi cümleler içeriğe getirilmiş konmuş. Muhteva itibarıyla planda yapılan budur. Fakat bunun yanında, bu planın, bütün bunlar yapılırken mahiyet itibarıyla birtakım yetersizliklerine, tutarsızlıklarına, tezatlarına ve pire deve usulüyle, zihniyetiyle ele alınmış olduğuna birkaç kelimeyle ayrıca temas etmek mecburiyetindeyim.

Bakınız muhterem arkadaşlarım, bu planda tutarsızlıklar var, detaya indiriz mi bunu bir plan olarak görmemiz mümkün değil. Sadece birkaç tane misal arz ediyorum.

13,5 milyar dış dolar alacağız diye plan yapılmış, halbuki bir sene uğraşa uğraşa 150 milyon dolardan daha fazla hiç bir şey alınamamıştır. Elbette böyle bir plan tutarsızdır. İçerisine ihracat seferberliği konmamış, dış kredilere esaret alınmış. Elbette böyle bir plan tutarsızdır.

Bundan başka, bu sene fiyatlarda % 70 artış olduğuna göre, pahalılık olduğuna göre, refah getirmek için, fiyatları tutmak için ne yapacaktır bu hükümet bu planla, enflasyonla mücadele için ne getirecektir; içinde açık sarıh hiçbir şey yoktur.

Bir yandan bu tatbikat varken, öbür taraftan, buna bir refah planı demek mümkün değildir. Bu sebepten dolayı plan, kendi içerisinde tezatlı bir plandır.

Bu planda, bakınız - azıcık teknik detaya giriyorum ve bilhassa teknik eleman arkadaşlarımın dikkatlerini çekmek istiyorum - sadece madencilik bölümüyle ilgili olarak bir misal vermek istiyorum :

«Demir cevheri istihsali üç katına artırılabilecek» diyor. Bu hedefler aynen bizim planımızın hedefleridir. Metal madenler 2,3, bakır 3,6, manganez 3,3, fosfat 12, linyit 2,6, taşkömür 1,4, hampetrol 2,2 katına üretim olarak artırılacaktır. Bu üretimleri artırmak için ise sadece 93 milyar liralık bir yatırım öngörülmüştür.

Bugün bu üretimleri böyle 2 misline, 5 misline çıkartmak için 93 milyar liralık bir yatırımla hiçbir şey yapmak mümkün değildir. Kaldı ki, bu ayrılmış olan, öngörülmüş olan 5 yıldaki 93 milyar liranın % 10'u aramaya, % 50'si ise işletme yatırımlarına gidecek.

Öyle ise, bu planda rakam olarak ele aldığımız hedefleri bu ayırdığımız parayla gerçekleştiremeyeceğiniz açıktır, planınız teknik bakımdan tutarsızdır, uzmanların getirdiğini incelememişsiniz, olduğu gibi buraya getirmişsiniz.

Diğer bir önemli konu şudur : Bakınız demir - çelik cevheri kapasitesini 12,6 milyon tona çıkarıyoruz, bunun için 9 milyar yatırım diyoruz; bu mümkün değildir, çünkü bu yatırım çok azdır.

Diğer yandan «2,7 milyon tondan 6 milyon tona çıkartılacak yerli petrol üretimi» diyor. Bunun için de 30 milyar öngörülmüş. Erbabınca malumdur ki, bu yatırımlar bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için fevkalade küçük rakamlardır.

Diğer taraftan çok önemli bir noktaya temas etmek istiyorum. Türkiye'de bir yandan «demir istihsali 8,6 milyon tona çıkartılacak ve demir hammad-desi istihsali de 12,6 milyon tona çıkartılacak» diyor. Halbuki Planda, bizim bu kadar ısrarla ele aldığımız Hasan Çelebi demir pelitleme, zenginleştirme ve demir cevheri tesislerimiz 1984 yılına kaydırılmış. Hem bu kadar fazla demir cevherine ihtiyacımız olacak, hem de bu kadar hayati ehemmiyetle ele aldığımız bir müesseseyi siz bir an evvel bitirmeyeceksiniz, plan devresinin de sonuna kaydıracaksınız. Bunun manası nedir? Siz bu döviz sıkıntısında en aşağı 4,5 milyon ton hamdemiri dışardan getireceksiniz, hangi dövizle? Bunların farkında mısınız, yoksa bu getirmiş olduğunuz planın ne mana taşıdığını bilmiyor musunuz?

Aynı şekilde gübre konusu : Taa Mezopotamya zamanından beri, tarihte, bizim Mardin'in Mazi Dağının gübrelerini Mezopotamyalılar 5 bin sene önce Fırat ve Dicle arasındaki ovalara öğütüp getirmişler ve çok da büyük tarım yapmışlar, çok da zengin olmuşlar, 5 bin senede Babil bahçeleri, şunlar, bunlar diye dillere destan olmuşlar. Şimdi bu zenginlik-

leri Cenab-ı Hak getirmiş bize vermiş. Bizim Mazi Dağındaki zenginliğimiz Suudi Arabistan'ın petrol zenginliğinden daha fazladır. Böyleyken, siz 1983 senesinde, Mazi Dağında istihlal edilecek olan fosfat kayası hedefi olarak 80 000 ton almışsınız.

Muhterem arkadaşlarım, bunun için bu planı yapmaya, yatırıma falan ihtiyaç yok. Şu aşağıdaki istasyonda, «mıdır istiyorum» deyin, özel sektöre ihaleye çıkartın, size bunun on misli fosfat kayasını getirip demiryolunuza teslim edecektir; bu beğenmediğiniz özel sektör. Bu nasıl hedeftir? Siz şimdi 150 dolardan dışardan fosfat alacaksınız, kendi fosfat yatağınız da orada durup duracak. Planınızın içine girdiğimiz zaman bu planın teknik yapısı bu. Bunun üzerine bir boya vurup getirince bunlar gözden kaybolacak mı zannediyorsunuz?

Karabük'ün ve Ereğli'nin tevsiatını, Iskenderun'un tevsiatını çok ciddi olarak ele almak mecburiyeti var. Bundan sonraki kademe tevziatlarını kastediyorsunuz. Bunların hepsi bir yıllık iktidarınız devresinde tamamen yüzüstü kalmış, siz Sivas Demir - Çeliği bir an evvel bitireceğinize 1984'e kaydırıyorsunuz. Ne hakla? Zaten 20 sene gecikmiştir zavallı Sivas'ın bu demir - çeliği. Şimdi elinizle bir beş sene daha kaydıracaksınız. Yalnız Sivas Demir - Çeliğe 70 milyar lira lazım. Sizin demir - çelik sanayiine ayırdığınız para hiçbir şeye yetmez. Bununla hiçbir şey yapamazsınız.

Bundan başka, bu planınızın içerisinde hani gaz projesi? Türkiye için hayati ehemmiyeti haizdir; ta Amerika'dan kömür getirerek demir işletemezsiniz. Daha bugünden bu işi başaramıyorsunuz. Gelmiyor; bakın Iskenderun Demir - Çeliğin kömürü yok. Kömürü yok... Amerika'dan kömür gelecek.

Gaz projesi Türkiye için hayati ehemmiyeti haiz bir projedir. Demir - Çelik meselesine temas ederken buna temas etmemin sebebi, biz Türkiye'nin ihtiyacı olan demir - çeliği elde ederken mutlaka gaza dönmeye mecburuz. Buna kömür yetiştiremeyiz. Gerek İran'dan, gerek Irak'dan gaz getirilmesi projelerini çok büyük bir ehemmiyetle ele almaya mecburuz. Aslında Irak'dan gaz projesini getirmek mümkündür. Bunun için Fırat sularına, Dicle sularına ait konuyu Irak'la aramızda siyasi değil, mühendisvari bir yaklaşımla çözmemiz lazımdır. Bunun ne olduğunu sorarsanız, gerektiğinde size açıklarım. Çözülmesi bir meseledir, Türkiye için de hayati ehemmiyeti haiz olan bir meseledir.

Muhterem arkadaşlarım, demir dışı metaller konusuna gelince; ham alüminyum konusunda hiçbir üretim artışı öngörülmemiştir. 1983 senesinde 180 bin tona çıkacağı tahmin edilen talebin 2/3'ü dışarıdan getireceğimiz öngörülmüştür. Bu hammadde yataklarının hepsi bizde var. Hem madencilğe ehemmiyet vereceğiz diyorsunuz, hem de bütün ihtiyaçları gene dışarıdan getirmek istiyorsunuz. Yine bakırda; bugüne kadar kendi ihtiyacımızı kendimiz karşılayıp dışarıya bakır satıyorduk. Şimdi kendi ihtiyacımızı karşılamak için, eğer gereken tedbirleri almazsanız - ki, almamışsınız - 1983'te bakır ihtiyacımızın % 20'sini dışarıdan getirmeye mecbur bırakacaksınız bizi. Biz, bakır satan ülkeyken, bakır ithal eden ülke haline döneceğiz. Ferrosilisyum, ferrokrom, bunları bizim bütün dünyaya satmamız lazım. Hiçbir istihlal artışı öngörmemişsiniz. Bunlara ayırmış olduğunuz ufak parayla yapabileceğiniz hiçbir şey yoktur.

Elazığ Ferrokrom tesisini bir yandan laf olarak istihsalini üç misline çıkartacağınızı söylüyorsunuz, halbuki 364 numaralı tablonuzda gene de kapasitesini 50 bin ton olarak gösteriyorsunuz. Planın içerisine girdiğiniz zaman, bu planın detayları içerisinde hiçbir teknik tutarlılık gösteremezsiniz. Hiçbir şeyin hesabını veremezsiniz.

Muhterem arkadaşlarım, plandaki bu tutarsızlıklara ilaveten birkaç tane de tezattan bahsetmek istiyorum. Bu planın içerisinde demin söyledim, hem demokrasiyi pekiştireceğiz diyorsunuz, hem manevi kalkınmayı getirmiyorsunuz. Bu ikisi bir arada yürümez. Hürriyetler manevi kalkınmayla orantılıdır. Manevi kalkınma yapmadan hürriyet verirsiniz sadece kargaşalık olur, herkes birbirini boğar. Hürriyetleri pekiştirmek manevi kalkınmayla olur. Planınız bu bakımdan en büyük tezatı ihtiva ediyor.

Bundan başka din ve vicdan hürriyetini koruyacağınız diyorsunuz, halbuki bunu nasıl koruyacağınızı ifade etmiyorsunuz.

Şimdi aziz arkadaşlarım, bu plandaki tezatı ifade bakımından şu iki tane cümleyi huzurlarınızda tarihi bir vesika olarak okuyorum: Planın 470 nci paragrafı ne diyor? «Anayasanın sağladığı düşünce özgürlüklerinin zaman zaman askıya alınması sonucu, düşünce özgürlüklerinin kısıtlanması, toplumun yaratıcı gücünün baskı altında tutulması, kitap toplatılması ve yasaklanması kültürel gelişimi ve çağdaşlaşmayı sınırlandıran bir ortam yaratmıştır.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, bir dakikanızı alabilir miyim efendim?

M. Meclisi B : 9 23 . 11 . 1978 O : 1

III. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) ÇEŞİTLİ İŞLER

I. — Genel Kurulu ziyaret eden Çin Halk Cumhuriyeti Parlamento Heyetine, Başkan tarafından «Hoş geldiniz» denilmesi.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, Meclisimizin resmi davetlisi olarak yurdumuzu ziyaret etmekte

olan Çin Halk Cumhuriyetinin Parlamento Heyeti şu anda Meclisimizi teşrif etmiş bulunmaktadır. Konuklarımıza sizin adınıza hoş geldiniz diyorum efendim. (Alkışlar)

II. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER (Devam)

I. — Dördüncü Beş Yıllık (1979 - 1983) Kalkınma Planının, 16 . 10 . 1962 tarih ve 77 sayılı Yasanın ikinci maddesinin (6/d) bendi uyarınca Hükümete geri verilen Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının (1978 - 1982) sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen değişikliklere dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Plan Karma Komisyonu raporu. (Millet Meclisi : 3/442; Cumhuriyet Senatosu : 3/1544) (M. Meclisi S. Sayısı : 254; C. Senatosu S. Sayısı : 824) (Devam)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan, buyurunuz efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Muhterem arkadaşlarım, yüksek müsaadenizle bıraktığım noktadan devam etmek istiyorum. Bakınız plandaki bu cümleleri okuduğumuz zaman ne bekliyoruz? Kitaptan dolayı kimse kınanmayacak, okuduğunuzdan dolayı. Fikir inanç hürriyeti tatbik edilecek değil mi? Şimdi size önünde bu plan ve bu cümleler dururken bu planı getiren Hükümetin yönetiminde iki gün önce cereyan eden bir hadiseyi Anadolu Ajansı bülteninden aynen okuyorum :

«Anadolu Ajansı 20 Kasım
İzmir

Siyasi polis (bu Hükümetin emrindeki siyasi polis) nur ayini yapmaya hazırlanan (ayin yapmıyormuş ha, nur ayini yapmaya hazırlanıyormuş; nereden anladılarsa) ve aralarında imam hatip lisesi öğrencilerinin de bulunduğu 25 kişiyi gözaltına almıştır. Emniyet Müdürlüğünden yapılan açıklamada bir ihbarı değerlendiren ekipler Eşrefpaşa semtinde 25 kişinin nur ayini yaptıklarını saptamıştır. Yetkililer evde yapılan aramada yasaklanmış yayınlar da ele geçirildiğini bildirmişlerdir. Soruşturmanın derinleştirildiği, yakalananların amaçlarının saptandığı, kimliklerinin

araştırıldığı, geniş açıklamanın ise daha sonra yapılacağı bildirilmiştir.»

Muhterem Hükümet, Muhterem Halk Partili arkadaşlarım, bu ne perhiz bu ne turşu, bu ne haldir? Şu hale bakın siz şimdi. Nur ayini yapmaya hazırlanıyormuş.

Muhterem arkadaşlar, bizim mübarek dinimize Batılılardaki gibi ayin diye bir şey yok. Şimdi, ayin yapıyor da demiyor, yeni bir icat. Özgürlükleri pekiştiriyor ya bu plan, hürriyetleri artırıyor ya bu plan, elbette bu pekiştirmeyi yeni icatlarla yürüteceğiz. Nur ayini yapmaya hazırlanıyormuş... Nasıl oluyor bu hazırlık acaba? Abdest alıyorlar. Abdest alıyorlar, demek ki ibadet yapacaklar. Tamam... En büyük felaket.

Bre mübarek Hükümet, bu milletin hükümeti olduğu için bu kelimeyi söylüyorum.

HÜSEYİN KALELİ (Konya) — Sapıklıkları önleyeceğiz.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Kapının önünde herkes birbirini boğazlıyor. Sizin elinizde polisiniz varsa gidin de şu Umraniye katillerini bulun. (MSP ve AP sıralarından alkışlar) Elinizde polisiniz varsa gidin de şu memlekette herkesin birbirini boğazlamasını önleyin.

Şu halinize bakın... Şu halinize bakın. Bunu ne vakte kadar yürüteceksiniz? Bu planla bunu bir arada ne kadar kadar yürüteceksiniz?

Şimdi bu plana bu cümleleri koyacaksınız, her gün de cayır cayır bunları yapacaksınız, sonra da özgürlüğü pekiştiriyorum diyeceksin.

Muhterem arkadaşlarım, planın içerisindeki tezatlardan birisi de birçok sayfalarda, bilhassa eski planlar incelenirken özel sektörün, kamu sektöründen daha başarılı olduğu itiraf ediliyor; ama sonra önümüze hedef verirken, özel sektör ortadan kaldırılmaya çalışılıyor.

Özel sektöre edebiyat yaparak «efendim plana uygun yatırım yaparsanız sizi teşvik edeceğiz» sözü hiç bir şey ifade etmez. Planda politikalar arasında özel

sektörün lafı bile yok. Kaldı ki rakamlarınız ortada. Biz geçtiğimiz plan devresinde özel sektör ve kamu sektörü yatırımlarını yüzde elli oranında yürütmeye büyük itina gösterdik. Siz özel sektör yatırımlarını beş yılda % 43'e, kamununkini % 50'ye çıkartarak Türkiye'de mevcut olan dengeyi tamamen tersine çevirmek istiyorsunuz.

Bu sebepten dolayıdır ki, bu planınızda bir yandan özel sektörün yatırımlarda ve işletmecilikte daha başarılı olduğunu itiraf ettiğiniz halde; bir yandan önünüze almış olduğunuz şekli olarak, kapalı odaların arkasında yaptıklarınız ayrı konu; onu demin işaret ettim, ama şimdi şuraya getirdiğiniz belge itibarıyla söylüyorum, bu bir tezattır.

Yine madencilğe büyük ehemmiyet vereceğiniz halde demin söyledim, madencilik bölümünüz baştan aşağı tutarsızlık ve tezatlarla doludur.

Güneydoğu Anadolu'ya, - yine ifade ettim - «Barajları bir an evvel yapacağız» derken, o bölgede kurmakta olduğumuz 5 tane çimento fabrikasını fiilen durdurmanız elbette sizi tarif eden bir tezattır, ne Güneydoğu'yu, ne de çimento fabrikasını tayin ve tarif etmez, bu gerçek.

Bundan başka, Planın içerisinde açıkça, sarahaten memurlara karşı objektif bir muamele yapılacağı ifade ediliyor. Başlangıçta da söyledim, bir senelik tatbikatınız olmasa, belki bir insan saflığıyla bir ümit besleyebilir.

Muhterem arkadaşlarım, bir seneden beri yerini değiştirmediniz bir tek tapu memuru kaldı mı? Bırakın umum müdür, daire müdürlerini, bir memuru bir ayın içerisinde 3 ayrı yere gönderdiniz.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Siz, 8 yere gönderdiniz.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Hem diyorsunuz ki (burada dün Sayın Başbakan söyledi) «Doğu Anadolu'yu sürgün yeri olarak kullanmayacağız», peki Sanayi Bakanlığı Müsteşar Muavini olmuş bir Kenan Kul isimli zat nasıl oluyor da Bitlis'e tayin ediyorsunuz, hangi görevi yapacak Bitlis'te? Nasıl olacak? Niçin Hakkâri'de bütün devlet memurları Milli Selâmetçi? Niçin? Niçin?..

AKIN SİMAV (İzmir) — Din kuvvetiyle Doğuyu kalkındırınız.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Niçin? Hani objektif ölçülerdi. Peki, Doğu'yu kalkındırarak sizin hiçbir tane elemanınız yok mu? (CHP sıralarından, «Var» sesleri) Böyle bir elemanınız yoksa, Doğu'yu nasıl kalkındıracağınız iddiasındasınız? Doğu-

sunu da, Batısını da bize teslim edeceksiniz, başka çareniz yok.

Ben, burada sadece yaptığınızla lafınızın ne büyük tezat içerisinde olduğuna işaret ediyorum; hem geleceksin bir senede dünyanın hiçbir ülkesinde görülmemiş, tarihin en büyük kıymını yapacaksın, hem de hiç çekinmeden «memurlara objektif muamele edeceğim» diye önümüze belge getireceksin. Bu hakikaten vurdumduymazlık.

Muhterem arkadaşlarım, yine bakınız bu planda «Biz demokrasimizi zedeleyecek şartlarla dışardan kredi almayız» diyorsunuz; halbuki 11 aydan beri yaptığınız nedir? Demin işaret ettim, baştan sona kadar tutumunuzla söylediğiniz; getirdiğiniz plan ile fiiliyatınız birbirine tezat teşkil etmektedir.

Yine arkadaşlarım bu planın içerisi bir pire - deve edebiyatıyla doludur. Planın çok mühim hususiyetlerinden birisi de budur. Bakınız siz, demin de söyledim, «Savunma sanayiimizi ekonomimizle birbirini güçlendirecek şekilde takviye edeceğiz», diyorsunuz. Neymiş ekonomiyle savunma sanayiinin takviyesi? NATO hattından iki varil petrol götürmek. Muhterem arkadaşlarım, «İhracatı şimdiden artırdık...» Neymiş? Geçen seneden kalan stoklardan kırk tütünü, geçen sene kalan stoklardan bir miktar pamuğu, fındığı satmış; hem de dünya fiyatlarından düşüğe. Bunu böyle söylüyorlar ki biz gelip yakalarına yapıp, «Neden bu mahsulleri dünya fiyatlarından aşağı sattınız?» diye hesap sormayalım. Bir taşla iki kuş vurmak istiyor.

AKIN SİMAV (İzmir) — Siz neden 259 milyon kilo tütünü stokta bıraktınız?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Dünya fiyatından fevkalade düşük fiyata verdikten sonra onu herkes satar. Kaldı ki, asıl sınıai mamul ihracatını yarı yarıya düşürdünüz. Sanayi müesseselerini kapattınız; asıl artırılması lazım gelen yarı yarıya düştü.

«Hayvancılıkta büyük adımlar atmaya şimdiden başladık...» Ne büyük laf. Neymiş? Komşu ülkelere iki parti hayvan satılmış. Siz Devlet işlerinin içine ilk defa giriyorsunuz galiba. Biz sizin bu söylediğinizin her ay yüz tanesini yaparak geliyoruz. Yüz tanesini yaptık. Ama bunların hiçbirisini, tabii meseleler saydığımız için, böyle abartarak, büyülterek, pireyi deve göstererek, mahiyetini bilmeden, ne olduğunu bilmeden bir edebiyat yaparak huzurlarınıza getirmedik.

Planda, muhterem arkadaşlarım, «Sınıai mamule pazar hazırlandı...» Dünkü takdim konuşmasında da geniş geniş bunlar konuşuldu. Duyan da bir şey ya-

pıldı zannediyor. Neymiş, demirperde gerisi iki hükümetle her sene yapılan laf konuşmalarından biri daha yapılmış. Böyle olunca bu pazar hazırlama oluyor. Fıliyatla hiçbir şey yok. Konuşurken, bilmem Bulgar Başbakanı «biz satarsak alır mısınız», o da «memnun olurum» demiş.

Şimdi biz Mecliste saatlerce edebiyat dinliyoruz, pazar aradık. Ne pazarı? Ne sattık? Fiilen ne sattık? Bir yandan sanayi müesseselerini kapatmış, ağır sanayi durdurmuş, sanayi mamullerimizi de satmanın ümitleri belirdi, pazarlar hazırladık diye büyük büyük edebiyatlar. Bu plana tabii bu gözle bakmaya mecburuz. Bir cümleyi okuduğumuz zaman dur bakalım ne gelecek arkasından diye dehşete kapılıyoruz, çıka çıka incir çekirdeğini doldurmayan bir şey çıkıyor.

«Savurganlığı önledik...» Lafa bakın siz şimdi. Muhterem arkadaşlarım bu 1978'in, sizin şu Hükümetinizin devresinin tümüyle bizzat kendisinden daha büyük savurganlık olur mu? Ne yaptınız bu sene ne yaptınız? Bütün yatırımları durdurdunuz. Devletin bütün parasını carî masraflara harcadınız. Belediyelere aktarıp militanlara verdiniz, 300 milyar liraya yaklaşan bütçeyi har vurup harman savurdunuz. Ne ürettiniz? Hangi fabrikayı bitirdiniz? Nereye ne yol yaptınız? Nereye ne fabrika kurdunuz? Yahu siz tümüyle savurgansınız, bütünüyle, tek kelimeyle savurgansınız, çünkü sizin sadece carî masrafınız var. Hiçbir üretimi olmayan. Tabii bunu söylerken hata ettiğimi biliyorum, sizin üretiminiz var, siz tahribat yapıyorsunuz tahribat. Üretiminiz budur. (AP ve MSP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Şimdi bakınız Plandan bir cümle okuyorum : «Dünya piyasalarını da gözönünde tutarak.» İfadelere bakın siz, edebiyat dedi mi her tarafı yeridir. «Dünya piyasalarını da gözönünde tutarak, ama adaletli biçimde, izlediğimiz taban fiyatları politikasıyla köylünün düzeyi yükselmiş, dolayısıyla köylü de fiyat artışlarından etkilenmez veya az etkilenir hale getirilmiştir.»

Hadi gidin de şu cümleyi bir köyde, bir köylünün önünde okuyun da göreyim bakayım sizi... Göreyim bakayım... (AP ve MSP sıralarından gülmeler) Göreyim bakayım. Allah'a şükür ki, bu Planı buraya getiriyorsunuz, köye götürmüyorsunuz. (AP ve MSP sıralarından gülmeler, alkışlar) Allah'a şükür ki, bu Planı burada okuyorsunuz, bu cümleleri burada okuyorsunuz.

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — Geçen sene zeytinyağı kaçtı, pamuk kaç lira idi, bu sene kaç lira? Geçen sene zeytinyağını 10 liraya satıyordunuz, bu

sene 30 liraya satıyoruz. Geçen sene pamuk kaç lira idi, söylesene Sayın Erbakan?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Siz ne yaptınız? Her şeyi yüzde yüz pahalılandırdınız; taban fiyatı diye % 10 bir şey artırmayız... Yahu, para nereye gitti, dolar nereye gitti? Bütün bunların yanında, köylü fiyat artışından etkilenmez ha?.. Doğru; adamı öldürdünüz, hiçbir şeyden etkilenmiyor, hiçbir şeyden etkilenmiyor. (AP ve MSP sıralarından gülmeler, alkışlar) Hayat mı bıraktınız ki etkilensin?

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — Geçen sene pamuk kaçtı bu sene kaç; geçen sene zeytinyağı kaçtı bu sene kaç?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, bu pire-deve metodundan sonra, çok daha önemli bir konuya geçiyorum, bu da tahribat konusu.

Bakınız, bu planda, memleketin beklediği kalkınmadan hiçbirisi yok; tam tersine hakikaten birçok, bu hükümet zihniyeti elinde büyük tahribatlar var. Arz edeyim :

Önce bir defa manevi kalkınma yok, eğitimin millileştirilmesi yok, TRT'nin millileştirilmesi yok; fakat bunun yanında burada başka bir şey var. Nedir o? İmam - Hatip okulları, öbür liselerle aynı binanın içine konacakmış, sanat okulları da aynı yere konacak. Buradaki yuvarlak cümlelerden herkes ne olduğunu bilmez, biz biliriz; çünkü ortaklığımız var, bu fikirleri vaktiyle çok inceledik. (AP ve MSP sıralarından gülmeler) Şimdi, onlardan maksat şu :

Umumi lise diye bir şey yapılacak, evet; yani, aynı ortaokuldan çıkacak bir çocuk, şurada bir dersane olacak, o dersanede imam - hatip lisesinin derisi, orada sanat okulunun, orada umumi lisenin derisi. Çocuklar hepsi bir arada. Neden? Çünkü, bugünkü mekteplerimizin havası o kadar iyi ki; anarşi yok, herkes efendi, terbiyeli, millete dini maneviyyatını öğretecek çocuk da bu fırının içinden gelip geçecek...

Muhterem arkadaşlarım, imam - hatip okulları, bir meslek okuludur. Küçük yaştan itibaren bu ihtisas dalının eğitimine, kendine mahsus esaslar içerisinde riayet etmek mecburiyeti var. Bunları siz sanat okulu ile umumi okullarla bir araya getirirseniz; oradan çıkartmış olduğunuz imam, imam olmaz, sonra şarkıcı olur. Sizin belki de yapmak istediğiniz budur ama, bizim milletimizin istediği bu değildir. Ondan dolayıdır ki, biz bunu bir büyük tahribat olarak sayıyoruz. Planın arasına gizlediğiniz bu ma-

ynları aziz milletimize bu kürsüden açıklamayı bir vazife sayıyoruz. Bu planla siz Türkiye'ye iyilik getiremezsiniz. Bu planla siz ancak Türkiye'yi tahrip edersiniz bir. Öbür taraftan gene planın başka bir yerine bir mayın koymuşsunuz. Sizin zihniyetinizi bildiğimiz için, bu mayın patlayınca ne çıkacak biliyoruz. Nedir o? Aile planlaması. Aile planlaması dediğiniz batıların telkini ile bu milletin nüfusunu azaltmak için başvuracağınız doğum kontrolüdür. Bizim milletimiz bunun kesinlikle karşındadır. «Aile planlamasına etkinlik kazandıracaktır» derse- niz siz planda, onun uzmanı biziz. Onun ne olduğunu biz anlarız. Ondan dolayıdır ki, aziz milletimiz adına böyle bir tutumunuza asla müsaade edilmeyeceğini haykırıyorum ve biz milletimizin nüfusuyla iftihar ediyoruz. Bunu artırmayı anameseyle sayarız.

Muhterem arkadaşlarım, bir diğer konu, bugün halen bu hükümetin emriyle sahil kenarlarında yapılmış ne kadar memleket evladının binaları varsa, bunlar buldozerlerle sökülüyor; hepsi sökülüyor. Bakınız, siz ne biçim zihniyete sahipsiniz ki, muhterem arkadaşlarım, % 100 sermaye ile sonra, dışarıdan turistik teşebbüs getireceksiniz, öyle mi? Bu sahilleri götürüp ecnebilere vereceksiniz. O Bilderberg toplantıların yapıldığı, gizli hücreler gibi, Türkiye'nin etrafına bir sürü hücre dolduracaksınız. Bu milletin evlatlarından bu sahilleri alıp yabancı milletin evlatlarına vermek midir sizin yapmak istediğiniz? «% 100 sermaye ile turistik tesisleri, hadsiz, hesap-sız teşvik edeceğiz» demenizin manası nedir? Bir yandan bu milletin çocuklarının evlerini yıkacaksınız, bir yandan bütün dış sermayeye % 100 teşviklerle bunları açacaksınız. Daha şimdiden «Gelin kurun, istediğiniz sahil sizin olsun» dediklerinizi, hükümet heyeti olarak gidilen, yapılan konuşmaları bilerek söylüyorum bunu. Belki Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak takip etmiyorsunuz, haberiniz olmayabilir; ama sizin hükümetiniz bu temasları yapıyor ve maksadı budur, haberiniz olsun.

Diğer yandan yabancı sermaye için bu Planda getirilen cümleleri dikkatle dinleyin. Neymiş? «Kuruluşlara yönetmelikle otomatik hak verilecekmiş, her bir kuruluş kendi kendine kimseye sormadan otomatikman yabancı sermaye yatırımı yapacak.» Bunun arkasından ne çıkacağını biliyorsunuz. Biz Milli Selâmet Partisiyiz, milletimizin lehine, millî menfaatlerimiz açısından yabancı sermayeden yararlanılmasını, ölçüleri içerisinde her zaman teşvik ederiz ve illa çuvala dışardan ilaç getirip, bir sene sonra mü-

essir maddesini yapacağım diye diye 25 senedir hiç bir müessir madde yapmadan, 5 kuruşluk ilacı 50 liraya bu memlekete sağan insanlara, daha bunun gibi 10 tane fabrika kuruyor.

SELÂMÎ GÜRGÜÇ (Aydın) — 5 sene sonra.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Niçin orayı gösteriyorsunuz, odanın içinde daha âlâsını siz yapıyorsunuz, ben de size, sizin hükümetiniz içindeki odaları gösteriyorum. Siz daha âlâsını yapıyorsunuz, haberiniz yok, grup olarak haberiniz yok; hükümetinizin tatbikatı budur. Getirdiğinden de bu anlaşılıyor. Bakınız getirdiğiniz içinde de : «Yabancı sermaye, kuruluşlar kendi kendine karar verir.» Seyreyleyin siz, 200 tane umum müdürlük dileği gibi yabancı sermaye kuruluşlarından birtakım yatırımlar yapacak. Hele turistik olursa kimse karışmayacak, o onların hakkı % 100'ü yabancı sermaye olacak.

Siz senelerce bunların tersini söylediniz, gene de aksini yaptınız; ama artık öyle bir hale geldiniz ki, yaptığımızla söylediğiniz ters olursa rahat ediyorsunuz, ikisi birbirine uyarsa rahatsız oluyor. (Gülüşmeler) Şu getirdiğiniz Plana bakın yıllardan beri yaptığımız istismara bakın. Bu ne biçim iş? Tabii siz bunu grupunuzda görüşemezsiniz, ben biliyorum sizin grupunuzun içerisinde bunu kabul etmeyecek çok insan var. Onun için şimdi bu Plan kimin planıdır belli değil ve şu tarihi garabete bakın; bu Planı biz kabul etmiyoruz, Adalet Partisi kabul etmiyor, siz kabul etmiyorsunuz, bu Plan buna rağmen bu Meclisten çıkacak, hale bakın siz, hale bakın. Kimin bu plan yahu? (AP ve MSP Sıralarından alkışlar ve gülüşmeler) Bu Plan kimin, sahibi yok. (AP, MSP ve MHP sıralarından alkışlar) Siz birbirinizi yiyorsunuz; «Tövbe-ler olsun bu bizim değil» diyorsunuz, biliyorum. Bu nasıl iş yahu?

İşte bakınız, dış güç buna derler; dış güç. Bu iç gücün planı değil. Dış güç bizi bu hale düşürüyor.

Onun için hepimizi uyarıyorum: Bu planlarla kalkınamayız. Gelin kendi planımızı kendimiz yapalım. Bunu yapanların, dış güçlere bilerek alet olduğunu kastetmediğimi biliyorsunuz. Ama, dış güç o kadar mahirdir ki, sana hüviyet vesikası vermeden, seni kendi askeri gibi kullanır.

İşte halimiz bu. İşte tarihi gerçekler bu. Şuna bakınız yahu? Hiç bir tane taraftar yok, Şu kapıdan girip, bu kapıdan çıkıyor bu plan. Halimize bakın, halimize bakın. İşte dış güç bu kadar mahir.

TURGUT ARTAÇ (Kars) — Oylamaya bak.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, son olarak çok az birkaç kelime ile çarkları kapitalist olduğu halde, kapitalist çarklar yağlamarak, daha büyük bir zulüm makinesi haline getirilmesi özenildiği halde; yani, faizciliği koyulaştırıp; fakiri ezen vergileri arttırıp, parayı Amerika'ya bağlayıp; demin de söyledim, kredileri gayri adil bir şekilde dağıtıp; israfı arttırıp, bütün bu mekanizmayı yağlayıp getirdiğiniz halde, görünüşte sağna - soluna birtakım sosyalist fikirler serpiştirmekten çekinmediniz.

Böylece bu plan, bozuk kapitalist sistemden, sıhhatli ekonomiye geçişi değil; başta da söylediğim gibi, sosyalizme geçmeyi hedef almış, direksiyonu kırıp bu memleketi bir uçurumdan, öbür uçuruma sürüklemek istiyorsunuz. Yapmak istediğiniz iş bu.

Bundan dolayıdır ki, öbür uçuruma yuvarlanalım diye, planın içerisinde yavaş yavaş komünizme geçmeyi hedef almış; bakınız, özel sektör yatırımını % 43'e indiriyorsunuz. Dış ticaret, iç ticaret, pazarlama, devlet ihalelerinin müteahhittliğini özel sektöre vermeyi hedef alıyorsunuz.

Gönüllü demokratik kooperatifler - nasıl gönüllüyseniz bu, tıpkı demirperde gerisindeki gibi - Gönüllü polisler... Aman ne kadar gönüllü, bilseniz ne mesul adamlar, gönüllüymüş. «Zirai krediyi kooperatife girmezsen vermem» diyeceksin. Sonra da oraya mecburen giren adama gönüllü olarak kooperatifi diyeceksin. Adama istediği mesleği seçtirmeyeceksin. Bu şuna benziyor: Bu fabrika da çalışacak, şu üretimi yapacak, işçilik olarak da bu kadar para alacak, ama bu işçiliğin kendi aranızda bölüşülmesini siz tayin edeceksiniz. Ondan sonra da diyeceksin ki: «Bak hürsün, görüyor musun herkesin ücretini sen tayin ettin.»

O noktaya gelinceye kadar, bırak ben istediğim mesleği seçeyim, istediğim üretimi yapayım, istediğim şekilde teşebbüs gücümü kullanayım. Bunların hiçbirine fırsat verme, sadece işçilik ücretinin çeşitli işçiler arasında nasıl taksim edileceğini tesbit ettir sen o işçi topluluğuna sonra de ki: «Bak siz demokratıksınız, siz hürsünüz.» Buna hapisane içinde hürriyet denir, buna Sovyet demokrasisi denir, buna Demirperde gerisi gönüllüğü denir.

Bu sebepten dolayıdır ki, bunun içerisinde deneme mahiyetinde de olsa sokuşturulmuş olan bu fikirleri benimsemek mümkün değildir. Burada «Müşterek traktör, müşterek mülkiyet» gibi tâbirler ge-

rilmştir, bunların artık Rusya'da bile terk edilen Kolhoz ve Solhoz sistemleri olduğu bilinmektedir.

720 nci paragrafta fiyat - piyasa ilişkileri yerine idari kararlar ikame edilmek istenmektedir. Muhterem arkadaşlarım, bu çok büyük bir hatadır. Bir süre önce televizyonda da bir açık oturum yapıldı. İşçi diyor ki: «İşveren çok fiyat koyduğu için bu pahalılık geliyor.» İşveren diyor ki: «İşçi haksız, fazla ücret istediği için bu pahalılık geliyor.» Heyhat, birisi «Sütun» diyor, birisi «fırça» diyor ortadaki fili gören yok.

Muhterem arkadaşlarım, ya bu kapitalist sistemin, ya bu sağlam olmayan paranın, ya bu kredinin, ya bu faizin bütün bu felaketlerde hiçbir payı yok mu? Ondan dolayı şimdi fiyatları işçi tayin etsin demekle neyi düzelteceksin sen? Bu geminin mekanizması bozuk çarklardandır. Hiç bir şeyi düzeltemezsin.

Bu sebepten dolayıdır ki, asıl makinaları düzeltmek lazım, asıl bu yanlış işleyen sistemi düzeltmek lazım. Yoksa, kapitalist bir sisteme sınırsız sarıl, «fiyatı işçi tayin edecek» de, büsbütün herşeyi çorbaya çevir.

Muhterem arkadaşlarım, bakınız bu planda, aslında bu edebiyatla ne yapılmak isteniyor, size bir gerçeği de duyurayım. Hiçbir köyünün, işçinin, memurun, esnafın bu yaldızlı sözlerle inanmayacağını biliyorum, ancak görevimdir, bir gerçeği açıklamak istiyorum: bu strateji ve Plan, dinamik, gittikçe hızlanan ve sıhhat kazanan bir ekonomik kalkınmayı değil, üretken kaynakları kısa vadede peşkeş çekerek haksız bir vasatta, geniş bir taban oluşturmayı istihdaf etmektedir.

Plan, bu sebepten dolayıdır ki, Türkiye'nin beklediği gelişmeyi yapacak bir plan değildir.

Muhterem arkadaşlarım, işte şimdi bütün bu gerçeklere işaret ettikten sonra konuşmamı toplayıp kapatıyorum.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; önümüze Plan diye konulan bu belge, manevi kalkınmayı, maarifin millileştirilmesi, TRT'nin millileştirilmesi gibi ana millî meseleleri ortadan kaldırıp, kupkuru bir materyalizm ile Türkiye'yi bugünkü anarşi ve huzursuzluklardan daha büyük felaketlere sürükleyeceği için, ağır sanayi hamlelerini durdurup, Türkiye'yi montaj, sömürü ve sömürge tipi bir ülke haline dönüştüreceği için, ihracaat seferberliği yerine Türkiye'yi ağır şartlı dış kredilere esir edeceği için, sıhhatli ekonomiye geçeceği yerde Türkiye'ye kapitalizmin zulmünü artırıcı, buna mukabil, müesseseleriyle Tür-

kiye'yi sosyalist ve komünizme götüreceği için, köy-füye, işçiye, memura, esnafa, emekliye, dar gelirliye daha az refah getireceği, onları sıkıntıya ve bunalıya sokacağı için ve nihayet Türkiye'mizin tarihinin bu kadar önemli bir noktasında yeniden büyük Türkiye'ye gitmeyi sağlayacak bir adım olacak yerde, bu adımı engelleyecek bir mahiyet taşıdığı için, Milli Selâmet Partisi Grubu olarak ne bu Planı tasvip etmemiz, ne de bu belgenin, herhangi bir şekilde Plan olmasına uzaktan yakından yardımcı olmamız söz konusu değildir.

Tek ümidimiz bu Hükümeti demokratik yoldan devirip bu sakim solcu görüş yerine, milli görüşü hakim kılarak başlattığımız hamleleri yeniden ele alıp, bunları en kısa zamanda hedeflerine ulaştırmak için geceli gündüzlü çalışmaktır.

Cenabı Haktan aziz milletimize saadet ve selâmetler vermesini diler, Yüce Meclisimize ve onun kıymetli üyelerine Milli Selâmet Partimiz adına selamlarımızı ve saygılarımızı sunarım. (MSP ve AP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan. Efendim söz sırası Milliyetçi Hareket Partisi grubu adına Sayın Alparslan Türkeş'de. Buyurunuz Sayın Türkeş. (MHP sıralarından alkışlar)

Efendim Milli Selâmet Partisi 4 saat konuştu.

MHP GRUPO ADINA ALPARSLAN TÜRKES (Adana) — Sayın milletvekilleri; Dördüncü Beş Yıllık Plan üzerinde Milliyetçi Hareket Partisi Grubunun görüşlerini sunmak için huzurunuzdayım.

Milliyetçi Hareket Partisinin Plan üzerindeki görüşlerinin anahatlarını huzurunuzda bugün ben sunacağım. Ayrıca teferrüatlı incelemelerini, değerli arkadaşlarım daha sonraki Parti Grupumuza ayrılan saatte sunacaklardır. Ben sadece anakonular, anahatlar üzerinde görüşlerimizi belirteceğim.

4 ncü 5 Yıllık Plan çalışması çok uzun sürdü ve bir yıl gecikti. Parti gruplarına da bu Planı incelemeye yetecek zaman bırakmadan sunuldu. Müzakerelerin başlamasından 24 saat önce Plan elimize geçebildi.

Plan hazırlanırken 1 nci strateji hazırlanmış beğenilmemiş, 2 nci strateji hazırlanmış beğenilmemiş, 3 ncü strateji o şekilde hazırlanmış ki, Planda her tarafa mavi boncuk dağıtmayı esas almış, bir siklet merkezi meydana getirmemiş.

Plan 1978 fiyatlarını esas almış. 1978'in fiyat endeksleri henüz belli olmadan, evvelce 1976'nın fiyatını esas alan plandaki durumu değiştirip 1978 fiyatlarını

almak tabii ki birçok gerçeklerin ortaya konmasını güçleştirmiştir. Plan enflasyon nispetini % 40 kabul etmiş; halbuki son Devlet İstatistik yayınlarında bu nispet daha yüksek olarak tespit edilmiş bulunmaktadır.

Planda bütün hesaplar % 35,1 oranında marjinal tasarruf esasına dayandırılmıştır. Bundan önceki 1 nci, 2 nci, 3 ncü Beş Yıllık Planlarda bu tasarruf ortalama % 15'tir. % 35 bir tasarrufun gerçekleşmesi mümkün görülmemektedir.

Plan % 8 bir kalkınma hızını genel olarak hedef almış; fakat memleketin içinde bulunduğu gerçekler ve dış finansman ihtiyaçları dolayısıyla, bu nispetin de gerçekçi bir nispet olamayacağı tahmin edilmektedir.

Planda üretimi artıracak şekilde kaynak tahsisi yerine, daha ziyade toplumun yapı değişikliğini sağlayacak ve masrafı artıracak tertiplere yönelinmiştir. Plan, hizmetler sektörünün artırılması yoluna gitmiştir. Eski planın aksine olarak gerek tarım gerek sanayi sektöründe nispetler azaltılarak hizmetler sektörü yükseltilmiştir. Bu ise, üretimi artırmak yerine kaynak eritmeye yönelik bir politikadır ve daha ziyade bunun amacı, politiktir. KİP, KÜP gibi projeleri dahi henüz belirlenmemiş birtakım politik faaliyetlere yöneleceğinin işaretidir. Kamu yatırım oranıyla özel sektör arasındaki oran da değiştirilmiş, özel sektör % 43'e düşürülmüş, kamu sektörü % 57'ye çıkarılmıştır, ki bu bundan önceki planlarda gerçekleştirilmiş olan yarı yarıya nispetten ilk defa bir ayrılışı ifade etmektedir. Üçüncü Beş Yıllık Plan bir perspektife göre hazırlanmış plandı; Dördüncü Beş Yıllık Planda böyle bir perspektif görülmemektedir ve Üçüncü Beş Yıllık Planın 1990'ları hedef alan perspektifinden bahsedilmemiştir.

Planda sosyal güvenlik meselesine gerekli önem verilmemiştir. Bugün Türkiye'deki nüfusumuzun ancak % 20'si sosyal güvenliğe sahip bulunmaktadır. Vatandaşlarımızın % 80'i sosyal güvenlikten yoksun bulunmaktadırlar. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında vatandaşlarımızın sosyal güvenliğe kavuşturulması hedefi görülmemektedir. Hiç değilse halen % 20'si sosyal güvenliğe kavuşmuş olan halkımızın, biraz daha sosyal güvenliğini artıracak hedefler konulmalıydı. Bu % 20 nispeti % 30'a, % 40'a çıkarılması düşünülmeliydi.

Memleket büyük bir enflasyonla karşı karşıyadır. Pahalılık memurları, işçileri, dar gelirlileri çok büyük sıkıntılara sokmuştur. Planda dar gelirli için, bun-

EK-9 Oğuzhan Asiltürk'ün 24.11.1978 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda manevi kalkınma ile ilgili yaptığı tam konuşma metni (TBMM Tutanak Dergisi (7) 24.11.1978, s.371-379).

M. Meclisi B : 10 24 . 11 . 1978 O : 1

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14.00

BAŞKAN : Başkanvekili Mustafa Görentaş

DİVAN ÜYELERİ : İsmail Hakkı Öztoran (Adana), Halil Karaath (Bursa)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 10 ncü Birleşimini açıyorum.

III. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Dördüncü Beş Yıllık (1979 - 1983) Kalkınma Planının, (16 . 10 . 1962 tarih ve 77 sayılı Yasanın ikinci maddesinin (6/d) bendi uyarınca Hükümete geri verilen Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının 1978 - 1982) sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen değiştirgelere dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Plan Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 3/442; Cumhuriyet Senatosu : 3/1544) (M. Meclisi S. Sayısı : 254; C. Senatosu S. Sayısı : 824) (1)*

BAŞKAN — Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı üzerindeki görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Komisyon?.. Burada.

Hükümet?.. Burada.

Geçen birleşimlerde Plan üzerinde grup sözcüleri ve 2 sayın üye kişisel konuşmuşlardır ve Hükümet söz istemiştir.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI HİKMET ÇETİN (İstanbul) — Sayın Başkan, sonra konuşmak istiyoruz.

BAŞKAN — Hükümet sonra konuşacaklar.

Plan üzerindeki görüşmelerin 1 nci turu tamamlanmıştır.

Şimdi 2 nci tur konuşmalara başlıyoruz.

Bu turda grupların konuşma sıraları şöyledir:

1. Milli Selâmet Partisi,
2. Milliyetçi Hareket Partisi,
3. Cumhuriyet Halk Partisi,
4. Adalet Partisi.

Milli Selâmet Partisi Grubu adına Sayın Oğuzhan Asiltürk, buyurun efendim.

(1) 254 S. Sayılı basmayazı 22 . 11 . 1978 tarihli 8 nci Birleşim tutanağına eklidir.

MSP GRUPU ADINA OĞUZHAN ASILTÜRK (Ankara) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım; Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının 2 nci tur görüşmelerinde Milli Selâmet Partisi adına görüşlerimizi arz etmek üzere huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum. Konuşmalarına başlarken, Yüce Meclisin değerli üyelerini saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, birinci tur görüşmelerinde partilerin genel başkanları, parti görüşleri açısından Planı, genel manada, değerlendirdiler. Bu tür görüşmelerde, Milli Selâmet Partisi olarak, içerisinde bulunduğumuz şartların gerek anarşik hadiseler bakımından, gerek cemiyeti aynı ölçüde rahatsız eden kıtlık, yokluk, pahalılık açısından ve diğer konular açısından ayrı ayrı değerlendirilmelerine geçmeyi uygun gördüğümüzden, muhtelif arkadaşlarımız bu hususlarda parti görüşlerini Yüce Meclise arz edecekler.

Bendeniz, bu Planın hazırlandığı 1978 yılı içerisinde en önemli hadise olarak kabul ettiğimiz anarşi ile mücadele açısından sizlere görüşlerimizi arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu dönemin Türkiye'nin en buhranlı dönemi olduğuna dair değerlendirmeler, gerek Sayın Hükümet Başkanı tarafından, gerek iç güvenlikle doğrudan doğruya sorumlu olan Sayın İçişleri Bakanı tarafından müteaddit defalar ifade edilmiştir.

Bu Plan öyle bir dönemde hazırlanmaktadır ki, ülkemiz boydan boya hepimizin şikâyet ettiği bir anarşi dalgasıyla kaplanmıştır.

Bu hususta iki türlü çözüm düşünülebilir: Bunlardan bir tanesi, günlük acil tedbirler olarak alınması gereken, kısa vadeli tedbirler olarak alınması gereken tedbirler; diğeri hakikaten planla ilgili, plan döneminde uzun vadeli olarak alınması gereken tedbirlerdir.

Bu 2 hususta Planın neler getirdiğine göz attığımız zaman, bunların başlı başına belli konular içerisinde incelenmiş, tedbirlerinin alınmış olduğunu kabul etmek durumunda kalıyoruz. Böyle olunca da Plana baktığımız zaman incelememiz gereken konular, milli eğitim, kültür, adalet hizmetleri gibi hakikaten sürekli olan, plan döneminde alınması ve tatbik edilmesi gereken tedbirler olarak birinci planda önümüze çıkıyor. İkinci olarak da yine günlük tedbirler olarak zikredebileceğimiz iç güvenlik hizmetleriyle, adalet hizmetleri içerisinde bunu bulmamız gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım, bu açılardan Plana baktığımız zaman, milli eğitim ve kültür hizmetlerinde Planda anarşiyle nasıl mücadele edildiğini aradığımız zaman, ben üzülerek ifade ediyorum ki, böyle bir şeye rastlamak mümkün değildir. Yani bu Plan ülkede hiçbir şey yokmuş gibi, âdeta güllük gülistanlıkmiş gibi başka problemler varmış, anarşi problemi yokmuş gibi hazırlanmış bir plandır. Bu bakımdan fevkalade hatalı olarak meseleye girilmiştir.

Bildiğiniz gibi anarşi 1968'lerde bütün dünyada bir kasırga gibi başlamış, 10 sene geçmiş olmasına rağmen memleketimizde hâlâ devam etmekte olan bir konudur. Öyleyse anarşiye şu anda var da geçici olarak mevcut da, birkaç hafta sonra bitecek gibi bakmak mümkün değildir. Bu Hükümetin sorumlu kişileri zaman zaman böyle bakmak hatasına düşmüşlerdir. Anarşiyi birkaç ay içerisinde halledeceklerini zannetmişler, böyle ifadeler kullanmışlar, sonunun geldiğini ifade etmişler, kökünün kazındığını ifade etmişlerdir; ama görülmüştür ki, anarşi bütün bu ifadelerden sonra bir kat daha artmıştır. Öyle ise mantıklı bir şekilde anarşiye yaklaşmamız gerekir.

Değerli arkadaşlarım, 2 tedbiri de bir arada almaya mecburuz. Bunlardan bir tanesi günlük tedbirlerdir. Bu günlük tedbirler içerisinde emniyet ve asayiş kuvvetlerinin sevk ve idaresinden tutunuz da, tam günlük olmasa da kısa tedbirler olarak zikredebileceğimiz birtakım mevzuat değişikliklerine kadar çeşitli şeyleri bu arada zikretmek mümkündür. Bir diğeri, uzun vadeli tedbirlerdir. «Acaba anarşi niye çıkıyor?» diye ben, bu Hükümetin yetkili şahıslarının, yetkili noktalarda vazife gören şahıslarının konuya eğilerek incelemeler yapmadığını kabul edemem. Ancak doğru teşhislere ulaşılmış olsaydı, eğer bu doğru teşhislerden sonra çözüm getirilmiş olsaydı bu uzun süreli tedbirlerin şu planda görülmesi gerekirdi.

Bakınız milli eğitimde, bu mevzuyla ilgili olarak milli eğitimin temel hedefi bir cümleyle Planın, Hükümetin hazırladığı 2 ciltlik Planın 260 nci sayfasında,

451 nci paragrafında şu şekilde ifade edilmektedir:

«Türkiye'deki ekonomik gelişme ve bunun oluşturduğu toplumsal yapı temel bir dış etken olarak eğitim sistemini geniş ölçüde biçimlendirmekte ve yönlendirmektedir.»

Eğitim sistemini biçimlendiren ve yönlendiren neymiş? Türkiye'deki ekonomik gelişme ve bunun oluşturduğu toplumsal yapı. Ekonomik gelişme ve ekonomik gelişmenin oluşturduğu toplumsal yapı temel bir dış etken olarak eğitim sistemini geniş ölçüde biçimlendiriyormuş, yönlendiriyormuş.

«Eğitim sistemi de gerek sosyal adaletin sağlanmasında, gerek kalkınmanın gerektirdiği nitelikte ve nicelikte insan gücü yetiştirmede bir araç olarak yetersiz kalmıştır» deniliyor.

Demek ki, eğitimden bu Hükümetin, bu zihniyetin beklendiği temel hedef, bu yetersiz kalma halini telafi edecek temel hedef neymiş?

«Sosyal adaletin sağlanmasında, gerek kalkınmanın gerektirdiği nitelikte ve nicelikte insan gücü yetiştirmenin bu milli eğitimle sağlanması.»

Bunda yetersiz kalmış. Peki, şimdi bir soruyorum: Milli eğitim bu hedefleri gerçekleştirse, kalkınmanın gerektirdiği nitelikte, yani milletin zenginleşmesi için gereken nitelikte ve nicelikte insan gücü yetiştirse, bu anarşiye çare olacak mıdır? Bunu söyleyecek bir tane mantıklı insanın bulunabileceğini sanmıyorum.

Bizim üzerinde ehemmiyetle durmamız gereken bir başka konumuz vardır ki, buna âdeta hiç yokmuş gibi milli eğitimde değinmemişiz bile. Çok zengin olduğunuzu düşünelim. Bu nitelikte ve nicelikte insan yetiştirdiğimizi düşünelim - hatta bunun yetiştirilmesi de zengin olmayı sağlamaz - bu hususta çalışıldığını ve böyle insan yetiştirildiğini düşünelim. Sokakta birbirini hiç tanımayan insanların bir durakta ismini dahi bilmedikleri kişilere otomatik silahla ateş ederek onların öldürülmesine, bu nitelikte, bu nicelikteki insan yetiştirmek mani olacak mıdır? Milli eğitimin başka bir hedefinin olması lazımdır.

Bu hazırlanan Planda; âdeta Türkiye'de anarşi diye hiçbir şey yokmuş, bu kadar milleti kasıpkavuran şey hiç mevcut değilmiş gibi meselelere yaklaşılmaktadır.

Biz 1973 yılında bu Meclislerde dile getirdik ve dedik ki, anarşinin günlük mevzuatın dışında, cezaların dışında alınması gereken tedbirleri vardır. Bu tedbirlerin başında milli eğitimin millileştirilmesi gelir.

Bunu ifade ettiğimiz zaman, değerli arkadaşlarımızın arasından bazı kimseleri «İyi ama bu uzun vadeli tedbirlerdir. Bu uzun vadeli tedbirlerin alınmasına ağırlık vererek zaman kaybedemeyiz. Günlük aktif tedbirler almamız gerekli» dediler ve bu görüşümüzü tenkit ettiler.

1973 senesinden şu anda geldiğimiz 1978 senesine kadar 5 sene geçmiş bulunuyor. Eğer o gün söylediğimiz bu önemli hakikate Yüce Meclisin bazı üyeleri böyle karşı çıkmak yerine sahip çıkmış olsalardı; o gün ortaokulu bitiren evlatlarımız, bugün üniversitenin 2 nci sınıfında olacaktı ve 2 sene sonra üniversitenin tamamını, 3 sene sonra beş yıllık üniversitelerin tamamını böyle yetiştirdiğimiz evlatlarımız işgal etmiş durumda olacaktı. O zaman elinde bombanın, dinamitin parçasıyla karşımıza gelen yavrumuz; şimdi sınıf geçmediği için, vize alamadığı için tabanca, bıçak çekerek hocasından vize almak için bu yolu tercih eden evladımız, ahlaki ve manevi değerlere bağlı olarak yetişmiş olacaktı.

Demek ki «Başlangıç, bitirmenin yarısıdır» denilen sözün büyük bir ehemmiyeti vardır. O zaman sahip çıkılmadığı için 5 yıl kaybedilmiştir. Bugün sahip çıkılmazsa bir başka 5 yılın kaybedilmesi işten bile olmayacaktır. Meselelere birtakım indi mütalaalar veya dar parti görüşlerinin dışına çıkarak bakmak mecburiyetimiz vardır. Bu vatan hepimizindir. Bu vatana elbirliğiyle sahip çıkmak mecburiyetimiz vardır; ama bunu nutuk atarak yapmanın bir manası olmaz ki.

Planları hazırlarken, şöyle, şöyle yapmak istiyoruz dersek bu bizi hedefe götürmez ki. O istediğiniz şey var ya, iç barış olsun istiyoruz değil mi? Bunu istemeyen kimse yok. İç huzur olsun istiyoruz değil mi? Bunu istemeyen kimse yok; ama ona gidişin yollarını daha teşhis edememiş isek, ona gidişin yollarını yanlış teşhis etmiş, tedavileri yanlış koymuşsak nasıl iç huzur, iç barış olacak? Biz daha evlatlarımızı ilkokuldan başlayarak üniversitelerimizde, sonuna kadar, niçin birbirinin kardeşi olması lazım geldiğine inan-dırarak bir müfredat takip etmiyoruz? Nasıl olacak da bunlar birbirinin kardeşi olacak? Bizim boş bıraktığımız gönüllerine, kalplerine, başkaları birtakım ideolojik zehirler akıtıyorlar. Biz, bunun tedbirini almıyoruz, almayı da düşünmüyoruz. Plan yapıyoruz, tamamen materyalist açıdan; ondan sonra buraya gelip bir nevi kendi kendimize «Bu işler niçin oluyor?» diye ağlıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, ne olabilir? Biz, bir evladımızı yetiştirirken, kimsenin görmediği yerde dahi suç işlememesi gerektiğini milli eğitimimizde telkin et-

mezsek, neyi telkin edeceğiz? O insan, diğerini, aynı sınıfta okuduğunu, aynı milletin evladı olarak beraber liseyi, üniversiteyi bitireceği kardeşini, hakikaten kardeş gibi bilecek, düşman gibi bilmeyecek. Efendim, buna gerek yok, hepsi birbirinin kardeşidir diyebilir misiniz? Türkiye'nin hali şimdi böyle mi?

İki ayrı grup halinde, birbirine karşı, yabancı ülkelerin fertlerinde olmayacak ölçüde düşmanlığının sergilendiği bir ortamda plan yapacaksınız, buna dair hiçbir şey getirmeyeceksiniz.

Değerli arkadaşlarım, bu fevkalade yanlış bir yoldur, fevkalada hatalı bir yoldur. Biz, aynı tarihin, aynı milletin evlatlarıyız. Şu anda 45 milyona yaklaşan nüfusumuzla birbirimizin kardeşi olduğunun şuuruna bir tek şekilde varabiliriz; Bin yıl olduğu gibi, ahlaki ve manevi değerlerimize sahip çıkarak varırız, zengin olarak buna varamayız. Bakınız, plan konuşmaları sırasında çok güzel misaller verildi.

Bugün dünyanın fert başına milli geliri en fazla olan ülkesi Amerika, yani en zengin ülkesi Amerika. New York'ta bir elektrik kesilmesi oldu, soyulmadık dükkân kalmadı. İşte en zengin ülke, fert başına milli gelirini en fazla artırmış ülkelerden bir tanesi; ama suç işlediği takdirde yanına kalacak ortam doğduğunda insanın hali bu. Bütün mücevhercileri soydular. Nasıl olacak da, kimsenin görmediği, polisin, jandarmasının elinin uzanmadığı anda ve noktada dahi insanımız bu suçu işlemekten bizzat kendi kendini koruyacak? Bu, materyalizmle olmaz arkadaşlar. Bu, gönüllüze birtakım yasakları yerleştirmekle olur. Bu da milli eğitimde yapılır. Milli eğitimde bunu yok farz ederseniz o zaman ne olur bilir misiniz? Yetiştirdiğimiz evladımıza fizik öğretiriz, kimya öğretiriz, matematik öğretiriz; akıllı, zeki, mantıklı, ciddi plan yapan insan yetiştiririz. Ama bu insan, şu bankanın kasasındaki bir milyon lirayı kimseye göstermeden cebine indirmeyi akıllılık sayar. Böyle olursa herkesin başına bir polis dikemezsiniz, herkesin başına bir jandarma dikemezsiniz. Eğer bunu yapsanız, o polisin, jandarmanın başına kimi dikeceksiniz? O da bu milletin ferdi olarak yetişmiş..

Öyleyse geliniz, bu değerlere elbirliği ile sahip olalım. Bu değerlere elbirliği ile sahip olunduğu takdirde, söz olarak buna «Elbette», denildiği takdirde huzuru-nuza bu plan gelmez, Yüce Meclisin huzuruna bu Plan gelmez. Daha başka ilavelerle hazırlanmış olan planın manevi kalkınma bölümünü çıkararak bu gelmez. Böyle geldiği takdirde ne olur? Şu olur; Biz bu bozuk

milli eğitimin devam etmesini istiyoruz; evlatlarımızı birtakım teneke mefhumları öğreteceğiz, ondan sonra hiçbir manevi değeri telkin etmeyeceğiz; onların kalbine şimdiye kadar olduğu gibi, çeşitli yönlerden gelen yabancı telkinler dolacak. Ondan sonra, daha üniversitenin içerisinde aynı laboratuvarı, aynı anfiye birbirlerini gırtlaklayacaklar. O, sokaklarınıza taşıyacak, anarşi ülkeyi saracak; biz de bunun karşısında, «Plan yapıyoruz da bunu önüyoruz» diyebileceğiz. Bu, mümkün değildir.

Değerli arkadaşlarım, bu plan, manevi kalkınmayı bir tarafa bırakarak maddi kalkınmayı hedef aldığını kabul ettiğimiz takdirde dahi, bu maddi kalkınmayı da gerçekleştiremez. Niçin gerçekleştiremez?

Bakınız, birçok arkadaşlarımız da müşahade etmişlerdir; Batı'nın birçok yerlerinde, birçok fabrikalarda çalışma şartlarını disipline almak için alınan tedbirleri yerlerinde görmüşlerdir. Bir vesileyle bir materyalist düşüncenin hâkim olduğu ülkedeki fabrikada bir çalışma disiplinin nasıl sağlandığını sizlere arz edeyim: Tezgâhın başına bir insan konuyor, bu insan çalışmadığı zaman, zamanını boş geçirdiği takdirde, devlete ve millete tabii zararlı olacağı kabul edildiği için, bunu kontrol etmek üzere bir insan da onun başına kontrol olarak konuyor; ama kontrol olarak konulan o insan da diğeri gibi bir kimse olduğundan onu da kontrol etmek ihtiyacı doğuyor. Böylelikle kontrolün da üzerine bir kontrolün kontrolü konuluyor.

Bugün sosyalist ülkelerde, «Biz daha hızlı kalkınacağız; ama milli gelirimizin meydana getirdiği devlet bütçesi kontrollerin kontrolüne gitmese» tabiri bir darbimesel, bir atasözü haline gelmiştir. Biz bir insanı bir yere koyduğumuz zaman onun başına bir kontrol koyacağımıza, o kontrolün da başına kontrolün kontrolünü koyacağımıza, gönlümüze bir kontrol koysak, 3 misli hızla maddi kalkınmayı da yapmış olmaz mıyız? Maddi kalkınmayı da istiyorsanız bunun yolu yine manevi kalkınmadan geçer. İnsanımızı belirli ölçülere ulaştırmak, onun ahlaki ve manevi değerlere sahip olarak yetişmesini sağlamaktan geçer. Bu da bu Planda olsa olsa, - ben bir normal arayışla aradım - milli eğitimde herhalde olur dedim, orada bulamadım; kültür bölümünde aradım orada da bulamadım. Peki nerede olabilir acaba? Milli güvenlik konularıyla ilgili yerlerde?.. Orada uzun vadeli birtakım tedbirler bu manada getirilemez; ama, acaba oralarda bazı atıflar var mıdır diye iç güvenlikle ilgili hususlarda bunu aradım, değerli arkadaşlarım

burada da bulmak mümkün değil. Bir durum tespiti var, arkasından hedefler diyor, arkasından ilke ve politikalar diyor. İç güvenlik hizmetlerinde hedef ne imiş? Anarşi sanki hiç yok!..

Diyor ki: «12,9 milyar Türk Lirası dolayında yatırım yaparsak iç güvenlik hedefimiz gerçekleşir.» Yani, bunu burada söyleyebilmek bir yana, ciddi ve samimi olarak ifade ediyorum, insanın burada okurken bile hakikaten hicap duymasına sebep oluyor.

Arkadaşlar, iç güvenlik meseleleri için 896 ncı sayfada bir tek paragraf, 1715 nci paragrafta; «Hedef: 12,9 milyar Lira yatırım yapmak» denilmiş. Bununla bu Meclisin huzuruna çıkılmaz. Yani, 12,9 milyon Lira ile yatırım yaparak; hakikaten ihtiyaç olan birtakım sosyal meskenler, lojmanlar diğer yatırımlar; araç, gereç yatırımları yaparak iç güvenliği sağlayacaksınız, öyle mi? Bu mümkün değildir arkadaşlar.

Zaman zaman Sayın Başbakan ve diğer yetkililerin de şikâyet ettikleri gibi, poliste birtakım çatışmaların olduğunun ifadesine kadar şikâyetler oldu. Siz ona yatırım yapacaksınız, bu şikâyetler kendiliğinden ortadan kalkacak, öyle mi? Bütün bunlar, belirli manevi eğitime dayalı olan birtakım çalışmaları gerektirir. Hedef iç güvenlikle 12,9 milyar Lirası yatırım olacaktır..

İlkeler ne imiş?

«İlkeler ve politikalar :

Emniyet örgütü, kendi alanındaki çağdaş düşünce ve uygulamaların ışığında yeniden düzenlenecek ve bunu sağlayacak yasal düzenlemelerin hızlı bir biçimde yasama organına sunulması sağlanacaktır.»

Burada bazı şeyleri açıklıkla ortaya koymaya mecburuz ki, bundan sonra da tekrar edilmesin. Geçen dönemde Meclislere sevk edilmiş ve İçişleri Komisyonu Başkanı, muhterem Cumhuriyet Halk Partili bir arkadaşımız olduğu için EM-REMO Planı denen emniyetin modernizasyon ve reorganizasyon planı 3 yıl içerisinde buraya indirilip de görüşülmemiştir. Şimdi siz bunu getireceğiz diyorsunuz. Bu memleketin hakikaten buna ihtiyacı var. Sizin için şu anda bunu yapmak mecburiyetiniz var. Ancak, tabii bu noksanlara, anarşinin bu kadar alev almasına sebep olan şeyler nedir diye dönüp arkamıza baktığımız zaman, bütün bu yasal düzenlemeler diye şu anda göstereceğinizi söylediğiniz şeyleri geçen dönemde engellediğinize, bizzat engellediğinize de burada işaret etmeden geçemiyorum. Bunlara elbirliğiyle sahip çıksaydık şimdi sizin şikâyet ettiğiniz birçok hususlar da halledilmiş olacaktı.

M. Meclisi ... B : 10

24 . 11 . 1978 ... O : 1

Bir arkadaşım, Cumhuriyet Halk Partili, espritüel bir arkadaşım, «niçin böyle oluyor?» diye sorduğum suale şöyle cevap verdi; «Mecellede bir kaide var» dedi, bunu söyleyen Cumhuriyet Halk Partili bir arkadaşımız. «Zaman değişince ahkâm tebeddül eder» dedi. E, böyle bir noktaya gitmek mümkün değildir. Memleketin meselelerine iktidarda olsun muhalefette olsun elbirliğiyle sahip çıkmak mecburiyeti vardır. Yani ben muhalefete geldiğim zaman her türlü engeli yapayım da hiçbir şey olmasın... Bu muvaffakiyetsizlik belki iktidarın muvaffakiyetsizliği olarak gösterilebilir; ama bundan memleket zarar duyar. Bunu bildiğimiz için, memleket menfaatine olan hususlarda, size her zaman ifade ettiğimiz gibi, bu Mecliste bu memleketin menfaatine olan getirilecek kanun tasarı ve hatta tekliflerinde kendi milli görüşümüz paralelinde yardımcı olacağımızı ifade etmişizdir. Engellemeyle bir yere gidemeyiz. Şimdi bunu Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak hakikaten yeterince anlayıp değerlendirdiniz mi? Samimi olarak ifade edeyim ki, bunda tereddüdüm var. Yarın çeşitli şekillerde bu Hükümet bozulur da muhalefete giderseniz, hakikaten bu Hükümetin bir ortağı olarak bakış açınıza devam edecek misiniz, etmeyecek misiniz? Samimi olarak size ifade ediyorum ki, tereddüdüm var, tereddüt ediyorum. Çünkü...

ADNAN KESKİN (Denizli) — İnsaf edin, insaf.

OĞUZHAN ASILTÜRK (Devamla) — Buna insaf edip etmemem benim elimde değil ki, senelerin muhalefetine bunun tersini yapan bir iktidar, birkaç aylık dönemde söylediğiyle hakikaten kendini tebrie edemez. İnşallah öyle olmuştur, temenni ederim. Aksini temenni etmem. Böyle olmasını temenni ederim. Ancak tereddütümü de ifade ediyorum. İnşallah bundan sonra memleket meselelerine elbirliğiyle sahip çıkılacak noktalara gelir.

Bu ilkelere ve politikalarda, çağdaş düşünce ve uygulamanın ışığı altında emniyetin yeniden düzenleneceği yazılıyor. Nedir bu çağdaş düşünce ve uygulamanın ışığı? Zannediyorum, bazı Batı ülkelerinde bu hususta geliştirilmiş metotlar vardır. Bu hususta gerek elektronik cihazlardan istifade etmek imkânı vardır, gerek personeli anarşistin karşısına, onun haiz olduğu silah ve yetenekle çıkarma imkânı ve bu eğitimi yapma vardır. E, bu yetmez. Bu sadece işin maddi tarafıdır.

Zamanında sizin çok şikâyet ettiğiniz bir husus vardır. Ne demistik hükümet programlarında hep hükümetler olarak, «Polisimizin devletin şefkatli bir baba

olduğunu gösterecek tarzda vatandaşa yaklaşması gerekir.» Şimdi bir seneye yakın iktidardasınız, bizzat kendiniz iktidar mefhumuyla kabili telif olmayacak ölçüde şikâyetlerde bulunuyorsunuz. Bazı şeylerden şikâyet ediyorsunuz ki, o şikâyet ettiğiniz şeyler, aslında yanlış materyalist açıdan meselelere siz yaklaşmasanız, birtakım manevi değerlerin mevcudiyetini bilerek bunları cemiyetin muhtelif kesimlerine vermeye gayret ederek yaklaşsanız, bunlarda muvaffakiyet sağlayabilirsiniz. Ama böyle düşünülmediği, bu Plan önümüze böyle gelmediği, Hükümet tatbikatı da böyle olmadığı için birçok meselelerde kendiniz iktidar mefhumuyla kabili telif olmayacak şekilde şikâyetçi oluyorsunuz. Bütün bunların çözüm yolu vardır arkadaşlarım. Hiçbir mesele çözümsüz değildir. Mesele teşhisleri isabetli yapabilmektedir. Mesele isabetli teşhisten sonra, hakikaten onların, derdin devasının ne olduğunu iyice tespit ettikten sonra, onları akıllı, mantıklı bir şekilde uygulamaya koyabilmektir.

Değerli arkadaşlarım, biz inanıyoruz ki, manevi kalkınma olmadan bir memleketin huzur bulması, selâmet bulması, saadet bulması mümkün değildir. Hatta, hürriyetler bile manevi kalkınma olmadan tahdit edilmek mecburiyetinde kalır.

Demokrasinin temelinde yatan, insana verilen hürriyetleri, onun suiistimal etmemesi, başkasının zararına kullanmamasını kabulüdür. Demokrasinin temelinde bu yatar.

Peki siz, hürriyetleri başkasının zararına kullanacak ölçüde insanlar yetiştirdikten, buna göz yumduktan sonra nasıl olacak da, bu demokrasiyi yaşatabileceksiniz, bu hürriyetleri nasıl muhafaza edebileceksiniz?

İşte bu manevi değerlerin inkâr edildiği ülkelerde kopkoyu bir zulüm tatbikatı vardır. Diktatörlükten başka kitleleri idare etme imkânı kalmaz. Niye kalmaz? Hürriyeti verdiğin takdirde, o hürriyeti başkasının zararına, toplumun zararına kullanan insanlar yetiştirmişsiniz, insanı yetiştirmemişsiniz. Öyle ise hürriyetleri kısmak mecburiyeti var Siz vaktiyle programınızda onu ifade etmez oldunuz, «Sınırsız hürriyet» dediniz.

Değerli arkadaşlarım, samimi olarak burada ifade edeyim ki, sizin «Sınırsız hürriyet» diye ifade ettiğiniz şeyin tatbikatı bir tek şekilde mümkündür: İnsan, ahlaki ve manevi değerlere bağlı; bu dünyada yaptığı işin hesabını vermekten kurtulsa bile, ahirette bunun hesabını vereceğine inanmış insan olarak yeti-

tirmezseniz, katiben bunun tatbikatı mümkün değildir.

E, siz bir şey istiyorsunuz, ona gidecek yolu bilmiyorsunuz, yahut da ona gidecek yolu da kabul etmiyorsunuz. E, bu ikisi bir arada olmaz.

Ya bu değerle insanı yetiştireceksiniz, ona sınırsız hürriyet verseniz de, karıncanın kanadını incitmez, veyahut da ona sınırsız hürriyeti veremezsiniz. Çünkü yetiştirdiğiniz insan, evvelâ, nasıl edeyim de, nasıl planlıyayım da şu bankanın kasasındaki 1 milyon lirayı veya şu, 20-30 milyon lirayı götüren treni soyayım da cebime indireyim diye düşünüyor. Bu ikisi bir arada olmaz, iyice tespit etmemiz lazım. Ya bu insanı yetiştireceğiz, hürriyetleri artıracacağız ya bu insanı yetiştirmedeğimiz takdirde hürriyetleri kısmak mecburiyeti doğacak.

Niçin şimdi Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanununda değişiklik yaparak polise birtakım ilave salahiyetler vermeye çalışıyorsunuz? Çünkü, görüyorsunuz ki, birtakım hadiseler oluyor, onu insanın kendisine bıraksanız, o insanın kendi fazilet ölçüsüne, ahlak anlayışına bıraksanız, istediğiniz noktayı bırakın onun tam tahribatına uygun olarak çalışıyor. O zaman siz diyorsunuz ki; «Birtakım zor tedbirleri getirelim de bunu önleyelim.» Bu, gide gide polis devleti olmaya gider, bu gide gide belirli bir faşist tatbikata gider, bunun sonu yok çünkü. Biraz daha salahiyet verdiğinizde hadiselerin önlenmediğini görürsünüz, biraz daha salahiyet verdiğinizde sonunda, dediğim gibi devlet polis devleti olur çıkar. O zaman önleyebilir misiniz? O zaman da önleyemezsiniz. Tek çıkar yol vardır, o da: İnsan unsurunu ele almak, insan unsurunu yetiştirmek.

Değerli arkadaşlarım, bazan tarihten misaller veriyoruz; bu misallerin hangi gayeyle verildiğini bilmeyen arkadaşlarımız, sanki bir nevi; «İşte Milli Selâmetçi arkadaşlarımız tarihle, maziyle burada övünüyorlar, halbuki maziyle, tarihle övünmek bir şey kazandırmaz» diye düşünüyorlar. Biz bu misalleri almanın mihenk taşına vuruluşu gibi bir kıyas unsuru olsun diye vermiyoruz.

Mesela; birçok arkadaşlarımızın yakinen bildiği gibi bir İstanbul'un fethinde fevkalade kahramanlık gösteren Ulubatlı Hasan'ı herkes takdir eder de şu Meclisin üyeleri olan 450 tane arkadaşımız istisnasız takdir eder de, (ben buna inanıyorum, inanmak istiyorum hiç değilse) o Ulubatlı Hasan'ı o fedakârlığa, o feragatle memleketi ve milleti için bu ölçüde büyük fedakârlığa zorlayanın, teşvik edenin, hazırlayanın ne olduğunu düşünmek bile istemez.

İşte biz bu misalleri verirken, öyle insanlar mı yetiştirmek istiyoruz, yoksa babasına moruk, anasına kocakarı diyen insanlar mı yetiştirmek istiyoruz; bunun kıyasını gözlerin önüne koyuyoruz. Eğer Ulubatlı Hasanlar yetiştirmek istiyorsak onun yolu var. O, ahlaki ve manevi değerlere bağlı insanlar yetiştirmektedir. O yol odur. E, yok, babasına moruk, anasına kocakarı diyen, «harçlığımı artırmazsan çeneni dağıtırım» diyen evlatlar yetiştirmek istiyorsak, kendisine bir harf öğretilen kırk yıl köle olacak ölçüde saygı duyan evlat yerine, bıçak çekerek, tabanca çekerek vize alıp sınıf geçen evlatlar yetiştirmek istiyorsak, onun da yolu var; materyalizm işte. Her şey maddeden ibaret dediğiniz anda, o madde için insanların birbirini boğazlamasına nasıl mani olunacaktır? İşte çektiğimiz sıkıntı budur, senelerin acı faturası önümüze gelmiştir şimdi. Dönüş var mıdır? Dönüş vardır. Sadece dönüş değil, bunların tedavi edilmesi imkânı da vardır. ama inatla, materyalist görüşte ısrar edersek belalar artar, daha çok acı çekeriz, anaların gözyaşı bu Hükümetin İktidarı döneminde 10 misline ulaştı 100 misline de çıkar. Aşağı yukarı bir yıl içerisinde bine yakın vatanın evladı hayatını kaybetti. İçerisinde, küçük çocuktan tutun, ihtiyarına kadar bu vatanın bine yakın evladı hayatını kaybetti. E, bu böyle devam ederse yarın binler daha fazlalaşır, üçer beşer, onlar binler haline gelebilir. O zaman, Allah göstermesin, âdetâ şimdi eşliğinde bulunduğumuz bir iç harbe bizi sürükler. Bunun faydası yoktur.

Geliniz, elbirliği ile bu milleti millet yapan değerlere dönelim, elbirliği ile bunlara sahip çıkalım, insanımızı insan olarak yetiştirmeye gayret edelim.

Maddi kalkınma diyoruz ve milyarlar yatırıyoruz, fabrikalar kuruyoruz. Milyarlar harcayarak kurduğumuz bu fabrikaların içerisinde çalışan insanlar, hakikaten o gün akşam çoluk çocuğuna temiz rızık götürmek için çalışacağına; ne yapayım ne edeyim de şunun çarkları arasına bir parça demir sıkıştırarak bunu çalıştırmaz hale getireyim derse; materyalist düşüncede sonunda bu oluyor. O stop edince kendisi de çalışmadan para alma imkânına sahip oluyor. Bu birbirini öyle geliştiren bir şey ki, neticede topyekûn karşımıza kendisiyle bütün cemiyetin mücadelesine mecbur kaldığı bir nevi - artık tabirini kullanmak istemiyorum - hasır çıkıyor. Orada, böyle bir insanın yetişmesi yerine, gayet büyük bir gayretle bu memleketin kalkınması için çalışan insan yetiştirmek daha faydalı değil mi? E, bunu o şahsın ücretini artırarak yapabilir misiniz? O şahsın maddi imkânlarını fazla-

laştıracak yapabilir misiniz? Öyle ise yol bellidir; eğer maddi kalkınmayı da istiyorsak bunun yolu ahlâki ve manevi değerlere bağlı insan yetiştirmekten geçer.

Değerli arkadaşlarım, aslında bir propaganda her zaman yapılır: Mevcut nimetlerin eşit olarak bölüş-türülmesi iddiası vardır, solun ortaya koyduğu. Bu mevcut nimetleri eşit olarak bölüş-türecekimizi sol ortaya koyar, ancak çözüm yolunda, bu bölüşme şeklin-de insanların birbirine düşmanlığı önlenemez. Neden önlenemez? Şuraya 10 kişi alın getirin ve 10 kişinin önüne de bir ekmeği koyun. O 10 kişiden sadece biri ekmekten daha fazla parça koparmayı eğer hedef edinmiş ise, size yeminle söylüyorum ki, o 10 kişi 5 dakika sonra birbirinin gırtlığına sarılacaktır. Materyalist düşünce bunu gerektirir. Çünkü ben daha çok almak istiyorum dediğiniz anda sizin bir başkasının hakkına tecavüz etmeniz gerekir.

Niçin şimdi işçi işveren arasında bu düşmanlık bu çekişme sürüp gidiyor? İşveren diyor ki, «şu işçiyi hakkı olanın yarı fiyatına çalıştırayım.» Bu temayül yok mu? Var, herkes de biliyor. İşçi de diyor ki, «ben hiç çalışmadan para kazanayım». Bu mücadele var mı yok mu? Yok diyen bir arkadaşımızın olabileceğini zannetmiyorum.

Bu mücadelede işçi hakkından fazlasını almayı, iş-veren işçinin hakkını vermemeyi düşünürse, burada elbette mücadele vardır, elbette kavga vardır. İşte temel zihniyet materyalist olursa burada kavgaların önlenmesi mümkün değildir. İster sosyalist tatbikat yapın, ister kapitalist tatbikat yapın, ne değişir ki? Hakkı bağı olmadıktan sonra fabrikanın patronu devlet mi olacaktı, fert mi olacaktı ne çıkar? Orada çalışan insanın hakkı teminat altına alınacak mıdır alınmayacak mıdır?

E, bu nasıl olacak? Bu materyalist görüşlerle olacak şey değildir. Bu ne kapitalist görüşle olur, ne sosyalist, solcu görüşle olur. Bu bir tek şekilde mümkündür: Bütün milletimizin, bizim milli görüş diye tarif ettiğimiz, başka türlü de tarif etmek imkânı vardır, bizim parti programı olarak milli görüş diye tarif ettiğimiz, bizi bin yıl insanlığın efendisi yapan ahlaki ve manevi değerlerimize bağlılıkla olur. Başka bir yolu yoktur. Er de olsa geç de olsa bu millet bu noktaya gelmeye, istemese de mecbur kalacaktır.

Değerli arkadaşlarım, anarşiden şikâyet ediyoruz bildiğiniz gibi anarşinin 2 yönü var:

1. Anarşiyi teşvik eden mihraklar var; bunu biliyoruz. İç ve dış mihraklar var. Peki vasatın rolü ne?

Şimdi biz anarşiyle mücadeleyi, sadece birtakım mihraklar var, bunlarla yapalım, bu mihrakları ortadan kaldıralım, anarşiyi halledelim dersek, vasatı ihmal edersek, o zaman bu mücadelemizde başarılı olmamız mümkün değildir. Vasatın düzeltilmesi için, bu tahrike kapılmayan insanların yetiştirilmesi için, önce milli eğitimimizde temel çözümlere gitmek mecburiyetimiz vardır; milli eğitimimizi milli yapmak mecburiyetimiz vardır.

Değerli arkadaşlarım, ahlâk gökten inmez. Allah ve maneviyat gökten zembille inmez. Bunun için gayret gösterilirse bir topluluk bu mevzuada başarıya ulaşır. Eğer bunlar ihmal edilirse, bir topluluğun başarıya ulaşması mümkün değildir.

Şimdi biz milli eğitimin millileştirilmesi diye devamlı dilimizde tüy bitecek kadar bu mevzuu tekrar ediyoruz. Bunun ehemmiyeti o kadar büyüktür ki, bütün meselelerimizin çözümünün buradan geçtiği, üzerinde düşünen arkadaşlarımız tarafından rahatlıkla tespit edilebilir. Bakınız biz milli eğitimimizde ne veriyoruz? Bunu niçin değiştirmemiz lazımdır.

Biz milli eğitimimizde birtakım Batı felsefecilerinin düşünce tarzlarını, muhtelif dersler halinde sosyoloji olarak, psikoloji olarak okutuyoruz, çocuklarımıza öğretiyoruz. Bir Freud'ü, bir Durkheim'i, bir Darwin'i çocuklarımıza öğretiyoruz. Bunların ortaya koyduğu iddiaları da birtakım ilmi gerçekler olarak veriyoruz ve ondan sonra da diyoruz ki, bu çocuklarımız hakikaten cemiyete faydalı birer unsur olsunlar. Tabii bunları hepimizin bildiğini biliyorum. Bir kere daha tespit etmek için ifade ediyorum. Freud geliyor bizim evladımıza ne öğretiyor? 18 yaşında lise son sınıf-daki bir hanım kız evladımıza Freud'un felsefesi olarak öğrettiğimiz şey şu: «Evladım. Freud diye büyük bir alim var. Bu çok akıllı bir adam. Bu birtakım tespitler yapmış, bakın onu size öğreteyim» diye başlıyor hocası öğretmeye. Ne demiş Freud: «İnsanların bütün hareketlerinin mihrakında, onları harekete sevk eden muharrik güç cinsiyettir». Sen bunu o yaştaki evladına lisede öğretir, onun haya ve namus duygusunu rencide edersen, ondan sonra o kız yavrum da, eline tomsonu alır da, öbür erkek arkadaşıyla gider bankayı soyarken, basında hepimizin gördüğü boy boy resimleri ile karşımıza çıkarsa, kimi kimden şekva ediyoruz değerli arkadaşlarım, kimi kimden şekva ediyoruz?

Yine bu evladımıza gelir de biz; «İnançlar var ya, bunlar modadır, bugün böyle olur yarın öbür türlü olur. Bugün şimdi bunlar böyle diyorlar ya, moda de-

gişir yarın bu inanç sistemi de değişir. Binaenaleyh bu din diye bir safsaata vardır, buna inanma » dersek, bir evladı böyle yetiştirirsek, ki milli eğitimde şimdi halen bu kitaplar okunuyor, bütün çırpınmamız 73'ten beri bu Meclisin zabıtları şahittir, bunun düzeltilmesi gerektiğini ifade ediyoruz.

Değerli arkadaşlarım, hakikaten hepimizin meselesidir, bunlar parti meseleleri değil, millet meseleleridir; bu millet meselelerine topyekûn sahip çıkmak mecburiyetimiz vardır. Biz böyle dersek, ondan sonra şu sokağın köşesinde - samimi olarak söylüyorum - genç yetişmiş bir delikanlımız, bir hanım kızmıza rastladığı zaman, ona elle, dille tecavüz etmekten niçin kendini alkoysun? Niçin bunu yapmasın? Bu akillilik haline geliyor. Ondan sonra da bundan şikâyet ediyoruz da bunu düzeltmek için gereken hiçbir şey yapmıyoruz. Bu mantıklı bir davranış değildir. Ondan sonra arkasından geliyoruz, bir Darwin'i «ilim» diye okuyoruz; gelmiş adam, «İnsanlar var ya, bunlar böyle Cenabı Allah'ın yarattığı üstün vasıfta belli birçok vasıfları olan ve Allah'ın yarattığı canlılar değildir. Bir evrim teorisi vardır, önce bir tek hücreli meydana gelmiş, amip meydana gelmiş, arkasından gelişmiş, gelişmiş, maymun olmuş, o maymunlar da ondan sonra insan olmuş; ama ne gariptir ki, maymunların bir kısmı insan olmaya karar vermiş, öbür kısmı karar vermemiş ki nesillerini sürdürüyorlar»

Bunu öğretiyoruz evladımıza, ondan sonra diyoruz ki, «yavrum sen akıllı başında, memleketine faydalı, hakkına razı olan insan olarak hayatını geçir». E, bütün bunları öğrettikten sonra biz hayal kuruyoruz arkadaşlar, hayal kuruyoruz. Bu mümkün değildir.

Öyleyse, mutlaka aklımızı başımıza almaya milli eğitimimizi ıslah etmeye, bu cemiyetin insanını yetiştirmeye mecburuz. Biz bu cemiyetin insanını, bu cemiyetin halkına, bu cemiyetin fertlerine hizmet edecek insanı yetiştirmedik müddetçe şikâyet, şikâyet, şikâyet; fakat bu şikâyetlerin neticesinde elimize hiçbir şey geçmez, dertlerimiz artar, ıstıraplarımız artar. İşte bu Kalkınma Planı bu ölçüde hakikatlerden uzak, bu ölçüde meseleleri daha teşhis dahi edememiş bir materyalist plandır. Elbette biz isteriz ki, Türkiye'miz maddi bakımdan da bütün ülkelerin önüne geçsin, materyalist açıdan da, maddi imkânlar açısından da en ileri devlet biz olalım, bunu isteriz; ama bunun yolu birbirimizin gırtlığına sarılmaktan geçmez. Birbirimizin gırtlığına sarılmanın yolu, ahlaki ve manevi değerleri cemiyetimize telkin etmek, o yapıda insanı ye-

tiştirmekten geçer. Öyle ise, eğer maddi kalkınmayı da hedef alıyorsak, bu Plan, bu kalkınmayı sadece bu açıdan da eleştirirsek, sağlayamaz.

Değerli arkadaşlarım, aslında bu mesele çok önemli bir meseledir. Bu mesele Planın Meclislere gelmesi münasebetiyle ortaya koyduğumuz, ancak hakikaten Meclislerimizin üzerinde önemle ve dikkatle saatlerini, günlerini harcaması gereken ve inanıyorum ki, bir noktada hakikaten beraber olabileceğimiz çözüm yollarını da bulabileceğimiz, memleketimiz için çok önemli bir meseledir. Şimdi ben bu hususta teklif olarak neler yapılmalıdır, neler yapılsa bunlar, bu istediğimiz şeyler elde edilebilir; kısaca bunları arz ederek huzurlarınızdan ayrılacağım.

Değerli kardeşlerim, tedbirler olarak, mutlaka milletimizin medeni milletler topluluğu içerisinde yine eski şerefli yerini alabilecek ölçüde manevi bir Kalkınma seferberliğiyle yetiştirilmesine büyük ağırlık vermek lazımdır. Bunu bir planlama olarak yapmak lazımdır. Bu bir koordinasyon altında sağlanmalıdır.

İkinci olarak, manevi kalkınmada hizmet edecek kadronun yetiştirilmesi için birtakım mevcut okullarımıza, fakültelerimize, akademilerimize ilaveten İslami ilimler fakülteleri, akademileri açılmalı ve bu hususta açılmış ve Cumhuriyet Halk Partisi iktidarda iken kendisinin de iştirak ettiği imam - hatip okullarının sayılarının artırılması gereklidir.

Ayrıca bu okulların kurulmasında çeşitli kaynakları harekete getirmek bakımından da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün imkânlarının seferber edilmesi gereklidir.

SÜLEYMAN SABRİ ÖZNAL (Edirne) — Öbür dünyada mı kalkınacağız? Nedir bunlar?

OĞUZHAN ASILTÜRK (Devamla) — Bir mühendis arkadaşım, Teknik Üniversitedeki sınıf arkadaşlığı samimiyetine dayanarak yerinden bir ikazda bulundu.

Zannediyorum ki, üniversite sıralarında beraberce kendisiyle bu mevzularda da hemfikir olduğumuz bir arkadaşımızdı. Şimdi yerinin değişmesinin onun bu temel inançlarının değişmesine sebep olmayacağı kanaatindeyim.

Tekliflerimi devam ettiriyorum.

NURETTİN KARŞU (Erzincan) — Bir de bakıyorsun ki, o değil işte.

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim.

OĞUZHAN ASILTÜRK (Devamla) — Uygulamadaki bir eşitsizliği ortadan kaldırma açısından, imam-hatip lisesi mezunlarının da üniversite ve yük-

sekokullara girmeleri hususunda eşitliğin sağlanması gereklidir, bu haklar tanınmalıdır.

Yüksek İslam Enstitüleri akademi haline getirilerek cemiyetimizin ve çağımızın çeşitli meselelerine çözümler getirecek yüksek evsafli, araştırmacı, uzman, eğitimci din adamları yetiştirilmelidir.

Birçok arkadaşlarım şikâyet ediyorlar, «Bazı din adamlarının davranışı nasıl oldu?» diye. Bunu yetiştirmezseniz ondan şikâyet etmeye hakkınız yok ki.

Şimdi biz, tıp fakültelerini kapatsak 50 sene sonra eğer bizim hastalarımız üfürükçülerin elinde kalırsa bunun mesulü o adamlar olmaz, biz oluruz. Eğer siz tıp fakültelerini kapatırsanız elinizde üfürükçüler kalır, hastalıkları tedavi etmek üzere. İşte bunları yapmadığımız takdirde, şikâyet etme olanağımız ortadan kalkar.

Değerli arkadaşlarım, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri, - İslami İlimler Akademileri haline getirilmesine dair kanun teklifi de vardır - mezunlarına, orta dereceli okullarda tercihan din ve ahlak dersleri öğretmenliğine ilaveten sosyal ve kültürel dersler öğretmenlik hakları da tanınmalıdır. Ayrıca, çeşitli işyerleri, fabrikalar, askeri birlikler, hapishaneler gibi hizmetlerin toplu olarak görüldüğü ve hakikaten moral eğitime ihtiyaç olan yerlerde evvela birinci olarak buralarda, bu hizmetleri görecektir kadrolar tesis edilmeli, kurulmalıdır. İkinci olarak da bu sosyal hizmetler biraz önce ifade ettiğim, Yüksek İslam Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakülteleri mezunlarına verilmeli, görev olarak onlar buralarda hizmet yapmalıdır.

Ayrıca, nesillere dünya görüşü kazandırmakta büyük ehemmiyeti olan ahlak, sosyoloji, felsefe, psikoloji gibi derslerin müfredat programları, muhtevaları, milli inanç ve manevi değerlere bağlılığı sağlayacak şekilde yeniden yazılmalıdır.

Ayrıca, manevi ilimler sahasında yetkili uzmanlarca hazırlanmış özel ve terbiyevi programlar, radyolar ve televizyonlar aracılığı ile yayınlanmalıdır. Televizyon ve radyolarda yayınlanan çeşitli programlar, milli kültür, ahlak ve inançla bağdaşmasına itina gösterilerek seçilmelidir. Polis ve Meteoroloji radyoları gibi Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak kurulacak bir radyo istasyonu vasıtasıyla yurt içi ve yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın manevi ihtiyaçlarını karşılamak üzere yayın yapılması sağlanmalıdır.

Yine manevi kalkınma seferberliğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek engelleri giderecek mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.

Aynı şekilde müspet ilimlere ait ders kitaplarına, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilmeli, yeni nesillere dünya görüşü aşılamakta önemli rol oynayan ahlak, sosyoloji, felsefe ve psikoloji derslerinin müfredatı ve kitapları milli inanç, manevi değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden yazılmalıdır.

Nihayet, sonuncu olarak ecad yadigarı vakıflarımızın korunması ve geliştirilmesine dikkat ve itina gösterilmeli, yurt dışındaki vakıflarımıza da yakından ilgilenilecek ve vakıfların kuruluş gayeleri dışında kullanılmayacağını teminat altına alacak şekilde mevzuat çalışmaları ve düzenlemeleri yapılmalıdır.

Bu teklifleri Yüce Meclise arz ediyor, yine Yüce Meclisi grupum adına saygı ve hürmetle selâmlıyorum. (MSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Asiltürk.

Milli Selâmet Partisi Grubu adına ikinci turdaki konuşmalara devam etmek üzere Sayın Fehim Adak. Buyurun Sayın Adak.

MSP GRUPU ADINA FEHİM ADAK (Mardin)
— Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Dördüncü Beş yıllık Planın istinat ettirildiği ekonomik sistem üzerinde MSP görüşlerini arz etmeye çalışacağım. Sözlerime başlamadan evvel hepinizi hürmetle selâmlarım.

Kalkınma planlarında muayyen bir büyüme hedef alınmaktadır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında gayri safi milli hâsılının % 8 artırılabileceği, bunun neticesinde 4 yıllık tatbikattan sonra fert başına milli gelirin 26 796 liradan 35 275 liraya çıkarılabileceği ve fert başına ortalama artışın % 5,7 civarında olacağı kabul edilmiştir. Böylece fert başına milli gelir payı bin dolar civarında olan Türkiye'mizde, bu plan tatbikatıyla her sene takriben 50 - 60 dolar civarında bir milli gelir eklemesi yapılacaktır. Buna mukabil, fert başına milli gelir payı 5 bin dolar civarında olan OECD ülkelerinde ise şu anda yıllık eklenen, fert başına eklenen milli gelir payı 80 - 100 dolar civarında olmaktadır. Bu basit mukayese ikimizin arasındaki 4 bin dolarlık farkın çok uzun seneler muhafaza edileceğini ve milletlerin tarihi için dahi, çok büyük sayılabilecek yıllar içinde dahi bu ülkeye yetişemeyeceğimizi göstermektedir. Böyle bir itiraz «İmkânlarımız azdır, imkân olsun daha büyük hamle yapalım» cevabı hazır. Halbuki memleketimiz tabii kaynakları ve diğer imkânlarıyla mukayese etmek istediğimiz ülkelerden kat kat üstündür. Aşağıda daha detaylı olarak izah edeceğim gibi, bu

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Ekrem Zahid BOYRAZ İmza:
Doğum Yeri	Ankara
Doğum Tarihi	12.07.1977
Medeni Durumu	Evli

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlkokul	Hazar İlkokulu		Ankara	1984-1988
Ortaokul	Özel Muradiye Erkek Lisesi		Ankara	1989-1992
Lise	Özel Muradiye Erkek Lisesi	Sözel	Ankara	1992-1995
Lisans	Selçuk Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü	Konya	1995-1999
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi	Konya	1999-2002
Becerileri				
İlgi Alanları				

İş Deneyimi	-Farklı Özel Öğretim Kurumlarında Tarih ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenliği, İdarecilik Görevi, -TÜBİTAK-Ulakbim Eğitim Teknolojileri Birimi bünyesinde yürütülen Müfredat ve Ders Kitapları Hazırlama Projesi’nde Proje Personeli, -Karabük Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü (Öğretim Görevlisi), -Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Şube Müdürlüğü,
Aldığı Ödüller	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar	
Tel	0505 7889560